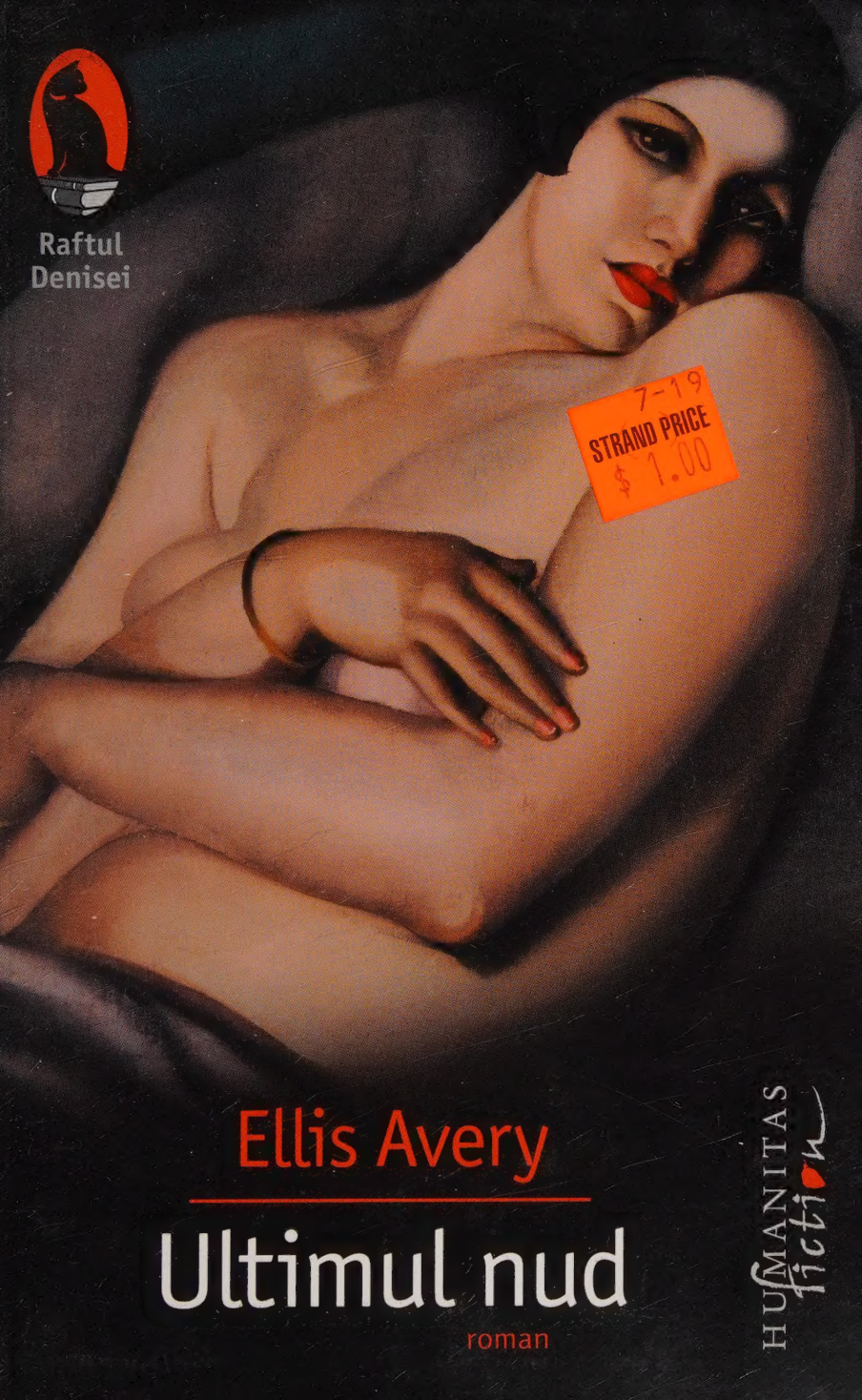
Raftul
Denisei
7-19
STRAND PRICE
$ 1.00
Ellis Avery
Ultimul nud
roman
HUMANITAS
fiction

Paris, Bois de Boulogne, 1927. Tânăra Rafaela Fano are parte de o întâlnire neobișnuită: o femeie care coboară dintr-un strălucitor Bugatti verde îi cere să-i pozeze. Misterioasa și extravaganta străină este Tamara de Lempicka, artista emblematică a curentului Art Deco. Senzuala Rafaela, ale cărei forme voluptuoase atrag privirile bărbaților și femeilor deopotrivă, ajunge nu doar muza, ci și iubita contesei de Lempicka, devenită o artistă respectată în efervescentul Paris al epocii jazzului după ce revoluția bolșevică a silit-o să fugă din Sankt Petersburg. Rafaela inspiră cele mai celebre pânze ale artistei, captând *l'air du temps* al acelei epoci de emancipare erotică și abandon în voia simțurilor. Însă relația lor va fi pusă în pericol mai întâi de inconstanța și orgoliul Tamarei, pentru ca apoi istoria sumbră a secolului XX să aibă ultimul cuvânt.

Raftul
Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

ELLIS AVERY

Ultimul nud

Traducere din engleză și note de
ROXANA DASCĂLU

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ioana Petridean
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Emilia Ionașcu, Carmen Petrescu

Tipărit la R.A. Monitorul Oficial

ELLIS AVERY
THE LAST NUDE
Copyright © 2011 by Ellis Avery
All rights reserved.

Cover art © 2011, TAH
Licensed by Museum Masters International NYC

© HUMANITAS FICTION, 2014, pentru prezenta ediție românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
AVERY, ELLIS
Ultimul nud / Ellis Avery; trad.: Roxana Dascălu. –
București: Humanitas Fiction, 2014
ISBN 978-973-689-709-2
I. Dascălu, Roxana (trad.)

821.111(73)-31=135.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

În memoria lui Katrin Burlin
și a lui Elaine Solari Kobbe
și pentru Sharon, cu dragoste

PARTEA ÎNTÂI

1

Am întâlnit-o pe Tamara de Lempicka doar pentru că aveam nevoie de o sută de franci. Asta s-a întâmplat acum șaisprezece ani. Tocmai aflasem că, dacă aș fi avut o rochie neagră cu guler alb, aș fi putut să preiau slujba de la magazinul universal a colegei mele de apartament. În 1927, puteai să faci rost de un pat sau de o bicicletă cu trei sute de franci; o sută era un preț convenabil pentru o rochie de-a gata, dar eu nu dispuneam de suma asta.

Mi-am zis să încerc mai întâi la prietena mea Maggey. O împrumutasem cu bani la un moment dat, când trebuise să meargă la doctor, așa că, după interviul de la magazinul universal, m-am dus în Bois de Boulogne.

Maggey își luase numele după locul ei de muncă, o magnolie de pe malul cel mai de sud al lacului mare, aproape de șosea. Îndreptându-mă într-acolo, am observat un bărbat care s-a întors să mă privească, iar când m-am apropiat de magnolie – (oare unde era Maggey?) – am văzut încă un bărbat într-un *fiacre*, care m-a arătat șoferului său.

În ce mă privește, n-am putut să nu observ un automobil verde-smarald parcat pe iarba din față, din care a coborât o femeie cu un câine. Formau un triunghi în apropierea copacilor: ogarul, Bugatti-ul verde, femeia suplă, elegantă. Părul ei tăiat scurt strălucea palid sub o cască de aviator minunat de inutilă, din piele gri. Câinele stătea întins ca o coardă privind înspre copaci, imobil, ca un ogar dintr-o tapiserie medievală, tremurând răbdător, până ce femeia l-a eliberat din lesă. S-a uitat în sus, către ea, așteptând. „*Vas-y!*", a strigat aceasta, iar câinele a dispărut în verdeață, o umbră cu trup prelung.

Am ajuns la limba de pământ dintre cele două lacuri și nu i-am zărit nici pe Maggey, nici pe prietenul ei spilcuit, pe care îl aducea uneori cu ea s-o protejeze. Am decis să merg până la pavilionul chinezesc de pe insulă și, dacă n-aveam s-o văd pe Maggey la întoarcere, aveam să renunț și să cer bani de la Gin, colega mea de apartament. Din păcate, nu puteam să-i cer uniforma. Gin avea o siluetă băiețească, subțire ca o pasăre, așa era la modă pe vremea aceea – pe lângă ea, mă simțeam incredibil de greoaie, ca o italiancă din New York. Dar dacă mi-ar fi dat ambele uniforme, mă gândeam eu, puteam folosi stofa de la una pentru a face clini la cealaltă. Asta mi-ar fi luat însă timp, iar eu aveam nevoie de rochie la prima oră, în dimineața următoare. Soarele a spart lacul într-o mie de oglinzi cu muchii ascuțite, dar pinii de deasupra erau răcoroși, acele lor își răspândeau mireasma sub greutatea pașilor. Unul dintre bărbații de pe alee mi-a zis ceva, eu însă mi-am ferit privirea. Apoi am auzit zgomot de pași în urma mea și o voce de femeie.

— De unde v-ați luat rochia, Mademoiselle?

Îmi alesesem rochia mea norocoasă albastră pentru interviul de la Belle Jardinière, tocmai pentru că stârnea adesea comentarii. M-am uitat în spate: era femeia cu mașina verde. Nu vorbea franceză ca o franțuzoaică, dar vorbea mai bine decât mine.

— Eu am făcut-o, am zis, intimidată brusc de frumusețea și bogăția ei evidentă.

Femeia arăta de douăzeci și ceva de ani, la fel de încordată și subțire ca ogarul ei, și totuși trăsăturile ei est-europene sugerau o naturalețe senzuală și languroasă.

— *Comme c'est jolie*, a spus ea.

Am arătat cu degetul spre Bugatti.

— Tocmai admiram… am zis, sau speram că am zis.

— Nu este a mea – ar fi mai potrivit să vorbesc în italiană? În engleză?

— Cred că în engleză, i-am răspuns eu jenată în engleză. Am trecut însă iar la franceză, explicând: Încerc să exersez…

— …dar mă gândesc că aș putea să-mi cumpăr o mașină ca asta, a zis ea.

Engleza ei era ca șmirghelul, cu accent slav, chinuită. *De-asta* suna ciudat franceza ei, mi-am zis eu. O fi fost rusoaică?

— Vrei să mă ajuți să o testez?

Am râs stingherită și m-am uitat spre copacul lui Maggey. Maggey, nicăieri, așa că am rămas lângă femeia aceea, în timp ce-și striga câinele.

— Seffa!

„Seffa?" Am fost nevoită să repet cu voce tare explicația femeii, ca să pot pricepe.

— Vântul de Apus? O! am zis eu, când mi-a picat fisa.

Mai mult furtună decât zefir, Seffa a țâșnit brusc dintre copaci, cărând un iepure însângerat în bot. Și-a azvârlit prada pe pământ și s-a aruncat peste corpul sfâșiat, cu labele în aer.

— Nu, Seffa! Ajunge! a spus femeia în franceză, iar câinele s-a ridicat, tremurând.

Nu prea voia s-o lase să-i descleștеze fălcile și să smulgă ce ținea el acolo. Când i-a pus lesa, a stat cuminte aproape de ea, lângă mașină, dar se uita în urmă, cu botul deschis.

Mașina era decapotată. Femeia s-a aplecat înăuntru după un exemplar din *Le Temps* și a desfăcut o pagină de ziar acoperind cu ea spatele câinelui. L-a șters de sânge, iar el a scâncit când colțurile ziarului i-au zgâriat labele.

— Sus, a spus ea.

Din două salturi, ogarul s-a instalat pe locul din spate, ca un rege detronat, cu ochii și botul țintă la prada la care renunțase.

— Vezi? mi-a zis ea. Acum putem merge oriunde vrei.

— Glumești, am răspuns eu, râzând din nou.

Femeia a râs și ea, încrucișându-și mâinile înmănușate. Gura ei roșie s-a mișcat înainte de a rosti vreun cuvânt. Părea că se teme să nu mă jignească. A privit în jos, la pantofii mei vechi, și, deodată, am știut că amândouă ne gândeam la același lucru: ea avea bani, iar eu aveam nevoie de ei. La urma urmelor, eram în Bois de Boulogne. Ce căuta *ea* acolo?

— Întreb, pentru că ești frumoasă, iar eu sunt pictoriță, a zis ea. Pictez nuduri. Te rog, pot să-ți dau cartea mea de vizită? Aș putea să te pictez cândva?

Asta era, deci, totul? M-am uitat la ea cu atenție. Indiferent ce ar fi avut în minte, mă gândeam eu, puteam să scap cu fața curată, la o adică.

O chema Tamara, mi-a spus ea. Atelierul ei era în arondismentul VII, la mică distanță, dacă mergea cu mașina. Automobilul ei de un verde sticlos strălucea ca o călugăriță, o jucărie vicleană. În timp ce mă holbam la ea, un bărbat cu pălărie fedora mi s-a adresat, într-o engleză monotonă, de Chicago:

— Ce zici, pot să te pictez și eu?

I-am aruncat o privire: un june fercheș, din Vestul Mijlociu, care se ținea prea aproape de noi, dar zâmbea cu atâta speranță, încât mi s-a strâns inima de milă pentru el. Jubilam.

— Îmi pare rău, Charlie, i-am răspuns pe un ton cântător, și apoi cineva i-a strigat ceva în franceză.

I-am urmărit pe american și pe prietenul lui îmbrățișându-se, dându-și pumni ca boxerii și privind spre mine din când în când. Mă simțeam bine că puteam să-i privesc aspru, așa cum făcea Tamara, să le întorc spatele și să mă îndrept spre o mașină care, poftim, nu era taxi. Am ridicat ochii spre Tamara.

— Vrei să te gândești la asta? m-a rugat ea.

— Pentru o sută de franci, aș face-o, am zis eu. Aș face-o chiar acum.

— O sută de franci pentru cinci ore, da?

Puteam să obțin slujba lui Gin și să nu-i rămân datoare cu nimic. M-am mai uitat o dată îndărăt, la magnolie: nici urmă de Maggey.

— Hai să mergem, am zis.

Era o zi caldă, însă între răcoarea din Bois și mașina decapotabilă rochia mea de vară era cea care părea nepotrivită, și nu pelerina subțire și casca de aviator ale Tamarei, nici măcar mănușile ei lungi de condus. Mi s-a tăiat un pic respirația, în scaunul meu de piele cenușie: nu mai mersesem niciodată atât de repede. La un stop, Tamara m-a întrebat cum mă cheamă și mi-a notat numele.

— Rafaela, a repetat ea, lungind cele două silabe din mijloc.

Avea un creion mecanic, din oțel inoxidabil, și o agendă micuță, de culoare crem, cum nu se poate mai simplă. Le voiam pe amândouă. La alt stop, și-a dat din nou cu ruj. Nu mai văzusem niciodată o gură atât de roșie. Mănușile ei, pătate cu sânge, aveau nuanța galben-deschis a părului ei, iar pelerina și casca, cenușiul ochilor ei cu pleoape grele.

Copacii zburau pe lângă noi. Aveam piele de găină, dar îmi plăcea căldura care-mi pătrundea în coapse și mi-a părut bine când am dat năvală într-un câmp deschis, iar pentru o vreme, căldura m-a învăluit prin parbriz. M-am lăsat pe spate o clipă, desfătându-mă cu lumina fierbinte, cu mașina în plină viteză, cu frumusețea Tamarei: pentru asta am venit la Paris, mi-am zis. Cu un an în urmă, când eram încă acasă, simpla vedere a unei rochii Chanel mă făcuse să tânjesc după strălucire, iar acum o găsisem. Ochii Tamarei mi-au aruncat o privire scurtă, de culoarea cromului. Era prea mult zgomot ca să aud ce spunea, dar i-am răspuns cu un zâmbet. S-a întins spre mine și mi-a atins bărbia cu un deget înmănușat, întorcându-mi fața spre ea. Ochii ei se mișcau de la fața mea la șosea, și înapoi. Mi-a aruncat o ultimă privire aprobatoare și și-a pus iar ambele mâini pe volan. Mai văzusem privirea aceea înainte, pe fața lui Hervé. Și pe a lui Guillaume. Aveam să-i cer banii în avans.

Am țâșnit din oaza verde și liniștită din Bois, într-o zi fierbinte și luminoasă, plină de taxiuri care goneau și claxoane care țiuiau. Oamenii inundau străzile înguste. Cărucioare pline ochi cu legume, flori și cărți își făceau loc cu greu prin mulțime. Când ne-am împotmolit în spatele unei vidanje, portocaliu cu maro, trase de cai, Tamara a făcut o grimasă, din pricina duhorii, apoi s-a avântat cu mașina într-o piață pietonală și a depășit caii, speriind două călugărițe, care s-au cățărat iute pe piedestalul unei statui. Tamara s-a uitat peste umăr la ele și a râs, iar eu i-am ținut temătoare isonul. Am trecut în viteză de-a lungul fluviului și am traversat pe Pont de la Concorde. Sena lucea ca o folie mare de plumb.

Tamara a parcat în fața unui bloc din aristocraticul arondisment VII. Am urmat-o – condusă de Seffa și de țăcănitul ghearelor lui –, urcând două șiruri de trepte, până la ușa unui apartament mult mai impozant decât toate cele în care locuisem eu până atunci.

— Camera fiicei mele, a zis ea, arătând spre o ușă situată lateral.

Am zărit în trecere și o bucătărie, înainte să ajungem la apartamentul propriu-zis: trei camere mari și frumoase, care comunicau una cu cealaltă prin uși mari de sticlă, toate drapate cu aceeași catifea cenușie ce acoperea canapeaua joasă, pe care Tamara mi-a făcut semn să mă așez. Ambele perechi de uși din sticlă erau deschise: din camera din mijloc puteam să văd atât masa din sufrageria aflată la un capăt al apartamentului, cât și patul de o eleganță uluitoare, lipit de peretele îndepărtat al celeilalte.

Pe o masă scundă din fața mea se afla o carafă de sticlă, care conținea resturile a ceea ce părea să fi fost o panglică de păr, arsă până nu mai rămăsese din ea decât o spirală țeapănă de cărbune vegetal. Lângă carafă, o sticlă de apă minerală și un pahar, ciorchini de struguri și craniul unui animal mic. Când câinele a văzut craniul, Tamara l-a mutat pe un bufet din spatele nostru, apoi mi-a turnat un pahar cu apă.

— Putem să mâncăm această natură moartă. N-a fost bună de nimic, zise ea, uitându-se în jos, în loc de explicație, la singurul semn de dezordine din apartamentul ei luminos: o pagină ruptă dintr-un caiet de schițe care zăcea pe podea.

În timp ce eu mă înfruptam din strugure, Tamara se agita prin cele trei camere, ștergându-și câinele și mănușile cu o cârpă umedă, atârnându-și în cui pelerina și casca, scuturându-și părul blond, tuns scurt. Ceva din apartamentul Tamarei m-a făcut să mă gândesc la strada pe care locuiam, unde își aveau sălașul o serie de negustori de artă, dar nu din cauza tablourilor de pe pereți: ca și când s-ar fi întrecut în afișarea mizeriei, samsarii de artă își ascundeau marfa de parcă ar fi fost lingouri de aur. Cauza era mirosul, vaporii rășinoși care pluteau în aer.

— Ce-i asta? am întrebat, adulmecând.

— *Huile de lin*, a zis ea, schițând un gest spre o masă plină cu pensule și borcane de sticlă. În engleză se spune *ulei de pânză*? Și *térébenthine*, nu știu cuvântul.

Am dat aprobator din cap și am zis:

— Strugurii sunt delicioși.

Chiar și amestecați cu mirosul pătrunzător de ulei, îmi plăceau: coaja acră și pulpa dulce, dar plini de sâmburi.

— Odată, când eram foarte săracă, am adus acasă niște prăjituri, ca să le desenez. Le pun aici pe masă și apoi mă așez cu carnetul de schițe, aici, și mă uit, și mă uit, și în tot timpul ăsta stomacul meu îmi spune „Mănâncă-le, mănâncă-le".

— Le-ai mâncat?

Tamara și-a scos mănușile de șofat în timp ce vorbea, dezvăluind încheieturi lungi, degete lungi, unghii vopsite în roșu și o sumedenie de inele, unul cu un topaz pătrat, mare cât o nucă. Piatra a scăpărat când ea a dat din cap, răspunzând: „Le-am mâncat", cu accentul ei slav, vehement.

— Ești foarte săracă acum? am întrebat eu în glumă, în timp ce Tamara dispărea în spatele ușilor dormitorului. Ar trebui să-mi fac probleme pentru suta de franci?

— Nu, nu, nu, nu, nu, nu, nu. Nu! a strigat Tamara din cealaltă cameră, în timp ce-și schimba rochia de după-amiază, din crep mov, cu un halat de casă, din bumbac negru, și un șorț alb de bucătar-șef.

Făcându-și iar apariția, Tamara s-a uitat la mine.

— Înțelegi munca asta? Tu nu te miști. Eu te voi picta timp de patruzeci și cinci de minute. Apoi tu te odihnești cincisprezece. Apoi din nou patruzeci și cinci, și tot așa, preț de cinci ore. Acum e ora douăsprezece ne vom opri la cinci.

Belle Jardinière închidea la șase. Trebuia să ajung acolo la ora nouă a doua zi dimineața, înainte ca magazinul să se deschidă. Am dat din cap aprobator.

— Toaleta este la capătul holului, sau poți să te duci în spatele paravanului, a zis ea, arătând spre sufragerie. Schimbă-te acolo.

Fusesem de acord să-i fiu model, știam asta, dar acum sosise clipa: eram nevoită să mă dezbrac de tot.

— Câți oameni intră și ies din acest apartament? am întrebat îngrijorată.

— Nimeni, cât e ziua de lungă, a răspuns Tamara, întinzându-și ambele mâini, într-un gest poruncitor. Apoi, la ora cinci, va veni menajera și va pregăti cina pentru mama și fiica mea.

— Mama ta locuiește și ea aici?

— O, nu. Doar eu și Kizette. Mama mea locuiește în apropiere și are grijă de Kizette când ies eu noaptea în oraș.

— Și soțul tău? am întrebat-o, înainte să apuc să-mi mușc limba.

— E la Varșovia, mi-a răspuns ea sec. Și apoi, ca și când ar fi vrut să pună capăt șirului de întrebări, a traversat iar camera. Asta este pentru tine, a zis ea, descuind un sertar.

A scos o bancnotă dintr-o geantă-plic din satin cenușiu și a pus-o pe masă, lângă struguri. O sută de franci: o rochie neagră, cu guler alb.

— Mulțumesc, am spus.

Mă simțeam ușurată să văd că era serioasă în privința plății, dar chiar și așa, am luat o înghițitură mare de apă. Voiam să fac în așa fel încât să dureze mai mult momentul în care ea îmi era datoare, înainte de a lua banii, când i-aș fi devenit eu datoare. Am pus paharul jos cu mândrie.

— Îi iau la plecare, am zis.

În spatele paravanului din sufragerie, am descoperit o cadă de baie, o oală de noapte și un cârlig pe perete, de care atârna un singur umeraș gol. *Cred că ăsta e pentru tine*, mi-am zis, adresându-mă rochiei mele albastre norocoase. *Îi dăm drumul.*

O singură privire aruncată unei rochii fusese suficientă să mă atragă la Paris. Cu o vară înainte să o întâlnesc pe Tamara locuiam în Bronx, cu mama tatălui meu vitreg, Nonna Gioia a mea. Nu mă lăsa să ies din apartamentul ei de pe bulevardul Grand Concourse – o chițimie de lac de mobilă, statuete de porțelan și cărți de rugăciune în italiană – mai departe de balconul ei minuscul, ca să ud plantele. Nu-mi era dor să am grijă de frații mei, patru

băieți cu vârste cuprinse între trei și nouă ani, dar mă plictiseam atât de tare fără ei, încât udam plantele alea și de două ori pe zi. Nonna Gioia n-o putea suferi pe vecina ei de alături, o văduvioară frumușică pe nume Theresa, dar mie îmi plăcea să trag cu ochiul din balcon în apartamentul acesteia. Ieșea des în oraș. După ora cinci după-amiaza, Theresa se proptea la geam cu pălăria așezată pe masa de lângă ea, până când afară parca o mașină neagră. Atunci își punea pălăria în formă de clopot și o trăgea atât de jos încât îi acoperea ochii, apoi ieșea îmbrăcată cu haina ei lungă și subțire și se urca pe bancheta din spate a mașinii, fără să-i adreseze nici un cuvânt șoferului. Uneori, nu se întorcea acasă până dimineața.

În fiecare după-amiază, Theresa ieșea pe balcon ca să bea o ceașcă de cafea și să-și usuce părul strălucitor, tuns scurt. Într-o zi, după ce asudasem toată dimineața lângă mașina de gătit pentru Nonna Gioia, am ieșit pe balcon, gâfâind, și m-am pomenit nas în nas cu vecina mea, radiind îmbrăcată în roz, cu părul ei negru ud după baie.

— O! a zis ea. Nu știam că doamna Russo mai locuiește cu cineva.

— E bunica mea. E mama tatălui meu vitreg, stau la ea doar vara asta.

M-am uitat peste umăr în apartament: Nonna Gioia era la biserică, se putea întoarce în orice clipă.

— Ai necazuri?

— Poftim?

Arătam oare atât de nefericită pe cât mă simțeam?

— Ai necazuri? a repetat ea.

— Păi, părinții mei mă trimit înapoi în Italia, să mă mărit, am zis eu.

— Aha, după ce se naște copilul, a zis ea. E convenabil pentru toată lumea, nu?

M-am holbat la ea. Care copil?

S-a aplecat peste balustradă și mi-a atins umărul.

— Ai să faci altul într-o zi, m-a consolat ea.

— Eu...

— Și în plus, a ridicat ea din umeri, zâmbindu-mi ca și cum mi-ar fi strâns mâna în secret, nu-ți poți pierde reputația decât o singură dată, nu-i așa?

— Credeți că sunt gravidă, am protestat eu cu stângăcie. Dar nu sunt.

Zâmbetul Theresei, care mă surprinsese cu căldura lui, s-a evaporat brusc.

— O, a zis ea. Scuze, drăguțo. Atunci când o fată pleacă de acasă pentru a locui câteva luni cu bunica ei și... A gesticulat într-un fel care m-a făcut să devin conștientă de corpul meu mult prea opulent. Scuze, a repetat ea.

— Aha, am zis. Înțeleg. Nici o problemă.

— Și nu te văd niciodată afară, a adăugat ea încercând să se apere.

— Zău că nu e nici o problemă, am asigurat-o eu. Îmi dă multe treburi de făcut înăuntru.

— Păi, mai ieși și tu pe-afară. Vremea asta frumoasă n-o să mai țină mult.

— Îmi place rochia dumneavoastră.

— Serios?

Am dat din cap. Theresa purta o rochie-tunică cu talia joasă, de un roz uniform, cu un pliu suplimentar în față, țesută din lână subțire, care se mula fără a face cute, drept care picioarele ei lungi păreau și mai fusiforme. Patru balene împletite în țesătură îi dădeau rochiei aspectul lucios, metalic, al unui automobil, iar un lanț de ochiuri delicate de pe linia decolteului serveau și drept butoniere pentru nasturi, acolo unde rochia se închidea în V, punând în evidență un șir de năsturei roz, care plonjau abrupt, până la buricul Theresei. Mă uitam fix la ceea ce se întrezărea prin țesătură: nu mai văzusem niciodată buricul unei fete prin hainele ei. Nu mai văzusem niciodată o rochie atât de simplă, și cu toate astea foarte șic, atât de seducătoare, și totuși foarte rafinată.

— E de la Paris, scumpete, a zis ea, ușurată că momentul acela stânjenitor trecuse și mândră peste poate de rochia ei. Coco Chanel, a adăugat.

N-am mai vorbit cu Theresa după acel schimb de replici stângace. M-am gândit adeseori la zâmbetul pe care mi-l dăruise, un zâmbet retras la fel de repede cum fusese și oferit, un zâmbet care sugera că noi două suntem plămădite din același aluat, că numai noi două reușiserăm cumva să-i învingem pe toți ceilalți. Când o întâlnisem pentru prima oară pe colega mea de apartament, la barul restaurantului Vaudeville, în luna decembrie a anului 1926 – bărbații cu care eram atunci ne puseseră să ne urcăm pe scaune și să cântăm cu ei *La Marseillaise* –, alura ei zveltă și stăpânirea de sine mă făcuseră să mă gândesc la Theresa, îmbrăcată în rochița ei cu balene. De atunci, am văzut-o de multe ori pe Gin dispărând într-un taxi cu la fel de multă naturalețe ca Theresa. A doua zi, o vedeam reapărând veselă, nepăsătoare. Înainte să-l întâlnească pe bancherul ei de acum, Daniel, Gin și cu mine schimbaserăm adesea acel zâmbet complice al Theresei.

Rochia mea norocoasă, inspirată după modelul marca Chanel al Theresei, era croită dintr-un amestec albastru-azuriu de mătase naturală și in, care prindea lumina asemenea unor paiete atunci când ieșeam afară. Stătea mulată pe mine, ca un strat de vopsea. Dacă voiam să mănânc altceva decât bagheta cu brânză de acasă, nu aveam decât să-mi pun rochia și să merg la o cafenea, și de fiecare dată se găsea un bărbat – deși rareori cineva pe placul meu –, care să mă ducă la restaurant.

În timp ce îmi dezbrăcam rochia în spatele paravanului din apartamentul Tamarei, tocurile înalte ale pictoriței au traversat camera spre mine. Mi-a dat un ghemotoc de stofă.

— Pune-ți asta, a zis ea.

Rochia pe care mi-a dat-o Tamara era total diferită de a mea: o chestie care arăta ca un sac, de culoare maro-cenușiu, cu bretele late în loc de mâneci. Cu toate că veșmântul părea destul de bine finisat pe dinafară, am fost totuși surprinsă, când am tras-o peste cap, să-i descopăr țesătura aspră pe piele. Am simțit un impuls de mândrie, netezindu-i refecul care făcea gâlme sub corsaj: eu știam cum se încheie o *cusătură*. Oare Tamara făcuse chiar ea rochia aceea? Oare căutase o fată fără obligații căreia să i se potrivească acest veșmânt ciudat?

Îndreptându-mă din nou către canapeaua spre care arăta Tamara, mă simțeam ca un cârnat îmbrăcată în sacul acela.

Așezată vizavi de mine, pe canapeaua cenușie, cu o tăbliță sprijinită de genunchi, Tamara ținea între degete un bețigaș subțire de cărbune și mă privea. Ochii îi erau ca argintul-viu. Se mișcau pe trupul meu cu o privire plată, goală, care mă făcea să mă simt stingheră. Când și-a coborât ochii și mâna a început să i se miște pe pagină, m-am uitat în lături, ușurată.

*

* *

Mai elegantă chiar decât Theresa, mai sigură pe ea decât Gin, Tamara îmi amintea de o a treia femeie, pe care o întâlnisem la numai trei luni după ce văzusem rochia roz a vecinei mele, în ziua în care am găsit chiar într-un magazin Chanel, la brațul darnic al iubitului meu, Guillaume. După ce m-a urcat pe o scară străjuită de oglinzi, a pus-o pe cea mai sofisticată, cea mai *competentă* femeie pe care o întâlnisem vreodată să mă probeze într-o rochie de seară mulată, din satin rubiniu. Felul în care îmi vorbea Tamara, fără ezitări, fără dubii, mă făcea să mă gândesc la croitoreasa aceea de la Chanel, la fel de impasibilă la vârsta, carura și banii lui Guillaume, ca în fața stofei lucioase și moi ca untul din mâinile ei. În timp ce cusătoreasa drapa satinul și îl prindea în ace pe corpul meu, emoția mă lăsase fără glas. Când am plecat, Guillaume a traversat rue Cambon, la Ritz, unde am tăiat clădirea printr-o scurtătură, folosind un coridor luxuos care ne-a scos în octogonul de liniște înstărită al Place Vendôme. „*C'est beau, n'est-ce pas?*", a întrebat el. *Era* frumos: coloana tăcută, piața fațetată și aerisită, înconjurată de arcade. Am dat din cap, încă mută de amirație.

Nu am purtat niciodată rochia roșie de satin. Cât am fost împreună, Guillaume m-a ținut într-un apartament cu portar, lift și încălzire cu aburi. A pus o cosmeticiană să îmi penseze sprâncenele îmbinate, în două arcuri, și un coafez să mă tundă *garçon*. M-a îmbrăcat în haine noi, de la pantofi Perugia la rochie cloș Lanvin, de la ciorapi de mătase la palton cu guler de blană de

vulpe. M-a trimis la Alliance Française și mi-a plătit cursurile. Cu toate astea, în ziua când am trecut de la *„Asta e o salată?“* la *„De ce mă placi?“*, s-a oprit. *„Ça commence à bien faire!“* a spus, adică se plictisise. M-am holbat la el, uluită. *Începe să meargă bine?*

O săptămână mai târziu, Guillaume instalase o fetișcană suedeză, amuțită de uimire, în apartamentul de lângă mine. Când am întâlnit-o, mi-am spus: *Ai găsit o altă rățușcă pe care să o transformi în lebădă, asta e?* Nu am mai așteptat să văd dacă ne vom duce să-mi ridic rochia. În schimb, m-am culcat cu unul dintre angajații săi, un bărbat prea tânăr chiar și pentru a fi luat la război, numit Hervé. Când m-am întors, în fine, pe rue Cambon, cu banii lui Hervé, rochia roșie dispăruse.

Mi-am zâmbit sec mie însămi, în apartamentul Tamarei: nu am vrut să mă smiorcăi în fața iubitului meu bogat, nici măcar pentru o rochie de la Chanel, așa că iată-mă aici, pozând cu ora, ca să-mi plătesc o rochie de-a gata. *O uniformă.*

— Nu trebuie să te miști, a zis Tamara.

— Scuze.

Tamara a trecut de la bețigașele de cărbune negru la bare de pigment galben-cafeniu, folosind un colț de pâine ca să șteargă liniile răzlețe ale desenului ei. M-am uitat afară. Fereastra de la sufrageria Tamarei se înălța deasupra unui fost grajd scund, convertit în casă de locuit, lăsând lumina tare a nordului să strălucească în camera încăpătoare. Cel mai atrăgător obiect din apartament, cu excepția Tamarei înseși, era canapeaua ei. Joasă și lată, acoperită, ca și pereții, cu un strat de catifea cenușie, vibra cu o lucire perlată, la fel de moale și lipsită de trăsături ca masa de examinare a unui doctor. Voiam să mă întind pe canapeaua aceea ca un copil și să mângâi în răspăr, cu obrazul, firele catifelei. Voiam să dorm ore în șir pe canapeaua aceea. Ochii Tamarei i-au întâlnit pe ai mei și a zâmbit.

— E frumoasă, am zis, arătând, uimită, cu degetul.

— Vorbim mai târziu, a spus ea.

Jenată, m-am uitat din nou în lături, de data asta la tablourile care mă înconjurau. Sufrageria Tamarei, luminată în verde

de viță sălbatică ce încadra ferestrele, nu conținea nici o lucrare de artă, dar dormitorul ei și camera de zi erau luminate de tablouri: agățate pe pereți, cocoțate pe șevalete, înclinate pe o latură, în stive, la colțurile camerelor. Cel mai mare dintre ele era agățat deasupra patului Tamarei, în camera învecinată: portretul unei femei cu haine de bărbat.

— Poți să te odihnești o clipă, a spus Tamara, masându-și umerii.

— Tu ai pictat asta? am întrebat.

Tamara mi-a răspuns cu un zâmbet răbdător și sarcastic. Am traversat camera, să mă uit mai bine. Tabloul era mai înalt decât mine. Lățimea lui o cuprindea pe a mea. Femeia din tablou purta o haină neagră lungă, o cămașă cu guler alb, pantaloni de călărie și cizme negre, micuțe și strălucitoare. Arăta ca un dandy sau ca un dictator pozând în fața unui oraș, ca și cum i-ar fi aparținut, jumătate de corp dreaptă și victorioasă, cealaltă, sprijinindu-se într-o rână pe o masă ascunsă de o draperie.

— Ducesa de La Salle, a spus Tamara. Mama unei prietene. Am pictat-o însă ca pe Violette Morris, atleta.

Violette Morris apărea des în ziare. Jucătoare de fotbal profesionistă, devenise de asemenea campioana Franței la box în 1923, după ce învinsese o serie de adversari bărbați. Printre pasiunile ei, citisem eu, se numărau cursele cu motocicleta, cursele auto și cele aviatice. Printre iubirile ei, se zvonea, se numărau atât femei, cât și bărbați. Îi văzusem poza de multe ori. Mai mult decât orice asemănare fizică sau vestimentară, Morris și ducesa împărtășeau același aer superior, aceeași răceală arogantă.

M-am dat înapoi din fața tabloului. *Ce-o fi gândind soțul Tamarei, care se trezește cu ochii la asta în fiecare dimineață?* mă întrebam, uitându-mă la patul ei mare, din catifea cenușie, acoperit cu perne dintr-un satin de un gri mai închis. Atunci am remarcat tăblia: sculptat în lemnul cenușiu, lăcuit, era un desen în peniță, reprezentând două femei într-un peisaj plin de fantezie, stilizat, cu trupurile goale înlănțuite. Și ce credea oare despre *asta*?

— De cât timp e soțul tău la Varșovia? am întrebat.

— Nu se mai întoarce, a răspuns Tamara, degajată.

Ar fi trebuit să ghicesc, dar nu mai întâlnisem niciodată o femeie de genul ei. *Donna uomo*[1], te avertiza mama că vei ajunge dacă vei fi prea leneșă să-ți oxigenezi mustața. Două femei în același pat, o priveliște pe care iubitul tău voia să o urmărească. M-am uitat la Tamara, speriată. Ei bine, m-am gândit, părea că într-adevăr voia doar să mă picteze. Și puteam să plec oricând, mi-am reamintit. Mă simțeam mai puțin speriată, însă mai jenată, în momentul în care m-am întors în camera din mijloc, unde lucrările cele mai bine expuse ale Tamarei stăteau așezate pe patru panouri cu roți.

— Uite-l acolo, a spus ea, arătând spre un desen reprezentând un bărbat creionat în cărbune negru pe o pânză. Haina soțului ei nu era atât de diferită de cea a ducesei de La Salle. Expresia lui dură, goală, m-a făcut să-mi întorc privirea.

— Cine e aici? am întrebat în schimb, arătând cu degetul spre o a doua pânză, în care o fată tânără stătea la o fereastră, purtând pantofi și șosete de școlăriță și afișând o expresie destul de matură. Prinsă în ace pe panou, am văzut o fotografie a aceleiași fete, în vârstă de aproximativ unsprezece ani, stând și ea la fereastră și privind precaut spre mine.

— Fiica mea. Folosesc fotografia în timpul zilei, iar Kizette pozează pentru mine după școală.

— Dar e vară. E încă la școală?

— A avut un an dificil, a replicat scurt Tamara, posomorându-se.

Bătând în retragere, m-am întors spre un al treilea tablou așezat pe un panou: două doamne cu părul tuns scurt stăteau alături, una visătoare, privind în sus, cealaltă alertă, uitându-se atent la ceva aflat dincolo de mine.

— *Die Dame* m-au rugat să le fac niște picturi pentru copertă, a spus ea, referindu-se la o cunoscută revistă de modă germană. Asta este prima. Tocmai am lăcuit-o.

— Poftim? pentru o clipă, nu am înțeles ce spusese din pricina accentului.

— Stratul transparent de pe tablou. *Gomme dammar* dizolvată în *térébenthine.*

---

1 Femeie-bărbat (it.).

Atunci am observat finisajul lucios al picturii. Se puteau vedea chiar și valuri în stratul de lac, spre marginea de sus, ca și cum imaginea s-ar fi aflat sub o pânză subțire de apă. Nu mai văzusem până atunci multe tablouri și nu mă uitasem la nici unul atât de atent. O clipă, am văzut brusc trei straturi deodată: lacul, vopseaua și țesătura pânzei de dedesubt. Iar apoi, la fel de brusc, tabloul a încetat să fie un obiect și a redevenit o pictură.

— Cine sunt aceste femei? am întrebat.

— Prietenele mele, Ira și Romana. Romana este fiica ducesei de La Salle, a spus ea, gesticulând absentă spre amazoana din dormitor. Dar pfui! *Acela* a fost adevăratul model.

A arătat cu degetul spre eșarfa portocalie, spumoasă, din jurul gâtului fetei atente, care ocupa aproape o treime din pânză.

— Temperamentală, a spus ea, ca și cum ar fi fost mulțumită de sine că știa cuvântul englezesc. Pretențioasă. Nu stătea locului niciodată. Drapajele nu au memorie, așa că trebuie să le prinzi imediat în întregime. *Pictura* trebuie să-și aducă aminte. E amuzant să exersezi lucrând în cărbune vegetal, a spus ea, arătând cu degetul spre bucla de panglică arsă din bol. Dar poți să te obișnuiești prost.

Acum, că mă uitam la țesătura pictată și la cea carbonizată, una lângă alta, puteam să-mi dau seama cum învățase ea, copiind marginile aspre ale celei din urmă.

— Din ce e făcută eșarfa? am întrebat, arătând cu degetul. Șifon?

— De ce șifon? m-a întrebat Tamara cu interes în glas.

Am arătat iar cu degetul.

— E ușoară. E moale, dar un pic scorțoasă. Poți să vezi puțin prin ea, dar nu foarte mult. Și uite, se răsucește la tivuri, am adăugat.

Fața Tamarei s-a luminat de plăcere.

— Bravo, a declarat ea și a plecat în dormitor, să cotrobăie după ceva într-un sertar: chiar eșarfa aceea, o mătase subțire, de culoarea piersicii, care a luminat camera cenușie în auriu.

— Ce ochi bun ai, a zis ea. Poftim, ia-o.

— N-aș putea, am protestat eu, deși nu-mi puteam dezlipi ochii de la ea.

— Ia-o și poart-o cândva. Pentru mine, a insistat ea, îndesându-mi țesătura fină în mână.

Jenată, i-am mulțumit și m-am întors spre tabloul de pe ultimul panou. Doar capul era terminat: am văzut o femeie tristă, cu o față mică, agitată. Sub chip, corpul mare și așezat era doar schițat din câteva linii de cărbune pe pânză: brațele, două mâini încrucișate, o rochie modestă, fără mâneci – vai! – ca a mea.

— Este soția unui prieten polonez, un critic de artă. A fost foarte drăguț cu mine în ziare, a explicat ea. E un cadou pentru ei.

M-a văzut uitându-mă de la tablou la rochie, și apoi din nou la tablou.

— Femeia se întoarce în Polonia înainte să termin, iar eu mă gândesc ce aș putea să fac. Apoi însă te întâlnesc pe tine, iar trupul tău este exact ca al ei: frumos!

Gestul pe care l-a schițat în aer a fost aproape obscen.

— Așa că acum pot să-l termin. Ultima dată ai pozat cinci, zece minute. De data asta vei poza treizeci.

M-am așezat din nou pe scaun și mi-am încrucișat mâinile, la fel ca soția poloneză. Ochii mei rătăceau pe pereți. Nud sau îmbrăcat, fiecare trup pe care îl picta Tamara arăta maiestuos. Chiar și ducesa bărbătoasă arăta princiar. În schimb, soția poloneză părea zgribulită și sordidă. În timp ce mă schimbam, văzusem în oglinda din spatele paravanului că bretelele nu urmau forma spatelui meu: atârnau departe de el. Cine a făcut rochia asta, s-a grăbit, mă gândeam. A tăiat bretelele de-a dreptul, fără să le pună în unghi și să le încerce pe manechin. Poate că Tamara va corecta bretelele în tablou.

Pe măsură ce treceau minutele, îmi dădeam seama că nu mă mai simțeam jenată. Mă simțeam geloasă. De ce primisem eu rochia cea urâtă și tabloul urât? Și de ce nu-mi picta fața? Tabloul de lângă femeia masculină înfățișa un nud – mlădios, modern, olimpian – cu brațul așezat peste față. Era asta oare înclinația Tamarei? Nu picta chipuri? Nu, văzusem destule fețe în cameră, unele, ca să fiu cinstită, nu la fel de drăguțe ca a mea. Era ca și cum, îmbrăcându-mă în rochia urâtă, devenisem invizibilă. *Frumoasă*, spusese ea. Chiar gândea așa? Voiam să mă dezbrac de

rochie și să mă lungesc pe canapeaua aceea de catifea pentru ea: voiam ca ea să mă *vadă* într-o ipostază la fel de maiestuoasă cu acelea în care îi văzuse pe ceilalți.

Deci asta făceau artiștii: Tamara privea în sus, în jos, își mișca mâna, privea iar în sus. Alegând dintre multele pensule subțiri, cu coada lungă, pe care le ținea într-un bol de sticlă, Tamara încerca, pe o placă de lemn alb, zecile de nuanțe diferite ale unui galben-pământiu, pe care îl numea ocru. Când ajungea la o serie de nuanțe care îi plăceau, folosea o pensulă diferită pentru fiecare culoare, ținând în mâna liberă nu mai puțin de patru pensule în același timp, curățând-o frecvent pe fiecare cu o cârpă umedă. În timp ce învârtea o pensulă într-un vas plin cu lichid transparent, mi-am dat seama că *térébenthine* era cuvântul franțuzesc pentru „terebentină". Privind-o cum mută cantități mici de vopsea de pe paletă pe pânză, am remarcat că nu avea nici o pată pe haine: nu numai că picturile ei erau alcătuite din linii precise, dar și lucra cu foarte multă atenție.

Concentrarea mea a început să se risipească. Gândindu-mă la *donna uomo* de pe perete și la femeile înlănțuite de pe tăblia patului Tamarei, mi-am amintit de singura ocazie când eu și colega mea de apartament ne făcuserăm de cap. Fusese ideea lui Yann: iubitul lui Gin, înainte de Daniel. Într-o seară a adus un penis de piele și, după ce ne-am amețit cu toții, cei doi m-au rugat să mă joc cu el. M-am străduit să par excitată, în timp ce Gin îl îndesa în mine, dar, de fapt, amândouă ne topeam de râs. Era *Gin*, pentru Dumnezeu.

— Să știi că, dacă mă procopsești cu o infecție urinară, te omor, i-am spus.

— Cel puțin nu trebuie să porți chestia asta!

— *Parlez français!* a protestat Yann.

— Ala, bala *parlez vous!*

A doua zi dimineață, după ce a plecat Yann, i-am spus lui Gin, la micul dejun, că singura parte bună fusese că ne distraserăm atât de bine, dându-ne în spectacol pentru iubitul ei, ceea ce nu s-ar fi întâmplat dacă am fi făcut-o pentru al meu, deoarece chestia nu era *a lui*, înțelegi?

— Desigur! a râs ea. Pentru că nu era atașat de ea!

Am pufnit, împroșcând o gură de cafea pe toată masa.

— Nu a fost frumos din partea ta, am zis.

— Nu-i așa?

Mă bucuram că puteam să râdem împreună de acest lucru, dar din noaptea aceea mi-a fost frică să mai iau cocaină. Nu-mi păsa de faptul că făcusem nebunii, dar mă apăsa cât de ușor devenise totul, din clipa în care mă făcusem pulbere. Dacă Gin nu ar fi avut simțul umorului, aș fi pierdut o prietenă. S-a despărțit de Yann două săptămâni mai târziu, după ce a dus-o într-un club exclusivist, care s-a dovedit a fi o magherniță cu podele prăfuite de lângă Sena, unde cocote pe jumătate dezbrăcate, studenți și depravați din înalta societate se duceau să se pipăie pe întuneric.

— Voia să ne-o tragem, pe rând, cu un matroz împuțit, a spus ea. Puahh.

În timpul pauzelor mele de cincisprezece minute, Tamara și cu mine ciuguleam câte ceva: pe parcursul zilei, am terminat o baghetă și un calup de brânză Maroilles, cremoasă și iute. De două ori și-a dus câinele la plimbare și, la un moment dat, a periat o pânză întinsă cu un amestec de ghips și clei.

— Fac asta ca să dau tabloului un aspect tare și clar, a explicat ea, atunci când am întrebat-o de ce proceda astfel. Timpul ba zbura, ba se poticnea. În cele din urmă, nu-mi mai era teamă că m-ar putea atinge, și nici nu mai eram geloasă că nu o făcuse. Orele au trecut, lungi și lente, și ea nu a făcut nimic altceva decât să se uite, să-și miște mâna și să se uite din nou. Mă simțeam ca de sticlă: mă privea și privea prin mine. Brațul mă durea, apoi a înghețat. M-am plictisit atât de mult, încât mă gâdila peste tot. La un moment dat, am făcut-o pe Tamara să se oprească de zece ori în tot atâtea minute, să mă pot scărpina. Într-o pauză, am mâncat toți strugurii de pe masă, în alta am adormit dusă. În ultima oră, mintea mi s-a golit, gândurile rostogolindu-se încet. Nu mă mai simțeam compromisă din cauza banilor: mă simțeam plătită. La cinci fără un sfert, când mi-a oferit un pahar cu vin, nu voiam altceva decât să mă duc să-mi cumpăr rochia.

— Vii și mâine-dimineață? a întrebat Tamara, luându-mi ambele mâini într-ale ei, după ce mă schimbasem iar în hainele mele. Vii la zece?

— Am planuri.

— Nu. Nu spune asta.

— Am o slujbă.

— Lucrează pentru mine.

— Nu e chiar genul meu, am zis. Ai văzut, mă mânca pielea.

— Nu-mi pasă.

— Bine, vom vedea, am spus.

Replica ei a venit, formală și tristă:

— Te voi aștepta la zece, fie că vii, fie că nu.

Am ajuns la Belle Jardinière chiar înainte de ora șase și am cumpărat rochia. Am dus-o acasă, unde am găsit un bilet agățat în ușă. Gin îl scrisese pe o bucată de carton dintr-o cutie de prăjituri:

Iubito, Daniel este AICI. Deja! Te rog, fii drăguță și mergi să dormi la Ritz sau unde vrei tu! Cred că MĂ VA CERE, și vreau ca totul să fie perfect – nu vreau să se intimideze dacă vii așa, brusc. Te rog eu mult!

Am rămas nemișcată în fața ușii, urând-o. Am ridicat punga pe care o pusesem jos. Și apoi, în cazul în care Gin mă auzise la ușă, am coborât treptele zgomotos, ca să o asigur că plecam de-a binelea. Eram atât de furioasă, încât mă simțeam bine fugind, pe tocurile mele înalte, care răsunau ca niște împușcături pe casa scării.

Când mă rugase în biletul ei să stau la Ritz, Gin nu îmi propunea să-mi iau o cameră. Aveam prietene printre fetele de la garderobă, și de vreo două ori, când ne îmbătaserăm, ne întinseseră niște paturi de campanie în vestiarul gol, dându-ne afară a doua zi, când începea tura de prânz. Te puteai spăla pe față în budoar, dar nu era comod. S-o ia naiba pe Gin: nici una dintre cunoștințele noastre de la Ritz nu *începea* să lucreze înainte de ora zece seara, și era doar șase și jumătate. Aveam suficienți bani pentru o cafea și o revistă: m-am hotărât să iau metroul până la Montparnasse și să mă instalez într-o cafenea.

Oare bancherul lui Gin chiar avea de gând să o CEARĂ, așa cum scrisese ea? Cu nasul înfundat la subrațul unui necunoscut în metroul transformat într-o cușcă duhnind a transpirație, stăteam agățată de bara de lângă mine, gândindu-mă că fusese foarte pornită în dimineața aceea, când insistase să mă duc să dau interviu pentru slujba ei.

— Daniel a găsit un loc pentru noi doi, spusese ea, cocoțată la picioarele patului meu, în cămășuța de noapte pe care i-o făcusem.

— Așa că le-am dat preaviz!

— Pleci?

Gin pomenise ceva, cu câteva săptămâni înainte, despre faptul că mă va ajuta să găsesc o altă fată cu care să împart apartamentul, dar nu mă dumirisem cât de serioase erau lucrurile cu ea – sau, mai bine zis, cu bancherul – până în dimineața aceea. Clipind din ochi ca să mă trezesc, o priveam pe Gin frecându-se cu prosopul pe capul ei tuns scurt.

— Pe bune?

— Madame Florin a fost atât de dezamăgită. A trebuit să o încurajez *cumva*. Deși, în particular, recunoștea că este din Colma, California, gânguritul britanic al lui Gin, ce părea parcă să spună „lasă-i pe servitori să facă asta", i se potrivea atât de bine, încât nici nu-mi mai păsa de tonul ei afectat.

— De aceea i-am zis că o să mergi azi la un interviu.

— Eu?

— Rafaela, te rog. Îți va purta noroc. Așa l-am întâlnit pe Daniel.

Mi-am dat ochii peste cap și am luat și eu accentul de Mayfair[1].

— Vai, dar nu mi-ai spus niciodată cum l-ai întâlnit pe Don Yell.

— Te *rog*. Știi că Madame Florin te iubește.

Nu eram foarte dornică să le vând mănuși conaționalilor mei, vorbitori de limbă engleză, dar, în timp ce stăteam în fața supraveghetoarei lui Gin, elegantă și rujată maro, mă ispitea provocarea,

1 Cartier londonez.

deși eram foarte speriată: puteam oare să vorbesc atât de bine franceza încât să fiu angajată?

— Știi despre uniforma noastră? m-a întrebat Madame Florin.

— A dumneavoastră pare altfel decât celelalte, am remarcat. Deși pe vremea aceea, la Paris, majoritatea hainelor pentru femei erau *couture* la comandă, câteva articole – paltoanele, uniformele, cămășile și alte piese de zi cu zi – erau *confection* de-a gata. În timp ce uniformele angajatelor mai tinere făceau parte în mod clar din a doua categorie, rochia lui Madame Florin arăta ca și cum ar fi fost croită pentru ea: bumbacul satinat se drapa mai bine pe trupul ei, părând mai dens. Fusta ei, mai amplă decât a celorlalte, o avantaja. Gulerul ei, mai alb, îi punea în evidență pielea măslinie. Dacă aveam să lucrez aici, mi-am zis, îmi voi face o rochie ca a ei.

— *En français?*

— Mai frumoasă, am explicat.

Madame Florin mi-a primit complimentul aprobând din cap.

— Unele dintre noi poartă propriile lor uniforme. Știi cât de mult ne va lipsi Vir Jii Nii după ce se mărită, a spus ea.

Oare Gin se *mărita* pe bune?

— Dar o să te acomodezi repede aici, nu? Doar să-i faci pe americani să se simtă acasă *et voilà*, a explicat ea. (*Et voilà*: angajată!) După război, americanii aveau mai mulți bani de aruncat în magazinele universale decât localnicii, iar Belle Jardinière îi primea cu brațele deschise, angajând fete ca Gin. (Și ca mine!) Madame Florin era *désolée* pentru suta de franci, dar știam amândouă că slujbele erau greu de găsit, iar pentru cei care nu erau francezi, și mai greu.

Dar unde să găsesc eu o sută de franci? Un șirag de perle vândut recent – ultimul dar al lui Hervé – îmi plătise chiria până la sfârșitul lunii, iar dincolo de asta îmi rămâneau prea puțini bani: nu o sută de franci, ci strictul necesar pentru câteva zile. *Strictul necesar pentru câteva zile?* În timp ce liftul mă ducea la parter în dimineața aceea, m-a izbit un gând: din salariul oferit de Madame Florin puteam să recuperez costul rochiei în câteva zile. Puteam chiar să economisesc, să mă întorc la Chanel și să comand

ce doream *eu* de data asta. Pentru unii oameni, timpul se traduce în bani câștigați, nu în banii cheltuiți. Ce-ar fi dacă m-aș număra și eu printre aceștia, doar cu prețul unei rochițe negre cu guler alb?

Începeam să fiu nerăbdătoare să merg la serviciu, reflectam eu, încă în metrou. Mâine, voi potrivi mănuși pe mâinile subțiri ale soțiilor și fiicelor și amantelor, sub privirile bărbaților lor bogați. Voi avea în grijă o tejghea de sticlă lucioasă, pe care să o țin curată, și curând, o rochie neagră perfectă, ca a lui Madame Florin. Partea din mine care îmbătrânise și se întristase la șaisprezece ani se bucura ca o fetișcană de faptul că supraveghetoarea lui Gin avea încredere în mine, permițându-mi să umblu cu bani și cu lucruri frumoase, să vorbesc engleză și franceză cu clienții și să arăt bine pentru magazin. Aveam să mă duc acasă cu bani în buzunar la sfârșitul fiecărei săptămâni, fie că aveam sau nu să-l întâlnesc pe propriul meu Daniel. Mândră de mine, am încleștat mâna în care țineam punga de la Belle Jardinière. Simțeam cum greutatea fantomatică a perlelor pe care le vândusem se ridică puțin de pe gâtul meu.

*

* *

Mai era un mic amănunt legat de ceea ce aveam să fac în continuare; plănuisem o seară liniștită, ieftină, acasă. O baie, o *tartine*. Mă gândisem că-mi voi agăța noua rochie, să se lase cutele, și că poate-i voi da drumul puțin la șolduri. Totuși, Gin îmi stricase toate planurile. Urcând de la metrou spre Boulevard du Montparnasse, m-am gândit că șansa cea mai mare de a da peste cineva pe care-l întâlnisem în trecut la Alliance Française – cineva care să-mi împrumute bani pentru cină – era la La Rotonde: deși nu era cea mai șic cafenea de la intersecția Montparnasse cu Raspail, era cel mai greu de ratat. Le Sélect, La Rotonde, Le Dingo, La Coupole, Café du Dôme: Parisul era deja compact, dar noi, vorbitorii de engleză, îl făceam să fie lung de numai două cvartale, bând întotdeauna în aceleași cinci locuri de lângă Grădinile Luxembourg. Așa că a fost doar pe jumătate o coincidență

faptul că americanul spilcuit, care mă întrebase dacă poate să mă picteze în dimineața aceea, a trecut pe acolo, împreună cu prietenul lui francez, cu aer de ursuleț. Pictorul Spilcuit m-a reperat la masă și mi-a zâmbit ca un copil la circ. Deși solid, nu era înalt: puteam să-l lovesc suficient de tare încât să scap, la o adică, mă gândeam. Puteam să nu-i spun numele meu adevărat de familie, dacă m-ar fi întrebat, dar acum puteam să-i arunc o fărâmă de ocheadă, doar atât cât să-și dea seama că l-am recunoscut. Și cine oare reapărea, după zece minute, fără prieten?

Chiar dacă totul era un joc, mi-a plăcut că s-a așezat la masa de lângă mine, în loc să mă întrebe dacă poate să stea, că mi-a întâmpinat privirea cu un zâmbet și că s-a adâncit în lectura unui ziar, în loc să-mi tragă clopotele, că atunci când a luat o țigară pentru el mi-a oferit și mie una, apoi s-a întors la ziar. Am fumat-o și mi-am citit revista, subliniind cu creionul de buze cuvintele franțuzești pe care nu le înțelegeam: de ce nu aveam și eu un creion din oțel inoxidabil ca Tamara? Bărbatul era mai în vârstă decât mine, dar sub treizeci de ani, și mai modest îmbrăcat decât îmi păruse prima dată. Hainele lui, deși curate și dichisite, erau vechi; tunsoarea lui militărească, deși proaspătă, părea ieftină. Dacă ar fi avut perciuni, fața lui copilăroasă, ca un cartof, ar fi căpătat contur, dar părea – și aici am lăsat accentul lui din inima Vestului să-mi coloreze judecata – genul de american care ar fi snopit în bătaie orice frizer ar fi încercat să-l facă să arate pretențios. Cu atât mai rău. Un farmec liniștit compensa însă lipsa de frumusețe. Când mi s-a rupt vârful de la creionul de buze, mi-a oferit briceagul să-l ascut.

— Încă o țigară? m-a întrebat mai târziu.

— Mulțumesc, am răspuns eu. Colega mea de apartament m-a încuiat pe din afară și nu am bani până nu încep noua slujbă, mâine. Îmi omor timpul până la ora la care voi putea să înnoptez la o prietenă.

— E o opțiune neplăcută, a spus el. Ce zici de un film? E un cinema german unde rulează *Metropolis*.

Nu am vrut să suspin, dar suspinul mi-a venit așa cum îmi vin tusea și strănutul, ca unei femei mult mai în vârstă, ca mamei mele.

— Pot să împrumut niște bani?

— Fac cinste.

Eram gata să-i dau peste nas, dar americanul nu a făcut nimic nelalocul lui în timpul filmului aceluia plicticos, nici la cina scurtă care i-a urmat, nici în taxiul pe care l-am luat spre Ritz. Numele lui era Anson Hall, Anson după un bunic ce făcuse parte din armata unionistă și care murise recent. Era, de fapt, din Chicago: colabora cu *Tribune*, ca redactor de sport.

— Poți să trăiești din asta? am întrebat.

— Bătrânul meu mă mai ajută uneori, a spus el, dând din umeri.

— Norocosule.

Anson nu părea în apele lui, și când un cuplu mai în vârstă, pe care îl cunoștea, a intrat la Ritz, a zâmbit cu toată gura și s-a repezit să salute. Era fie mai bogat decât lăsa să se vadă, fie mai sărac. Sau doar îi era rușine să le ceară bani părinților săi. Ce știa *el* despre rușine? Dar chiar și așa, ceva din disconfortul lui – și din modul în care încerca să intre în grațiile celor doi care tocmai intraseră la Ritz – m-a făcut să vreau să-l ocrotesc.

Femeia mi-a aruncat o privire.

— Unde este doamna Hall? a întrebat ea.

— Iubito, a zis bărbatul.

Femeia s-a uitat la el, încurcată.

— Doamna Hall și cu mine ne-am separat, a spus Anson pe un ton sever.

Femeia și-a dus mâna la gură, în timp ce Anson s-a întors să comande un rând de *marc*[1].

— El e cel despre care mi-ai vorbit, i-a spus femeia, aproape în șoaptă, soțului ei. Cu fata aia, Piggott.

Anson a auzit-o. Zâmbetul lui, deja crispat, s-a strâmbat la colțuri.

— Iubito, a zis din nou bărbatul.

---

1 Marc – băutură spirtoasă produsă din fermentarea și distilarea pieliței, semințelor și ciorchinilor de strugure care rămân după presare.

— Îmi cer iertare, i-a spus femeia lui Anson, aruncându-mi o altă privire.

Eu aveam problemele mele, așa că m-am dus să-mi caut prietenele. Am găsit-o pe Laure, o fată plinuță, care locuia împreună cu familia ei în mizerabilul arondisment XIX.

— *Pas de problème,* m-a asigurat ea. Trebuie doar să așteptăm să plece toți oamenii ăștia.

Asta nu avea să se întâmple înainte de ora trei sau patru dimineața, dar nu aveam de ce să mă plâng: chiar îmi *făcea* o favoare.

În timp ce mă întorceam la masa lui Anson, din capătul încăperii, barmanul – un tânăr scorțos care purta, afectat, un monoclu – m-a oprit din drum.

— Domnul acela m-a rugat să vă dau asta. A arătat spre un individ fragil, grizonant, dar foarte bine îmbrăcat, care stătea singur la o masă, și mi-a înmânat o foaie din hârtia de papetărie a hotelului Ritz, strâns împăturită.

Nu am căutat ochii bătrânului decât după ce m-am uitat înăuntru – am găsit acolo o cheie pe care era imprimat numărul unei camere și o însemnare: *50 F* – și atunci am făcut-o doar pentru a-i arunca o privire dezgustată. Cu cincizeci de franci nu îmi puteam cumpăra nici măcar un abonament la revista pe care o citeam. Înainte ca Anson să se întoarcă, am adăugat un zero la cifra bătrânului și am împăturit cheia înapoi în bilet, înmânându-i-o barmanului. În oglinda barului, am văzut cum ochii bătrânului s-au făcut mari în clipa când a deschis biletul. M-am întors și i-am aruncat o privire plină de superioritate, iar el m-a privit drept în ochi. Și a încuviințat din cap.

Tocmai în clipa aceea s-a întors Anson, minus Iubi și soțul ei, mult mai amețit decât îl lăsasem.

— Vrei să dansezi? m-a întrebat el.

Acum îmi dau seama că nu aveam nevoie de cei cinci sute de franci ai moșului. Aveam un loc unde să dorm. Tocmai fusesem angajată la Belle Jardinière. Dar pe vremea aceea, nu eram obișnuită să câștig bani muncind, și erau atât de *mulți* bani, încât îmi venea să râd în gura mare.

— Stai, Anson, încă un strop, am insistat, vărsând câteva picături din pahar pe pieptul rochiei mele. Of, Doamne, nu, dragule, *trebuie* să mă duc la toaletă chiar acum.

Și chiar m-am dus mai întâi la toaletă, dar nu fără să iau o dușcă zdravănă de *marc*. Mi-am luat cu mine punga de la Belle Jardinière.

Am ajuns la etajul bătrânului la timp pentru a vedea un picolo stând în fața ușii cu o sticlă de șampanie, așa că m-am putut asigura înainte de a intra acolo că nu mă aștepta înăuntru nici o bandă de tâlhari care să mă violeze și să mă ucidă. Modul stângaci în care bărbatul i-a dat bacșiș băiatului m-a făcut să trag concluzia că, de fapt, lucrul de care trebuia să-mi fie cel mai frică era propria mea milă. Bătrânul venea de la Sevilia, mi-a spus el într-o franceză chinuită. Arătam ca o fată pe care o cunoscuse cândva. Arătam și ca nepoata lui, mi-a mai spus. Aș fi preferat să nu fi aflat asta. Mirosul lui era un amestec sufocant de apă de colonie, coniac și briantină, cu note slabe de urină, apret și singurătate. Când mi-a spus ce dorea, l-am pus să mă plătească și m-am sprijinit resemnată de una dintre marginile patului. Cel puțin nu trebuia să îl privesc. Mă bucuram că nu mă durea. Priveam în jurul camerei de hotel pe care nu mi-o puteam permite și încercam să nu mă gândesc la nimic, dar, în loc de asta, m-am trezit imaginându-mi că bătrânul își închipuia că sunt nepoata lui. Avea fața singurei spanioloaice din școala mea, dulcea Beronica din Balenthia. *Nu te mai gândi*, mi-am spus. Voiam să fi băut mai mult. Ca să-mi alung din minte lucrul acesta, am început să-mi fac griji în legătură cu barmanul scorțos. Va încerca să mă dea afară de la Ritz? O fată ca mine nu ridica valoarea locului. Mă temeam că va vrea să-i cumpăr tăcerea. Va dori bani, sau altceva? Și cât de mult se va strădui să obțină asta? La finalul fiecărei respirații chinuite a bătrânului venea un șuierat subțire, ca fluieratul unui calorifer. De ce aveau nevoie de mine, de fapt? De ce nu foloseau niște vaselină? După ce se termină asta, n-ai să fii mai puțin singur, *Señor*, mă gândeam eu, iar atunci mâinile i s-au încleștat pe talia mea și a dat drumul unui scâncet ascuțit. Când a terminat, am pus banii bine și m-am închis în baie, spalându-mă îndelung și meticulos.

Cea mai grea parte a ciclului menstrual trecuse de vreo două zile. Întinsă în cadă, am prins în palmă o mână de apă, în care

plutea un ultim strop leneș de sânge și am aruncat-o pe podea. *Slavă Domnului că nu pot rămâne însărcinată săptămâna asta,* m-am gândit. Guillaume mă învățase să fiu foarte atentă cu ciclul și crampele de la mijlocul lunii, și cum să calculez zilele în care era posibil să rămân însărcinată: dacă ar fi după mine, nu aș mai lua-o niciodată pe la spate. Învățasem, sub tutela lui, cum să râd la glumele pe care nu le înțelegeam. Învățasem să beau. Învățasem cum să mă mișc în spate, pe ringul de dans, fără incidente: lui Guillaume, un dansator aproape profesionist, îi plăcea să mă etaleze în cluburile de noapte strălucitoare, unde se strângeau colegii lui de muncă. Învățasem că dacă mă prefăceam că mă simt bine se distra și el, iar uneori chiar mă simțeam bine. Putea fi plicticos până intram în atmosferă, dar nu era greu. Cu toate că nu simțisem față de el nimic altceva decât repulsie, dacă ar fi să compar experiența aceasta cu creșterea a patru frați mai mici, a fost o adevărată vacanță. Și, deși învățasem cum să-l fac să stea în limbă după mine, nu m-am putut dumiri niciodată de ce mă dorise de la bun început. Ce vedea în mine? Era ca și cum corpul meu ar fi fost un afiș agățat de propriu-mi spate, un afiș pe care nu-l puteam citi eu însămi.

Mi-am închipuit pătuțul care mă aștepta în vestiar, după ce cuplurile de dansatori își vor fi recuperat pălăriile și vor fi plecat împleticindu-se, spre casă. Va fi sufocant de cald în cămăruța aceea. Laure nu va putea să mă ducă acolo decât peste câteva ore bune, și asta presupunând că barmanul scorțos nu mă va pârî. Nu aveam de gând să-mi cheltuiesc banii greu câștigați pe o cameră de hotel, așa că dacă puteam să stau trează undeva, la o cafenea deschisă toată noaptea, aveam s-o fac. *Nu mi-ar fi stricat un pui de somn mai întâi.* Bunicul spaniol avea două paturi, o fereastră, un ventilator. *Dacă e tot adormit când ies din baie, am să mă lungesc pe celălalt pat preț de o oră*, am hotărât în timp ce mă îmbrăcam. *Nu o să-și dea seama.*

Când am deschis ușa, l-am găsit în pat cu noua mea uniformă întinsă peste picioarele lui păroase. Labele vânoase ale picioarelor se terminau cu unghii galbene, ca niște gheare. Plăci de piele moartă păreau că se formaseră peste pielea lui adevărată, sub

care pluteau noduli varicoși albăstrui. Șuiera din nou. Deși își pompa în pumn mădularul mizerabil ca un gât de curcan, fața îi era întinsă, ca o mască: când a dat ochii cu mine, pe chip i s-a prelins un zâmbet umed de întâmpinare.

— Pardon? Asta e rochia *mea*, am zis, dar brusc era prea târziu. Resursele de care dispuneam în toaleta de la Ritz nu m-ar fi putut ajuta, indiferent cât de mult aș fi frecat bumbacul lucios. Nu voiam să o ating, oricum. Eram nevoită să cumpăr alta. Furioasă, am apucat unul dintre pantofii lui de piele – am știut dintotdeauna să țintesc bine – dar m-am răzgândit. Nu voiam să intru în bucluc, și nici să-i creez probleme lui Laure.

— Of, ce căcat împrăștiat, am zis.

Am mai zis eu și altele, apoi m-am cocoțat în pantofi și am plecat.

Coborând cu liftul spre vestiar, mi-am încrucișat mâinile peste poșetă, supărată. Ce fel de persoană ar *face* așa ceva? În spatele liftierului, am schimbat o privire goală cu mine însămi în oglindă. Eram bucuroasă pentru bani, și faptul că făcusem atât de mulți dintr-o lovitură mai îndulcea lucrurile. Pe naiba, chiar mă excita. Puteam să urc din nou și să-i sparg nasul tipului ăluia, dacă voiam. Să-i smulg cele câteva fire de păr care-i mai rămăseseră. Dar de fapt – am cedat brusc, în fața unui val lăcrimos de invidie – nu doream decât ceea ce avea Anson Hall: niște părinți bogați, care să-mi trimită câte puțin în fiecare lună. Puteam să mănânc acasă. Puteam să-mi remaiez singură ciorapii. Chiar mai mult decât o rochie de la Chanel, voiam suficienți bani încât să fiu lăsată în pace, să stau și să mă gândesc și să învăț franceza și să mă uit la oameni și să fac lucruri. Mi-am șters ochii în momentul în care liftierul a deschis ușile.

Spatele barmanului scorțos era întors. Bine. Dar acolo, așezat la bar într-o poziție din care putea să vadă liftul, stătea Anson, bând de unul singur. Am simțit cum mă privea în timp ce ieșeau din lift, la o oră după ce dispărusem – nemachiată și cu rochia mea norocoasă șifonată –, și am zâmbit timid. Am trecut pe lângă bar fără să intru, iar el m-a urmat.

— Hai înapoi și dă-mi voie să-ți mai ofer un pahar, așa, de noapte bună, m-a rugat el.

M-am întors. Bine, lasă-l pe barman să creadă că va trebui să se lupte cu acest bărbat dacă vrea să obțină bani de la mine, mi-am spus. L-am dus pe Anson spre cel mai îndepărtat și mai întunecat colț, apoi ne-am privit în ochi. Voiam să-l rănesc pentru ceea ce știa. Voiam să-l fac să plece. Voiam să mă placă oricum.

— Eu fac cinste, am spus, punând pe masă cinci sute de franci, înainte ca Anson să-și poată scoate portmoneul.

— Două pahare de *marc*, i-am zis chelnerului, și apoi am numărat banii primiți ca rest.

— Filmul. Cina. Taxiul. Băuturile, am zis răutăcioasă, sfidându-l pe Anson să-i ia, sfidându-l să nu-i ia.

Anson și-a desprins încet privirea de pe bani. Nu știu ce expresie aveam pe față, dar când a văzut-o, propria lui expresie s-a topit, din afront, în scuze.

— Suntem chit, da? a zis el. Așteaptă. Mi-a dat câțiva franci înapoi.

— Poftim?

— Tu ai plătit ultimul rând, eu îl plătesc pe ăsta.

I-am zâmbit și eu, ochii umezindu-mi-se iar brusc.

— Mulțumesc.

Îmi dădeam seama că Anson ar fi vrut să întrebe cum mi-am petrecut seara – și de altfel, și după-amiaza –, iar eu aveam, la rândul meu, câteva întrebări pentru el, dar am păstrat tăcerea, ca și cum am fi vrut să vedem cine cedează primul. Următorul pahar de băutură mi-a provocat greață și tristețe, totuși, și când am început să plâng de-a binelea, era din cauza lui Gin.

— Nu cred că tipul ăla se va însura cu ea până la urmă. Tu ce crezi?

— Improbabil.

— Aș vrea să i-o pot demonstra totuși *ei*. Aș vrea doar să-i pot arăta restul vieții lui și să-i spun, vezi, credeai că îl ai pe Daniel doar pentru tine, dar nu-l ai decât pe jumătate. O treime. Zece la sută!

— Unii oameni au nevoie să fie răniți pentru a fi fericiți, a zis el.

— Nu știu dacă ea este unul dintre aceștia, am spus eu. N-am mai văzut-o niciodată pierzându-și capul.

— Dar dacă tu crezi cu adevărat că ar renunța la el, dacă ar cunoaște întreaga poveste…

— Da? l-am încurajat eu.

— Ei bine, știu pe cineva care ar putea să afle.

— Chiar știi?

Era beat și el. Când s-a aplecat să-mi spună, ochii îi luceau din pricina surescitării.

— E complicat. Și e un fel de secret.

— *Cine?* am insistat eu, rânjindu-i la rândul meu.

Anson a scos un carnet lung și subțire din buzunarul de la haină.

— Chiar ești jurnalist.

— Spune-mi cum îl cheamă pe om și banca la care lucrează, și am să vorbesc cu amicul meu.

— Ei bine, numele lui este Daniel Gordin, am spus. Hmm.

— Prietena ta nu ți-a zis niciodată unde lucrează? Sau – și aici vocea a căpătat o nuanță mai severă decât atunci când ieșisem din lift – nu ai fost niciodată atentă?

— Poate un pic din amândouă?

— Hai, măcar din interes propriu. Ar putea avea un coleg, cineva care s-ar putea ocupa frumos de tine. E periculos să umbli prin hoteluri, a spus el.

— Mulțumesc, Mamă.

— Cred că mi-am căutat-o cu lumânarea. Atunci, cum l-a întâlnit pe bancherul ăsta?

— La locul ei de muncă, am zis și i-am spus povestea lor.

— Belle Jardinière? a întrebat el. Doamne, locul ăla e celebru.

— Ce vrei să spui?

— Ei bine, am lucrat în redacția unui ziar, și nu-ți spun decât că toată lumea știa când angajau o fată nouă acolo, mai ales una drăguță. Băieților le plăcea să-l trimită acolo pe puștiul ăsta, André. Amușina și venea înapoi cu un raport complet.

— Cine este André?

— Doar un puști de birou. Dar era arătos și avea un talent special să miroasă fetele care voiau de cele care nu.

Ne-am uitat amândoi în lături, jenați. O vedeam din nou întreagă, în fața ochilor, rochia mea neagră distrusă. M-am gândit că în momentul acela Daniel nu o cerea în căsătorie pe Gin. Expusă în spatele tejghelei ei cu mânuși, Gin crezuse poate că fusese alegerea ei, dar poate că, avertizat de propria lui versiune de birou a lui André, Daniel își făcuse puțin de cap.

— Ei bine, a spus Anson, întrerupând tăcerea nefericită. Cu atât mai mult e bine să fac niște cercetări. Poate că Daniel e un tip în regulă.

— Poate că e, am spus. Mi-am coborât privirea. Pantalonii lui Anson erau cu vreo doi centimetri prea scurți, am observat. Avea un picior sprijinit pe scaunul de alături, dezvăluind un sfert de gleznă, cu o cicatrice urâtă deasupra ciorapului.

— Ce-ai pățit?

— O schijă pe frontul din Italia.

— Ce cumplit.

— Sunt mai norocos decât majoritatea, a spus el blând. Ascultă.

Mi-a dat o carte de vizită.

— Ăsta e biroul de unde îmi iau mesajele aproape în fiecare dimineață. Dacă ești serioasă în privința asta – dacă vrei cu adevărat să vorbesc cu amicul meu –, sună între zece și douăsprezece săptămâna asta și cere să vorbești cu mine. Nu vorbi cu nimeni altcineva.

— Yves Boulind et Compagnie, am citit eu.

— *Oui.* Este un prieten de familie. Eu îi spun Domnul Bland[1], a zis el, abia alterând numele francez, în timp ce se uita la mine atât de absent, încât am izbucnit în râs.

— Chiar ai face asta pentru mine?

— Nu știu dacă amicul meu poate să te ajute, dar îl voi întreba.

— Mulțumesc, am zis.

Rămăseserăm ultimii clienți din bar, iar restaurantul fusese închis.

---

1 Insipid, inofensiv (engl.).

— Ei bine, mă duc să o caut pe *copine* a mea, am spus.

— Nu vrei să vii la mine pentru un ultim pahar?

— Și apoi unde să mă duc?

A zâmbit.

— Ce drăguț ești. *Unde-i doamna Hall? Unde e fata Piggott?* am spus, imitând accentul lui Iubi.

— Bătrânul avea verighetă.

— Bătrânul avea cinci sute de franci.

— Așa-i, dar eu arăt mai bine.

— Nu-ți forța norocul.

A dat din umeri cu un aer bonom.

— Ei bine, am încercat.

Puținul pe care îl știam despre viața amoroasă dezordonată a lui Anson mă descuraja, iar felul în care arăta, indiferent ce credea el despre asta, nu schimba lucrurile. Totuși, grația cu care a renunțat m-a făcut să-l plac.

— Ești un tip de treabă Anson, am zis.

*

* *

Banii erau încă în bustieră a doua zi dimineață, când m-am trezit pe patul din vestiar. Puteam să cumpăr altă uniformă, dacă voiam, dar viziunea mea despre o tejghea de mănuși curată și strălucitoare a fost obturată de o spumă lăptoasă de bărbați bătrâni și de mulți André și de fete care *ar fi vrut.* Am întredeschis puțin ușa ca să intre lumina, să mă îmbrac și am văzut ceasul din hol: nouă și jumătate. Colac peste pupăză, întârziasem la lucru.

Puteam să merg la Belle Jardinière, târziu, și să mă rog de Mme Florin să mă lase să cheltuiesc altă sută de franci, iar apoi puteam să petrec opt ore în picioare, gonindu-i pe toți André-ii de pe lumea asta. Sau puteam să mă duc acasă. Cinci sute de franci însemna plata chiriei pe două luni: puteam să stau câteva săptămâni acasă, înainte să caut pe altcineva. Șaizeci de zile doar pentru mine. Șaizeci de zile în care nu mai trebuia să fiu drăguță, pentru nimeni. Desigur, mai întâi trebuia să-i cer scuze lui Gin că

nu luasem slujba. Dacă avea să-mi dea drumul înăuntru. Dacă nu era prea ocupată cu Daniel. Cinci sute de franci acopereau chiria pe o singură lună, dacă Gin pleca într-adevăr. Și apoi, în săptămânile liniștite ce aveau să vină, chiar voiam ca bunicul șuierător să fie ultima persoană cu care m-am culcat?

Am scos din geantă eșarfa strâns împăturită a Tamarei: în lumina dimineții, avea culoarea caiselor, ușoară ca o boare. Mi-am afundat fața în ea și am inhalat tuberoze, terebentină, sudoare. Mi-am amintit degetul ei înmănușat sub bărbia mea, canapeaua de catifea scăldată în soare.

— Știam că ai să te întorci, mi-a zis, când am bătut la ușă.

2

Când m-am dus în spatele paravanului, ca să mă dezbrac pentru Tamara, nu mi-am pus rochia-sac în formă de cârnat. Am așteptat să se întoarcă cu spatele și m-am lungit pe canapea, purtând doar eșarfa din șifon de mătase.

— Pozai așezată la masă, ții minte? m-a întrebat cu engleza aceea slavă meticuloasă, iar apoi s-a întors înspre mine.

Și-a ținut respirația.

— Ești perfectă, a spus.

M-am uitat la ea cu subînțeles și a zâmbit.

— Ah, a rostit ea, cu vocea tremurândă, trebuie să termin celălalt tablou…

— Îl termini mai târziu, am răspuns. Pictează-mă așa.

A dat din cap, cu ochii dilatați, și-a luat cărbunii și caietul de schițe. Folosind un cronometru, mi-a făcut o serie de schițe de cinci minute, cu și fără eșarfă: șezând, în picioare, lungită pe canapea, cu capul spre ea, apoi în direcția opusă. Se uita de la o schiță la alta, și apoi iar în sus, la mine, ametită și indecisă.

— Va trebui să le pictez pe toate, a spus. Cu acele cuvinte, s-a ridicat și și-a trecut ușor vârfurile degetelor peste șifonul care mă acoperea.

— Acum stai exact ca atunci când m-am întors. Ce e asta? a întrebat, luând revista mea. Mi-a așezat-o deschisă, în față. Acum, ține ochii pe jumătate închiși: ești plictisită și vrei să pleci acasă.

Dar nu vreau, aproape că am ripostat. M-am întins însă pe canapea așa cum îmi ceruse, cu *Les Modes* în față.

— Nu te preface că citești. Chiar citește, m-a îndemnat ea. Cuvintele franțuzești zăceau, inerte, pe pagină: eram atât de

conștientă de privirea ei asupra mea, încât nu puteam să înțeleg literele. M-am uitat în sus la ea, cu îndoială.

— Dacă nu vrei, atunci nu citi. A luat revista de lângă mine, a drapat din nou mătasea peste talia mea și mi-a legat o panglică neagră, de catifea, de încheietura mâinii. În timp ce se apleca spre mine să o lege, o șuviță palidă din părul ei s-a răsucit în sus, mângâindu-mi fața.

— Ai pleoapele vinete, nu? Roșii, ca și când nu dormi niciodată. Și buzele tale sunt umflate de sărutуri, m-a tachinat ea.

— Nu am sărutat pe nimeni, am spus.

Era adevărul.

Tamara a izbucnit în râs.

— Niciodată?

— Nu *niciodată*, am protestat eu. Dar nu aseară.

— Dacă spui tu. Privindu-mi gura, Tamara și-a mușcat vârful degetului mare. Și-a trecut degetul ud peste buza mea de jos.

— Așa, e bine.

Și-a luat planșeta de desen și cărbunele și și-a tras scaunul mai aproape de canapeaua pe care stăteam lungită. Buza de jos îmi zvâcnea, în timp ce desena. Am privit-o uitându-se de la pagină la gura mea și înapoi. Și apoi am simțit cum se schimbă camera, în timp ce ea dispărea în desen: devenea mai plină, întrucât toată atenția ei era concentrată într-un singur loc, și mai goală, de asemenea, deoarece *ea* nu fusese acolo un scurt răstimp. Doar desenul se afla acolo. Mă simțeam și eu la fel, uneori, când făceam anumite lucruri. Puteam să mă simt la fel, fără să fac nimic? M-am uitat la hainele ei, șorțul de bucătar din pânză albă peste rochia neagră, simplă. Putea un șorț să fie o rochie? Pentru Tamara – femeia cu pieptul mai plat decât al meu –, de ce nu? Voiam ca baveta să fi fost un pic mai lată, cu clini mici, pierduți pe margini, să o facă să stea fest pe ea și să-i pună în evidență puținul din dotare. Trucul, ca și cum ai înveli o portocală într-o foaie de hârtie, ar fi fost să faci ca pânza dreptunghiulară să urmeze atât curba spatelui, cât și bombeul feselor ei. (Ar fi fost de un auriu foarte deschis, cel mai deschis, la fel ca părul ei, îmi spunea buza mea de jos. Ca miezul de aur palid al unei brioșe.) Dar dacă foloseam

ideea de ieri, de a-i modifica rochia lui Gin tăind clini, puteam să croiesc un al doilea șorț...

Buza mea de jos, zvâcnind pe măsură ce se usca în aerul cald, nu voia defel să mă asculte. Tamara ședea atât de aproape, încât aproape că puteam simți cum vibrația cărbunelui pe caietul ei de schițe mă zgâlțâie în valuri line. Am închis într-un gest inconștient gura apoi am redeschis-o, încercând să simt iar plăcerea degetului Tamarei – cu propria mea limbă – de-a lungul buzei. Brusc, am simțit cum aerul devine mai dens.

— Ce ai făcut? m-a întrebat.

— Nimic.

— Fă-o din nou.

— Ce?

Tamara și-a pus jos planșeta de desen și s-a aplecat înainte. Când i-am simțit părul prelingându-i-se din nou peste fața mea, am inspirat adânc. Când m-a sărutat, am gemut. Limba ei plimbându-se peste buza mea mă făcea să strâng în pumn faldul de mătase dintre coapse.

— Pot să spun că vei fi un model dificil, a zis ea, ieșind scurt la suprafață, ca să tragă aer în piept, înainte de a plonja iar în gura mea. Nu mai sărutasem niciodată buze atât de moi. S-a ridicat în picioare și a tras eșarfa de pe mine. Ochii ei erau ca argintul.

— Ah? a întrebat ea, ținând eșarfa suspendată în aer, o pânză palidă pe care se vedea o pată închisă la culoare și umedă. Am auzit-o pe Tamara așezându-și în mod intenționat inelele pe masă, înainte de a-mi spune:

— Ce se întâmplă aici?

— Nu știu, am zis eu, trăgând de timp. Îmi venea greu să vorbesc, cu degetele ei mari de la mâini pe genunchii mei. Lumea se dezagrega în spatele pleoapelor mele, în fâșii de lumină de culoarea caisei și de păr de un auriu palid. Genunchii mi-au alunecat, îndepărtându-se unul de altul. M-am cutremurat: respirația ei îmi mângâia buclele de păr dintre coapse, la fel cum degetul ei îmi mângâiase buzele.

— Nu știi?

Am ridicat din umeri.

— Nu e suficient, a zis ea, îndreptându-și spatele.

O, nu, mă gândeam eu. Te rog, nu mă face să arăt ca o tâmpită. Te rog, nu mă duce atât de departe, doar ca să mă lași baltă.

— Te rog, am șoptit.

— Fată bună, a spus ea, și am simțit cum limba ei fierbinte îmi biciuiește corpul.

Trupul mi s-a cutremurat iar, și am știut că a văzut asta.

— Foarte bine, a spus ea. Și apoi am văzut-o strecurându-și două degete în gură, încet, și am observat cât de moi deveniseră în lumină. Le-am simțit umede între picioarele mele, unde mă atingea: simpla lor apăsare îmi deschidea buzele. Unghiile de la degetele acestea două sunt mult mai scurte decât celelalte, îmi aduc aminte că-mi spuneam în clipele acelea, înainte să se încovoaie înlăuntrul meu, atingând ceea ce trebuia să fie spinarea, rădăcina spongioasă a *grilletto*-ului[1] meu, o dată, încă o dată și încă o dată. Avea o spinare? Habar nu avusesem până atunci. Nimeni nu mă atinsese acolo vreodată, nici măcar eu, mă gândeam – *o, Doamne, zbor!* –, iar apoi nici nu am mai putut gândi.

Un timp, am zăcut paralizată pe canapeaua Tamarei, iar atunci când punctele mici dindărătul pleoapelor s-au grupat din nou, luând forma unei lumi, am văzut că își scosese hainele de pe ea. Stătea lungită lângă mine pe canapea, la fel de aurie precum mi-o închipuisem, cu părul pubian de un cafeniu leonin.

— Știi ce să faci cu mine? m-a întrebat.

Nu îmi mai vârâsem niciodată degetele înăuntrul unei femei.

— E vreo șmecherie?

— Nu.

Am încercat cu un singur deget, pe care l-am implântat adânc. Am încercat cu două – temându-mă să nu o rănesc cu unghiile mele – și o simțeam, înăuntru, ca pe un lichid fierbinte. Am încercat cu trei și m-a strâns cu mușchi despre care nici nu avusesem habar că se află acolo. S-a izbit de mine ca într-o defilare de cavalerie grea, care s-a transformat încet într-un galop ușor, și când a avut orgasm, cu un suspin scurt și aspru, ochii i s-au dat peste

1 *Grilletto*, declanșator, punctul G (it.).

cap. Când s-a trezit, am fost surprinsă de contrastul dintre corpul ei – regesc, generos, epuizat – și privirea ei, luminoasă și vulnerabilă. În timp ce privea în sus, către mine, m-a cuprins un sentiment de împlinire atât de triumfător, atât de violent, ceva ce nu mai simțisem față de nimeni: o doream din nou, de la capăt.

— Cum aș putea să-ți mulțumesc? a murmurat ea.

— Uite cum, am zis.

Acela a fost momentul din care nu am mai lăsat lucrurile să se întâmple, ci le-am făcut eu să se întâmple: i-am luam mâna și i-am împins degetele înapoi în corpul meu.

Când am împlinit 16 ani, cu șaisprezece luni înainte de ziua aceea de la Paris, am ieșit din camera mea, din apartamentul aflat în casa cu fațadă de piatră de pe West Tenth Street, pe care tatăl meu vitreg îl cumpărase pentru mama mea, și am dat peste o șotie pe care o pusese la cale cel mai mare dintre băieții lor: o găleată plină cu apă, cocoțată deasupra ușii întredeschise.

— Carlo, am strigat eu, udă leoarcă.

Dacă aș fi cunoscut viitorul, aș mai fi stat o clipă în capul scărilor, îmbrăcată cu hainele mele cele mai bune, pregătită să merg la biserică. Aș fi putut să-mi plimb degetele peste balustrada lăcuită, savurându-mi ultimele momente de copilărie. Nu am făcut-o: am dat buzna jos, la micul dejun.

— Unde este?

Tatăl meu vitreg mă tratase mereu ca pe o factură pe care e mai bine să o plătească la timp, dar în dimineața aceea s-a uitat cu adevărat la mine. A pus jos exemplarul din *Progresso.*

— Sal, a zis mama.

Curgerea timpului a încetinit atunci când tatăl meu vitreg și-a pus jos ziarul și a căscat ochii. Cred că oricine, cu privirea în dreptul pieptului unei fete cu sânii abia înmuguriți, îmbrăcată într-o rochie udă, s-ar fi holbat, dar asta nu era o consolare: m-am uitat cum fața mamei se înăsprește, și mi-a fost teamă. Cred că îi era teamă și tatălui meu vitreg, deoarece vocea i-a devenit fortată și veselă, iar ceea ce a spus a fost mai eficient decât orice protest în favoarea nevinovăției lui.

— Cred că a venit timpul să-i găsim fetei ăsteia a ta un soț, ce zici?

Chipul mamei mele s-a relaxat.

— Crezi? a întrebat ea.

Am ieșit din cameră în fugă.

Deși Cat O'Reilly, Maura Kelly și cu mine plănuiserăm fiecare amănunt al nopții nunții (cu Fairbanks, Barrymore și Valentino) în detalii pornografice, eu nu mă gândisem defel la viitorul meu real. În timp ce îmi schimbam rochia, îngrozită, mă întrebam dacă vorbiseră serios. Când i-am tras, în fine, o palmă fratelui meu mai mic, am făcut-o fără tragere de inimă.

Vorbeau serios. Tatăl meu vitreg mi-a găsit un soț cât mai departe posibil: fratele său din Alia avea un fiu de douăzeci de ani, căruia îi plăcuse poza mea. Și cu asta, basta.

— Dar eu... am bălmăjit eu la cină, când mi-au dat vestea, eu nu vorbesc prea bine italiana.

— Ar trebui, a zis tatăl meu vitreg.

Mama, care ungea o chiflă pentru fratele cel mai mic, nu și-a ridicat privirea. Așa cum se întâmplă în multe familii de emigranți din New York, ei doi le vorbeau copiilor lor în italiană, iar noi le răspundeam în engleză.

— Și cum rămâne cu școala? am mai încercat eu.

— Unele fete din clasa ta nu au renunțat deja la școală ca să se mărite?

— Sigur, am zis eu. Dar...

Dar nu fetele cu care vorbeam eu. Fetele acelea – cele despre care Cat, Maura și cu mine șușoteam în pauze –, luau note proaste, rămâneau însărcinate, sau ambele.

— Vezi? a întrebat el. Cele drăguțe fac asta mereu.

Cuțitul din mâna mamei s-a oprit.

— Sal.

A fost nevoie să scriu foarte multe scrisori în Italia ca să-mi obțin pașaportul, deoarece, fiind născută pe mare, nu devenisem niciodată cetățean american. În tot acest timp, mama și tatăl meu

vitreg m-au trimis să stau cu Nonna Gioia, pe Grand Concourse Boulevard.

Oare ce nu era dispus tatăl meu vitreg să facă pentru mama? O mutase pe propria lui mamă în Bronx din același motiv pentru care cumpărase casa de pe West Tenth Street. După moartea soției sale, Sal Russo s-a recăsătorit cu tânăra și frumoasa mea mamă (*genoveza aia înfumurată, curva aia, văduva aia de jidov*), ceea ce le-a înfuriat pe femeile de la Biserica Sângelui celui Mai Prețios la fel de tare pe cât i-a strârnit pe bărbați.

— Cum crezi că am să pot trăi cu toate bârfele astea? îl întrebase maică-sa pe Sal.

Firma lui de importuri mersese atât de bine, că își putea permite să facă un pas înapoi din cartierul lui insular: drept răspuns la plângerile mamei sale, o mutase într-un apartament spațios dintr-o clădire nouă-nouță, departe de odăile aglomerate pe care le detestase dintotdeauna. Abia după ce și-a dat aere față de toți fermierii împreună cu care emigrase, lăudându-se cu holul ei de marmură și cu încălzirea ei centrală, Nonna Gioia și-a dat seama că fiul ei o mutase departe atât de oamenii pe care-i cunoștea de o viață, cât și de noua ei recoltă, proaspăt înmugurită, de nepoți.

Sunt sigură că, dacă ar fi putut-o avea sub acoperișul ei pe mama, Nonna Gioia și-ar fi pus în aplicare răzbunarea-i singuratică, picătură cu picătură. În schimb, avea o copie mai tânără, mai oacheșă, a curviștinei care îi răpise fiul și îi distrusese viața: pe mine.

Nonna Gioia își ținea cheia apartamentului pe o panglică agățată de gât și mă străfulgera cu privirea ori de câte ori se întorcea acasă și încuia ușa pe dinăuntru. Ca să mă pregătească pentru viața de la Alia, alături de nepotul lui Sal, m-a învățat nu numai dialectul sicilian, ci și bucătăria siciliană, și mi-a insuflat astfel o ură față de gătit care persistă până în ziua de azi. Parcă o aud și acum:

— *Battona*[1] aia blondă nu te-a învățat cum să jupoi o găină?

Seara, se uita la mine peste ceașca ei de cafea *corretto*, trăgându-se cu două degete de buza de sus, păroasă, privindu-mă

1 Stricata (it.).

cu același dispreț pe care i-l rezerva Therezei, vecina cu rochia Chanel. Deși nu am aflat niciodată motivul pe care i-l prezentase tatăl meu vitreg ca să o convingă că trebuia să mă mărit atât de repede cu nepotul ei, era clar că Nonna Gioia, ca și mama, considera că trebuia să fiu ținută cât mai departe posibil de Sal.

— Uită-te la tine, zicea ea, dând din cap dezaprobator.

Ticluisem un plan. După ce aveam să rezolv treaba cu pașaportul, Nonna Gioia urma să mă însoțească la Napoli, iar de acolo la Alia. Așa că, dacă reușeam să o las la bord chiar înainte ca vaporul să iasă din portul New York, ar fi rămas acolo, fără să poată trimite nici un mesaj timp de câteva săptămâni bune. Puteam să mă duc să locuiesc în Lower East Side, împreună cu familia Fano, rudele tatălui meu adevărat, și nimeni nu avea să afle nimic.

Când ne-am găsit cabina pe vapor, m-am uitat disperată de-a lungul holului. Cum îmi voi găsi drumul spre ieșire?

— Nu vreau să deschizi ușa nimănui în timpul călătoriei, pricepi? a zis Nonna Gioia.

— *Înțeleg*, am răspuns, nerăbdătoare, în engleză.

La auzul răspunsului meu, Nonna Gioia a încercat să schimbe o privire exasperată, rotindu-și ochii în cap, cu vecinul nostru cel mai apropiat, un bărbat chel și cu nasul roșu. Prea politicos ca să-i răspundă, bărbatul a făcut o scurtă plecăciune și a intrat în cabina sa.

— Pleacă din pragul ușii, Rafaela, a zis Nonna Gioia, smucindu-mă de braț. M-am aplecat iar afară, spre coridorul pustiu, încercând să mă orientez.

— Nu te mai fâțâi ca o *battona*.

M-am așezat cu valiza nedeschisă în cabina strâmtă, fără ferestre, holbându-mă la ușă.

— Mă duc să văd cum plecăm de la cheu, a zis Nonna Gioia. Am rânjit în timp ce trăgea ușa după ea. Iar apoi, când mâna mi s-a încleștat pe mânerul valizei, am auzit-o încuind ușa.

Am fugit fără zgomot spre ușă: am întors încet mânerul dintr-o parte în alta. Atunci am descoperit că nu puteam să descui ușa

din interior, nu fără cheia care atârna – pe o panglică, desigur – de gâtul Nonnei Gioia.

— Stai, stai, am strigat prin gaura cheii.

Am auzit-o oprindu-se pe culoar.

— Nonna Gioia, am strigat eu în gura mare, bătând cu pumnii în ușă.

Am încercat să o strig într-o italiană asezonată cu dialect sicilian.

— Întoarce-te! Ai uitat ceva! Întoarce-te! Te rog? Te rog! Am ascultat cum se îndepărta. Este posibil ca sunetul pașilor să triumfe? Cred că da.

Am bătut în ușă, sperând că vreun membru al echipajului mă va auzi. Am bătut mai tare când au pornit motoarele.

— Ajutor! am strigat, ca într-o incantație. Când vaporul a început să se îndepărteze de cheu, am urlat, plângând. Am bătut și iar am bătut cu pumnii în ușa încuiată.

Am petrecut o săptămână în cabina strâmtă a vaporului. Nonna Gioia îmi aducea mâncarea, de care nu mă atingeam în prezența ei, precum și broșuri de la capelanul catolic al vasului. Nu vorbeam cu ea. Zăceam în pat, de-abia mișcându-mă. Ori de câte ori pleca din cameră, mâncam și plângeam. Speram, cu amărăciune, că mama și tatăl meu vitreg fuseseră nevoiți să angajeze o fată care să gătească și să deretice în locul meu, și speram că frații mei o urăsc. De ce oare spălasem chiar și o singură farfurie pentru oamenii ăia? Îmi plângeam ultimii doi ani de școală și jeleam după prietenele mele, Maura și Cat. Jeleam după unchiul meu, Elio Fano, și după glumele lui cumplite, cu care mă tachina din pricina italianei mele timide. Jeleam după soția lui, Zia Rina, și după biscuiții ei rotunzi din migdale, cremoși, evanescenți, îmbibați în zahăr pudră, care îmi făceau implozie în gură. Jeleam după verii mei Fano, jeleam după arcada și fântâna din Washington Square, după perii care ningeau cu flori albe peste străzile din Manhattan, primăvara, după cenușarii buruienoși care se îngălbeneau în fiecare toamnă. Deși în săptămânile petrecute la Nonna

Gioia nu îmi lipsise deloc să fac ordine după ei, jeleam și după frățiorii mei mai mici.

Jeleam chiar și după mama, așa cum fusese pe vremea când eram mică, cu părul ei superb acoperind spatele ei și pe al meu, când mă îmbrățișa. Și plângeam, deoarece îmi părea rău de mine: eram nevoită să locuiesc la Alia, o străină printre bârfele locului. Eram nevoită, într-adevăr, să vorbesc siciliana. Puteam să văd viitorul: copii pe care nu îi voiam, nu acum, poate niciodată. Scutecele, și vasele, și gătitul, și călcatul. Podeaua de pământ. Puțul de apă. Doamne ferește, latrina. Și înainte de toate astea, când aveam să cobor de pe vapor, chiar trebuia să mă mărit cu băiatul ăla. Cum ziceau că îl cheamă?

În noaptea când am ancorat la Marsilia, stând pe jos și ronțăind o aripă de pui păstrată de la cină, Nonna Gioia a tușit brusc, iar apoi s-a oprit din respirat. Am bătut-o pe spate, așa cum făcea mama cu frații mei. A tușit slab și a scuipat sânge, apoi s-a prăbușit pe patul ei. I-am deschis gura, am pipăit înăuntru și am găsit o bucată umedă și tare. Respira din nou, dar nu mi-a răspuns când am strigat-o pe nume.

Dacă Nonna Gioia avea dreptate, dacă eram realmente un pericol atât de mare pentru mine însămi încât trebuia să fiu ascunsă pentru propriul meu bine, atunci, tot ce aveam de făcut ca să-mi schimb viața era să părăsesc o dată pentru totdeauna camera. Respirația ei era slabă, dar regulată. Am ridicat panglica de care atârna cheia din jurul gâtului ei și am ieșit din cameră chiar în momentul în care vecinul nostru, bărbatul chel și cu nasul roșu, dădea să intre în camera sa.

— O, e americanca cea *belle,* cu bunica italiancă, aha, a zis bărbatul cel urât. Avea un accent franțuzesc care, după opt zile cu Nonna Gioia drept singură companioană, aproape că m-a făcut să râd.

— Credeam că te ține încuiată în cameră.

— Chiar mă ține încuiată în cameră, i-am spus. Dar s-a înecat cu un os. Încerc să îi găsesc un doctor.

— Dă-mi, te rog, voie să te ajut.

— L-am scos, am zis, fluturând bucățica tare și cartilaginoasă pe care o învelisem în batistă, înainte de a o pune în buzunar. Dar nu se simte prea bine.

— Hai să-ți arăt drumul.

Purtam uniforma de școală, cu șorțul bleumarin pe care îl făcusem chiar eu. În timp ce mergeam pe coridor, bărbatul mi-a atins brațul cu mâna lui, care avea o verighetă. S-a prezentat, dar plăcerea unsuroasă din vocea lui m-a făcut să nu-i spun numele meu real de familie atunci când i-am răspuns. Nu mai mințisem așa niciodată.

— Au spus că nu vom porni iar la drum mai devreme de câteva zile, din cauza ploii ăsteia, a zis el, urmându-mă în timp ce urcam pe scara îngustă. Voiam să petrec o săptămână cu niște prieteni, la Roma, dar în cazul acesta, cred că voi lua trenul înapoi spre acasă diseară.

Chiar și cu accentul lui caraghios, eram atât de bucuroasă să aud o altă voce decât cea a Nonnei Gioia, încât nu voiam să se oprească. Simțeam cum mă privește în timp ce urcam scările.

— Unde se află această casă? am întrebat.

— Paris.

La auzul acelui nume, m-am gândit atât de intens la Theresa și la rochia ei Chanel roz, încât mi s-a strâns stomacul. Îi puteam auzi vocea chiar acolo, răsunând pe scara îngustă: *E de la Paris, scumpete.* Voiam să îmi ofere iar zâmbetul acela, surâsul acela care se deschidea repede, apoi se retrăgea iute, care ne făcuse să fim, pentru scurt timp, înrudite. Voiam să fiu la fel de frumoasă ca ea. Voiam să locuiesc singură și să călătoresc cu o mașină de oraș. Voiam să am o pălărie pentru fiecare zi a săptămânii. Cu ambele mâini strânse pe balustrada scării, m-am întors să mă mai uit o dată la bărbatul acela, să caut pe fața lui un semn că el și Theresa purtau semnul aceluiași oraș. Dinții lui galbeni rânjeau spre mine, și i-am întors spatele: îmi doream atât de mult rochia aceea, încât îmi era frică să nu îl transform în cenușă dacă mă uitam prea mult la el.

— Sunteți norocos, am spus.

Bărbatul cel urât stătea deoparte, în timp ce doctorul din Boston și asistentul lui o examinau pe Nonna Gioia.

— E puțin amețită și slăbită, s-a pronunțat doctorul. Dar ar trebui să-și revină foarte repede. Ai făcut ce trebuia ca să înlături obstrucția, a spus el, făcând un semn din cap spre pachetul cu osul și batista de pe noptieră.

— Fată bună, a încuviințat tânărul asistent. Zâmbetul lui lipicios l-a enervat pe bărbatul cel urât, care s-a apropiat un pic mai mult de mine.

Oricât de mult o detestam pe Nonna Gioia, mă simțeam mândră de mine: nu mai salvasem viața nimănui până atunci. În momentul acela, când am înțeles că o salvasem, m-am simțit bizar de sigură că persoana a cărei privire o voi întâlni apoi se va simți legată de mine. Nonna Gioia ar fi putut să câștige toată Alia de partea mea. Doctorul ar fi putut să-mi finanțeze cursurile la școala de surori medicale. Asistentul lui s-ar fi putut însura cu mine. I-am zâmbit bărbatului urât.

În timp ce doctorul și asistentul său își scriau notițele, bărbatul cel urât s-a furișat și mai aproape de mine și mi-a șoptit:

— Vrei să vezi Parisul?

M-am gândit la Theresa și nu i-am spus *Aș face orice ca să petrec o zi la Paris, privind femeile îmbrăcate în rochii Chanel. Ce aș putea să-ți dau?* Nu. M-am întors, ca și cum m-aș fi îndepărtat, dar, ca să fiu sigură că doar el și nimeni altcineva nu mă putea auzi, l-am întrebat:

— Ce mi-ai da?

Făcusem sex pentru un bilet de tren, pentru un apartament, pentru un palton, o pălărie și o pereche de pantofi și, mai recent – de vreo șase ori, de la scrisoarea mamei mele din martie –, doar pentru bani. Făcusem sex din ciudă, pe vremea când mă încurcasem cu Hervé, ca să mă răzbun pe Guillaume. Făcusem sex deoarece era mai ușor decât să mă explic în franceză. Făcusem sex ca să obțin ce voiam, să mă împac, să fiu o fată bună. În esență, nu mă culcasem cu nimeni doar pentru că doream asta. Pe canapeaua Tamarei, în dimineața aceea, mi-am amintit din nou de scările

din casa de piatră a tatălui meu vitreg, de pe Tenth Street, de balustrada lucioasă pe care mama o lustruia cu ulei de măsline în fiecare săptămână. Și, deodată, mi-am amintit de o zi când eram foarte mică, înainte să se nască frații mei. Când mama s-a dus la băcănie după cumpărături, am mai turnat ulei pe balustradă și am alunecat în jos pe ea. Am urcat iar și iar scările, ca să obțin din nou senzația aceea: cât de moi se făceau chiloții mei, cât de bine puteam să simt cum se desfac aripile micuței mele *figa*, cum șocul extazului irumpea în mine ca un fulger. Uitasem de excitația aceea pînă acum, când corpul meu se zvârcolea în mâinile Tamarei. *Din nou, din nou!* voiam să strig răgușit. Eram o vrăjitoare amețită pe o măturâ. Eram un câine care saltă. Eram lichior; eram râs; eram o fetiță care alunecă pe o balustradă lucioasă: ceva ce uitasem să fiu.

Tamara și cu mine ne-am trezit când am auzit bătăi în ușă și un glas de copil care striga: *Chérie!*[1]

— Kizette, a șoptit Tamara.

Într-o clipă, ajunsese în partea cealaltă a camerei, aruncându-mi halatul de mătase roșie agățat pe paravanul pliant, trăgându-și pe ea rochia și șorțul. Mama și fiica s-au îmbrățișat în hol: fetița părea a avea zece sau unsprezece ani și era îmbrăcată în uniformă școlară, cu șosete albe. Părul ei, mai blond și mai drept decât al Tamarei, era tuns la fel de scurt și de elegant. Câinele Tamarei se cățărase pe scări, împreună cu Kizette – fusesem prea zăpăcită ca să-i observ absența –, iar acum ogarul cenușiu dădea târcoale în jurul mamei și fiicei, scuturându-se entuziasmat, arcuindu-se în încercarea de a-și pune labele pe umerii Tamarei, până când o poruncă severă l-a trimis pe perna lui.

— Am tușit până când m-au trimis acasă, a spus fetița în franceză.

Văzând cum Tamara îi controlează temperatura fiicei sale, așezându-și dosul palmei peste fruntea ei, am simțit cum ceva se răscolește în mine.

---

1 Draga mea! (fr.)

— Arzi, a zis ea. Vreau să stai în casă tot restul zilei, dacă faci febră și mâine, am să chem doctorul.

— Poate veni și Solange după ce iese de la școală?

— Te-au trimis acasă tocmai ca să nu le îmbolnăvești și pe celelalte fete, Kizette.

— Putem să stăm de vorbă la telefon toată după-amiaza?

— Poți să stai cincisprezece minute la telefon. Nu vreau să te doară gâtul mai tare. Am să-ți fac niște ceai fierbinte, cu lămâie și dulceață, a spus ea.

— Vreau ciocolată caldă.

— Laptele îți îmbracă gâtul.

Nu mai auzisem până atunci cuvântul franțuzesc pentru *îmbracă*, dar mama mea mă certase exact în același fel cu ani în urmă.

— Am să-ți dau două tablete de ciocolată cu ceaiul. De ce nu i-ai rugat să mă sune, ca să vin să te iau?

— Ziceai că vrei să stai acasă toată dimineața, să nu ratezi vizita noului tău model, ții minte?

Am văzut-o pe Tamara, apoi pe Kizette, privind de-a lungul holului, spre salonul unde stăteam eu, în halatul roșu.

— Bineînțeles că aș fi venit să te iau, Kizette, dacă erai bolnavă. Sau ar fi venit bunica.

Kizette a dat din umeri și și-a scărpinat absentă bărbia, frecându-și-o de umăr.

— Vii să-mi citești la mine în cameră?

— Azi va trebui să îți citești singură, *chérie*. Dacă ești cuminte, poți să vii să desenezi împreună cu mine.

Kizette s-a uitat din nou de-a lungul holului, de data asta întâlnindu-mi privirea. Ochii îi erau la fel de cenușii ca ai mamei sale, cu o privire deschisă, plată, care părea să mă soarbă într-o clipită. A ridicat iar din umeri și a pornit-o spre camera ei.

Tamara a pus ceainicul pe foc și a reapărut, scuzându-se cu un zâmbet.

— Ei bine, avem o însoțitoare.

— Vrei să mă îmbrac pentru celălalt tablou?

— Mulțumesc, a spus ea pe un ton vesel. Ceai?

Eram uluită, în timp ce trăgeam peste cap rochia maronie. Desenatoare de modă rasată, artistă concentrată, amantă excepțională, mamă competentă: văzusem patru ipostaze ale Tamarei în două zile. Mi-a servit ceaiul într-un pahar: negru și dulce, cu un strat subțire de semințe de fragi la fund.

— Așa se bea ceaiul în Rusia?

— De unde vrei să știu? m-a întrebat ea, cu vocea înăsprindu-i-se. Eu sunt poloneză, nu rusoaică.

Mă simțeam nesigură, așezată din nou, îmbrăcată cu rochia nici măcar urâtă, maro, neavând convingerea că nu se va preface că dimineața aceea nici măcar nu existase.

— Te duci vreodată în Le Sentier? În cartierul polonez? am pălăvrăgit eu, nesimțindu-mă în apele mele. Este și un cartier rusesc.

— Nu, a zis ea, înainte să mă fac și mai rău de râs.

Cel puțin mă oprise înainte de a apuca să îi povestesc despre pedantul angrosist francez care putea să-i deosebească pe ruși de polonezi.

— Mergi vreodată pe Rue Laffitte? Strada aceea înțesată de negustori de artă?

— Vrei să spui negustori de *pictori impresioniști*? m-a corectat Tamara, pe un ton de un dispreț acid. Nu.

În timp ce pozam, *nu*-ul și *nu*-ul Tamarei îmi atârnau în stomac, asemenea unui bolovan, făcându-mă să-mi regret cuvintele. Terminase așa de repede cu mine? Tocmai când eram pe punctul să leșin de rușine, Tamara a privit în sus, pe deasupra șevaletului șevaletul ei, și mi-a trimis un zâmbet umed.

— Frumoaso.

Aproape în tăcere, a pictat întreaga după-amiază. Simțeam că mă dizolv în masă și în scaun, în orele neclintite, în brațul meu ridicat. La un moment dat, Kizette și-a făcut apariția, s-a holbat la mine cu ochii ei argintii, plați, ca de pește, a tras câteva linii și a plecat. La ora patru, Tamara s-a întins cât era de lungă, ca o hermină sau un șarpe.

— Trebuie să facem o pauză, a zis ea.

În timp ce mă schimbam, am văzut-o în dreptul sertarului cu bani, privind de-a lungul culoarului, spre camera lui Kizette.

— Mâine vii? a murmurat ea atunci când am ieșit din spatele paravanului.

— Dacă vrei, am zis.

— Dacă? a râs ea. Nu te desconsidera atât de mult. Ești prea frumoasă ca să tânjești după complimente.

— Atunci, nu știu ce să spun.

— Vino mâine, a repetat ea.

Eram atât de slăbită, încât am căutat să mă sprijin de perete, prea amețită ca să număr banii pe care mi i-a dat.

— Da.

Zâmbetul cu care mi-a răspuns nu era un zâmbet franțuzesc: era glazură de cremă de unt întinsă cu mistria.

— Ce am făcut azi? a întrebat ea. Nu pot să o fac din nou.

Mi-a căzut fața. Oare înțelesesem total greșit?

— Înțeleg.

— Trebuie să lucrez. Trebuie să pictez. Trebuie să mă controlez.

Mi-am mușcat buzele de furie. Oare *eu* eram seducătoarea? Din nou învinuită pentru felul în care arătam. Doamne!

— M-ai făcut să îmi încalc regula, a spus ea.

— Ce regulă? am replicat eu sarcastic. Nu te culci cu modelele tale?

— Până când nu e gata tabloul, nu.

Am clipit spre ea.

— Mâine lucrăm șase ore, a zis Tamara. Și apoi ne jucăm. Nu?

O, m-am gândit, din nou luată prin surprindere. *Asta-i tot.*

— Perfect, am zis simplu, bucuroasă că îmi ținusem gura. Și apoi i-am zâmbit pe jumătate.

— Vom vedea.

Am mers plutind spre casă, purtată de o briză de aer cald, de iulie, într-o seară care nu se mai sfârșea. Mi-am amintit primele imagini din Paris, la lumina zilei, în timpul unei scurte plimbări cu bărbatul cel urât de pe vapor. Tocmai prânzisem în camera

noastră de la Grand Hotel și ieșiserăm pentru un matineu: nu știam că Opera se afla chiar vizavi, și nici că lojele fuseseră concepute în așa fel încât să funcționeze asemenea separeurilor din restaurante. Eram doar fericită să scap, pentru puțin timp, de camera aceea mică de hotel. Terasa hotelului era în sine o operă în miniatură, cu băuturile de culoarea bijuteriilor, cu cafelele ei, cu tabletele de ciocolată și cuburile de zahăr învelite în foiță, cu oamenii care vorbeau multe limbi, fumând afectați.

Lăsând în spate arcada umbrită de frunze din Rue de la Paix, nu mai văzusem niciodată ceva atât de măreț: clădirile maiestuoase care dădeau spre piața – (*place,* în franceză, mi-a spus bărbatul urât) – largă și luminoasă, cu intrarea simplă și elegantă de la metrou, cu mulțimile care se scurgeau de-a lungul pieței și ieșeau la supafață. M-am simțit umilă în comparație cu toate acele construcții masive și am fost răscolită de frumusețea arhitecturală, de clădirile de apartamente alb-aurii, aranjate de jur-împrejurul stelei de trafic, într-o ordine armonioasă, înălțându-se ca niște stânci solemne.

— E atât de frumos, am murmurat.

— La ce te uiți? m-a întrebat bărbatul cel urât. Opera este acolo.

Atunci am privit spre dreapta și am văzut clădirea Operei, atât de maiestuoasă încât o trecusem cu vederea, strălucind ca o fondantă umedă, ca un mare tort acoperit cu o cupolă.

Mi-am amintit acum de prima mea imagine a Parisului: atunci, ca și acum, orașul mă legăna din toate părțile cu frumusețea lui. Atunci, ca și acum, mă atrăgea lumina lui caldă. Atunci, ca și acum, tocmai mă culcasem cu un străin, aproape, dar de data asta nu îmi era greață. Nu o făcusem ca să mă achit de o datorie; o făcusem din plăcere. Mi se părea că văd Parisul pentru prima dată, un oraș cu poduri și apă strălucitoare – am luat-o spre sud, de-a lungul Senei –, un oraș cu tei și sicomori, cu insule pietruite, cu piețe de păsări și piețe de flori, cu contraforți și gargui, un oraș pe un fluviu, ca o fereastră în rozetă, în care se roteau porumbei. Am continuat să merg. Clopotele catedralei s-au răsturnat și au început să bată.

Am mai traversat un pod și am cumpărat o *glace aux myrtilles*[1] vineție, de la un chioșc de înghețată cu o vedere splendidă spre spatele catedralei Notre Dame. Am mâncat-o încet, pe Pont Saint-Louis. *Asta*, mi-am spus în sinea mea, privind apa mișcătoare, amintindu-mi sunetul inelelor pe care Tamara le pusese pe masă. *Asta mereu. Doar asta.* Ce aveam să mă fac până o vedeam din nou?

Mă simțeam ca o floare de gardenie în timp ce mă îndreptam spre casă, înmiresmată și fragilă. Toate lucrurile familiare din jurul meu îmi păreau iar noi: arcadele cu acoperișuri de sticlă. Aroma prăjiturilor cu miere se strecura până la mine de la Pâtisserie Fouquet. Mirosul chimic, puternic și înțepător de la Galerie Vollard: *huile de lin*, spusese Tamara. *Térébenthine.* Am observat, ca și cum ar fi fost prima dată, felul în care domul alb al Sacré-Cœur se înălța în spatele coloanelor grele de la Notre-Dame-de-Lorette, la capătul străzii mele, ca și când ar fi fost un singur edificiu, prost alcătuit. Când am ajuns la etajul al cincilea, am găsit alt bilet în ușă.

Rafaela, am putea oare, Daniel și cu mine, să mai rămânem o noapte singuri în apartament, încă o singură noapte? Te rog eu mult, mult de tot?

M-am oprit în loc, furioasă. Apoi mi-am scos cheia și am intrat. Lanțul de siguranță nu era pus la ușă. Gin nici măcar nu era înăuntru. După ce am dat drumul la apă, să-mi umplu cada de baie, am lipit și eu un bilețel:

Locuiesc și eu aici.

M-am sprijinit pe spate în cadă, cu brațele și picioarele în aer, până când apa mi-a ajuns la urechi. Mă uitam în sus, la cutiuțele cu cosmetice ale lui Gin și ale mele, aliniate pe pereții micuței camere de baie. Am savurat priveliștea liniștită, temându-mă de momentul întoarcerii colegei mele de apartament.

Virginia Wilbur era cu doi ani mai mare și ajunsese la Paris la puțin timp după mine. Atunci când primirea unei mici moș-

1 Înghețată cu afine (fr.).

teniri, de la un unchi, a coincis cu apariția primelor discuri ale lui Josephine Baker în Statele Unite, nu a fost deloc surprinzător ca o fiică de pastor episcopalian, care bea alcool de contrabandă și colecționa toate discurile scoase vreodată de *Mamie Smith and Her Jazz Hounds*[1], să ia vaporul cu aburi spre Paris, mai repede decât ai putea pronunța Bam Bam Bama. Primul dintre numeroșii iubiți ai lui Gin a fost unul dintre proprietarii de la Belle Jardinière, așa că a ajuns să capete slujba din spatele tejghelei cu mănuși fără nici un efort. Și-a păstrat-o însă datorită șarmului ei, bunei educații și a patru ani de franceză la o școală privată, chiar și după ce l-a schimbat pe iubitul ei cu un bancher, care putea să-i obțină un loc în corul de la Le Casino Revue. Acolo, l-a convins pe regizor să o lase din când în când să cânte un solo. Și era *bună*. Asemenea lui Josephine Baker, putea să treacă, în același vers de la un tors staccato la o notă înaltă, clară, așa cum dai roată cu degetul ud pe buza unui pahar de vin. Putea și să danseze, ca un țipar electric, dar nu am văzut-o niciodată mai fericită decât atunci când cânta.

Gin locuia în vestiarul de la Le Casino în noaptea când ne-am întâlnit prima dată, la Vaudeville, atunci când iubiții noștri ne-au pus să cântăm *La Marseillaise* cocoțate pe scaune. Eu locuiam cu Hervé, în timp ce soția și copilașii săi petreceau iarna pe Côte d'Azur, împreună cu socrii. Familia lui Hervé trebuia să se întoarcă la Paris dintr-o zi în alta, iar amorul dintre Gin și Jacques tocmai prindea aripi. Așa că Hervé și Jacques, imitându-i în cumpătare pe superiorii lor, au decis să pună mână de la mână și să închirieze o cameră pentru amantele lor, nu departe de banca unde lucrau, un templu delfic al banilor, supraîncărcat, pe Rue Bergère. Ne-au instalat într-un bloc de apartamente nou construit pe ruinele unor clădiri medievale, care se prăbușiseră din pricina vibrației constante cauzate de traficul care se scurgea pe Bulevardul Haussmann, din apropiere. Nici o familie franceză de condiție

1 Cântăreață de vodevil, dansatoare și actriță americană care a cântat jazz în anii '20, în această formulă, și cu trupa sa.

bună și temătoare de răceli nu ar locui într-o clădire nouă, cu tencuiala încă umedă, așa că iubiții noștri au obținut contractul de închiriere pentru primul an la jumătate de preț. Așa se face că Gin și cu mine, străine una de alta, dar mai apropiate decât multe altele prin simplul fapt de a fi cântat împreună pe scaunele acelea, am devenit colege de apartament pe Rue Laffitte, instalându-ne cu gramofonul și cuferele ei de pe vapor, pe care le foloseam drept dulapuri, într-un apartament mult mai frumos decât am fi putut găsi singure. Deși umed, era destul de ieftin, așa încât am putut rămâne acolo chiar și după ce Hervé și Jacques și-au găsit alte tovarășe de joacă, iar când Gin l-a găsit pe Daniel, acesta l-a convins pe proprietar să treacă chiria pe numele lui Gin și al meu, la același tarif convenabil. Economia postbelică îi afecta chiar și pe proprietari, mai ales pe ai noștri, care își pierduseră ambii fii în tranșeele din Flandra. Atunci când Daniel le-a fluturat în fața ochilor perspectiva unui împrumut bancar facil, proprietarul a cedat.

Așa cum stăteam ridicată în cadă, acoperită cu spumă de săpun ca o bezea, am văzut că ceva căzuse sub chiuvetă: o farfurioară de jucărie? O monedă albă de dimensiuni mari? Cu brațul șiroind, am încercat să o apuc: plată deasupra, cu o margine filetată dedesubt, era capacul de fildeș al tubului pentru pământuful de bărbierit al unui bărbat. Al lui Daniel. Tocmai în clipa în care îl așezam suspinând pe pervazul geamului, am auzit ușa deschizându-se cu o pocnitură.

— Rafaela?

— Puteți intra, sunt îmbrăcată în spumă de baie.

Gin a tropăit pe tocuri până în baie, fără să-și scoată măcar pălăria de pe cap.

— *Cara mia,* a început ea. Învățase din lumea artistică trucuri prin care să mimeze intimitatea, lucru pe care îl găseam adesea plăcut, dar micile ei fraze italienești, mai ales cele pe care le folosea în preajma mea, mi se păreau un pic exagerate.

Mai ales când eram deja supărată pe ea.

— Tocmai ce am intrat în cadă. Nu am de gând să ies până nu mă înmoi bine.

— În curând voi avea toată casa doar pentru tine, așa că nu văd de ce nu mă mai ajuți încă o seară.

— Așadar, te-a cerut în căsătorie. Chiar te-a cerut?

— Plec pe întâi august.

— Pur și simplu?

— Eu îți tot spun, dar tu nu mă asculți. Daniel s-a străduit destul de mult să găsească un cuibușor pentru noi doi la Meaux, până când ne căsătorim.

— Meaux!

Daniel făcea regulat naveta la Paris pentru întâlnirile de la bancă, dar locuia și lucra la o oră distanță de oraș, într-un târg cunoscut îndeobște pentru mușstarul și brânza lui Brie.

— Deci chiar a mers mai departe cu divorțul?

Gin mi-a aruncat un zâmbet opac și compătimitor.

— Da, dragă.

— Și s-a terminat?

— E ca și terminat.

— Ginny! Pieptul mi-a fost inundat de o căldură amețitoare. Eram încântată că o poveste frumoasă putea să spele cinismul mizerabil al nopții trecute. I-am apucat brațul și i l-am scuturat cu entuziasm.

— Încetează, însăpunato!

— Ți-a căzut în genunchi?

Zâmbetul lui Gin s-a îngustat. A dat aprobator din cap.

— Ooo! Felicitări! Pot să-ți văd inelul?

— Era al bunicii lui. Era micuță. L-a dat la lărgit.

— Cu un diamant mare? Sau cu multe mici?

— Rafaela! a zis ea deranjată.

— Ce? am întrebat-o.

Am arătat spre cerceii ei, un dar de la Daniel.

— Am vorbit despre *ăștia* preț de o oră, când v-ați întors de la Capri.

— Ești pisăloagă.

— Tu ești *ceva*. Ai *văzut* inelul ăla, sau doar ți-a vorbit despre el?

— Ție nu-ți place de Daniel. Nu vezi cât de corect e. Ar fi mai ușor dacă ai pleca, la urma urmelor. Atunci Daniel ar putea veni aici ori de câte ori are treabă la Paris.

— Pare că ar fi cel mai ușor pentru *el* dacă ai locui la Meaux.

— Încetează. El *locuiește* în Meaux. Copiii lui sunt la Meaux. Nu poți să crezi că nu îi va mai vedea niciodată.

— Gin, tu ești pariziancă. Oamenii care locuiesc la Meaux se numesc *meldois.* M-am strâmbat. Mă refer la bărbați. Cu femeile e și mai rău. Ele sunt *meldoises.*

— Rafaela.

— Doar te întreb, ești sigură că vrei să pleci din oraș?

— Atunci când doi oameni se iubesc, fac sacrificii unul pentru celălalt.

— Da, domnișoară Wilbur.

— Of, vorbesc precum o dăscăliță, nu-i așa? a întrebat Gin, pe un ton puțin prea vesel.

— Madame Daniel Gordin, am zis eu, probând numele cu voce tare, așa cum fac fetele. Am văzut cum se înfioară. Ce vreau eu să știu e de ce ai nevoie de apartament doar pentru tine, acum că ți-a cerut mâna?

— A zis că o să vină din nou, în seara asta, Rafaela. Vreau doar să se simtă confortabil. Nu înțeleg. De ce nu poți să faci un lucru atât de neînsemnat pentru mine?

— Am făcut un lucru neînsemnat pentru tine noaptea trecută, și probabil că m-am ales cu un sifilis.

— *Nu e adevărat.*

— Nu aveam bani de cină. Am cheltuit fiecare *sou*[1] pe care îl aveam pe uniforma pentru slujba *ta* idioată, și știi ce a făcut perversul?

Apoi i-am povestit.

— Of, *bella.* Nu!

— Mulțumesc.

— Stai puțin. Cu ce te-ai îmbrăcat la lucru?

— Nu m-am dus.

---

1 Bănuț (fr.).

Gin și-a lăsat pleoapele să cadă, cu o expresie de furie îndurerată.

— Contam pe tine. Madame Florin conta pe tine. Știi că nu există decât un singur mod în care poți să câștigi la jocul ăsta, și tu nici măcar nu încerci. Dacă a trebuit să găsești un babalâc care să-ți plătească cina, de ce nu l-ai pus măcar să-ți cumpere o uniformă nouă?

— Gin, am să mănânc în oraș. Am să urinez în olița din camera mea. Am să stau acolo toată noaptea, până când îl aud pe Daniel plecând. Dar nu am să mai petrec o noapte afară, așa.

— Bine, a zis Gin, exasperată. Acum ai de gând să ieși odată din cadă?

Înainte să mă ghemuiesc în camera mea, am zărit-o pe Gin pășind ușor prin fața bucătăriei, în desuuri, aranjând lumânări pentru vizita lui Daniel. Purta cămașa de corp pe care i-o făcusem eu, din pânză subțire, și pe care o numeam pe atunci tunică: de culoare roz, o *peau de soie* grea, drapată, genul de material în care îți vine să-ți afunzi mâinile. Mai târziu, când i-am auzit pe Gin și Daniel prin pereți, am știut că o purta încă. Așa cum stăteam, trează, ascultându-i, aș fi vrut-o înapoi.

A doua zi dimineață, am fost trezită de zgomotul ușii închise de Daniel în urma lui. Mă simțeam ca și cum un deget m-ar fi apăsat pe golul moale de deasupra claviculei: era nevoia de a face ceva. Grație bunicului cu respirație șuierătoare, nevoia nu era de a face rost de bani; era legată de zâmbetul trist și înșelător al lui Gin, de sunetul pantofilor de piele ai lui Daniel în timp ce tropăia în jos pe scări, depărtându-se. În timp ce ne mâncam tartinele la micul dejun, Gin mi-a mulțumit că fusesem discretă în noaptea dinainte.

— Nu ai stat înghesuită acolo, scumpo?

Am dat din umeri.

— Mai bine decât variola. Sau decât să fii ciopârțită în bucățele. Sau arestată. Sau gravidă.

— Am înțeles. Taci din gură! a zis Gin, râzând.

— Și unde, mai precis, zici că lucrează Daniel?

Cabina telefonică de la Café Lorette era la fel de confortabilă ca un confesional.

— Nu mă suni deci ca să-mi zici că vrei să fugi cu mine? m-a întrebat Anson.

— Carnetul tău de bal e prea plin.

— Tu ai de pierdut.

— Ascultă, am petrecut mult timp la bar împreună, înainte să aduci vorba despre asta, dar ai menționat că ai un prieten care ar putea să mă ajute.

— Ești tactul în persoană, Rafaela. Dar nu eram atât de beat. Colega ta de apartament are un prieten stricat. Dă-i drumul.

M-am așezat mai bine pe bancheta soioasă de catifea din cabina telefonică și i-am povestit totul.

— Așa că îmi mai rămân două săptămâni ca să o salvez de Meaux, am conchis eu.

— Orașul mustarului.

— Nu cunoaște pe nimeni acolo. Nu are cum să-și găsească de lucru. Nu-mi imaginez că-i va face plăcere ca ea să cânte și să danseze în orășelul ăla minuscul. Și ce o să facă ea, cât e ziua de lungă, să stea închisă în micul lor apartament? Probabil că orașul mustește de prieteni ai fostei lui soții, care o vor privi de sus.

Îmi era jenă că vorbeam atât de mult, dar el m-a ascultat în tăcere, lăsându-mă să mă descarc.

— Poate că nu minte, am încheiat eu. Dar un semi-divorț nu este tocmai un divorț.

— Cât se poate de adevărat, a zis el.

— *Înțeleg.*

— Haide să nu vorbim despre mine. Să ne ocupăm deocamdată doar de colega ta de apartament.

— Poate că dacă ar ști… am insistat eu.

— Ce să știe?

— Nu *știu*. Orice despre minciuna asta, despre divorțul lui. Uneori bănuiesc că ea știe că o minte, dar nu vrea să recunoască asta.

— Așa se pare. Dar chiar crezi că dacă ar afla, de plidă, că nu a înaintat divorțul, s-ar răzgândi?

— Cu siguranță. Iubește Parisul mai mult decât orice.

— Mai mult decât pe el?

— Hai, nu *fi* așa.

— Voiam să fiu sigur, înainte să-l deranjez pe prietenul meu.

— Sunt convinsă de asta.

— Foarte bine. (Nu aveam mult timp la dispoziție.) Văd ce pot să fac. Hai să ne întâlnim peste o săptămână să îți spun ce am aflat între timp.

— Să ne *întâlnim*? Așa obții tu întâlnirile de amor?

— Deci *ai* de gând să fugi cu mine. De fapt, a zis el afectat, aveam de gând să îți propun să ne întâlnim într-o librărie. Știi librăria Sylviei?

Mi-a dat adresa unei librării, unde se puteau împrumuta cărți în limba engleză, nu departe de Grădinile Luxembourg, care se numea Shakespeare and Company, a cărei proprietară era o tânără americancă, numită Sylvia Beach.

— A publicat *Ulise*. Stă cu Adrienne Monnier, care are o librărie franțuzească un pic mai sus, pe aceeași stradă.

— Locuiește, sau *trăiește* cu ea?

— În păcat, copila mea.

Am râs, corpul meu înfiorându-se la amintirea mâinilor Tamarei.

— Dar nu cred că ai întâlnit vreodată un cuplu mai căsătorit ca ele, a adăugat el.

Curiozitatea mă făcea să mă simt expusă, și îmi dădeam seama că încercam cu greu să par indiferentă.

— Cred că asta nu e o raritate la Paris?

— Făceam comisioane pentru o femeie care își numea prietena soție, a zis el. Locuiam împreună pe rue de Fleurus. Americance, ambele. Pun pariu cu tine, întreabă orice pereche de americance din Grădinile Luxembourg, și cincizeci la sută îți vor spune că sunt căsătorite.

Nu voiam să știe cât de mult îmi doream să continue.

— Nu le merge tocmai rău, a conchis el, mai ales când te gândești la necazurile în care se vâră majoritatea fetelor. Uită-te la prietena ta Gin.

— Ai dreptate, am zis, dar nu ascultam decât cu jumătate de ureche. Chiar acolo, în cabina telefonică, în capcana aceea mică, îmbibată de miros stătut de țigară și transpirație, m-a cuprins un val de dorință pentru Tamara atât de puternic, încât abia mai puteam auzi vocea lui Anson, care devenise serioasă.

— Nu uita, prietenul meu nu face miracole, a spus el. Nu are acces la dosarele judiciare, doar la cele bancare. Să văd ce pot face.

3

Linia de metrou de la Notre-Dame-de-Lorette până la rue du Bac era urât mirositoare, dar directă. Pe strada Tamarei, am observat mai multe *hôtels*, care se deosebeau de clădirile de apartamente obișnuite. *Hôtels*, aflasem, nu erau deloc hoteluri: acolo locuiau familii singure, cu titlu nobiliar, izolate de stradă prin ziduri joase, porți mari și clădiri pentru atelaje. Nu erau deloc ieftine aceste șiruri de trotuare însorite. Auzeam păsărelele ciripind. Oare le auzea și Tamara? Pe toată strada ei nu era decât un restaurant alsacian, Bistrot Varenne, la colțul unde Varenne se intersecta cu Vaneau. Chiar și dimineața, când obloanele restaurantului erau coborâte, puteam să simt mirosul de bere, în timp ce traversam spre blocul Tamarei. La doar două clădiri distanță de colț, la numărul 63, rue de Varenne, nu se mai simțea decât un miros de ceară cu aromă de lămâie, care venea de la podeaua ei de lemn lăcuit. Aerul blând de dimineață era savuros ca o cremă. Cu inima cât un purice, am așteptat mult timp după ce am sunat la sonerie până ce s-a deschis ușa și am dat de Tamara. Mi-am ridicat fața spre ea, cu intenția de a o saluta sărutând-o pe obraz, dar felul în care stătea, nemișcată, în prag, m-a oprit.

— Te-ai întors, mi-a zis ea și m-a lăsat să intru.

Eram nerăbdătoare ca ziua de lucru a Tamarei să se termine, iar pozele lungi în care îmi cerea să stau păreau și mai lungi: la masă în rochia maro, sau goală, lungită într-o rână, cu o carte. Câinele Tamarei, posomorât ca un monarh exilat, m-a amușinat o dată sau de două ori, înainte de a se instala confortabil pe perna lui, unde a ațipit. Se pare că Seffa avea vise complicate, care îl făceau să ridice întâi o pleoapă, apoi pe cealaltă. Telefonul a

sunat de trei ori, și de trei ori atât pictorița, cât și câinele ei l-au ignorat, așa că am lăsat sunetul acela să treacă peste mine, ca ciripitul păsărelelor pe care le auzisem pe stradă.

— Care e numele tău de familie, Rafaela? m-a întrebat Tamara în timpul primei noastre pauze.

Dacă m-ar fi întrebat cu două zile înainte, în Bois de Boulogne, aș fi folosit un nume fals, din aceleași motive ca și prietena mea Maggey. I-am spus însă numele meu real.

— Fano, Fano, s-a mirat Tamara. E spaniol?

Nu, e italian, era răspunsul scurt, dar i l-am dat pe cel lung.

— E numele satului spaniol din care au plecat strămoșii tatălui meu în timpul Inchiziției, am spus. Dar noi suntem genovezi. Nimeni din familia mea nu a mai vorbit spaniolă de secole.

— Atunci, ești evreică? m-a întrebat Tamara.

— Nu, tatăl meu era, dar a murit când eram mică. Mama și tatăl meu vitreg sunt catolici, și m-au crescut așa. Oficial, ești evreu doar după mamă, am adăugat.

Era o conversație familiară. Din cauza scandalului provocat pe Baxter Street de căsătoria mamei cu tatăl meu vitreg, explicația pe care mama mi-o băgase în cap nu fusese acceptată niciodată de celelalte fete de la Sângele cel mai Prețios. În ceea ce le privea, eram singura evreică dintr-o școală catolică: nu aveam nici o prietenă acolo. Când am schimbat școala, un an mai târziu, colegele mele irlandeze de la Saint Joseph nu știau suficient de multe ca să mă chestioneze în legătură cu numele meu de familie.

Parizienii adulți știau destule. De obicei, îmi ascultau explicația și îmi priveau chipul, cântărindu-mă. Eu eram însă aceea care îi cântărea, de fapt, în funcție de ce spuneau apoi. Reacțiile variau de la cele nevinovate – (*Interesant*, sau *Ah, ești catolică, așadar?*) – la cele ușor enervante – (*Nu arăți a evreică*, sau *Italienii și evreii arată la fel, nu?*) –, presărate, ocazional cu replici neplăcute. Odată, un bărbat mi-a spus:

— Dacă ești fiica lui Israel, rămâi mereu fiica lui Israël, *n'est-ce pas?*

Altul mă întrebase:

— E adevărat ce se spune despre *les Juives*[1]?

Era adevărat? Nu am mai stat să aflu răspunsul.

Așa că o urmăream atentă pe Tamara în timp ce îi explicam.

— Înțeleg, a zis ea, dând din cap. În timp ce își trecea degetele prin păr, topazul inelului ei a aruncat o flacără de lumină pe pereți.

— Bunicii tăi erau oameni emancipați, nu-i așa? De vreme ce le-au permis părinților tăi să se căsătorească?

M-am relaxat.

— Au fugit de acasă, am zis.

— Înseamnă că se iubeau foarte mult.

Am zâmbit. Nimeni nu-mi mai spusese asta.

— Așa e.

— Se vede, a zis ea. Uită-te ce frumoasă ești. Și câți ani ai?

— Șaptesprezece, am răspuns, încercând să nu rânjesc prostește.

M-a privit mișcându-mi membrele amorțite și a suspinat.

— Poți să pozezi în orice poziție la șaptesprezece ani.

— Tu câți ani ai?

— Douăzeci și șapte. Exact cât secolul.

— Atunci nu ești bătrână deloc.

— Nu sunt atât de bătrână pe cât mă simt.

Am râs sec: știam ce voia să spună.

— Engleza ta este mult mai bună decât franceza mea, am spus scuzându-mă.

— Am învățat-o în copilărie, a spus ea ridicând din umeri.

— Ai locuit în Anglia?

— Am avut o bonă englezoaică, a explicat ea, folosind un plus de accent britanic. Dar tu? Câți ani aveai când ai venit la Paris?

— Șaisprezece. Nu sunt aici decât de un an. Tu câți ani aveai?

— Am venit aici în 1918. Kizette s-a născut imediat după ce am sosit.

Kizette era mai mică decât părea, mi-am dat seama: opt sau nouă ani, nu zece sau unsprezece.

---

1 Greice (fr.).

— De ce te-ai mutat în timp ce erai însărcinată? am întrebat. Probabil că a fost greu.

— Nu a fost decizia mea.

— Slujba soțului tău?

— Ah, ce înseamnă să vii din America. 1917 este doar o cifră pentru tine, nu?

— Îmi pare rău. Nu știu ce s-a întâmplat în Polonia în 1917.

— Noi locuiam la Sankt-Petersburg.

Revoluția din Rusia, m-am gândit, simțindu-mă ca o idioată.

— Polonezii erau de partea rușilor albi?

Expresia Tamarei – aceeași privire glacială pe care mi-a aruncat-o când întrebasem de dulceața din ceai – m-a făcut să mă simt îngrozitor.

— Noi suntem întotdeauna de partea noastră, a zis ea. Ideea este că sunt poloneză, dar sunt și contesă. Așa că poți înțelege de ce a trebuit să părăsim Rusia.

— Din cauza comuniștilor?

— Rafaela, a spus ea, epuizată. *Belle, belle* Rafaela.

— Îmi pare rău, în 1917 aveam șapte ani.

— Am să-ți arăt ceva, pentru că e absurd cât de puține lucruri știți voi, americanii, și apoi gata, am terminat-o cu politica. Ești de acord?

Am încuviințat dând din cap. S-a întors și a început să caute printre tablourile sprijinite de perete. A dat o stivă deoparte, ca să scoată la lumină un portret pictat de ea, în mod evident, care înfățișa un bărbat într-o uniformă militară elaborată.

— Prințul Gabriel, nepotul țarului. Oamenii spun că se număra printre cei care l-au ucis pe Rasputin.

Am dat din cap, ferindu-mă să arăt că, în timp ce la auzul numelui Rasputin mă înfioram, habar nu aveam ce făcuse pentru a-și câștiga reputația.

— Și acum e un nimeni, aici, la Paris. Trăiește de pe urma soției sale, într-un apartament minuscul, mizerabil. A trebuit să împrumute uniforma asta pentru portret.

Așadar, uniforma era un travesti, la fel cum era și rochia mea maro. Peste umărul prințului, am zărit o draperie din catifea cenu-

șie, familiară: deși, la prima vedere, fundalul avea o vigoare maiestuoasă, Tamara nu îl pictase de fapt într-un palat.

— L-ai pictat aici, în apartament? am întrebat. Tamara a încuviințat printr-o mișcare a capului. Fața lui suptă și frumoasă trăda oboseală și o expresie uimită, paralizată.

— E ca și când nu i-ar veni să creadă că nu mai este de viță regească, am spus.

— Acesta este chipul deposedării, a zis Tamara. Aerul de demnitate rănită, pe care îl găsisem atât de deranjant la câinele ei, mi s-a părut la fel de respingător la o persoană. Dar, înainte de a apuca să spun că nici mujicii nu avuseseră cu siguranță o viață prea roz, ea a adăugat:

— Soțul meu încă mai are expresia asta.

Mi-am dat seama că nu aveam nici cea mai vagă idee despre cât trebuie să fi suferit ea. Mi-am mușcat limba.

Faptul că nu o puteam atinge pe Tamara până la sfârșitul zilei mă împingea să vreau să aflu totul despre ea, în cel mai mic detaliu. Prima pauză trecuse, așa că am așteptat-o pe a doua, ca să-i pun mai multe întrebări.

— De ce te-ai mutat la Sankt Petersburg?

— M-am dus să locuiesc la o mătușă și un unchi foarte înstăriți, pe vremea când aveam cincisprezece ani, a zis ea. Ei m-au invitat. Petersburgul era ca un tărâm de basm, în comparație cu Varșovia, și știam că aveau să facă totul pentru a mă crește ca în puf.

— Și au făcut-o?

— O, da. Ce viață! Locuiam la una dintre cele mai bune adrese din oraș. Un apartament pe trei etaje, plin de servitori și de șampanie. Aveam o lojă la balet. Mătușa mea, Stefa, mi-a împrumutat diamantele ei, ca să le port la teatru, în ziua în care l-am invitat pe Thade Lempicky la ceai. Era însoțit pretutindeni de toate femeile acelea frumoase. Dar a zis da.

— Lempitzky?

— Folosesc versiunea franceză a numelui meu, a explicat ea. Lempicka.

— Dar Todd...?

— *Thade*, a repetat ea. Tadeusz. Tatăl lui Kizette. Părea pe punctul de a izbucni în lacrimi.

— Ai putea să te întorci acum la Varșovia? am întrebat cu precauție.

— El e acolo, iar eu sunt aici, a replicat ea tăios. Fața i s-a înmuiat apoi. Mama este și ea aici. Aici pot să mă întrețin ca pictoriță. Să o ajut pe fiica mea.

— Ești îndrăgostită de altcineva aici?

— Sunt îndrăgostită de *la vie parisienne*, a replicat Tamara.

Mi-a urmărit privirea involuntară spre cealaltă cameră, unde a căzut pe patul ei. Mi-am întors capul, dar nu suficient de repede.

— Nu, nu, a zis ea, dând sever din deget. Mai întâi pictăm.

— Știu, nu încercam să... m-am bâlbâit. Doar că... vreau să spun, ai cumpărat tăblia aceea de pat sculptată gândindu-te la cineva anume?

— Nu am „cumpărat-o". Am făcut-o la comandă. Eu am desenat-o. *Pentru* mine, a spus Tamara, desenând în aer cercuri cu portțigaretul ei.

Jenată, am schimbat vorba.

— Și acum, gândești în franceză, sau în poloneză? Sau în rusă?

— Franceză, a zis ea. Am fost educată să vorbesc franțuzește cu părinții mei, și poloneză cu servitorii.

— Părinții tăi erau francezi? am întrebat-o încurcată.

— Nu, a răspuns ea iritată. Așa se făcea pe vremea aceea.

Deși Tamara susținea că evita doar subiectele politice, părea că nu-i plăceau deloc nici întrebările personale. O înțelegeam. Când mergeam la cursuri, la Alliance Française, am auzit, eu însămi, de prea multe ori: *Deci, Rafaela, ești studentă? Ești artistă?* În timpul celorlalte pauze am descoperit că, dacă puneam mai puține întrebări, ea îmi vorbea mai mult, deși în mare parte, despre mine.

— Cum poate să existe ceva atât de delicios ca tine? Uită-te la curba asta, a spus ea, desenând linia șoldului meu dintr-o trăsătură de penel. Total decadent.

În timpul ultimei noastre ore de lucru, a mai făcut o serie de crochiuri de câte cinci minute fiecare, murmurând între poze:

— Care anume? Care anume?

Oare mă întreba pe mine?

— Nu știu.

— Nu-ți face probleme, a chicotit. Of, am gândit, nu fusese o întrebare. Era exact genul de problemă la care visează artiștii.

Câteva clipe mai târziu, cineva a sunat la ușă. Înainte, auzisem sunetul acela doar din afară, înfundat și îndepărtat. Dinăuntru, totuși, suna ca un zăngănit puternic. Seffa s-a mișcat în somn. Tamara nu și-a ridicat privirea.

Apoi s-a auzit vocea unui bărbat care striga de pe trotuar, folosind aceeași franceză slavă.

— Știu că ești acolo.

Seffa s-a trezit, cu urechile ciulite. Ochii Tamarei i-au întâlnit pe ai mei. După câteva secunde lungi, bărbatul din stradă a rupt tăcerea pentru a treia oară.

— Atunci am să intru cu cheia mea.

Mâinile Tamarei s-au încleștat pe cărbune și planșetă. Seffa a fugit în holul din față. Am auzit cum se deschide ușa clădirii, apoi pași pe scară. Tamara nu s-a uitat la mine în timp ce mă ridicam și îmi puneam halatul de mătase roșie. Ușa apartamentului s-a deschis, iar Seffa s-a ridicat pe două labe, să lingă fața bărbatului care dăduse buzna înăuntru: l-am recunoscut din portretul pe care Tamara i-l făcuse soțului ei.

Tadeusz Lempicki își purta hainele cu aerul unui om care e prea bun pentru ele.

— Am telefonat, a spus el, intrând în salon. S-a întrerupt să mă măsoare, cântărindu-mă ca un animal de pradă, cu un aer disprețuitor.

— Văd însă că erai ocupată.

Tamara s-a ridicat în picioare, și-a lăsat jos planșeta de desen și și-a încrucișat brațele.

— *Eram* ocupată, mulțumesc.

— Am adus hârtiile despre care am discutat.

— Sunt sigură că Irene e fericită acum că ai făcut-o.

Tadeusz a observat că ascultam, și a trecut la o altă limbă, cu multe iș-uri și consoane, lichide, care nu putea fi decât poloneză. *Svuș uș luș uș. Uș lușia. Sviș liș.* I-a întins un plic alb mare, pe care Tamara nu a făcut nici un gest să îl accepte.

Nici bărbatul, nici femeia nu priveau în jos, spre câinele care le dădea târcoale, plin de speranță. Stăteau față în față, fără să scoată un cuvânt. Puteam să văd de ce Kizette era de o frumusețe atât de deconcertantă: odinioară, ei doi trebuie să fi fost un cuplu strălucitor, atât de moderni încât ar fi putut onora cu grație o reclamă la săpunuri sau automobile, atât de atemporali încât ar fi putut să stăpânească peste un trib străvechi, călare. Trăsăturile lui, întinse, regulate și frumos conturate le scoteau pe ale ei, extravagante, într-un relief monstruos; aspectul lui aerian, alert, marcat de o afecțiune aproape canină, o făcea pe ea să semene mai mult cu o pasăre de pradă clonțoasă, cu pleoape cărnoase. Puteam să văd, de asemenea, că scoteau tot ce era mai rău unul din celălalt: am văzut o strălucire de cruzime în ochii ei plecați pe jumătate închiși în timp ce ai lui semănau cu două găuri făcute într-o conservă.

— Asta e tot? a întrebat ea în franceză.

Cu o violență neașteptată, Tadeusz a azvârlit plicul pe birou.

— Să sperăm că ai să te ții de promisiunea *asta*, a zis el.

În timp ce se întorcea, pregătindu-se să plece, câinele l-a urmat pe coridor în pas vioi, imitând în mod caraghios mersul lent al bărbatului.

Tadeusz a prins câinele de zgardă în timp ce deschidea ușa, dar Tamara l-a oprit.

— Ți-ai părăsit fiica, i-a aruncat ea. Nu lua și câinele cu tine.

Tadeusz nu i-a răspuns, dar nici nu a luat câinele cu el.

În clipa în care s-a auzit ușa trântindu-se, Tamara a ieșit din cameră și s-a prăbușit pe pat. Seffa s-a retras pe perna lui, chelălăind. M-am apropiat de Tamara, nesigură, și am găsit-o ghemuită colac privind în gol. Avea pupilele dilatate, iar fața îi era lipsită de orice expresie.

— Încă îl iubesc pe omul ăsta, a zis ea.

M-am simțit nelalocul meu, stând acolo în picioare, lângă pat. Era o scenă cât se poate de intimă, căreia îi eram martoră. Am ridicat mâna și mi-am dat seama că nu o mai atinsesem niciodată pentru a o consola. Voiam, dar nu știam cum.

— Ar trebui să plec, am spus.

Ea nu a zis nimic.

M-am schimbat repede, fiindu-mi rușine de mine însămi că nu rămâneam, neștiind totuși ce aș fi putut să fac. Când am ieșit însă din spatele paravanului, ea stătea în pragul ușii dormitorului, cu rochia aruncată pe podea, la picioarele ei.

— Ar trebui să rămâi, a spus ea.

— Păreai că ai doar... nevoie să... *te odihnești*, bănuiesc, după ce l-ai văzut pe...

— ...Soțul meu? a întrebat ea. Nu.

A pășit spre mine, proaspătă și pasională, îmbrăcată doar în furou, ca și când schimbul de replici cu Tadeusz nu ar fi avut loc niciodată.

— Știu că vrei să îmi încerci patul.

Am fost surprinsă, ținând cont de cât de scoasă din fire păruse cu doar câteva clipe înainte, de ferocitatea cu care Tamara mi-a cerut să o ating, de vigoarea orbitoare cu care a venit spre mine. Nu mai întâlnisem pe nimeni ca ea până atunci: chinul inimii o făcea să-și dorească să facă sex la fel de mult ca plăcerea însăși. Am adormit amândouă, iar când m-am trezit, mi-a oferit cutiuța ei cu oglindă.

— *De la poudre?*

— Nu, mulțumesc.

După noaptea pe care o petrecusem cu Gin și Yann, îmi jurasem că nu voi mai priza niciodată cocaină, dar nu voiam ca Tamara să creadă că eram o încuiată, așa că i-am oferit al doilea motiv.

— Sunt o prăpădită. Nu-mi pot permite să vreau, am spus.

— Știu ce vrei să zici, de asta o folosesc doar pe gingii, a spus ea, trecându-și degetul pe deasupra dinților.

— M-ai cam speriat cu asta, am zis.

— Cu ce?

— Ei, hai…

— *Cu ce?*

Nu știu ce m-a apucat să o imit pe Tamara în acel moment, în loc să-i explic despre ce era vorba. Dar am făcut-o: mi-am încordat corpul alungit, ca o pisică sau ca o dansatoare de flamenco, cu capul dat pe spate, cu o mână după ceafă, iar cu cealaltă mângâindu-mi propriul sân. În momentul în care am făcut asta, comportamentul Tamarei a devenit cât se poate de limpede: să-i ceri cuiva să facă sex cu tine te face să te simți mult mai bine decât dacă ți-ai plânge de milă.

— Ar trebui să *rămâi*, Rafaela, am zis pe un ton de vampă.

Tamara tăcea.

Am deschis ochii. Mersesem prea departe făcând haz de accentul ei?

— Scuze, nu a fost amuzant. Scuze.

— Nu, a fost foarte amuzant, a zis Tamara.

Văzând că zâmbește, mi-am dat seama că niciodată până atunci nu îmi luasem peste picior vreun iubit în felul acela, și nici un bărbat nu se pusese vreodată în locul meu, imitându-mă.

— Mai fă-o o dată, mi-a cerut ea.

Îmi făcea plăcere să mă arunc iar în pat, să fiu din nou Tamara, cea care stătuse în fața mea: un monstru extravagant, un arabesc aurit, o creatură care nu trăia decât pentru plăcere.

— Vino în pat cu mine.

— Rafaela, a zis Tamara.

M-am ridicat, surprinsă de venerația care i se citea pe chip. Am văzut amestecul de triumf și încântare care apare atunci când ai rezolvat o problemă. M-a sărutat.

— Cât de mult crezi că poți să rămâi în poziția asta?

4

La o săptămână după ziua în care am întâlnit-o pentru prima dată pe Tamara, în Bois, Anson m-a întâmpinat în fața librăriei prietenei lui, Sylvia, făcându-mi semn să îl urmez înăuntru, într-un colț ferit, ca să-mi spună ce aflase despre iubitul lui Gin. În timp ce ascultam, îngrijorată în privința colegei mele de apartament, simțind, în același timp, o bucurie sumbră din pricina faptului că avusesem dreptate, am început să analizez obiectele care se aflau în jurul meu. Rafturile pline de cărți aurite și îmbrăcate în piele – și pereții cu numeroase portrete fotografiate – dădeau o notă distinsă feței de cartof a lui Anson. În aer plutea un miros plăcut de celuloză și acid, de mere și mucezeală. Un mic terier sârmos și conștiincios anunța intrarea fiecărui client. O pisică neagră dormea pe o stivă de cărți, sub un desen înrămat care o reprezenta tot pe ea: dedesubt, un bilețel le avertiza pe doamne că lui Norocel îi place să mănânce mănuși. Deasupra șemineului se afla un bust al lui Shakespeare, iar pe tejgheaua din față fuseseră așezate câteva exemplare din *Ulise*, legate în coperte albastre: puteai să citești titlul chiar și din cealaltă parte a camerei. În cameră se auzea foșnetul clienților care citeau sau luau notițe în carnețelele lor, vorbeau în șoaptă; din când în când se auzea fâșâitul paginilor unui ziar deschis, și doar o singură dată de la sosirea noastră zornăitul mașinii de încasat.

Regina acestei stupine cu multe alveole era o americancă tânără cu părul creț, care îl salutase pe Anson, la sosire, cu *bisous*. Anson îi spusese numele meu, dar un alt client favorit a intrat chiar înainte să-l aud pe al ei. O puteam vedea fremătând de cealaltă parte a încăperii, aproape mereu în mișcare, dar nu agitată,

stând de vorbă cu câte un client, recomandându-i *Pomes Penyeach* de Joyce, „tocmai publicată de subsemnata", sau spunându-i altuia „Am să-ți fac aranjamentul cu o bonă", într-un joc de cuvinte pentru *abonné,* un abonament la librărie.

M-am întors spre Anson.

— Ea e Sylvia?

Cine altcineva ar putea fi? spunea expresia lui.

— E magazinul ei, a explicat el.

— Dar e atât de tânără.

— Are patruzeci de ani, a șoptit el.

— Nu!

— Și acum o vezi cu drapelul în bernă. Mama ei tocmai a murit în iunie.

— Îmi pare rău, am spus.

Voiam să mă concentrez asupra a ceea ce spunea Anson: mama ei murise. Era tristă. Dar m-am trezit că atenția îmi era distrasă de felul în care se mișca în timp ce traversa camera. Sylvia Beach avea o amantă. Anson spusese asta. Și nu numai Anson: când îi pomenisem despre planurile mele de după-amiază, Tamara mi-a mărturisit că mergea des la librăria franceză de vizavi, a cărei proprietară era prietena Sylviei. Nu *o prietenă de-a Sylviei. Prietena* Sylviei. Toată lumea știa. Sylvia Beach era pentru mine dovada faptului că Tamara și cu mine nu eram singurele femei din istorie care făceau sex din plăcere. Uluită, o urmăream pălăvrăgind cu un client, cu trăsăturile ei dezghețate schimonosindu-se din pricina amuzamentului. Purta o haină bărbătească peste o rochie subțire. Trebuia să nu mă mai holbez; era nepoliticos.

— Cine sunt oamenii din fotografiile acestea? am întrebat eu, ca să mă calmez.

— Scriitori, a spus Anson, ca și când și-ar fi prezentat propriul salon. A enumerat câteva nume, dintre care unele îmi erau cunoscute de la școală.

— Și ce e asta? am întrebat, arătând spre lista de nume și semnături care atârna aproape de noi. Întinsă pe câteva coli de hârtie, bătută la mașină și înrămată, se întindea aproape de la podea până la tavan.

— Un editor american a piratat *Ulise*, și Sylvia a organizat un protest. Uite, aceea e semnătura lui Albert Einstein.

— Grozav, am zis. Uite, W.B. Yeats. Somerset Maugham.

— Se pronunță *Yeits și Moum*, dragă, nu *Yiits și Mogăm*.

— Oh, am zis eu, jenată. M-am uitat împrejur, sperând că Sylvia nu mă auzise, dar în clipa aceea ceva mi-a atras atenția.

— Stai un pic, uite, numele *tău*. Ești scriitor?

— Doamne, ar fi trebuit să ascund asta cu pălăria. Sylvia m-a pus să semnez aici doar pentru că eram în prăvălie în momentul respectiv.

— Dar de ce nu se pun la socoteală și cronicarii sportivi? Einstein ar trebui să fie mândru că se află pe aceeași listă cu tine.

Anson și-a dat ochii peste cap la auzul complimentului meu.

— Am scris o carte, pe vremuri, a zis el. Dar nu a fost cine știe ce.

— Pe bune? Nu am mai cunoscut pe nimeni care să fi scris o carte.

— Doar niște poezii și povești. Nu mă privi așa. Prietenul meu, Bobby, a plătit un tipograf să scoată câteva exemplare, asta e tot.

— E aici? Pot s-o văd?

— Nu mai este; asta se întâmpla cu ani în urmă. Și poeziile erau foarte proaste.

Vocea lui se transformase într-o șoaptă și s-a uitat cu subînțeles de la fotografia lui Joyce de pe perete la volumele verzi, subțiri, ale poemelor *Pomes Penyeach,* expuse lângă *Ulise.*

— Aproape la fel de rele ca ale tipului ăstuia.

Nu citisem nimic de James Joyce, dar faptul că glumea pe seama lui o făcea pe Sylvia să pară un pic mai umană în ochii mei.

— E o blasfemie, nu-i așa? l-am întrebat în șoaptă.

— Erezie, mi-a spus el.

Am râs amândoi înăbușit, în timp ce un bărbat cu fața îngustă și părul deschis la culoare și-a făcut intrarea în librărie, cu un sărut pe obrazul Sylviei și o bucată de cârnat pentru terier.

— Vreo scrisoare pentru mine?

— Vorbeam de lup, a spus Anson în timp ce bărbatul cel înalt se întindea spre peretele acoperit de cutiuțe poștale din spatele casei de marcat.

— Uite-l și pe Bobby Nightinghoul.

— Anson, bătrâne. Ce mai pui la cale? a întrebat Bobby, croindu-și drum prin librărie, spre colțul în care ne aflam noi.

Avea ochi albaștri mijiți și un cercel de turcoaz într-o ureche. Măsurându-mă din cap până-n picioare, l-a împuns pe Anson cu cotul în coaste.

— Bandit norocos ce ești.

— Puțin respect, Bobby, a spus Anson, împungându-l la rândul său.

— Locul ăsta funcționează și ca oficiu poștal? am întrebat, încercând să-l fac pe Bobby să-și dezlipească ochii de pe sânii mei.

— Annie a cumpărat cutiile poștale pentru Sylvia. Nu-i așa că-s frumoase? a întrebat Bobby.

— Annie? am întrebat eu.

— Soția mea cea iubitoare.

— Căsătorie de conveniență, a explicat Anson. Annie locuiește în Elveția, cu iubita ei.

— Părinți englezi bogați. Nobilime. *Foarte* conservatori, a zis Bobby. Tu ai declanșa alarma de incendiu în casa lor, scumpo.

Combinația dintre gesturile lui efeminate și atenția sexuală activă de care dădea dovadă mă zăpăcea.

— Annie le scrie scrisori părinților ei și le trimite aici, a explicat Anson. Sylvia le pune apoi timbre franțuzești, pentru ca părinții ei să nu-și dea seama că este în Elveția.

— Ei cred că ne iubim ca doi porumbei, a spus Bobby, râzând. Orice, doar banii să curgă în continuare.

Auzind despre un alt cuplu feminin, simțeam că mi se întretaie respirația. Anson avea dreptate; Parisul era plin de ele.

— Vino la Handsome Hall, la Sélect, și adu-o cu tine și pe micuța *panna cotta*. Janet și Solita vor fi acolo. Hai să bem toți ceva pe socoteala socrilor mei.

— Peste o oră, Bobby.

— Să nu mă lași baltă, băiete.

— Chiar o să te duci să te întâlnești cu el? am întrebat după ce Bobby a ieșit din librărie pălăvrăgind în continuare.

— Nu imediat, mi-a răspus Anson amuzat. E un bețiv și un satir, dar nu e băiat rău. Dă de băut pentru toată lumea. Publică ce scriu prietenii lui.

Anson a schițat un semn cu mâna din spatele nostru, spre lista înrămată din spatele nostru, ceea ce m-a făcut să mă gândesc la o întrebare: am ținut-o în minte, ascultându-l în continuare.

— A bătut la mașină o parte din *Ulise*, pentru Joyce, *și* i-a mai împrumutat și bani pe deasupra. Poate să-și ia adio de la *ăștia*, a zis el, fluturând cu mâna spre respectivii bani ai lui Bobby. Dar chestia cu Bobby e că nu are absolut nimic în comun cu ideea de muncă plătită. Așa că nu poți să treci pe la el pentru un pahar, dacă nu ești pregătit să bei toată noaptea.

Am râs și i-am pus întrebarea mea.

— Acum scrii o altă carte?

— Nu renunți așa ușor, din câte văd. Răspunsul e nu. Realmente, e mai bine așa. Pe vremuri, credeam că voi fi viitorul Gabriele D'Annunzio. Nu știai cum se pronunță nici numele lui, nu-i așa?

— Drept cine mă iei?

— Scuze. Ei bine, ca să nu o mai lungesc, mi-am pierdut toată opera, și asta m-a făcut să-mi vin în fire.

— O, Doamne. A ars într-un incendiu?

— A fost furată. Nu, nu așa, a spus el.

— Ce s-a întâmplat?

— Chiar vrei să știi?

Expresia lui Anson trăda jenă și recunoștință. A luat, cu un gest nonșalant, un exemplar din *This Side of Paradise*[1] și l-a pus înapoi pe raft, cu cotorul înăuntru.

— Ei bine, în prima mea iarnă aici, m-am dus în Elveția să scriu un reportaj.

---

1 Romanul de debut al lui F. Scott Fitzgerald, publicat în 1920.

Elveția, m-am gândit eu, cu mintea aiurea, unde soția lui Bobby trăiește cu iubita ei, scriindu-le părinților ei bogați scrisori înșelătoare. Închipuiți-vă!

— În timp ce eram la Lausanne, m-am întâlnit cu un tip de la o editură, care a zis că vrea să citească lucrările mele. Am fost, desigur, foarte încântat. Așa că i-am povestit soției mele într-o scrisoare, iar ea mi-a pus toate poveștile într-o valiză, cu intenția de a mi le aduce cu trenul. Doar că manuscrisele nu au ajuns niciodată în Elveția. Nici măcar nu au părăsit Parisul. Ea a pus valiza în tren; s-a dat jos să cumpere o sticlă de Perrier pentru drum, iar când s-a întors valiza dispăruse.

Mi s-a tăiat respirația. El a început să râdă.

— În plus, valiza mai era și foarte ieftină. Nu cred că bietul hoț a luat pe ea mai mult de câteva centime.

— Eu, una, aș fi fost distrusă, am zis eu.

La auzul compătimirii mele, el a început să râdă și mai tare.

— Asta m-a învățat să nu mai scriu niciodată povești, a zis el.

— Și te-a îndepărtat un pic și de soția ta, îmi închipui? am întrebat eu pe un ton degajat, încercând să-i răspund cu același aer.

Anson a dat un pas îndărăt.

— În nici un caz nu a fost așa, a zis el.

Dintr-odată, nu mai râdea deloc. Nu înțelegeam. Ceea ce spusesem *era* lipsit de delicatețe, dar nu fusese oare el acela care dusese discuția în derizoriu? Privea în jos, ca și cum ar fi fost brusc fascinat de teancurile de exemplare din *The Little Review*[1] de pe rafturile de la picioarele mele.

— Am cunoscut pe altcineva, a spus el pe un ton bățos.

Mi-am ales cuvintele cu grijă, încercând să nu-l rănesc.

— E vorba despre persoana pe care a menționat-o prietenul soției tale? În noaptea când ne-am întâlnit?

— Ar fi trebuit să-mi dau seama că vei încerca să storci totul de la mine, a spus el, fără nici o urmă din iritarea de mai devreme. Nu e o poveste ieșită din comun. Soția mea și cu mine eram

---

1 *The Little Review* – revistă literară americană, fondată de Margaret Anderson, care a publicat opere literare și de artă între 1914 și 1929.

tineri; ne iubeam; ni s-a născut un fiu. Apoi am cunoscut o altă fată. Polly și cu mine ne-am îndrăgostit, dar încă o iubeam pe soția mea.

— În ciuda întâmplării cu valiza.

— Desigur, în ciuda întâmplării cu valiza, a răspuns el tăios.

Nu puteam să-i descifrez expresia feței.

— Așa că i-am cerut divorțul. Mi-a spus că, dacă pot să stau departe de Polly timp de un an și o zi, și dacă după asta tot mai vreau să divorțez, atunci va semna actele.

— Un an și o zi, ca în basme.

— Și încă ce basm, draga mea. Iată-mă aici, în timp ce Polly e cu familia ei din Missouri, așteptând să treacă anul.

— De ce ai fost de acord cu această înțelegere?

— E ceva personal.

— Scuze, am zis, iar de data asta am fost atentă să nu întind prea tare coarda. Cât a trecut de atunci?

— Zece luni.

— Aproape ai răzbit.

— Poate, a spus el, aruncând o privire spre titlurile din spatele meu: *Canzoni, Personae, Umbra*[1]. După zece luni, începi însă să te simți un pic ciudat.

— Ești, totuși, încă sigur în ce vă privește pe tine și pe Polly?

A încuviințat din cap.

— Și nu ai vrut niciodată să te întorci pur și simplu la soția ta?

— Bineînțeles că am vrut. Dar niciodată nu am..., a început el. Pur și simplu, nu am vrut să ne zăpăcim unul pe altul.

— Și n-a mai fost nimeni altcineva în tot timpul ăsta?

— Păi, *au mai fost* unele mici chestii, pe ici, pe colo, a zis el. Vorbea *atât* de detașat despre acest lucru, încât mă întrebam dacă nu cumva exagera. Dar nimic serios. Mi-am făcut plinul de serios.

— E clar.

A râs.

— Îți vezi vreodată fiul?

---

1 Culegeri de poezii de Ezra Pound.

— Din când în când, a spus el. Mergem la grădina zoologică. Are patru ani.

— Drăguțul.

— Ei bine, acum cunoști toată povestea mea cea tristă.

— Pe a mea o știi deja, am zis eu.

— Faci ceea ce trebuie să faci, a spus el.

În vocea lui nu era nici o umbră de judecată, doar o complicitate nevinovată, tacită; erau lucruri pe care nu mi le spunea, cum erau multe pe care nu i le spuneam nici eu.

— Ei bine, ce am eu de făcut *acum* e să încerc să găsesc o modalitate de a-i spune lui Ginny ceea ce mi-ai povestit tu. Sau nu.

— Aici nu-ți pot fi de nici un folos, iubito.

Chiar în acel moment, terrierul librăriei a izbucnit într-un extaz lătrat: o franțuzoaică cu un chip rotund ca luna plină intrase în încăpere. Sylvia a îmbrățișat-o scurt, fără să se aplece, chiar dacă femeia era cu o jumătate de cap mai scundă.

— E Adrienne Monnier, a explicat Anson, urmându-mi privirea.

Adrienne purta o jachetă neagră scurtă peste o bluză largă și o fustă lungă, plisată. Spre deosebire de partenera ei cu părul scurt, franțuzoaica cea durdulie își purta părul strâns într-un coc la spate; își făcea vânt cu pălăria, în timp ce vorbea cu Sylvia, cu fețele aproape lipite una de alta.

— De cât timp ziceai că sunt împreună?

— Cred că de zece ani, a spus el. Iubirea chiar că *dă roade* pentru unii muritori ca noi.

Știam că mă holbez iar și că ar trebui să încetez. Dar aveam multe de văzut, și totul deodată.

A doua zi dimineață, după ce Daniel a ieșit din apartament, am făcut baie și m-am îmbrăcat repede, apoi m-am dus cu o sticluță peste drum, la Café Lorette.

— Vai, Rafaela, nu trebuia, mi-a spus Gin când m-a văzut întorcându-mă cu cafeaua.

— Gin, am început eu pe un ton serios.

În timp ce mă pregăteam să-mi rostesc preambulul, *Știi că n-aș face nimic ca să te rănesc*, m-am uitat la ea: dragostea o transformase cu adevărat. Trăsăturile ei ascuțite aveau un aer interiorizat, meditativ, pe care nu i-l mai văzusem niciodată. Ochii ei străluceau atât de umed, încât mi-am pierdut curajul și i-am zis în schimb:

— Ne-am distrat atât de bine cât timp am locuit împreună în apartament.

— Of, te rog, Rafaela, nu vorbi pe tonul ăsta.

— Ce ton?

— Ca și cum aș fi moartă și îngropată deja la Meaux. Te rog mult, mult, mult, mult, nu-mi spune că ai găsit altă fată pentru apartament!

Ochii lui Gin nu străluceau de iubire; era doar supărată.

— Care-i baiul? am întrebat-o.

— A zis pe întâi septembrie.

— Adică în loc de întâi august?

Gin a încuviințat.

— Așa că m-am dus la Madame Florin și mi-am luat slujba înapoi, a spus ea poticnindu-se, apoi a început să plângă de-a binelea. Eram uimită să aud cum țâșnesc asemenea icnete zgomotoase dintr-o ființă atât de mică.

— Of, Ginny. Of, Gin.

Atunci când Tamara plânsese din cauza soțului ei, cu câteva zile în urmă, nu știusem cum să o îmbărbătez. Un an de mahmureli, de pantofi care te strâng, și de bărbați cheflii erodase acest tip de timiditate fizică dintre mine și Gin. Mai plânseserăm una în fața celeilalte și înainte. Nu numai că ne făcuserăm de cap împreună, dar ne și curățaserăm una celeilalte voma de nenumărate ori. Atunci când am renunțat la cârpele mele făcute acasă, ca de bunică, Gin a fost cea care m-a dus să-mi cumpăr prima cutie de tampoane. Acum desenam cercuri cu palma pe spatele ei, așa cum fac mamele cu copiii bolnavi. Să-i spun totul mi se părea, în acest punct, o cruzime. Dar dacă nu-i spuneam o va face să sufere mai mult timp?

— Trebuie să te rog ceva.

— Ce? s-a smiorcăit ea.

— Ce-ar fi dacă ai afla că de fapt nu divorțează de nevastă-sa?

Gin și-a șters ochii.

— Rafaela, îmi pun tot timpul această întrebare. Sigur că vreau să-l cred când îmi spune că o va părăsi. Dar știi ce hotărâre am luat? Lucrurile astea se întâmplă. N-aș fi prima iubită a unui bărbat însurat.

— Deci tot te-ai duce la Meaux?

— Oricând vrea el, a spus Gin.

Apoi a privit deznădăjduită în sus, vorbind mai mult pentru sine decât pentru mine.

— Dar de ce a zis întâi august, și apoi întâi septembrie? Nu e corect.

M-am simțit că dau dovadă de cruzime când i-am spus ce mai știam: mă simțeam atotputernică, implacabilă, posedată de ceva care mă depășea.

— Ce-ar fi dacă ai descoperi că are o amantă și la Meaux, nu doar pe nevastă-sa, și ăsta e motivul pentru care nu a vrut să vii?

— Vai, Rafaela, de ce ești așa îngrozitoare?

— Spune-mi, ce ai face dacă ai *ști* că este adevărat? Dacă ai avea dovada?

O văzusem pe Gin evoluând pe scenă de câteva ori, la Le Casino, și fusesem uluită de puritatea cu care își exprima emoțiile, ba chiar și pe cele pe care nu le simțise niciodată ea însăși. Am fost cu atât mai surprinsă acum, văzând-o cum se gândește la întrebarea mea. Părea zdrobită. Apoi mânioasă. Și apoi i-am văzut mutrița elegantă transformându-se sub impulsul unei posesivități sălbatice. M-am cutremurat. Am recunoscut ferocitatea pe care o simțisem recent în corpul Tamarei, căreia îi răspunsesem cu propria-mi ferocitate, atunci când mă amuzasem pe seama ei. Fața lui Gin s-a închis, și o voce pe care nu o mai auzisem până atunci a izbucnit din interiorul ei:

— Tot m-aș duce după el.

5

Gin și cu mine ne-am îndepărtat una de alta după dimineața acea, poate din pricina faptului că mă durea prea tare să văd cum suporta minciunile lui Daniel, sau fiindcă începusem să petrec atât de mult timp pe rue de Varenne. Tamara a botezat poza cumplit de sexuală pe care o adoptasem, pentru a o excita, *La Belle Rafaela*, sau *Frumoasa Rafaela*: stăteam tolănită, răsucită, cu o mână în spatele capului și cu cealaltă, mângâindu-mi parcă sânul. La o privire mai atentă, așa cum intenționase Tamara, descopereai că mâna mea ridica de fapt o bucățică infimă din halatul de mătase roșie spre sân, ca și cum aș fi simulat însăși ideea de rușine. A tăiat o mânecă din halatul acela ca să o pună pe jos, lângă canapea, o zonă de roșu, și m-a învățat cum să drapez restul materialului în partea de jos a picioarelor, exact în același fel, de fiecare dată când pozam. Nu avea să fie un simplu halat; avea să guverneze culorile tabloului: halatul roșu, pielea ocru, canapeaua cenușie, peretele negru din fundal. Mi-a cumpărat un ruj în aceeași nuanță de roșu.

Tamara m-a pictat în fiecare zi în poziția *Belle Rafaela*, cu ardoare. Întâi septembrie devenise pentru mine nu ziua în care Gin avea să se mute – mai ales că, destul de repede, a anunțat schimbarea datei pentru întâi octombrie –, nici ziua în care iubita lui Anson pornea cu vaporul spre Franța, ci ziua în care Tamara trebuia să prezinte două tablouri juriului de la Salon d'Automne, care urma să se deschidă pe 4 noiembrie. Unul dintre ele, a hotărât ea, avea să fie pictura în care apărea fiica ei pozând pe balcon, care tocmai câștigase o medalie la o expoziție din Bordeaux. În celălalt eram eu.

Nu puteam să stau în poziția aceea multă vreme. Mă durea. Tamara a rezolvat problema, lucrând la cel puțin două tablouri în același timp, unul care necesita o poză dificilă, celălalt, una ușoară: semi-adormită lângă o carte, nud, sau într-o rână, purtând fâșia de mătase pe care o recuperasem de la Gin. Când eram la ciclu, ceea ce-l agita atât de mult pe Seffa încât Tamara trebuia să-l încuie în dormitor, mă punea să pozez îmbrăcată, purtând un șal alb cu buline și un buchet de flori în mână, pentru un tablou pe care l-a numit *Miezul verii.*

De fiecare dată când pozam pentru *Frumoasa Rafaela* simțeam același lucru. Mai întâi, mi se părea pur și simplu straniu să fiu goală într-un loc ce nu era menit pentru nuditate. Să mă aflu goală într-o cameră al cărei singur alt ocupant era îmbrăcat. Să fiu goală, într-o cameră cu ferestre, chiar dacă nimeni nu putea să vadă nimic din afară. Mai era și un alt fel de șoc: să fiu goală într-o cameră cu ferestrele deschise spre orice adiere a aerului de vară.

Apoi, pe măsură ce intram în poză, simțeam două valuri separate de dorință: unul dinspre mine însămi, dorindu-mi doar ca ziua de lucru să se termine, ca să o pot târî în pat pe Tamara; al doilea, ciudat, dinspre femeia din tablou. Lumina de la fereastră cădea drept, ca un fir de plumb pe corpul meu, de pe coșul pieptului până la buric, până când prima coastă a toracelui meu ajungea să pară ochiului ca o vâlvătaie fierbinte de lumină. Cu cât îmi arcuiam mai mult fundul, cu atât mai pieziș cădea peste mine lumina aceea, și tot pe atât de tare îmi torcea în gâtlej vocea tabloului: *Nu-i așa că sunt frumoasă?*

De fiecare dată când adoptam poziția aceea, ea mă *adopta* pe mine, așa cum rolul unei acriițe poate să îi dicteze sentimentele, așa cum cântecele lui Gin o prindeau în mrejele lor. Preț de câteva secunde din fiecare zi în care îi serveam Tamarei drept model, poziția aceea îmi călărea corpul, mă bântuia. *Ați mai văzut ceva ca mine?* întreba ea. *Am fost făcută pentru asta, să fiu dorită.* Se spune, *Îngenunchează, roagă-te și vei crede în Dumnezeu.* Așază-ți membrele așa cum am făcut-o eu, și vei crede că *ești* un zeu, o zeiță, hărăzită să subjuge Pământul prin simpla expunere a carnației sale.

Până nu începe să te doară spatele. După câteva secunde, extazul dispărea, iar după câteva minute, treceam prin patru sen-

zații neplăcute diferite, ca patru telefoane care sună în aceeași cameră. Transpirația care umplea interiorul labei piciorului drept, acolo unde îl sprijineam pe stângul. O zvâcnire exact în punctul pe care efectul de *trompe l'œil* al tabloului, îmi spusese Tamara, îl va anunța ca fiind cel mai „apropiat" de privitor: rotula mea dreaptă. O crampă care mă înjunghia exact acolo unde s-ar fi aflat Australia pe globul drept al fundului meu. Și la jumătatea distanței între încheietura mâinii și cotul care trăgea de halatul roșu, o durere de tendon mai rea decât orice, o durere de o precizie și o inevitabilitate remarcabile. Dacă punctul acela ar fi fost împuns cu un creion bont și electrocutat în același timp, senzația ar fi fost aceeași. După o zi extrem de lungă, când m-am prăbușit din poziția aceea, Tamara a mormăit ceva dezamăgită și nerăbdătoare.

— Încearcă *tu* să faci asta! am răbufnit eu. Încearcă tu să faci *asta!*

Însă nu voiam să fac nimic altceva în acel august, când corpul meu ardea ca frunzele de tei uscate de arșița soarelui de afară, decât să fiu privită de Tamara. Singurele minute care se scurgeau mai încet decât cele petrecute pozând pentru *Frumoasa Rafaela*, privind-o pe Tamara cum se afundă în semnele pe care le schița, erau cele petrecute fără ea: zi de zi, în timpul a două dintre pauzele pe care le făceam la sfârșitul fiecărei ore, Tamara îl ducea pe Seffa la o scurtă plimbare, singură, spunea ea, ca să nu mai piardă timp cu îmbrăcatul și dezbrăcatul meu. Așteptam toată ziua ca Tamara să se întoarcă de la plimbări, să termine de pictat și să mă atingă. Am hodorogit de tot bietul pat în după-amiezile acelea de vară. Uneori, Tamara își freca gingiile cu cocaină înainte să facem dragoste, și chiar după ce atingea extazul iar și iar, încă strălucea de poftă. În dimineața următoare, avea cearcăne sub ochi.

— Nu am putut să dorm. În ce stare m-ai adus.

Și așteptam din nou cât era ziua de lungă.

În ultima săptămână de lucru la *Frumoasa Rafaela*, Tamara a pictat tot mai puțin și m-a privit tot mai mult. În ultima zi de august, după o săptămână în care aplicase tușe tot mai mici de vopsea, Tamara a făcut un pas înapoi, în miezul zilei, și și-a scos șorțul.

— Nu-i rău.

— Serios?

— O să-mi lipsească atât de mult tabloul ăsta. Privește-l.

Am simțit o împunsătură în încheietura mâinii, cea la care făcusem crampe tot întinzându-mă după halatul roșu timp de șase săptămâni, când am *tras* halatul cu o singură mânecă peste piept, ca să mă apropii de tablou.

— Sunt eu.

Dar eram eu așa cum nu mă mai văzusem vreodată: luminată dinăuntru, splendidă. Nu am putut discerne nici o tușă de penel până ce nu mi-am apropiat fața de tablou, și atunci au apărut, ca șuvițele de păr pieptănate pe cap, ca firele împletite care alcătuiesc o pană. Dacă făceai doar o jumătate de pas în spate, dispăreau, iar eu apăream din nou, radioasă.

— E frumos, am spus.

— Știu.

L-am privit un timp în tăcere.

— Rafaela, nu există decât o singură soluție ca să pot renunța la acest tablou, chiar și pentru două luni, Salonului.

— Dacă știi că ai un cumpărător?

— Nu. Dacă mă lași să îl pictez din nou.

— *Ce?*

— Nu mi-am mai copiat nici unul dintre tablouri până acum. Nu mi-a plăcut niciodată destul de mult ceea ce făceam. Te rog, Rafaela…

— Nu mai stau niciodată cu mâna așa.

Tamara a clipit din ochi spre mine.

— Ei bine, și dacă nu îți pictez mâna?

Mama și tatăl meu vitreg mă trimiseseră departe, să mă mărit, fără să-mi ceară părerea. Primul meu iubit de la Paris era un bărbat căruia îi fusesem pasată ca o jucărie la mâna a doua. Făcusem mare caz atunci, dar nu mă așteptasem să fiu luată în serios. Am privit-o lung.

— Ei bine, am zis, în cazul ăsta…

6

Ei bine, și dacă nu îți pictez mâna? repetam eu, în timp ce coboram pe rue Varenne. Râdeam în sinea mea, un râs aspru și sonor, ca un balon mare de aer, eliminat printr-un tub îngust, hohot după hohot. Cu Guillaume și Hervé, alegerile mele au fost la fel de clare cum fuseseră cu mama și tatăl meu vitreg: fă cum vor ei sau pur și simplu ia-ți tălpășița. Cu Tamara, totuși, îmi dădeam seama, putea fi ceva diferit. Putea oare să mă învețe, m-am întrebat deodată, cum să am o iubită care să-mi fie și prietenă? Îmi simțeam gâtul ca de cauciuc, ciudat, așa cum îl simțisem când Guillaume m-a pus prima dată să mă tund scurt. Nu aveam chef să iau metroul și să mă întorc acasă, la rochia pe care o coseam. Ziua era de un albastru strălucitor: am mers pe bulevardul Saint-Germain, până când înțepeneala acută a început să slăbească. Am intrat din nou în librăria Sylviei, deoarece se afla în apropiere, și întrucât, ca și în cazul perspectivei de a-i spune Tamarei ce voiam și ce nu, ce aș fi vrut și ce nu să fac, librăria mă făcea să conștientizez cât de multe lucruri nu știam.

În timp ce mă apropiam de prăvălie, am văzut-o pe Adrienne Monnier venind spre mine, îmbrăcată din nou ca pe vremuri, într-o jachetă de catifea neagră strânsă pe talie, peste o fustă largă, cenușie, și o bluză. Cocul care îi încorona fața rotundă mă făcea să mă gândesc la cireașa din vârful unei brioșe. Părea agitată, și când l-am salutat, o clipă mi târziu, pe terierul foarte nerăbdător al magazinului, am aflat de ce. Sylvia era în mijlocul unei conversații cu un poștaș francez cu aspect chinuit, care ținea într-o mână un pachet mare și plat și-și ștergea fruntea cu cealaltă.

— Ești prietena lui Anson, nu-i așa? m-a întrebat ea cu căldură, părând gata să-mi spună ceva, când Adrienne a dat buzna înăuntru.

— *Et voilà,* a gâfâit aceasta din urmă, numărând banii pentru poștaș, la plecarea căruia cele două femei și-au zâmbit una alteia, cu o doză de indulgență din partea Sylviei, și una de iritare din partea lui Adrienne.

— Ei bine, asta a fost o șotie excentrică, a spus Sylvia, ca și când ar fi vorbit pentru mine, la care Adrienne a răspuns în franceză, dând o replică rapidă și tăioasă, care, cel puțin aparent, nu era țintită spre Sylvia.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat eu.

Sylvia a arătat spre colet.

— Joyce e la Delft și și-a trimis un poster de Vermeer la magazin, cu plata ramburs, deoarece iar a rămas fără bani, bietul de el. Și întâmplarea a făcut să nu am bani suficienți în casă. Așa că a trebuit să trimit după Adrienne, să-i cer un împrumut.

Adrienne a oftat. Eram uimită de vocea ei, care rămăsese cristalină și dulce, în ciuda evadării.

— Înțeleg că nu are bani, dar nu are nici o apăsare să-i cheltuiască pe ai tăi sau pe ai mei. Sau pe ai lui Bobby, dacă tot a venit vorba, a adăugat ea, arătând spre fereastră.

Prietenul lui Anson, Bobby Nightinghoul, se apropia de prăvălie, cu cercelul lui cu turcoaz cu tot, cu un braț drapat în jurul umerilor unei femei tinere și subțiri, care purta o pălărie cloș de pai, într-o nuanță deschisă. Din cauza pălăriei, nu i-am putut vedea ochii, dar am putut ghici, după forma gurii ei frumos machiate, că plângea.

La prima vedere, mi-am închipuit că perechea care se apropia de ușa deschisă forma un cuplu de îndrăgostiți, nefericiți, dar când ochii pierduți ai femeii s-au descoperit privirii mele, a devenit clar că sursa nefericirii ei era în altă parte.

— Thelma nu se poate abține să nu vagabondeze, draga de ea, a răsunat vocea plată a lui Bobby prin ușa deschisă. Trebuie să o lăsați în voia ei.

Cei doi s-au oprit puțin în fața prăvăliei, ca și când ar fi vrut să intre. Femeia ne-a văzut pe noi trei privindu-i și s-a întors cu spatele, jenată. Bobby a făcut un mic semn de salut cu mâna, scuzându-se, și a urmat-o pe femeie în josul străzii.

— Ce păcat, a spus Sylvia.

— S-a băgat singură în bucluc, și cu toate acestea... a fost de acord Adrienne, crispându-se la gândul durerii fetei.

Nu era căsătorit Bobby, de dragul banilor, cu o femeie care locuia în Elveția, împreună cu iubita ei? Oare se despărțiseră cele două femei?

— Este soția lui?

— June? Nu, e una dintre autoarele lui, a explicat Sylvia, gesticulând spre o stivă de gravuri în lemn așezate pe raftul de deasupra șemineului. În curs de apariție. Publică scrierile multora dintre prietenii noștri, a spus ea, arătând spre o persoană aflată în partea opusă a camerei, pe care nu puteam să o disting. M-am uitat cum cei doi înaintau, îndepărtându-se. Îmi plăcea mai mult de el atunci când nu se uita la mine.

— L-am publicat *și pe el*, a adăugat Sylvia. L-am tradus în franceză pentru revista lui Adrienne.

— Ce *limbaj* are bărbatul ăsta, a spus Adrienne, făcându-și vânt cu mâna și mimând oroarea scandalizată.

În engleză, vocea ei urca și cobora melodios, la fel ca și în franceză.

— Închipuie-ți că toți americanii ăștia care vor să învețe franceza care nu se predă în școli au două femeiuști cărora să le mulțumească, a spus ea, aruncându-i Sylviei o privire cochetă.

— Mai aveam puțin și orbeam lucrând la traducerea aceea, a zis Sylvia, mulțumită. De Anul Nou, Joyce și cu mine aveam plasturi pe ochi!

O privire protectoare a umbrit fața lui Adrienne.

— Bobby îl plătește cu o sută cincizeci de lire sterline pe lună, a spus ea. De ce trebuie să achităm noi coletul ăsta?

— Și, colac peste pupăză, Joyce vrea să i-l înrămăm noi la Vavin, a adăugat Sylvia, fluturând scrisoarea care însoțea coletul. A izbucnit în râs.

— Cu o ramă groasă și neagră, ca acelea pe care le pictează Vermeer în tablourile sale.

— *Mon Dieu*, a spus Adrienne, clătinând din cap. S-a aplecat pentru un sărut rapid, de despărțire.

— Ce s-ar face dacă nu am fi noi? a întrebat Sylvia în timp ce ușa prăvăliei se închidea.

— Bănuiesc că nu *ea* va fi cea care va înrăma tabloul, am spus în glumă.

— O, ea publică ediția franceză a lui *Ulise*, a replicat Sylvia. Nu mi-aș face griji pentru ea.

Mă avântasem prea tare.

— Are o voce plăcută, am spus.

Sylvia a zâmbit.

— Nu-i așa? Familia ei vine din Savoia, a explicat ea. Îmi place să îmi imaginez cum comunică unii cu alții prin iodler, peste Alpi.

Am râs.

— Cum e Vermeer ca om? am întrebat. O auzisem pe Tamara menționându-i numele în așa fel încât nu putusem să înțeleg dacă îi era prieten sau dușman.

Sylvia și-a aplecat capul spre mine întrebător.

— Ești mai tânără decât pari, a conchis ea. Și totuși, nu a spus oare Anson că lucrezi pentru un pictor?

A privit iar spre colțul opus al camerei, poate pentru a observa ce fac ceilalți clienți, iar apoi a arătat cu degetul spre o jumătate de raft scund, cu cărți de artă, așezat lângă casă.

— Uite-l aici, a spus ea, trăgând afară un volum înalt și subțire. Ups, e în olandeză, dar nu cuvintele sunt cele care te interesează.

M-am înfundat într-un scaun și am început să frunzăresc paginile. M-am simțit ca o idioată când mi-am dat seama că nu înțelesesem deloc felul în care Tamara vorbea despre colegul ei pictor: fusese predecesorul ei cu aproape trei sute de ani. Picturile ei erau mai sofisticate, mai îndrăznețe și mai cărnoase decât ale lui, dar, ca și el, ea picta iar și iar aceeași cameră, folosind aceeași mobilă, drapându-și modelele în aceleași materiale, cerându-le

în mod repetat să facă lucruri dureroase cu mâinile. În lumina răcoroasă a nordului, o fată ședea ținând în mână o pană, pierdută în scrisul ei, în timp ce o altă fată, plictisită, privea pe fereastră. O fată juca între degete un ghem de ață, aplecată peste un gherghef. O fată – cea mai dureroasă poziție dintre toate ținea un cântar. Mi-am simțit mâna străpunsă de gămălii de ace doar privind-o. *Ei bine, și dacă nu pictez mâna?* Mi-am amintit și am zâmbit. M-am uitat din nou la fata cu gherghefu l. De când lucram cu Tamara, învățasem să observ ceva ce nu aș fi văzut înainte: obiectele „cele mai apropiate" de privitor, care ar fi trebuit să se anunțe cel mai tare, erau niște pete întunecate, în timp ce figura feminină mai îndepărtată era cel mai bine conturată. Deși tabloul părea, la prima vedere, să ofere o simplă fereastră spre camera cusătoresei, de fapt, privea cu atenție, așa cum ar fi făcut o ființă însuflețită, observând unele lucruri, ignorându-le pe altele.

— *Dantelăreasa,* a spus Sylvia. Îți place?

— O, am crezut-o cusătoreasă, am zis eu surprinsă, ridicându-mi ochii. O jumătate de oră zburase ca o clipă. Mulțumesc că mi-ai arătat asta.

— Cu plăcere, a spus ea, încă amuzată de ignoranța mea. Știi, ai *putea* merge să-l vezi la Luvru, când ai timp.

— Când m-am dus la Luvru singură, bărbații încercau să intre în vorbă cu mine. Apoi, când m-am dus la Luvru cu prietena mea Ginny, *ea* încerca încontinuu să-mi vorbească. Cred că aș putea să văd mai multe dacă stau singură aici.

Sylvia a izbucnit în râs.

— Așteaptă să împlinești treizeci de ani, a spus ea.

S-a uitat însă la mine cu amabilitate și m-a întrebat cum mă cheamă.

— Păi, vino aici oricând. Citește orice vrei.

Ceva pe fața ei, opțiunea ei de a nu mă judeca, mi-a amintit de Anson, în noaptea când ne-am cunoscut. De aceea erau prieteni.

— Și, la un moment dat, ar trebui să te înscrii la bibliotecă, astfel vei putea împrumuta cărți.

Purtam la mine o punguță nouă, din mărgele, plină cu banii câștigați ca model al Tamarei.

— Mă înscriu chiar acum, am zis.

În timp ce completam cartonașul pe care mi l-a întins, mi-a aruncat o privire gânditoare și mi-a împrumutat o carte numită *A Few Figs from Thistles*[1]. Nu eram sigură că o să-mi placă, ținând cont de titlu, dar i-am mulțumit.

— Rue Laffitte, a spus ea, citind cu voce tare adresa de pe cartonașul meu de înscriere. Nu e strada aceea plină cu galerii de artă, care urcă spre Montmartre?

— Poți să vezi Sacré-Cœur de la ușa mea, am spus eu.

Voiesem să îi povestesc Tamarei despre iluzia optică pe care ți-o dădea strada Laffitte, făcând ca Sacré-Cœur să fuzioneze cu Notre-Dame-de-Lorette, dar mă împiedicase disprețul ei față de negustorii de artă. Am încercat, în schimb, să i-o explic Sylviei.

— Sacré Dame, a replicat ea pe un ton jucăuș. Sau Notre Cœur.

— Oh.

— Sau ce-ai zice de Lortre Courette a propus ea.

— L'Ocru Courette? am încercat eu.

— Îmi place, a spus ea. Curticica galben-maronie a inimii.

Am surâs.

— Sunt sigură că ți-ar plăcea Apollinaire.

O fi fost oare un alt client obișnuit al casei? Înțelegeam de ce veneau atât de mulți oameni pe acolo.

— Anson are o părere excelentă despre dumneavoastră, să știți, am spus eu.

Sylvia a privit încă o dată de-a curmezișul camerei, oferindu-mi o grimasă crispată, apologetică.

— Ei bine, n-ai să ghicești niciodată cine e aici. Tot sper că se va trezi.

Mi-a făcut semn cu bărbia spre un scaun tapițat cu pluș, din colțul îndepărtat, unde am văzut un bărbat adormit, în spatele unui ziar deschis. Am tras în jos de un colț al exemplarului său din *International Herald Tribune*: era Anson.

---

1 Poezii de Edna St. Vincent Millay, publicate în 1920; au stârnit controverse pentru modul nou în care erau explorate sexualitatea feminină și feminismul.

Prietenul meu mirosea a băutură. Se părea că, la un moment dat, își băgase manșeta cămășii în mâncarea de la cină. Nu-i văzusem niciodată fața nebărbierită: părul lui facial neuniform, de băiețandru, îmi amintea atât de mult de sprânceana groasă, italienească, pe care o avusesem în copilărie. M-am întors spre Sylvia și m-am strâmbat.

— A avut un an greu, a spus ea. Dar are un suflet de aur.

— În ce sens greu?

Sylvia a deschis gura ca să-mi spună ceva, apoi a părut să se abțină.

— Are o atracție fatală spre accidente. De pildă, boxează, la fel ca prietenul notru, Jean Prévost. Cel care lucrează cu Adrienne, la revista ei. E un bărbat cu capul tare, asta l-a făcut celebru. Dacă întâlnești vreodată pe aici un bărbat care îți cere să îi dai una în cap, să nu o faci. Oricum, amândoi boxează; amândoi scriu despre sport. Am crezut că se vor înțelege unul cu altul. I-am prezentat și am organizat un meci pentru ei – iar Anson și-a rupt degetul mare în capul lui Prévost.

— Nu se poate!

— Prévost nu a simțit, bineînțeles, nimic, a zis ea, râzând.

În spatele ziarului, Anson s-a întins mai confortabil. M-am apropiat din nou de el. Ochii lui, în clipa în care i-a deschis, erau injectați și arătau ca două gălbenușe.

— Ochii mei îndureraţi se bucură să te vadă, a zis el.

— Literalmente, am zis, scoțând oglinjoara din geantă. Ia privește-te.

El s-a întors cu spatele, cu un gest melodramatic, ridicând brațul ca să se ascundă. Am izbucnit în râs.

— Orice chip, dar nu al meu.

— Arăți ca naiba.

— Și mie îmi face plăcere să te văd.

— Ce s-a întâmplat?

— Polly mi-a trimis o cablogramă.

— Fata din Missouri?

— Exact.

— Nu vine?

Anson și-a scuturat capul dintr-o parte în alta și s-a pălmuit de câteva ori peste obraji ca să se trezească. Apoi mi-a adresat un zâmbet macabru.

— M-a rugat să mai aștept puțin.

— Of, am zis.

El nu a intrat în explicații.

— Dacă nu ți-ar fi cerut decât să mai aștepți puțin, nu ai arăta în halul ăsta.

— Răspuns corect, a spus el, pronunțând cuvintele cu emfază, ca un crainic de la radio.

— Înseamnă că a cunoscut pe altcineva.

— Se pare că da.

— După tot acest timp!

— Apreciez compasiunea ta, dar sunt deja cât se poate de lămurit.

M-am repliat.

— Nu te simți măcar puțin ușurat? am încercat din nou. Adică îmi ziceai că îți e dor de soția ta. Acum vă puteți împăca.

— O, asta ar rezolva totul. Râsul lui Anson era negru și rece, ca și când aș fi făcut o glumă pe seama lui. Care era gluma?

— Ei bine, ce ai de gând să faci? m-am hazardat eu.

— Azi? a întrebat Anson, fixându-mă cu mina lui gălbejită și injectată. Să beau.

Eu și Sylvia am ridicat din umeri în timp ce ieșeam din librărie: nu aveam ce să fac pentru el. Eram însă îngrijorată. A doua zi, l-am sunat și am fost ușurată să aud că în voce îi revenise tonul imperturbabil și plin de sine.

— M-ai prins într-un moment prost atunci. Pot să te invit la cină ca să mă scuz?

— Încerci să mă inviți la cină de luni de zile, am glumit eu, bucuroasă că pot să-l iau iar peste picior.

7

De ce mă picta iar Tamara în poziția aceea? Mi-ar fi plăcut să cred că o făcea ca să mă țină mai mult pe lângă ea, dar, atunci când arșița din septembrie s-a răcorit a toamnă, a devenit clar că o făcea ca să-și potolească neliniștea provocată de decizia juriului Salonului, pe care nu aveam să o aflăm decât la mijlocul lui octombrie. Ar fi putut pur și simplu să-și fotografieze tabloul, dacă nu voia decât o copie, dar a doua *Frumoasa Rafaela*, deși asemănătoare, nu era deloc copia primei. Perspectiva era mai îndepărtată, pânza mai mică. Brațul meu drept, așa cum promisese, ieșea cu totul din cadru. Halatul roșu dispăruse de pe canapea, iar Tamara întinsese unul verde pe podea, la picioarele ei. Triunghiul verde pe care l-a pictat pe podeaua din tablou îmi scălda pielea într-o lumină mai rece decât o făcuse halatul roșu. Nu *tabloul* îl copia ea, mi-am dat seama, ci senzația pe care o trăise pictându-l.

Am înțeles modul în care munca putea să calmeze o așteptare febrilă. La mijlocul lui septembrie, Tamara a plecat o săptămână la Londra, să-și viziteze un cuplu de prieteni cărora li se născuse un copil. Mi-a fost dor de ea, dar oare ei i-a fost dor de mine? Va aduce acasă un alt model cu care să mă înlocuiască? În ziua în care a plecat, m-am gândit să-i fac un furou, ca să-l poarte pe piele, așa cum purtam eu pe piele însuși gândul la ea. A coase pentru ea avea să prefacă minutele în tot atâtea împunsături de ac. Puteam să porționez orele cu tăișul neted al foarfecelor.

Mai întâi, aveam nevoie de pânză din Le Sentier, un cartier cu străzi înguste, pe care nu le-am descoperit decât după ce rupsesem cu Guillaume. În prima mea iarnă la Paris, când m-am

întors la Chanel ca să aflu că nu mă mai așteptaseră să ridic rochia de satin roșu, nu l-am luat cu mine pe Hervé, așa că am înfruntat singură indignarea doamnelor *couturières*, care crezuseră că le-am înșelat.

— Am vândut-o ca eșantion, *bien sûr*, a spus cea care era *directrice,* o prăjină indignată, îmbrăcată în negru.

Am căutat cu privirea prin încăperea aglomerată din spatele ei să o zăresc pe cusătoreasa elegantă care îmi luase proba, ceea ce a enervat-o și mai tare pe *directrice*.

— *Pourquoi faire autrement?*[1] a întrebat ea pe un ton atât de glacial încât, deși aveam în geantă banii de la Hervé, mai mult decât suficienți pentru a-mi comanda o altă rochie, nici măcar nu am încercat. Am coborât scara cu oglinzi, înțepată. Afară, când m-am uitat îndărăt, spre ușa de la intrare a magazinului Chanel, am remarcat-o pe tânăra sculptată deasupra tocului, care zâmbea din piatră: părea că râde de mine. M-am târâit mai departe, amintindu-mi-o pe vecina mea Theresa, în rochița ei roz, delicată. De ce nu puteam și *eu* să am o rochie atât de drăguță? M-am oprit: De ce *să nu am* și eu o rochie atât de drăguță? Puteam să o copiez? Să-mi croiesc una nouă după același model? Am privit înapoi spre fata din piatră și am tras aer în piept. De ce nu? Aveam nevoie de material.

Am întrebat prima persoană pe care am întâlnit-o, același model – un bărbat cu o cutie de mostre, care stătea la intrarea laterală a vilei luxoase de pe strada Cambon –, unde pot găsi Le Sentier. Portăreasa clădirii în care locuiam pomenise ceva despre cartierul cu pânzeturi, la un moment dat, atunci când îi făcuse un compliment pentru șorțul ei nou. Îl cususe chiar ea, mi-a spus; nu era cine știe ce.

Am urmat instrucțiunile comerciantului, mergând spre vest, în lumina de apus de iarnă. Am traversat Avenue de l'Opéra și mi-am ferit privirea de domul Operei, cu strălucirea lui de glazură de zahăr, amintindu-mi de momentul sosirii mele la Paris. Mi-am ridicat bărbia și am mers mai departe: *nu vreau să cred*

1 De ce am fi procedat altfel? (fr.)

că am dat ceva pe degeaba, mi-am zis. Am coborât pe rue des Petits-Champs și am trecut de arcadele familiare care duceau spre Palais Royal, cu șirurile sale de copaci manichiurați. Privind câteva cvartale la stânga, puteam vedea coloanele de la Bourse, iar înaintea mea se înălța statuia unuia dintre regii Ludovic, călare, pe jumătate gol și în sandale, peste o plachetă care îl înfățișa în ceea ce trebuie să fi fost costumația sa dantelată obișnuită.

Nu era prima dată când făceam o rochie, mă gândeam. Când eram mică, tatăl meu și fratele lui, Elio, aveau o mică dugheană pe post de atelier, în partea din față a apartamentului lor lung și întunecat ca o fantă, de pe Baxter Street. Încă îmi amintesc țăcănitul și tremuratul mașinilor de cusut, în timp ce mătușa Rina ne gonea pe mine și pe verișorii mei din preajma ei, alungându-ne spre bucătăria unde călca hainele finisate, legându-ne de scaune atunci când o cuprindea disperarea – din cauza lui Lazzaro, care răsturna o cratiță de *fagioli*[1], sau a lui Beniamino, care se murdărea iar. Vinerea, la apusul soarelui, când mătușa aprindea lumânările, adulții și copiii se priveau circumspect unii pe alții, după ce petrecuseră o săptămână întreagă despărțiți, unii la un capăt, iar ceilalți la alt capăt al apartamentului.

Tatăl meu a murit când aveam trei ani, secerat de una dintre epidemiile de tuberculoză care cerneau regulat locuințele în care am crescut. Am o amintire cu el de pe vremea când trăia, purtându-mă în brațe pe scări, cu inima bătându-i sub urechea mea, și una cu el mort: în pat, în ultima cameră a apartamentului. Eu privesc pe furiș, pe sub ceea ce trebuie să fi fost piciorul mamei mele, la fața lui cenușie și suptă, cu găvanele întunecate sub ochii închiși. Îmi amintesc o înmormântare, când unchiul meu Elio m-a ridicat în brațe, să văd un sicriu care trebuie să fi fost al tatălui meu. Îmi amintesc, cu o claritate stranie, o frază în ebraică din elogiul rostit de rabin, despre fântâna din deșert pe care a găsit-o exilatul. Fusese oare America un deșert pentru tatăl meu? Aș vrea să mi-l pot aminti cu ochii deschiși.

După înmormântare, mama mea catolică, ce trăia împreună cu rudele ei prin alianță, evrei, a continuat să meargă cu aceștia la

1 Fasole (it.).

slujbele de sâmbătă, din apartamentul de la subsol al singurului rabin genovez din New York. Duminicile, totuși, mă ducea la biserică, singură. Prima mea amintire clară cu mama este în timp ce mă îmbrăca pentru slujba de duminică, în rochița mea neagră, care lua formă de clopot, peste multe straturi de jupoane, în timp ce mașinile de cusut se dezlănțuiau în camera din față.

— Rochiile negre sunt urâte! mă smiorcăi.

— Nu fi așa lipsită de respect față de tatăl tău, spune ea, acoperindu-mi gura. Apucă o mână de ace drepte și își prinde strâns, în jurul pieptului, propria-i rochie neagră. Are 22 de ani; părul ei ondulat se întinde într-o mie de culori, de la grâul uscat la nisipul umed.

— Dacă ești cuminte și nu-ți strici rochia sau nu plângi în biserică, poate că într-o zi vom întâlni pe cineva care îți va cumpăra toate rochiile pe care le dorești, promite ea sever.

Când aveam șase ani, mama s-a măritat cu Sal Russo. Tatăl meu vitreg emigrase în Statele Unite în 1890 și petrecuse douăzeci și ceva de ani punând pe picioare o afacere cu importuri, alături de fratele său rămas în Sicilia: brânză și migdale, ulei de măsline și vin. Nu era nici tânăr, nici chipeș când a întâlnit-o pe mama, dar era bogat, iar nevasta lui era bolnavă. Atunci când această nouă căsătorie, care a avut loc după moartea ei, le-a scandalizat pe doamnele de la biserica emigranților, i-a cumpărat mamei casa de piatră de pe West Tenth Street, unde ea i-a născut pe cei patru frați ai mei, într-o succesiune rapidă. Am schimbat biserica Sângelui Celui Mai Prețios cu Saint Joseph, de pe Sixth Avenue.

M-am mutat de la școală după clasa întâi. Îmi plăcea engleza și eram bună la învățătură, dar, deși mă bucuram că scăpasem de fetele răutăcioase de la Sângele Prețios, îmi lipsea mătușa Rina. Ori de câte ori puteam, plăsmuiam un bilețel pentru învățătoare și mă întorceam pe Baxter Street, oprindu-mă mai întâi la cofetăria mea preferată, de lângă Prince Street, să iau câte o stea de ciocolată pentru fiecare dintre noi. Îmi plăcea să mă uit la mătușa mea în timp ce lucra. După ce fiecare haină trecea prin fălcile mașinii zgomotoase a unchiului Elio, mătușa Rina scotea acele

de gămălie și mi le dădea mie. Observând galaxia pe care o aranjam cu drag pe pernița de ace, mă avertiza:

— Nu le împinge prea tare, așa cum ai umple o gâscă. Îmi ia mai mult timp, uite, și mă dor degetele mai tare. Doar vârfurile acelor, *ragazza*[1].

Dacă aș fi fost băiat, aș fi putut intra ucenic la familia Fano; aș fi putut fi și azi pe Baxter Street. În ziua în care am reparat o mașină de cusut, unchiul Elio i-a pus pe toți să se oprească din lucru și să aplaude. Când mătușa Rina mi-a spus că învățasem suficient ca să-mi fac singură o rochie, m-am simțit ca și cum aș fi câștigat un premiu. Împăunată de mândrie după vizita mea în vechiul cartier, m-am dus acasă și i-am propus mamei să mă scutească o lună de la pregătirea micului dejun pentru frații mei, dacă îmi copiam uniforma de școală atât de bine încât nici unul dintre profesori să nu observe nimic. Ea a fost de acord și a închis ochii când am desfăcut una dintre cele două uniforme, cusătură după cusătură, ca să o desenez. O săptămână mai târziu, când i-am fluturat în față noul meu șorț de uniformă bleumarin – același șorț bleumarin pe care îl purtam când l-am întâlnit pe bărbatul urât de pe vapor –, s-a ținut de cuvânt.

În ziua friguroasă în care am căutat pentru prima dată Le Sentier, în iarna dinainte de a o cunoaște pe Tamara, am observat cum cartierul acela începea să se ducă de râpă, imediat ce te îndepărtai de statuia călare a Regelui Ludovic, mai ales după ce am traversat rue du Louvre. Am trecut pe lângă *hôtels* înconjurate de ziduri căzute în paragină. Străzile deveneau cenușii, apoi se îngustau. Clădirile, care până în Place des Victoires aveau fațade din *pierre de taille*[2], erau spoite în vopsea albă, și nu toate. Odată cu calcarul palid, dăltuit, de culoarea untului, dispăreau și ghirlandele de fructe sculptate. Șifonata Place Caire era plină de lucrători care se holbau. Am știut că ajunsesem în cartierul potrivit atunci când am văzut un bărbat trăgând un stativ cu haine, pe roți, de-a lungul străzii pavate cu piatră cubică. Atunci mi-am

1 Fată, fetiță (it.).

2 Piatră dăltuită (fr.).

dat seama că zumzetul bâzâitor care umplea aerul în rafale era sunetul a zeci de mașini de cusut care pedalau în atelierele de la etaj. M-am strecurat pe o alee lată cât o gură de canalizare, ironic numită Strada Lunii. Am trecut de mica fortăreață tristă a unei biserici cu coloane – Doamna Noastră a Bunei Întâmpinări – și m-am trezit față în față cu o arcadă masivă, care înfățișa bărbați mitologici, goi sub armuri goale, ciudat de potriviți pentru cartierul croitorilor. Printre armuri, am văzut o blană de leu: reprezentând, oare, comerțul cu blănuri? Arcada, una dintre vechile porți ale orașului, domina Marile Bulevarde, care fuseseră construite pe locul vechilor ziduri ale Parisului. Se pare că ieșisem din Le Sentier.

Am intrat din nou în cartierul din care plecasem și am traversat repede un cvartal plin de fete cu fețe aspre, care nu purtau prea multe pe sub hainele pe care le deschideau, cotcodăcind la bărbații care treceau pe lângă ele: rue Saint-Denis.

— Nu-ți plac? a strigat o fată după bărbatul care mergea în fața mea. De cem mă rog? a urlat ea. *Pédé!*

Mi-am strâns paltonul mai tare în jurul trupului și am luat-o înapoi, spre zumzetul mașinilor de cusut. La a doua încercare, am găsit rue de Cléry.

Portăreasa mă avertizase să nu-mi pierd vremea cu angrourile, și, deși am zăbovit în fața multor vitrine generoase, am trecut pe lângă mai multe magazine înainte de a găsi unul care să nu se declare negoț *en gros*. Când am sunat la soneria de la Tissus Léon, am observat cutia oblică de metal, nu mai mare decât o cutiuță de chibrituri, lipită de cadrul ușii: era prima mezuza[1] pe care o descopeream, după cea de la ușa mătușii Rina. Am bătut superstițios în cutiuța neagră și mi-am sărutat vârfurile degetelor înmănușate, înainte ca negustorul să poată deschide ușa. Blocându-mi accesul în camera călduroasă, plină de mătăsuri, parizianul burtos s-a uitat bine la haina mea, la gura mea rujată, la mănușile din șevró.

— Vindem doar angro, domnișoară, a spus el în concluzie: nu mă conformam portretului-robot al cumpărătorului *en gros*.

---

1 Mic sul de pergament pe care sunt scrise versete din Biblie, pus într-o cutiuță fixată pe tocul ușii.

— Dar nu aveți... am zis eu întrerupându-mă însă imediat. La auzul accentului meu, omul s-a tras câțiva centimetri înapoi. Care era cuvântul pentru „firmă scrisă"?

— Sunteți cumva evreică, domnișoară? m-a întrebat.

Judecând după cutiuța cu rugăciuni de pe ușă și tichia mică de pânză pe care o purta pe cap, mi-am dat seama că nu trebuia să mă simt ofensată. Am dat din cap, încercând să mă dau bine pe lângă el.

— Atunci știți, desigur, că nici un francez din Le Sentier nu vă va vinde cu amănuntul, a pufnit el politicos.

Am râs, pe jumătate siderată. Evident că nu eram din cartier, cum nu eram nici franțuzoaică, dar erau oare evreii atât de legați de comerțul cu îmbrăcăminte încât ar fi trebuit, pur și simplu, să *știu* ceea ce îmi spunea?

— Duceți-vă la ruși, în josul străzii, a spus el. Duceți-vă la polonezi.

Ieșind iar în frig, am mers în direcția indicată de mâna disprețuitoare a dlui Tissus Léon, până ce cartierul a luat o înfățișare și mai ponosită. Partea *aceasta* a străzii era plină de suporturi de haine, iar mașinile de cusut sporovăiau deasupra capului meu ca niște greieri, zgomotul lor împletindu-se cu mirosul de varză și de sfeclă fiartă. Dacă vocile slave care se înghionteau în jurul meu ar fi fost italienești, aș fi jurat că eram pe Baxter Street. Ușa primei dughene de pânzeturi pe care am văzut-o în această parte a rue de Cléry afișa, pe lângă propria mezuza, tăblița pe care o căutasem până atunci: *au détail.*[1]

O privire sumară în interiorul viu coloratului Tissus Léon îmi spusese că, dacă voiam să caut douăzeci de nuanțe ale aceluiași balot de mătase, ajunsesem în locul potrivit. Doar două minute în raioanele întunecate ale lui Silovic et Fils mi-au arătat că, dacă aș fi vrut vreodată să acopăr pereți mucegăiți, să peticesc o marchiză sau să confecționez o tolbă de poștaș, ei aveau pânza de sac, mușamaua și pânza de cort pe care le-aș fi căutat, laolaltă cu prosoape de bucătărie, tifon și fețe de masă. M-am întors să plec,

1 Comerț cu ridicata (fr.).

dezamăgită și cu dureri de picioare, când o fată însărcinată, de vârsta mea, a strigat după mine într-o franceză cu accent foarte pronunțat:

— Ați văzut cealaltă încăpere a noastră, Madame? Ah, Mademoiselle?

— Anya, a strigat o voce de bărbat din spate.

— Soțul meu, s-a scuzat ea, întorcându-se. Revin imediat.

La invitația Anyei, am găsit o cameră interioară plină de lână, bumbac și mătase, a căror calitate o egala pe a celor de la Léon, chiar dacă gama culorilor era mai restrânsă. Am ales o muselină albă, ieftină, dar cu care îmi puteam face treaba, din care să îmi croiesc tiparul. Am descoperit o *peau de soie*[1] – în aceeași nuanță de roz ca rochia Chanel a Theresei –, care avea să devină furoul lui Gin, într-o bună zi. Am mai descoperit un sul de mătase somptuoasă, o bijuterie de șantung albastru cu suficiente ape de mătase cafenii, care să-i spargă luciul în zeci de suprafețe strălucitoare. Rochia mea norocoasă.

În timp ce plecam, mi-am dat seama că nu eram departe de Boulevard Haussmann. Mă aflam la doar zece minute de mers pe jos de banca unde lucra Hervé, pe rue Bergère, și la doar douăzeci de minute de casă. M-am oprit din drum să memorez adresa de la Silovic et Fils. Când m-am întors, am văzut-o pe Anya Silovic intrând greoi pe ușă, cu un vraf de haine croite auncate în spinare. M-am uitat la ea și m-am gândit, pun pariu că *ea* știe unde aș putea găsi o pereche bună de foarfeci de croitorie.

După ce am stricat câțiva metri de muselină, în săptămânile care au urmat, am abandonat ideea de a copia din memorie rochia Theresei: era un tricotaj, nu o țesătură; pe cine voiam să păcălesc? Am folosit însă un tipar dintr-o revistă de modă, cu un croi similar, și, în curând, aveam o rochie nouă. Gin a fost îngrozită de faptul că i-am dat lui Hervé înapoi atât de mulți bani, dar acesta din urmă era încântat, iar în prima noapte când m-a văzut în rochia mea norocoasă m-a rugat să ieșim la dans.

---

1 Mătase satinată mată (fr.).

Hervé era un dansator excelent, și grație lui am ajuns și eu o bună dansatoare. Nu mă omoram după mult prea scurtele, dar mult prea desele episoade de sex, nici după interpretarea ariei de recunoștință, pe care îi plăcea să o audă ori de câte ori se cocoța peste mine preț de un minut și jumătate. Însă îmi plăcea să dansez cu el. Îmi plăcea forma de blazon a feței lui și părul lui des, ca o blană de vizon. Îmi plăcea cât de devotat le era copiilor lui. Îmi plăcea faptul că îmi plătea lecții suplimentare de franceză și mă emoționa îndrăzneala simplă cu care îmi dăruia lucruri frumoase. Nu am aflat decât atunci când le-am vândut, dar perlele pe care mi le cumpărase erau adevărate. Mi-ar fi plăcut să-i fi mulțumit mai mult.

Nu mă îndrăgostisem de Hervé, și nici nu-i fusesem oferită ca răscumpărare. Cufundată în starea aceasta de bine, tocmai compuneam o scrisoare pentru mătușa mea Rina, anunțând-o că eram în viață și în siguranță, la Paris, și că mi-era dor de ea. Eram logodită cu un bărbat drăguț, care avea mare grijă de mine; și o mai întrebam dacă era de părere că ar trebui să iau legătura cu mama mea.

Cred că nu am ticluit prea bine minciuna despre logodnă. Tocmai primisem scrisoarea de la mătușa, în care îmi spunea că mama nu mai vrea să știe nimic despre mine, când am primit una și de la mama, care îmi transmitea același lucru. *Ne-ai făcut familia de rușine, curvă ce ești,* spunea scrisoarea mamei mele. În ziua în care am primit scrisoarea, am luat-o cu mine la Notre-Dame-de-Lorette, am aprins o lumânare și am încercat să mă rog. Îmi plăceau domurile luminate de cerul neguros ale acelei micuțe biserici, ferestrele de sticlă lăptoasă, cu chenare albastre, care păreau pierdute, peste ornamentația barocă. Când am privit însă în sus, spre chipul blând, sculptat, al Mariei, am știut că ea ar fi rămas pe vasul acela cu destinația Alia, ca o fată cuminte. *Fiat mihi secundum verbum tuum*[1]: cântam asta în școală. Știam că ea nu ar fi fugit niciodată cu tatăl meu, așa cum făcuse mama,

1 Fie mie după cuvântul Tău, în latină, în original. Luca 1:38, o parte din rugăciunea Îngerul Domnului.

odinioară. Mama și cu mine eram plămădite din același aluat, iar amărăciunea noastră plutea dincolo de lumânarea subțire a Mariei. Eram prea rușinată ca să le scriu prietenelor mele. Nu am mai călcat în biserica aceea de atunci.

Furia la adresa mamei m-a făcut să mă întorc împotriva lui Hervé. Am început să urăsc să mă prefac că mă simțeam bine, atunci când nu era cazul. El avea o soție și copii sub trei ani, pe care îi neglija de dragul meu. Și pentru ce? În martie anul acela, când Gin tocmai se despărțise de iubitul ei și nu-și găsise încă altul, m-am certat cu Hervé, iar ea și cu mine am schimbat încuietorile. De atunci și până în iulie, când am întâlnit-o pe Tamara, m-am descurcat vânzând obiectele primite în dar de la Hervé, și de fiecare dată când trebuia să mai vând câte unul amânam și găseam un bărbat disponibil la un hotel oarecare. Mama ar fi fost de părere că-i dădeam dreptate purtându-mă astfel, dar simțeam că era mai cinstit așa decât să mă prefac îndrăgostită. Tot ce voiam, după opt luni de râs și băut cu străini a căror limbă o vorbeam stricat, era să fiu lăsată cu mine însămi zile în șir.

Gin și cu mine mâncam extravagant, atunci când se găsea cineva care să ne plătească cina, iar orele mele de franceză făcuseră ca zilele reci de iarnă să treacă foarte repede. Lunile de primăvară, care au urmat după despărțirea de Hervé, s-au scurs încet; încercam să nu ies în oraș sau să nu cheltuiesc bani și nu voi uita niciodată cum am tremurat în frigul umed, alături de Gin, când caloriferele s-au oprit. Mâncam încet din mandarinele de care făcusem rost zâmbindu-i frumos vânzătorului de la magazinul de fructe, Gin descojindu-și-o pe a sa pe canapea, îmbrăcată în etola de blană pe care i-o cumpărase Yann, eu mâncând-o pe a mea bucată cu bucată, în timpul uneia din băile mele epice: apa caldă, cel puțin, era gratis. Când caloriferele au fost repuse în funcțiune, ne-am desfăcut ca plicurile unor scrisori. Pluteam prin casă cu picioarele goale, doar în chiloți, și ne făceam una alteia mici cocktailuri de vară. În perioada aceea, i-am cusut lui Gin furoul trandafiriu și o rochie de vară. Eram mai fericită ca niciodată, cu excepția anilor în care locuisem pe Baxter Street.

Tamara m-a făcut însă și mai fericită, și m-a făcut să mă tem de pierderea fericirii. În ziua în care mi-a spus că nu va avea nevoie de mine timp de o săptămână, m-am dus acasă tremurând toată. Am răsfoit cartea pe care o împrumutasem de la Sylvia, dar nu mă puteam concentra. Crezusem că *Washington Square*[1] va fi chiar despre Washington Square, măcar un pic.

Dimineața următoare, Gin m-a găsit în bucătărie, călare pe *Paris Vogue*.

— Rafaela, e o revistă de modă; nu e în greacă. Ce faci?

— Am găsit un tipar, vreau să croiesc ceva pentru Tamara. Nu am putut dormi azi-noapte.

S-a aplecat spre mine să-mi dea un *bisou*[2], iar eu am sărutat-o pe gură, cu limba, din greșeală. Am țipat amândouă simultan, sărind înapoi.

— Îmi pare tare rău.

— Te chinuie vreun gând? m-a tachinat ea.

— Sunt doar distrată.

— Evident. Nu trebuie să mergi la lucru?

— E plecată.

— Stai, a zis ea, încheindu-și nasturii uniformei de la Belle Jardinière. Vrei să cheltuiești banii pe care ți i-a dat *ea* pe un cadou tot pentru ea? Nu sună ca și cum nici nu ai fi fost plătită?

— Am destui bani, am protestat eu. Aveam suficienți, de fapt. Banii pe care îi câștigam din slujba de model veneau atât de repede și erau atât de mulți, încât recent îmi cumpărasem o mașină de cusut Singer Electric, din cei cinci sute de franci de la bunicul cu respirație șuierătoare.

— Dacă zici tu, a spus Gin. M-a privit chiorâș: Ești cumva îndrăgostită de ea?

— Ce? Nu, am pufnit eu.

— Ziceai că-ți place să te culci cu ea. „Îmi place când își folosește degetele și buzele în același timp", m-a imitat ea maimuțărindu-se.

— Taci din gură, am spus eu jignită.

---

1 Roman de Henry James.

2 Pupic (fr.).

— Și acum asta, uită-te la tine. Gin a făcut un semn cu mâna spre revistă. Ce alte dovezi îți mai trebuie?

— Dar nu sunt îndrăgostită de ea, am insistat eu, încrucișându-mi brațele. Ceva din vocea ei mă făcea să vreau să mă cert: Dar de ce? Ce ai avea de spus dacă aș fi îndrăgostită?

— Păi, sunteți amândouă fete, a spus Gin cu îndoială în glas.

— Și? Nu aș fi singura. Am enumerat exemplele pe care Tamara și Anson mi le dăduseră la insistențele mele, până când am găsit unele care ar fi impresionat-o pe Gin.

— Georgette Leblanc are o iubită, am spus, pomenind numele uneia dintre cântărețele ei favorite.

Și, înainte ca Gin să-mi dea replica, m-am gândit la două cluburi de noapte unde încercase să se angajeze, și am rostit numele directoarelor care le administrau:

— Suzy Solidor[1]. Și Bricktop[2].

— Pe naiba, a zis Gin. Deci aici am greșit eu.

S-a uitat la mine ca și când s-ar fi gândit la ceva.

— Ei bine, așa se explică de ce nu ai mai avut nici un iubit după Hervé. Îți plac fetele. Cum spui asta în italiană?

— Nu-mi plac *fetele*. Îmi place Tamara.

— Cum vrei tu, a zis Gin. Știu că nu ai încercat să mă săruți dinadins, așa că nu îmi pasă.

Am izbucnit amândouă în râs.

— Yann, a exclamat Gin. *Che pazzo!*[3] Ei bine, distrează-te cu rochia ta, a zis ea. Și încearcă să nu ajungi în arest pentru că săruți felinarele de pe stradă.

---

1 Cântăreață și actriță franceză, a pozat pentru cei mai cunoscuți pictori ai vremii, printre care Picasso, Braque, Dufy, Marie Laurencin, Picabia, van Dongen. A fost proprietara clubului La Vie Parisienne. Cel mai faimos portret al ei a fost un nud, pictat de Tamara de Lempicka.

2 Pseudonimul sub care a fost cunoscută Ada Beatrice Queen Victoria Louise Virginia Smith (14 august 1894 - 1 februarie 1984), dansatoare, cântareață și artistă de vodevil de origine americană, proprietara clubului de noapte Chez Bricktop din Paris până în 1961.

3 Ce nebunie! (it.)

După plecarea lui Gin, am pornit-o spre la Le Sentier și m-am întors la Silovic et Fils, pipăind materialele în încercarea de a găsi textura care părea cea mai potrivită pentru Tamara. Am găsit o *charmeuse*[1] lucioasă, într-o nuanță de roz atât de rece, încât aproape că bătea în violet: pielea ei va arăta cu atât mai aurie în contrast cu ea. Orice revistă de modă ai fi deschis în perioada aceea, era imposibil să nu citesc despre noul stil al lui Madeleine Vionnet de a tăia țesăturile, *en biais*, iar rochiile ei strălucitoare, mulate, erau croite din mătăsuri ca cea pe care o pipăiam eu. Ca să-l poată tăia în diagonală, am citit, Vionnet comanda materialul cu doi metri mai lat decât toți ceilalți *couturiers*. Nu fusesem niciodată tentată să încerc eu însămi: atât de multă risipă mi se părea o nebunie. Dar sentimentul extravagant, ridicol pe care îl simțeam față de Tamara părea și el o nebunie. Poate că Gin avea dreptate. Deci asta era ceea ce simțea și ea față de Daniel? Când am luat mătasea în palmă, corpul meu a tresărit de dor.

M-am sprijinit de masa acoperită de exponate, încercând să-mi îndrept spinarea, și am ridicat privirea, ca să o văd pe Anya Silovic în spatele tejghelei, moțăind peste o mașină de cusut, cu un prunc legat de spinare. A căscat, dându-și părul greu pe spate: am coborât privirea, jenată. În timp ce eu pieream de dorință, iat-o pe ea, cu mult mai multe motive de a se plânge decât mine. Eram confuză. Cu doar paisprezece luni în urmă, bătusem cu pumnii în ușa cabinei de pe vapor, cu dorința de a fugi înapoi la mătușa Rina, pe Baxter Street, spre o viață foarte asemănătoare cu cea a Anyei, și iată-mă acum, în paltonul cu guler de blană, plângându-i de milă. Mi-am amintit de scrisoarea mamei mele. Mă simțeam foarte departe de casă. M-am agățat de mătasea roz răcoroasă, la fel cum mă agățasem de Tamara. Alunecoasă și fragilă, va fi nevoie să o cos de mână, adică exact ceea ce îmi trebuia ca să mă echilibrez. Am știut atunci că voi supraviețui săptămânii Tamarei la Londra, că aveam să mă simt acasă în orele în care urma să stau aplecată peste degetar, așa cum mă simțisem acasă, *văzută*, în orele petrecute pe canapeaua ei de catifea cenușie. Știam

1 Țesătură fină, semilucioasă, de crep satin.

că dacă voi lucra la un proiect ambițios, timpul va trece, înainte chiar să termin eu de cusut. Mai rămăsese jumătate din cuponul de charmeuse: l-am cumpărat pe tot.

Când Tamara mi-a deschis ușa o săptămână mai târziu, m-a sărutat pe gură. M-am clătinat în brațele ei, la un pas de a mă prăbuși.

— Mi-a fost dor de tine, draga mea, mi-a spus. Ți-am adus caramele. Și scotch.

Seffa s-a ridicat în două labe, să mă lingă pe față, și i-am dat voie de data asta. Îmi simțise lipsa. Am tras aer în piept, și mi s-a părut că este pentru prima dată după multe zile.

În dimineața aceea, după ce am călcat în picioare regula fără-joacă-înainte-de-lucru, am observat o pânză așezată peste noua *Rafaela,* atent drapată, astfel încât să nu atingă culorile în ulei. Am întrebat de ce o pusese acolo.

— L-am lăsat pe prietenul meu d'Afflitto să stea în apartament cât timp am fost plecată, a explicat Tamara, arătând spre două valize bărbătești pe care nu le remarcasem în hol. Dar nu voiam ca el să vadă tabloul.

— D'Afflitto? am întrebat eu stingherită.

— Marchizul d'Afflitto. Se trage dintr-o familie bună și foarte veche din Amalfi, dar iubitul lui locuiește aici, la Paris. S-au certat prostește, așa că m-am gândit să-i fac o favoare.

Iubitul lui, m-am gândit eu, relaxându-mă. Nu are unde să stea.

Era ciudat să te gândești la un marchiz dormind în apartamentul unei prietene, așa cum dormeam eu în vestiarul de la Ritz.

— Îi place să se joace de-a risipitorul, dar adevărul este că tatăl lui îl ține din scurt, a zis Tamara. Nu că bătrânul ar fi el însuși vreun îngeraș. Cred că vrea doar să-i și rămână ceva noii lui soții, după ce va muri. Când s-a prăpădit prima lui soție, s-a însurat cu *infirmiera* ei, de numai douăzeci de anișori, a adăugat ea.

Tamara a cotrobăit printre tablourile sprijinite de perete, până ce a găsit unul pe care voia să mi-l arate.

— Prietenul meu, a explicat ea, arătând cu degetul spre un dandy cu o pălărie înclinată frivol, cu papionul aproape desfăcut.

Era sprijinit de balustrada unei scări, pipăindu-și buzunarul hainei în căutarea unui pachet de țigări. Chiar *arăta* ca un *vitellone*[1], care ar fi risipit banii lui tata, dacă nu era ținut în frâu. După ce ne-am adâncit în lucru, nu m-am mai gândit deloc la el, nici măcar când am auzit cheia răsucindu-se în ușă: am presupus că era Jeanne, menajera, care venea să lase cumpărăturile de dimineață. Dat fiind că Jeanne nu intra în salon atunci când pozam eu, nu m-am grăbit să mă îmbrac, până în clipa în care un tânăr elegant a pășit în cameră, cu pălăria în mână și buzele roz, lucioase, așa cum era înfățișat în tabloul pe care tocmai îl văzusem, cu o expresie la fel de deșucheată.

— *Mon Dieu!*[2], a exclamat el, afișând o surpriză care îi masca doar pe jumătate stânjeneala. *Pardon, Mesdames!*[3]

Rostind aceste cuvinte, și-a scos din buzunarul de la piept o batistă albă uriașă, cât un bujor, a ridicat-o ca pe o pânză și și-a aruncat-o pe față, acoperind-o. În timp ce eu îmi puneam, amuzată, rochia verde, Tamara a traversat camera, tachinându-l pe prietenul ei în engleză, de dragul meu.

— Știi că există chestia asta, *chéri,* numită *sonerie*? La care *se sună*?

— Îmi pare rău, Tamara, a zis el, scoțându-și batista de pe cap, și în timp ce schimbau *bisous*, am observat cum Tamara acoperă din nou repede noul *Rafaela.* Când a făcut prezentările, marchizul a făcut o mică reverență afectată.

— Am auzit că Tamara și-a pus speranțele în tine pentru Salon, a zis el în engleză.

— Îi țin pumnii, am răspuns eu.

Mă pregăteam să fiu întrebată cum am cunoscut-o pe Tamara și din ce trăiam. Nu a întrebat.

— Dacă portretul te înfățișează așa cum ești, speranțele ei sunt întemeiate, a spus el în schimb, sărutându-și vârfurile degetelor, înainte de a se întoarce spre Tamara să-i predea cheile.

---

1 Vițel (it.).

2 Doamne! (fr.)

3 Scuze, Doamnelor! (fr.)

— V-ați împăcat? l-a întrebat ea.

— Nu de-a binelea, a răspuns el filozofic. Vom vedea.

— Cum se simte familia ta? Ce face infirmiera?

— Fratele meu, Aldo, a trecut prin oraș săptămâna trecută. E bine, a spus el.

— Dar infirmiera?

Ne-a oferit un zâmbet răutăcios.

— Aldo mi-a spus că Papà a făcut o operație Steinach, ca să-i facă pe plac.

Tamara a chicotit.

— *La vasectomie,* chiar așa...?

— Toată lumea o spune. Chiar și tata. Dar fratele meu i-a auzit în camera alăturată, iar verdictul, *Mesdames*?

A făcut un gest de fleșcăială.

— Doar în visele lui Papà, sărmanul. Iar lucrul cel mai trist este că operația *nu* a fost deloc ieftină.

— Mă scandalizezi!

— Trebuie să te scandalizez, Tamara, a jubilat el. Ei bine, am un prieten care mă așteaptă afară în mașină, a zis el. Jean Cocteau m-a invitat la o petrecere în seara asta, dacă vrei să mergi și tu, *chérie.* Cred că există un întreg *smorgasbord*[1] de tineret drăguț acolo.

Aș fi vrut ca Tamara să se uite scurt la mine, scuzându-se, ca și când ar fi spus că are deja o tânără drăguță, nu, mulțumesc, dar nu a făcut-o. În schimb, a chicotit.

— Desigur, te incluzi și pe tine printre ei, nu?

— Draga mea, mă flatezi. La treizeci de ani, nu mai ai pielea netedă și proaspătă, ca la nouăsprezece.

— Cel puțin mai ai până la operația Steinach, l-a consolat Tamara.

Au căzut de acord să se întâlnească la cină, iar el a dispărut cu valizele.

Îmi plăcea combinația de extravaganță și tact extrem a lui d'Afflitto, mă gândeam, ascultând zgomotul mașinii care îl ducea departe.

---

1 Bufet suedez.

— Chiar nu ai vrut ca el să vadă tabloul, am remarcat surprinsă. Nu ți-e prieten?

— Vezi tu, despre primul *Belle* știam că toată lumea îl va vedea la Salon. Dacă sunt admisă, bineînțeles, a explicat ea. Dar acesta? Nu e chiar un *secret*. Kizette l-a văzut. Și Jeanne, desigur. Dar pare *intim*, nu? a întrebat ea. Al nostru.

În acel moment, am iertat-o pe Tamara pentru că nu s-a întors spre mine când d'Afflitto a pomenit despre tinerele acelea frumoase.

— Păi e mai amuzant decât celălalt, cu chestia aia cu mâna, m-am bâlbâit eu.

Vorbele ei mă făcuseră atât de fericită și mă intimidaseră într-atât, încât nu puteam nici să o privesc. Poate că și ea mă iubea, puțin. *Al nostru.*

În timp ce lucra la *Belle* cea intimă, Tamara a terminat *Tunica roz* și a început un nou tablou, *Visul*, folosind același scaun de catifea gri și același halat de mătase verde. A schițat câteva linii în cărbune pe o bucată de hârtie tipografică, iar apoi a transferat imaginea pe o pânză nouă, folosind un instrument asemănător unui rulou de tăiat pizza, pe care îl foloseam la croitorie: în engleză se numește *pouncing wheel*.[1] Chiar și urechile lui Seffa s-au ciulit la auzul sunetului delicat al hârtiei de ziar, în timp ce Tamara trăgea liniile cu instrumentul zimțat. A presărat cu grijă praf de cărbune peste liniile perforate, lucrând de la bază în sus. A desprins hârtia de ziar, *et voilà!* Imaginea era acum așezată pe pânză, cu un contur zimțat, asemănător împunsăturilor de ac. Și eu îmi transferam reperele de tipar pe pânză în același fel, folosind uneori, praf de cretă.

— Coși? am întrebat-o pe un ton viu, arătând spre liniile punctate de pe pânză.

— Asta este o tehnică de frescă, a pufnit Tamara.

Încă nu știam ce anume o putea face să se simtă ofensată, darmite de ce.

---

1 Roată de găurit.

Ca și în cazul *Tunicii roz*, Tamara a gândit dinainte *Visul*, folosind una dintre primele schițe de cinci minute pe care le făcuse în iulie, și, tot ca în cazul *Tunicii roz*, pentru *Visul* au folosit o poză în care să-mi permită să stau ridicată, între ședințele pentru *La Belle*: am stat sprijinită pe perne, cu brațele încrucișate peste piept, cu mâna relaxată, uitându-mă direct spre privitor. Halatul de mătase verde atârna în spatele meu, pe perete.

— Vrei să vezi cum prind viață ochii tăi? m-a întrebat în timp ce picta *Visul*: am privit-o adaugând un punct alb în formă de con, pe irisul fiecărui ochi.

— E un truc pe care l-am învățat la școala de arte, dar funcționează. Alb Zăpadă. Cea mai pură dintre culori. Nu există un alb mai stabil, și nici unul mai mortal.

— Mortal?

— Vreau să spun fatal. E făcut din plumb.

Încetasem să mai percep modul ei de a vorbi ca fiind straniu sau îmbibat cu accent slav, dar uneori remarcam asta din nou.

— Relaxează-ți fața, a zis ea.

M-am uitat și mai intens la ea, găsind-o brusc ciudată.

— Închipuie-ți că facem dragoste. Adormi. Te trezești. Asta e tot.

Visul mi se potrivea. Eu nu încercam să mă grăbesc în toamna aceea, așa cum făcea Tamara. Voiam să rămân în privirea ei, în patul ei, de-a pururi; voiam ca anotimpul acela plutitor, lichid, să dureze, cu copacii ciudat de verzi în septembrie. Zilele deveneau tot mai scurte, totuși. Iar Tamara a închis geamurile atunci când briza a început să devină mușcătoare.

8

Nu m-a surprins să aflu că ziua în care Gin trebuia să se mute devenise întâi noiembrie. *Am fost*, totuși, surprinsă când, într-o seară, la începutul lui octombrie, s-a întors acasă singură la ora nouă. Stăteam închisă în camera mea, trei sau patru nopți pe săptămână, în timp ce Gin și Daniel se prefăceau că nu mă aflam acolo. Am tresărit în clipa în care am auzit o singură voce venind dinspre ușă și adresându-mi-se mie:

— Rafaela? a strigat Gin cu o voce slabă.

Am scos capul afară, derutată.

— Ce este?

Apoi am văzut. Una dintre sprâncenele subțiri, pensate ale lui Gin era umflată de un cucui de mărimea unui ou de rață.

— Ginny, am spus cu sufletul la gură, și am lăsat-o să intre în camera mea intens luminată.

Cucuiul umflat era purpuriu, ca o vânătaie proaspătă.

— Ce s-a întâmplat?

— M-am dus la Meaux. Trebuia să vorbesc cu Daniel la birou. Ei bine, mai întâi, a trebuit să-i *găsesc* biroul. Apoi paznicul nu mi-a dat voie să intru. În cele din urmă, m-am repezit la ușă, iar nemernicul m-a *lovit*. În momentul acela Daniel a deschis ușa, să vadă ce se întâmplă, iar mie mi-a fost atât de rușine, încât am fugit înainte ca el să mă vadă.

— Stai, stai. Nu înțeleg. Mă duc să-ți aduc ceva de mâncare.

Am încălzit ciocolată pentru Gin și i-am întins dulceață pe o baghetă.

— Mulțumesc, mami, a zis ea.

— Am și scotch pentru ciocolată, dacă vrei.

Gin a încuviințat din cap.

— Așa. De ce te-ai dus la Meaux?

— Trebuia să vorbesc cu Daniel.

— Dar el e aici tot timpul. De ce nu ai așteptat până venea în oraș?

— Credeam că pot să-l ajut. Îmi tot spune că mai e un formular pe care trebuie să-l ia de la tribunalul de acolo, să-și poată finaliza divorțul, dar e mereu foarte ocupat. M-am gândit că aș putea merge eu să-l ridic în locul lui.

— Nu crezi că, dacă era atât de ușor, ar fi putut să trimită pe cineva să-l ridice?

— Păi, nu vrea ca cei de la birou să-i cunoască toate problemele personale..., a spus Gin, apoi s-a oprit. Ideea e că m-am dus să-l ajut cu formularul, dar, de fapt, voiam să-i arăt cât de serioasă sunt în privința aceasta. Rafaela, e musai să se însoare cu mine.

— Parcă ziceai că nu-ți pasă. *Nu este singurul bărbat însurat care are o iubită*, sau ceva de genul ăsta.

— Ei bine, asta era atunci.

— Ce s-a întâmplat?

Așezată pe marginea patului, cu picioarele ei zvelte ridicate, ca un copil, cu bolul mare de ciocolată în mâinile ei mici, Gin mă fixa cu privirea. Am văzut cum fața i-a fost traversată de un spasm dureros, când a încercat să ridice sprânceana cu vânătaia.

— *Tu* ce crezi că s-a întâmplat?

— Of, Ginny, nu.

— Ba da.

— Ești sigură? Când ai avut ultima oară...

— Acum șase săptămâni. La mijlocul lui august.

— Dar ai avut mereu grijă!

— Poate că am încetat să mai am atât de multă grijă cu Daniel, când am crezut că divorțul se va termina curând.

— Gin! Păi, te amânase deja până atunci de *două* ori!

Ea a pus bolul jos.

— Crezi că e un mincinos?

Am șovăit. Părea atât de fragilă; cum aș fi putut să o dezamăgesc? Dar cum putea fi atât de proastă?

— Ei bine… am zis.

— Halal prietenă îmi ești *tu*.

— Dar…

— Mă duc să mă culc.

— Gin, ce ai de gând să *faci*? am întrebat. Însă vorbeam cu spatele ei.

A doua zi, la Tamara, abia reușeam să rămân trează. La început, nu a deranjat-o – a lucrat la mâna mea deschisă din *Visul* toată dimineața, și nu îi păsa dacă țineam ochii închiși. La prânz, am auzit zăngănitul metalic și foșnetul de hârtie al vizitei poștașului, iar la următoarea noastră pauză, Tamara s-a scuzat. După câteva clipe, a urcat scările în fugă, cu un plic subțire, rupt în mână.

— *Acceptée! Acceptée!*[1]

— Adevărat?

— „Juriul Salonului de toamnă a decis să expună ambele lucrări prezentate de Tamara de Lempicka", a citit ea în franceză, cu vocea răsunându-i din ce în ce mai tare, care i s-a amplificat. Și… și… și… un membru al juriului, reprezentat de Agence Binard, vrea să cumpere *La Belle Rafaela* chiar înainte de deschiderea Salonului!

— Bravo, Tamara!

Am băut șampanie, chiar dacă era miezul zilei. Tamara și-a frecat gingiile cu un vârf de praf de cocaină și a început să se înfierbânte în timp ce continua să lucreze.

— Asta nu mi s-a mai întâmplat până acum. Asta nu i s-a întâmplat nimănui dintre cei pe care-i știu. Rafaela, îmi porți noroc. Știam că fac ceva nou. Nimeni nu a mai tratat nudul cu atâta franchețe și atenție la finisaj. *Originea lumii*[2] e doar un pastel victorian îmbâcsit, în comparație cu *La Belle Rafaela.*

Excitarea Tamarei era puțin prea mult pentru mine, în starea în care mă aflam. Îndată ce a început să vorbească despre alți pictori și alte tablouri, am simțit cum oboseala și posomoreala îmi îngheța din nou fața.

---

1 Acceptată (fr.).

2 Tablou în ulei pictat în 1866 de artistul francez Gustave Courbet.

— Așa este, am spus pe un ton greu.

— Măcar asculți ce spun?

— Desigur.

— Nu îți pasă de mine ca artist.

— Scuză-mă, sunt puțin adormită.

— Tu vrei doar să te distrezi și să faci bani.

— Tocmai ți s-a întâmplat un lucru minunat, și mă bucur pentru tine. Ce vrei mai mult?

— Dacă te bucuri pentru mine, de ce te porți așa?

— Așa cum?

— Plictisită la culme.

— Mi se întâmplă și mie lucruri în afara camerei ăsteia, bine? Din întâmplare, nu am dormit deloc azi-noapte.

Tamara mi-a răspuns cu un zâmbet mic, murdar, conciliant. Cum putuse să creadă așa ceva despre mine?

— Îmi pare rău să te dezamăgesc, dar nu este ceea ce crezi tu, am zis.

M-am ridicat în picioare, am tras halatul verde din cuierul de pe perete și m-am înfășurat în el. Am început să vorbesc despre Gin și Daniel, iar atunci când am terminat de istorisit, pupilele Tamarei reveniseră la normal.

— Problema este că el n-o să se însoare niciodată cu ea. Are slujba aceea doar datorită socrului său, așa că nu-și va părăsi niciodată soția. Și chiar dacă *ea* ar păți ceva, el ține *altă* casă la Meaux, pentru *altă* femeie.

Tamara stătea încovrigată la picioarele scaunului meu, cu brațele încrucișate.

— Prietena ta ți-a *spus* toate astea, dar crede în continuare că el se va însura cu ea?

— Nu... am început eu.

— Atunci de unde știi?

Oare Anson ar fi vrut să spun de unde știu?

— Pur și simplu știu.

— *Știi* pur și simplu. Te bazezi pe dovezi? Sau e vorba de gelozie?

— Despre ce vorbești?

— Cred că ești geloasă pe acest Daniel și că inventezi lucruri pentru a-l înfățișa ca pe un ticălos.

Tamara gesticula, iar inelele ei scoteau scântei.

— Probabil că o înnebunești pe biata fată, împuindu-i capul cu minciunile astea.

— Nu sunt minciuni!

— De unde știi? Lucrezi cu bărbatul ăla la Crédit Lyonnais? *Pardon*, făceai doar o mică plimbare prin Bois de Boulogne, în pauza de prânz?

— Am *avut* o slujbă cu pauză de prânz, și am renunțat la ea pentru tine!

— Oh, vai de mine, slujba aia de vânzătoare de mănuși? Adevărul este că ți-e atât de ciudă să vezi că prietena ta s-a procopsit cu un bărbat cumsecade, încât ai ajuns să o minți, doar ca s-o ții pe loc, lângă tine.

— Nu mint! am strigat, rănită. Și ce e atât de rău dacă rămâne pe loc, lângă mine? Știu lucrurile astea pentru că am făcut verificări. Acum ești mulțumită? Am un prieten care are acces la tot soiul de documente bancare, și l-am rugat să afle pe ce își cheltuiește Daniel banii.

Tamara a bătut imediat în retragere, surprinsă.

— E legal?

Am surâs.

— Aha...

Mă durea ceea ce spusese Tamara, dar îmi plăcea faptul că voia să știe lucruri despre mine. Am plusat.

— S-ar putea să ai și tu nevoie de informații despre cineva într-o bună zi, am avertizat-o.

— A făcut asta pentru tine doar pentru că l-ai rugat?

— Ei bine, cred că voia să mă impresioneze un pic.

— Ar putea să cerceteze această Agenție Binard? Să afle cine vrea să-mi cumpere tabloul?

— Dacă îți ceri scuze pentru toate răutățile pe care tocmai le-ai spus, s-ar putea să o facă.

— Bine, a oftat Tamara. Îmi pare rău, Rafaela.

— Pentru ce? am forțat eu nota.

— Pentru toate lucrurile răutăcioase pe care le-am spus.

— Mai ales pentru Bois de Boulogne.

Vocea Tamarei a devenit tandră.

— Îmi pare rău, a repetat ea. Nu a fost frumos ce am spus.

Mi-a luat piciorul gol și l-a ținut în mână.

— Credeai că nu-mi pasă de faptul că ai fost acceptată la Salon, dar îmi pasă, am insistat. Ziceai că nu-mi pasă de tine ca artist, dar nu e așa.

Crezi că sunt geloasă pe Daniel, eu cred că tu ești geloasă pe Gin, dar asta nu i-am spus. Nu voiam să o sperii. Dacă aveam grijă și nu forțam lucrurile prea tare, dar poate că într-o bună zi avea să-mi spună singură că mă iubește.

— Îmi pare rău că am fost în toane proaste, a zis ea, dându-mi drumul la picior.

Stând cu fața la mine, Tamara vorbea pe același ton formal pe care îl folosea și față de fiica ei, dar mi-o puteam imagina cu umerii goi, în furoul pe care i-l coseam. Aveam să-l termin curând. De ce nu simțea oare atenția mea, la fel de extravagantă și de mulată ca și mătasea tăiată în bie? Nu vedea oare cât de mult mă schimbase? Era ceva ce-mi doream să-i fi spus în prima zi când am făcut dragoste. Îmi era teamă că, dacă i-aș fi spus, ar fi putut crede că cer prea mult, dar îmi doream cu ardoare să-i spun. Mi-am luat inima în dinți.

— Nu vreau să mă plătești pentru timpul pe care îl petrecem în pat, am spus în cele din urmă.

— Ah, a zis ea, surpriza făcând-o să pălească.

S-a uitat la mine ca și când m-ar fi văzut pentru prima oară. Mi s-a părut că văd ceva timid și blând în felul în care a zâmbit, ceva ce m-a făcut să mă înfior pe dinăuntru.

— Desigur.

— Ți-am spus de la bun început, unii oameni nu vor să știe adevărul, a zis Anson. Preferă să sufere.

Era deja frig, abia dacă mai puteai sta afară, așa cum făceam noi doi, în Arènes de Lutèce, lângă grădina zoologică din Jardin des Plantes. Nu-l mai văzusem pe Anson de câteva săptămâni,

din ziua în care îl găsisem la librărie, făcut ferfeniță, în spatele ziarului lui. S-a bucurat că sunasem, și m-a întrebat dacă ne putem întâlni în apropierea noii lui case. Aveam gradenele de piatră și scena mare și rotundă de pietriș de dedesubt doar pentru noi, scăldate în lumina slabă a serii.

— Aveai idee de existența acestui loc? a întrebat el, mulțumit de sine. Ruine romane. Nu ruine, de fapt.

— Cum s-au conservat atât de bine?

— Au fost complet îngropate sub pământ. Le-au dezgropat acum treizeci, patruzeci de ani.

A aruncat câteva pietre spre o sticlă de vin abandonată, dar s-a oprit atunci când am răsturnat-o eu din a doua încercare.

— Fată bună, Rafaela!

— Cu frați atât de mulți, am explicat eu, flatată.

— Ai tras vreodată cu pistolul?

— Când să fi tras cu pistolul? În zilele mele de *cowgirl*[1]?

— Aș putea să te învăț, a zis el. Cred că ți-ar plăcea.

— Nu te potolești, am spus eu, bătându-l pe umăr. Zi, crezi că aveau jurnaliști sportivi pe vremea romanilor?

Anson mi-a răspuns printr-un hohot de râs.

— Care își luau notițe în latină, pe tivul togii? Leii patru, creștinii zero?

— Oricum, sunt sigur că aveau agenți de pariuri, a zis el, ridicând din umeri.

Am fost surprinsă că nu a vrut să intre în jocul meu.

— Anson, îmi pare rău că îți cer o altă favoare, dar mă întreb, ar fi prea mult dacă l-ai ruga pe prietenul tău să mai facă niște cercetări?

— Ai necazuri?

— Nu. De ce?

— Totul e în regulă?

— Desigur. Nu pentru mine, ci pentru pictoriță. Unul dintre membrii juriului de la Salonul de toamnă vrea să-i cumpere tabloul – toți sunt anonimi –, și mă întrebam dacă ai putea să-l

1 Echivalentul feminin al unui cowboy.

rogi pe prietenul tău să afle cine este? Pot să-ți spun numele agentului pe care îl folosește.

— Ah.

— Ah?

— Păi asta nu e chiar o urgență.

— Trebuie să fie o urgență?

— Ei bine, e clar că definiția mea pentru urgențe este una destul de largă, dacă include salvarea unei puștoaice de la bigamie. Am făcut-o doar pentru că erai atât de îngrijorată.

— A fost foarte drăguț din partea ta.

— Gestul meu nu pare să fi fost de prea mare ajutor.

— Ei bine, a însemnat foarte mult pentru mine.

— Atunci mă bucur.

— Atunci nici măcar n-ai vrea să-l întrebi pe prietenul tău?

— În regulă. Uite, îți spun asta pentru că am încredere în tine și pentru că nu vreau să te mint. Nu a făcut-o prietenul meu. Am fost eu.

— Dar cum ai obținut informația? Ai spart o bancă?

— Rafaela, nu sunt cronicar sportiv la *Chicago Tribune.*

— Nu?

— Lucrez pentru domnul Bland.

— Stai… Cartea aceea de vizită pe care mi-ai dat-o, cu datele domnului Boulind, despre care mi-ai zis că e un prieten de familie – dar el e șeful tău?

— Exact.

— Deci *de asta* ești mereu acolo când sun. Nu treci doar să-ți ridici mesajele; ești acolo toată ziua.

— O mare parte a zilei, m-a corectat Anson.

— Și *el* sparge bănci?

— Lucrez pentru el de cinci ani și nu-i cunosc numele real, dar știu că nu este de fapt Yves Boulind. Este un om foarte sus-pus în guvernul francez. Un investigator de fraude. Are puterea să-i ceară oricărei bănci să-i dea documentele pe care le vrea. Iar atunci când acționează la îndemnul guvernului francez, le deschide chiar el. Când cere documente pentru un client, lasă angajații să deschidă.

— Adică pe tine?

— Suntem mai mulți. Toți străini. Nu avem drepturi. Plătiți la negru. Ușor de acuzat, dacă el intră la apă.

— A intrat vreodată la apă?

— Nu. Pentru că este foarte, foarte atent.

— Aha.

— El nici măcar nu vorbește cu clienții, o pune pe „Madame Boulind" s-o facă. Nu știu care e numele ei real, dar știu că nu este soția lui.

În timp ce ședeam lângă Anson, în spațiul vast de la Arene, am încercat să-mi imaginez viața lui pe jumătate ascunsă.

— Ideea este că dacă vrem să cerem informații, o va face, dar fiecare solicitare prezintă un risc. Așa că, pentru a încetini procedura, ne cere să ne revanșăm față de el prin *devoirs.*

Cuvântul însemna „obligații", dar era și termenul pe care îl foloseau școlarii pentru teme.

— A trebuit să te achiți de aceste *devoirs* când l-ai investigat pe Daniel?

— Îndeajuns de multe ore suplimentare, încât să acopere toate cheltuielile. Deci, când l-am investigat pe Daniel, ia să vedem. Am organizat o cutie de valori care conținea o mie de cecuri, pe care le-am aranjat în ordine numerică. Am bătut la mașină mai multe documente care fuseseră redactate cu un scris aproape ilizibil. Am convertit chitanțele pe o lună de zile din lire în franci, luând în considerare cursul valutar al fiecăreia. Am așteptat după cineva care nu voia să-și plătească facturile. Nimic dificil sau periculos, dar toate astea fac lucrurile atât de neplăcute. Intervine plictiseala.

— Și ai făcut toate aceste *devoirs* ca să vezi documentele lui Daniel, doar pentru că te rugasem eu?

— Zece ore.

— Of, am spus, jenată. Și ea nici măcar nu a vrut să asculte.

— N-ar fi prima dată când se întâmplă asta. De fapt, chiar așa și-a început Monsieur Bland afacerea, investigând-o pe soția lui. Majoritatea clienților noștri este formată din doamne bogate, care vor să știe cu cine se culcă soții lor. Dar nu pot spune că se bucură să afle asta.

— Zece ore. Mulțumesc, Anson. Habar nu aveam.

El a dat din umeri.

— Acum înțelegi de ce te-am întrebat dacă e o urgență.

— Curiozitatea Tamarei legată de cel ce dorește să-i cumpere tabloul nu merită în nici un fel zece ore din timpul tău. Dacă știam, nu aș fi întrebat niciodată.

— Nu e nici o problemă, Rafaela. Știi că țin la tine.

Și apoi repede, înainte de a mă lăsa cuprinsă de stânjeneală, a adăugat:

— Dacă vrea să plătească tariful lui Monsieur Bland, voi fi încântat să-i pun în legătură unul cu altul.

— Nu vreau să-ți complic viața.

— Nu mă deranjează deloc. Îți dau un număr de telefon la care Tamara poate să o sune pe Madame Bland, și apoi să stabilească împreună toate detaliile.

— Și ce s-a întâmplat cu soția lui? Chiar îl înșela?

— A divorțat de ea. Dar chiar și după ce a aflat adevărul, au trecut niște ani buni până să se hotărască.

9

La scurt timp după ce l-am întâlnit pe Anson la Arene, i-am dat cartea lui de vizită Tamarei. A acceptat cu nerăbdare numărul de telefon, dar probabil că toată curiozitatea ei nu valora, la urma urmei, tariful dlui Bland, deoarece s-a hotărât să-și continue investigația în condiții mai puțin costisitoare. După ce a făcut o anchetă printre prietenii ei, a aflat despre un fel de parazit al lumii artistice: Agence Binard reprezenta un colecționar particular, care avea depozite de tablouri obținute ieftin de la artiști tineri, dintre care unii, dacă îți asumai riscul, aveau să valoreze o avere într-o bună zi. Era flatant, îmi dădeam seama, pentru Tamara să fie inclusă într-o asemenea colecție, dar gândul că *Frumoasa Rafaela* ar fi putut să mucegăiască într-un depozit mai domolea din râvna de a o vinde. Tamara *avea* să păstreze, așa cum mi-a spus, dreptul de a expune tabloul în orice expoziție voia. În ceea ce mă privea, nu îmi păsa dacă lumea întreagă avea să vadă *Rafaela* în expoziția de la Salon sau dacă tabloul s-ar fi prăfuit fără a fi văzut de nimeni, atâta timp cât Tamara îl păstra pe cel nou. *Al nostru.*

*
* *

În ajunul deschiderii Salonului, Tamara m-a rugat să merg la ea pentru o scurtă ședință, înainte de a pleca la Petit Palais, să-și expună lucrarea. Când am ajuns, m-am uitat de două ori la ea, uluită: părul îi era vopsit într-un negru intens.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat.

— Salonul, a explicat Tamara. Sunt foarte agitată de fiecare dată când expun.

Tamara s-a mișcat fără încetare în ziua aceea: l-a dus pe Seffa la plimbare din oră în oră, fie că animalul voia sau nu să iasă.

— Nu-mi fac griji pentru *Kizette au balcon*[1], a zis ea. Juriului de la Bordeaux i-a plăcut mult. Dar *Belle Rafaela*? Nu pot să o mai schimb, s-a frământat Tamara. Nu pot să o ascund. Nu pot să o retrag.

— Dar poate o să le placă, prostuțo. Și, în plus, ai un cumpărător.

— Ei bine, cel puțin îmi va rămâne asta când cealaltă se va duce.

— Credeam că va fi ciudat să pozez pentru același tablou de două ori, dar mă simt ca și cum aș face-o pentru unul singur, am reflectat eu. Doar că mai mult timp.

— Mă bucur că nu a fost prea plictisitor pentru tine.

— Atunci vrei să vin poimâine?

— De ce nu mâine?

— Nu o să fii la Salon?

— Vreau să mă înarmez cu o zi întreagă de pictat înainte de a-i lăsa să mă desființeze.

— Așa te vreau.

În noaptea aceea mi-a venit ciclul, așa că ziua următoare Tamara a lucrat la *Miezul verii,* până când s-a făcut timpul să meargă la Salon. În prima noastră pauză, mi-am adus valijoara.

— Am ceva pentru tine. Vreau să te felicit.

— Pentru mine?

— Dar va trebui să închizi ochii.

— O surpriză?

— Trebuie să închizi ochii și să te dezbraci.

— Obraznic! Îmi place deja surpriza ta.

— Nu e ceea ce crezi.

Tamara stătea întinsă, goală, pe canapea, cu ochii închiși.

— Așa e bine, domnișoară Rafaela?

E mai mult decât bine, frumusețe ce ești, am gândit eu.

---

1 *Kizette pe balcon*, în franceză, în original.

— Ridică-te și întinde brațele deasupra capului.

— Nu-mi spui tu mie ce să fac, niciodată.

— Îți spun că vei fi foarte dezamăgită, am tachinat-o eu, și i-am tras furoul pe care i-l făcusem peste cap și peste umeri.

— Ce e asta? a gângurit ea.

— Ține ochii închiși!

Totul era gata, cu excepția bretelelor, pe care le cususem la spate, dar nu și în față, vrând să fac mai întâi o probă. În timp ce prindeam în ace prima bretea, am privit-o cum stătea cuminte, cu ochii închiși. Deși pielea îi era întinsă și diafană, fața ei relaxată avea o grație tragică – ochii plecați și sprâncenele subțiri, prora mândră a nasului. Nu a stat însă mult timp relaxată.

— Dacă voiai o pauză mai lungă, nu trebuia decât să-mi spui.

— Ai răbdare.

— Nu am răbdare decât când lucrez, m-a dojenit Tamara.

Și imediat, înainte de a putea face altceva decât să-i prind în ace și a doua bretea, ochii i s-au deschis mari, iar ea a sărit în sus de pe canapea.

— Îl ador! Rafaela, e splendid!

— Lasă-mă să termin.

— Nu, îmi place exact așa cum e, a zis ea, căutând oglinda cu ochii, trăgând de fustă în jos, peste picioare. *Ouille*[1]!

— Dacă m-ai lăsa să termin, acele alea nu te-ar mai înțepa.

— Bine, termină, termină. Dar fă-o în următoarea ta pauză, domnișoară. Să stai nemișcată e treaba *ta*.

Cu ușurința exagerată a femeii care nu cumpărase haine de-a gata niciodată în viața ei, s-a strecurat afară din furoul de mătase prins în ace și și-a pus din nou hainele de pictat.

După patruzeci și cinci de minute, când am făcut iar pauză, am avut răgaz să fac doar cinci mici cusături, înainte ca ea să-mi smulgă furoul din mâini.

— Așteaptă, nu am prins decât o bretea.

— Nu-mi pasă.

— Păi cum o să stea?

---

1 Au! (fr.)

— Un ac ajunge. Îmi place. Nimeni nu mi-a mai făcut cadou ceva de purtat de când eram copil. Vreau să-l port pe sub rochie chiar acum.

— Cum vrei tu, am zis, absurd de fericită să o văd în micul furou lucios, după ce petrecusem atâtea ore lucrând la el.

Corpul ei zvelt părea să prindă curbe opulente sub mătasea mulată: faptul că îl tăiasem pe bie merita fiecare centimetru de material irosit. Am zâmbit larg.

— Îl voi purta la Salon în după-amiaza aceasta. Să-mi poarte noroc, a zis ea.

Tamara și cu mine nu ieșiserăm niciodată împreună. Voiam să merg cu ea pe stradă. Voiam să fac paradă cu ea, prin fața librăriei Sylviei, să o duc acasă la Gin și să mă mândresc.

— Vrei să vin cu tine? am întrebat-o timid.

Ochii Tamarei au strălucit când a dat din cap.

— Ca să-mi porți și mai mult noroc.

*

* *

L-am lăsat pe Seffa acasă, pentru că avea să fie multă lume acolo. Tamara era prea emoționată, dorind să facă impresie bună la Salon, ca să observe că, în ciuda plăcerii mele de a mă afișa cu ea în public, eram îngrozită de faptul că mă aflam în locul acela. Degeaba îmi spuneam că nu mă recunoaște nimeni, tot nu m-aș fi dus de una singură, indiferent cât de mult aș fi ținut să văd tabloul în clipa lui de glorie. Oricât de mult m-aș fi bucurat să o am pe Tamara alături de mine, eram fericită că mă puteam ascunde sub borul adânc al pălăriei mele cloș. Din fericire, multe alte femei își păstraseră îmbrăcămintea de exterior în încăperile neîncălzite: deși își scosese mănușile, Tamara încă purta pălăria de un roșu elegant, marca Pierre Poiret, care se asorta cu mantoul ei de lână roșie. La câteva clipe după sosirea noastră, o blondă-venețian spumoasă și-a făcut apariția din mulțimea de colecționari de artă și oameni de afaceri în timpul liber și a sărutat-o pe Tamara pe ambii obraji.

— Romana de La Salle! *Chérie!*

— Tamara! Tamara! Când va tipări *Die Dame*[1] tabloul nostru?

Am recunoscut-o pe fata efervescentă ca șampania roz, care striga în franceză, din tabloul Tamarei, *Eșarfa portocalie*, și nu mi-a plăcut felul în care a spus tabloul *nostru*. Tamara m-a sărutat însă pe buze în fața ei, ceea ce m-a liniștit și a atras în același timp atenția vie a bărbatului cu ochi spălăciți, pe care crezusem că-l recunosc, aflat în cealaltă parte a încăperii. În timp ce Tamara mă prezenta prietenei ei ca *La Belle Rafaela soi-même*[2], am observat un cercel turcoaz familiar îndreptându-se spre noi prin mulțime.

— Ce mai face mama ta, Romana? a întrebat Tamara în franceză. Încă mai e cu baba aia obosită?

— Mama e cu Bibi de nouă ani, a protestat Romana. Când ai de gând să-i ții minte numele?

— În ziua în care doamna asta, Bibi, va învăța cum să se îmbrace, a zis Tamara. Au râs amândouă. Îmi place mama ta, dar este atât de puritană!

— E puritană doar când vine vorba de Bibi, a spus Romana. A mimat că prizează cocaină, apoi au râs din nou. Ești doar inflamată că te-a respins.

— Madame de Lempicka, dumneavoastră sunteți? a spus prietenul lui Anson, Bobby Nightinghoul, făcându-și apariția de după două femei în rochii cu mărgele.

Tamara s-a uitat în sus la Bobby, dar nu a zâmbit.

— O, v-am văzut la petreceri, *ma belle Polonaise*, a zis el. Cum să nu! Uite-o și pe micuța lui Anson.

— Nu sunt nimic a lui Anson, am zis, trăgându-mă mai aproape de Tamara.

— Uită-te la asta, Robert, a spus tovarășul lui, un tânăr american solid, cu o voce atât de profundă încât părea că o simțeam în loc să o aud. Slavă Domnului: arăta spre un tablou, nu spre cineva.

---

1 Săptămânal german de modă pentru femei, care a apărut între 1911 și 1943.

2 Frumoasa Rafaela în carne și oase (fr.).

— Of, Clark. Romaine Brooks[1] e atât de depășită, s-a plâns Bobby. *Peter, Une jeune fille Anglaise*[2], a citit el cu voce tare. Mama lui Whistler în travesti, mai degrabă.

Tamara a fost agățată de o prietenă, la fel și Bobby și Clark, așa că am rămas un moment singură cu Romana de La Salle. Nu eram sigură că o plac: părea dulce și drăguță, cu un creier de bibilică. Ne-am uitat împreună la *Peter, o tânără englezoaică.*

— Îmi amintește de portretul pe care Tamara i l-a făcut mamei tale, am încercat eu în franceză.

— Înțeleg ce vrei să spui, a răspuns Romana în engleză. Costumul masculin. Figura solitară. Atitudinea meditativă. Dar ăsta pare mai rece, nu crezi? Griurile alea. Și vopseaua foarte diluată, aproape ca o acuarelă. Parcă ar fi făcut din gheață.

M-am holbat la ea. Eram vorbitoare nativă de limba engleză, dar nu rostisem niciodată cuvântul „meditativ" cu voce tare.

— E frumos, am spus. O cunoști?

— Nu îndeajuns încât să ne vorbim. Vreau să spun că e mai mare cu douăzeci și cinci de ani decât noi.

— Noi?

— Decât mine și Tamara.

Mi-am acoperit gura.

— Și eu care credeam că ești mai tânără decât Tamara.

— Draga de tine! Nu, amândouă avem douăzeci și nouă de ani.

— Dar ea a zis că are douăzeci și șapte. *Ca secolul.*

— Ha-ha, așa a spus? Atunci nu-i spune că am dat-o în vileag.

Am râs împreună pentru că o prinseserăm pe Tamara cu o minciună, apoi ne-am întors iar spre tablou.

---

1 Romaine Brooks (1874-1970), pictoriță americană, care a lucrat mai ales la Paris și Capri, specializată în portrete. A ignorat curentele artistice contemporane, cum ar fi cubismul sau fovismul, inspirându-se în schimb din simbolismul și estetismul secolului al XIX-lea, mai ales din lucrările lui James McNeill Whistler.

2 Tablou de Romaine Brooks, datând din 1923-1924, portretul artistei britanice Gluck, cu aspect androgin.

— Știi cumva dacă Romaine Brooks a fost una dintre profesoarele Tamarei?

— Nu oficial. Tamara a învățat însă mult de la ea, și asta se vede. Griurile. Portretele. Femeile în prim-plan. Ar trebui să vezi portretul pe care i l-a făcut iubitei ei, Natalie. Ele două au fost împreună aproape la fel de multă vreme ca Maman și Bibi.

— Natalie e o haimana, a spus Bobby, ieșind dintr-o altă conversație.

— Vorbește pentru tine, a zis amicul lui Bobby, Clark. Romaine nu e.

— Vedeți zepelinul și sperietoarea de ciori de acolo? a întrebat Bobby. Lungana este una dintre autoarele mele; colecționează tablouri Picasso. Tamara l-a ignorat complet pe Picasso odată, într-o cafenea, și de atunci cei doi nu-și mai vorbesc. Fata slăbănoagă e nevasta ei. Anson le făcea cumpărăturile pe vremuri.

— A mai rămas vreo femeie în Paris care să se culce cu bărbați? a întrebat Romana, imitând vocalele vlăguite, cu accent de Kansas ale lui Bobby.

— Tocmai mă uitam oare la ea? a întrebat Bobby.

Bobby și Romana și-au încrucișat privirile pentru o clipă, până când amicul lui Bobby, Clark, s-a interpus între ei, ca să-mi admire paltonul cu guler de blană.

— Frumoasă croială. Mergem să le salutăm pe Gertrude și pe Alice, Robert?

— Nu am să te uit, micuța mea *tarte aux fraises*[1], i-a spus Bobby Romanei, și am râs toți patru, deși râsul lui Clark păruse cam forțat.

— Cred că le-am văzut pe femeile acelea două o dată, pe strada mea, am gândit cu voce tare, tocmai ieșeau din Galeria Vollard.

Le remarcasem deoarece aveau, în mâini, amândouă, cutii de prăjituri de la Fouquet.

— E agenta lui Picasso, a explicat Romana pe un ton liniștit. Mai vinde și lucrări de Cézanne și Gauguin. Pe Rue Laffitte, nu?

---

1 Tartă cu căpșuni (fr.).

Am dat din cap, surprinsă.

— Ei bine, păcat că Tamara strâmbă din nas la toate astea, dar sunt și alte modalități de a face carieră. *Par exemple*, a spus ea, arătând din nou cu mâna spre tabloul lui Romaine Brooks.

— Brooks l-a pictat pe Cocteau. Acum este unul dintre cei mai buni prieteni ai Tamarei. Brooks l-a pictat pe D'Annunzio. Tamara l-a cultivat pe D'Annunzio, și acum el îi promovează lucrările. El i-a dat inelul acela cu topaz pe care îl poartă. Dar este singura femeie care nu s-a culcat niciodată cu el, deși se pare că el ar fi încercat, a adăugat Romana cu un râs șiret.

Cum Tamara aluneca spre noi, Romana s-a întors către ea.

— Tocmai vorbeam despre influențele tale, a spus ea.

— Influențele mele? Quattrocento pentru culoare. Maeștrii olandezi pentru lumină. Iar pentru perversitate, bărbații pe care îi numesc manieriștii auriți. Pontormo. Bronzino. Greuze. Ingres. *Le Cinéma* spunea că l-am recuperat pe Ingres pentru Cubism.

— Nu e nici un pictor în viață pe lista ta, a tachinat-o Romana. Nu-i uita pe Maurice Denis și André Lhote.

— Nu-mi vorbi despre *profesorii* mei, a pufnit Tamara. Niște neica nimeni.

M-am uitat înapoi spre Romana, confuză.

— Nu o asculta, Rafaela. Am fost împreună la școala de arte. E o nesuferită.

Voi ajunge vreodată să vorbesc franceza la fel de bine pe cât vorbeau engleza aceste europene titrate? Voi vorbi *engleza* la fel de bine vreodată?

— Ești și tu pictoriță? am întrebat.

— Am făcut-o doar ca să mă distrez, a chicotit Romana. Când am văzut lucrările Tamarei, mi-am dat seama că nu aveam nici pe jumătate talentul ei, așa că am renunțat. Ai văzut unde ți-au expus tabloul, Tamara?

— Dragă, tocmai voiam să i-l arăt Rafaelei, a spus Tamara în franceză, sărutând-o pe prietena ei de rămas-bun, când un bărbat chipeș s-a apropiat de roșcată. Romana i-a aruncat o privire Tamarei, scuzându-se.

— Du-te și distrează-te, a spus aceasta din urmă. Caută *Die Dame* luna viitoare, dacă nu ne vedem până atunci.

Când am rămas singure, Tamara s-a aplecat spre mine.

— Ador noul meu furou, a șoptit ea, parcă mi s-a aprins un chibrit sub coaste. Am și eu o surpriză pentru tine.

— Mă bucur că suntem aici împreună, i-am șoptit la rândul meu, zâmbind. Dar, Tamara? am îndrăznit eu. Mă simt ciudat. I-ai spus prietenei tale că eu sunt *La belle Rafaela soi-même,* am zis.

— Și de ce ar fi asta o problemă?

— Acum știe cum arăt goală. E jenant.

— Frumusețea, draga mea, nu e niciodată jenantă, m-a dăscălit Tamara. Și nu te mai gândi la Romana. Ce știe ea?

Ne-am strecurat prin holurile înțesate de lume. Când ne apropiam de galeria principală, am trecut din nou pe lângă Bobby și Clark, care se aflau într-o anticameră, stând de vorbă cu o femeie îmbrăcată într-un costum bărbătesc, sever croit.

— Dar de ce o lași să se poarte așa cu tine? o întreba Bobby.

Vocea plată a unei americance i-a răspuns:

— Nu-mi pasă ce face când suntem despărțite, pentru că știu că sunt persoana cea mai importantă din viața ei. Nu că asta ar fi treaba ta, a adăugat femeia, întorcându-i spatele.

— Asta era Romaine Brooks? i-am șoptit Tamarei în timp ce acceleram pasul.

— Asta *care* era Romaine Brooks? a șuierat ea. Ajunseserăm deja în camera principală a expoziției, și ea m-a pus să-mi închid ochii.

Din podea până în tavan, tablourile erau atârnate atât de aproape unul de altul încât ramele lor se atingeau, dar l-am găsit imediat pe cel al Tamarei: îl plasaseră la nivelul ochilor, chiar la mijlocul peretelui.

— Ți-au dat cel mai bun loc din galerie, am murmurat.

— Așa e, a zis Tamara, strângându-mă scurt și puternic în brațe. Deoarece lucrarea mea, a explicat ea, în timp ce ne apropiam, este *finisată*. Strâns. Nici o linie nu este nelalocul ei. Totul aici este haos și întunecime, în comparație cu tablourile mele.

Ajunseserăm la tablou în timp ce vorbea, și în clipa aceea un bărbat s-a întors spre noi. I-am remarcat acul de cravată, o perlă unică, gri.

— E lucrarea dumneavoastră? a întrebat el.

— Da, a răspuns ea, întinzându-i o mână strălucitoare din pricina topazului masiv. Tamara de Lempicka.

— Pierre Boucard, a răspuns el. Am văzut foarte multe tablouri aici, în seara asta, dar acesta? Perfecțiunea întruchipată.

Cu mustața lui perfect aranjată și îmbrăcat într-un costum la două rânduri de nasturi, de un lux discret, Boucard avea ochi vioi și pielea întinsă, un pic în contrast cu dunga puțin adâncă dintre sprâncene și argintiul din părul negru, pomădat și dat pe spate. Mai mult decât tânăr sau bătrân, Boucard părea el însuși *finisat*, fără nici o linie care să nu stea la locul ei, cu o strălucire la fel de discretă ca cea a perlei sale gri.

— Sunteți și dumneavoastră pictor, domnule? a întrebat Tamara. Boucard era prea bine îmbrăcat ca să fie pictor, m-am gândit eu, dar părea genul de om care se simțea flatat de o asemenea întrebare.

— Sunt doctor, Madame. Cercetător medical. Și pasionat de artă. E ușor să te simți copleșit de aceste expoziții de anvergură, dar tabloul dumneavoastră strălucește. Există un secret al tehnicilor dumneavoastră?

Tamara i-a mulțumit doctorului, încântată. Un fotograf și un ziarist începuseră să se apropie de noi, atrași de frumusețea Tamarei și de pălăria și haina ei de un roșu uluitor, iar ea a așteptat până când cei doi s-au apropiat îndeajuns de mult încât să audă.

— Întrebați despre luminozitatea unică a tablourilor mele, a spus ea cu voce tare. A făcut un semn cu mâna spre *Frumoasa Rafaela*, preț de o clipă, exact în momentul declanșării blițului aparatului de fotografiat, apoi i-a întins reporterului cartea de vizită. Am să vă spun. Folosesc straturi de vopsea foarte subțiri și lucrez la mai multe tablouri în același timp. În felul acesta, fiecare strat de vopsea poate să se usuce complet înainte de a-l pune pe următorul.

Am privit-o, la fel de impresionată ca doctorul și ziariștii. Și eu care crezusem că lucrează la mai multe picturi în același timp ca să-mi permită să alternez pozițiile!

Doctorul a dat apreciativ din cap.

— Nu am mai văzut niciodată un tablou atât de impunător, atât de strălucit colorat, atât de neted, atât de simplu, de senzual, atât de pur.

Tamara și-a plecat ochii, amuțită pentru moment, și mi-a aruncat o privire de bucurie copilărească. Apoi s-a îndreptat din spinare, ca și când ar fi vrut să-l țină la distanță pe bărbat.

— Sunt flatată, a spus ea pe un ton așezat. Sunteți foarte amabil.

— Nu spun asta pentru a fi amabil, a replicat el. O spun deoarece vreau să vă cumpăr tabloul.

Tamara și-a permis un zâmbet minuscul.

— Atunci, vreți să mergem să vorbim cu *Monsieur le Directeur*? a întrebat ea, fără să piardă o clipă.

În timp ce ne întorceam, îndreptându-ne către birou, am privit spre ea, cu întrebarea *Ce faci cu celălalt cumpărător?* afișată cât se putea de clar pe fața mea. Ea a clipit scurt din ochi spre mine, ca un avertisment, apoi mi-a luat mâna, într-un gest clar calculat pentru a atrage atât privirea lui Boucard, cât și pe aceea a reporterului: am văzut plăcerea pe care i-a creat-o unda de invidie și interes pe care a provocat-o, lăsându-l în urmă pe jurnalist. Atunci când a vrut să mă prezinte lui Boucard, i-am dat propriul meu avertisment: am ciupit-o tare de palma mâinii ei din mâna mea.

— Ea este Ra…hela Dafano, a spus ea.

M-am întors spre ea interzisă. Oare arătam atât de mult ca o Rahela?

Boucard mi-a sărutat mâna.

— Văd aici sângele Sionului, amestecat cu sângele Romei?

Am clipit din ochi spre el.

— Scuzați-mă, nu vorbesc franceza, am zis scurt, în franceză.

În birou, un bărbat uscat s-a aplecat peste un catalog, uitându-se după *La belle Rafaela* cu o lupă.

— Numărul 1377, sunteți sigur? a mormăit el.

În timp ce funcționarul parcurgea cu degetul coloana de titluri, ușa s-a dat de perete în spatele nostru.

— Madame de Lempicka? a întrebat bărbatul solid care a dat buzna înăuntru.

În timp ce Tamara îi răspundea, dând din cap și cu un zâmbet nesigur, funcționarul a lăsat jos lupa.

— Baron Kuffner, a spus el.

— Raoul Kuffner de Dioszegh, a zis teutonul cu față roșie, înclinându-se.

Dacă doctorul Boucard era la fel de neted și compact ca o perlă, acest Baron Kuffner era ca o scoică încrustată cu crustacei: cu favoriți, chel și cu ochelari, cu o carură osoasă și gât țepos, de sportiv.

— *Enchantée*[1], a spus Tamara, întinzându-i moale mâna. În mișcarea lentă a brațului am putut vedea repulsia fizică luptând cu interesul slab trezit de titlul acestuia.

— Dumneavoastră ați pictat *La belle Rafaela*?

— Eu însămi.

— Am aici zece mii de franci pentru tabloul dumneavoastră, a spus el fără ocolișuri. L-am văzut azi-dimineață. M-am gândit la el toată ziua, și m-am întors acum să-l iau.

— Pierre Boucard, a zis doctorul, dând mâna cu baronul Kuffner. De fapt, tocmai intrasem aici ca să cumpăr eu însumi tabloul doamnei Lempicka.

— *Domnilor*, a spus funcționarul, cu ceva foarte franțuzesc în modul în care se bucura de acest mic exercițiu de putere. Așa cum știți, aceasta este o expoziție, nu o licitație, așa că tabloul îi va reveni primului sosit, adică dumneavoastră, doctore, a spus el, aplecându-se din nou deasupra lupei sale.

Baronul a dat demn din cap.

— Mi se pare corect, a zis el, în timp ce doctorul, evident prea bine crescut ca să exulte, părea mulțumit de sine, afișând un aer suficient, fericit că *nu* exulta.

---

1 Încântată (fr.).

Funcționarul a ridicat capul.

— Domnilor, greșeala mea.

Ne-am întors cu toții spre el.

— Numărul 1377, *La belle Rafaela,* a fost cumpărat azi-dimineață de Agenția Binard. Foarte impresionant pentru prima zi a Salonului, Madame. Felicitări. *Messieurs, désolé*[1].

Bărbații, dezamăgiți, s-au întors unul spre celălalt, apoi spre Tamara.

— Sunt onorată că vă place tabloul, i-a asigurat ea pe fiecare în parte. Asta înseamnă enorm pentru mine. *Messieurs*, peste o lună, în ultima seară a Salonului, dau o petrecere la atelier. Ați vrea să veniți amândoi?

— Aș fi încântat să văd mai multe dintre lucrările dumneavoastră, a spus Boucard. Faceți și portrete?

— Vor fi mai multe tablouri cu modelul acela, Rafaela? a întrebat Kuffner. Mai multe nuduri?

— Da, da și da, a spus Tamara, schimbând cărți de vizită cu cei doi. Vă voi trimite un *pneu*[2] cu detalii mâine-dimineață, la prima oră.

Ochii Tamarei ardeau de plăcere în clipa în care ne-am întors să plecăm. Părea nesigură pe picioare, și a scăpat din mână geanta de bachelită. În timp ce ne aplecam amândouă, simultan, să o ridicăm, am simțit ochii bărbaților ațintiți asupra mea și l-am auzit pe Kuffner întrebându-l pe Boucard:

— Cine e fata?

Din răspunsul lui Boucard, în timp ce ieșeam, nu am auzit decât cuvântul *Juive*.

— De ce mi-ai spus Rahela? am întrebat-o pe Tamara. Chestia aia cu „sângele Sionului" mi-a ridicat sângele la cap.

— Îmi pare rău, *ma belle.* Începusem deja, și a fost primul nume care mi-a venit în minte.

— Nu-mi place tipul ăsta, am zis.

---

1 Domnilor (fr.).

2 Telegramă, mesaj (fr.).

— Of, draga mea. Unii francezi sunt exact așa, a zis Tamara, respingând neliniștea mea. Atât creștinii, cât și evreii. *Trăiesc* pentru a se închide unii pe alții în tipare.

Mi-am amintit de angrosistul de la M. Léon Tissus și am înțeles ce voia să spună.

— Cred că *Frumoasa Rafaela* ar putea fi exact genul lui.

— Atâta timp cât *această* Rafaela nu e genul lui, am zis eu.

— O, nu, a spus ea pe un ton protector. Poate să te vrea, dar nu te poate avea.

Afirmația îndrăzneață a Tamarei m-a făcut să chicotesc, liniștindu-mă.

— Atunci de ce nu i-ai arătat *Kizette au balcon*?

— Nici unul dintre bărbații ăia nu vrea un astfel de tablou. Știu asta.

— Dar e o idee bună să le arăți celelalte lucrări, am spus, lăsând deoparte disprețul față de Boucard. Par bogați.

— *Par*?

Am râs amândouă.

— De cât timp plănuiești petrecerea asta? am întrebat.

— O, de aproape cinci minute, a zis Tamara.

— Așa credeam și eu.

— Deci, a spus Tamara, o să ne așezăm aici câteva minute, ca să le dăm timp bărbaților ălora să plece. Iar apoi ne întoarcem să-mi iau cei zece mii de franci.

Tamara m-a rugat să o însoțesc acasă, după Salon, ca să îi cos breteaua furoului, cea pe care i-o prinsesem în ace.

— Mă *doare.* Ai avut dreptate. Am fost nerăbdătoare, a spus ea, spășită.

În timp ce urcam scările spre apartamentul ei, și-a frunzărit corespondența, anunțând:

— Prietena mea, Ira, s-a întors la Paris. Bun.

— Cine?

— Kizette e la mama. A lăsat un bilet, vezi? Jeanne a trimis vorbă că întârzie. O, nu, auzi asta?

— *O, nu* ce? am întrebat.

Ajunseserăm în capul scărilor, unde am fost întâmpinate de izbituri și zgomot de gheare zgâriind ușa.

— O, nu, cineva are nevoie de o plimbare, a spus Tamara, deschizând ușa. Seffa a schelălăit ușurat, așezându-și labele din față pe umerii Tamarei.

— *Bisou, bisou,* da, da, a zis Tamara. *Cine* vrea să meargă la plimbare?

— O, nu, am exclamat, intrând după ele, șocată. Camera era plină de cocoloașe roșii. Confetti roșii. Bucăți roșii de hârtie. Ghemotoace de puf roșu, umed. *Ce se întâmplase?*

Am văzut pubela de zinc răsturnată, care se ițea de după paravanul unde mă schimbasem, și am înțeles. Când îmi schimbasem tamponul sanitar în dimineața aceea, între ședințele de pozat, îl pusesem într-o bucată de hârtie, în pubelă. Grăbindu-mă să plec la Salon, uitasem să arunc gunoiul, iar Seffa îl găsise.

— Sfântă Fecioară! am exclamat eu, îngrozită.

— Seffa rău! a zis Tamara.

— L-am ținut închis în dormitor azi-dimineață, și i-am dat drumul înainte să plecăm. Am uitat să-mi duc jos lucrurile. Mă simt atât de jenată.

— Nu e nimic.

— Toată catifeaua ta cenușie frumoasă! am protestat, gesticulând spre pereții și covoarele pătate cu petale roșii.

— Cățel rău ce ești, a chicotit Tamara.

— Îmi pare atât de rău.

— E omenesc. Ești o fată tânără. E normal.

— De ce nu te duci să-ți faci plimbarea, iar eu curăț între timp?

— Nu, nu, nu, a zis Tamara. Trebuie să plecăm. Poți folosi toaleta din hol, dacă ai nevoie. Jeanne se va ocupa de asta. Pot să-i spun că era de la mine.

— Dar cum rămâne cu furoul tău?

— Altă dată, a zis Tamara. Am o prietenă care tocmai s-a întors în oraș.

În camera de toaletă, mi-am prins un tampon curat de centură, încă răvășită. Frații mei m-ar fi tachinat toată viața cu asta.

Dar Tamara nu e supărată, m-am oțărât la mine însămi. *Nu fi jenată.* Mi-am spălat mâinile și le-am uscat, iar apoi le-am spălat din nou. Apoi mi-am dat iar cu ruj.

Când am ieșit afară, Tamara m-a condus o bună bucată de drum spre metrou, bârfind despre cei pe care îi văzuserăm la Salon. Nu era deloc supărată. Trăgeam adânc aer în piept în timp ce mergeam, eram din nou fericită.

— Mulțumesc că ai venit azi cu mine, *ma Belle Rafaela,* a spus Tamara. Și apoi m-a sărutat pe trotuar.

Nici măcar nu realizasem până în clipa aceea că nutrisem mereu frica sâcâitoare că îl scotea singură pe Seffa la plimbare deoarece nu voia să ne vadă nimeni împreună.

— Am fost atât de mândră să te am alături de mine, a spus ea.

Îi simțeam cuvintele reverberându-mi în piept în timp ce mă ținea în brațe și m-am încolăcit în ele, recunoscătoare.

— Și eu la fel.

— Bucățica mea de noroc, a spus Tamara. Mi-a plăcut să-i privesc luptându-se pentru *Rafaela*, fără să știe că erai chiar tu.

Am chicotit.

— M-am simțit ca un spion.

— Ești secretul nostru, a șoptit Tamara, cuvintele ei pătrunzând calde în urechea mea.

10

Secretul nostru, așa mă numise Tamara. Dar când am intrat la Shakespeare and Company, în ziua de după deschiderea Salonului, am aflat că nu eram deloc un secret pentru prietenul lui Anson, Bobby. O văzuse pe Tamara sărutându-mă și o văzuse pe *Frumoasa Rafaela* pe perete.

— Tabloul acela cu tine este splendid, Rafaela, a spus Sylvia în clipa în care am intrat.

Anson, ridicându-și privirea din ziar, a consimțit cu un oftat de regret.

— Acum știu de ce nu vrei să ieși cu mine, a zis el.

— Dar știi că acel Cubism Neoclasic este o fundătură, nu-i așa? a zis Bobby pe un ton strident, cercetându-și corespondența.

— Pardon?

— Nu spun decât că ceea ce face prietena ta este *ciudat.* Ca să nu mai vorbesc, a adăugat el cu un gângurit insinuant, despre viața ei *privată.*

Tocmai cu o zi înainte, Tamara îmi spusese în atâtea feluri că nu aveam nici un motiv să mă rușinez. Poate că asta m-a făcut să răspund. Mintea mi s-a albit. Picioarele mi s-au umezit în pantofi.

— Lasă-mă în pace, Bobby, am zis.

Bobby s-a holbat la mine, nevenindu-i să creadă. Inima îmi bătea puternic în cap, dar am văzut cum ochii lui Anson se lărgesc, într-o expresie plină de respect.

— Ai auzit-o, a spus Sylvia.

Anson a dat din cap și, în ciuda faptului că le-a fluturat într-un gest sarcastic, Bobby și-a ridicat mâinile, ca și cum s-ar fi predat.

— Ascult și mă supun, Miss Plajă. *Pardon.*

În săptămânile de lucru care au urmat, am fost încântată, dar nu total surprinsă, să văd cum apare un nou tablou: Tamara se picta pe sine în furoul meu roz, cu o singură bretea, având în fundal o pânza cu buline albe pe care mă pusese s-o port pentru *Miezul verii.* Felul în care folosea albul pe alb făcea ca modelul din fundal să pară tăiat, nu brodat. A folosit tușe drepte pentru a defini marginile bretelei de rips încătărămate, ca și când ar fi creat un canal prin care să se miște umbrele mai palide din interiorul liniilor. În tablou, ca și în viața reală, am văzut că dantela pe care o adăugasem la furou începuse să se destrame.

— Ești sigură că nu vrei să o remaiez?

— Nu. Acum este un tablou. Nu vreau să schimb nimic.

— Cum e să te pictezi brunetă? am întrebat.

— Îmi place, a spus ea. În tablou, sunt o femeie pe care Tadeusz nu a cunoscut-o niciodată.

Darul meu i-a dat Tamarei și alte idei. La o săptămână după deschiderea Salonului, când ne-am terminat ședința de pozat, m-a rugat să o aștept în apartament cât timp ieșea să-l plimbe pe Seffa, pe care îl iertasem deja. Nu se putea abține să se poarte ca un câine, la fel cum nici frații mei nu se puteau abține să se poarte ca niște copii. Tamara s-a întors zece minute mai târziu, însoțită de o femeie frumoasă, cu ochii verzi și păr roșcat-închis. Purta un copil în brațe, iar Tamara venea în urma lor, cu un leagăn.

— Doamna aceasta dorește să îți comande o rochie, a spus Tamara.

O comandă! E drept că îmi petreceam timpul liber făcând rochii, dar nu mă gândisem niciodată să fac din asta o afacere, nu mai obținusem nimic în schimbul cusutului de la pariul pe care-l făcusem cu mama, uniforma de școală. Dar așa gândește Tamara, am reflectat eu. Ea își vinde lucrările; de ce nu le-aș vinde și eu pe ale mele? Am încercat să par un pic mai înaltă în rochia mea norocoasă, în timp ce Tamara ne făcea prezentările.

— Rafaela Fano, Ira Perrot, a anunțat ea. *Ira* rima cu a se *mira.*

— *Enchantée,* am spus, neștiind dacă să strâng mâna femeii, sau să o sărut pe obaz.

— Ira e englezoaică, a continuat Tamara. S-a dus în țara ei să nască și a rămas acolo *un an întreg,* a spus ea acuzator, apoi s-a răsucit spre Ira. Dar acum s-a întors, *n'est-ce pas?*

Ira a trecut și ea la engleză, odată cu Tamara.

— Tamara mi-a arătat furoul acela drăguț pe care i l-ai făcut și mi-a spus că tocmai ai început să lucrezi croitorie.

Oare? Mi-am dat seama că așa trebuie să fi început și Tamara ca pictoriță de portrete. Probabil a anunțat pur și simplu că este pictoriță de portrete, înainte să fi vândut măcar o singură pânză. Puteam fi o *couturière* înainte să fi vândut vreo rochie? Am privit-o pe Ira exlicându-mi ce vrea, în timp ce făcea gesturi aeriene spre Lulu, bebelușul din leagăn.

— Am un dulap întreg de haine pentru care sunt prea grasă acum, dar nici nu mai pot să port hainele de gravidă.

Engleza ei era șic și vioaie, chipul ei, proaspăt și deschis.

— M-ar înveseli să am ceva nou de purtat.

— Aș putea să copiez una dintre rochiile dumneavoastră preferate, croind-o puțin mai largă, dacă doriți, am zis, urmând exemplul Tamarei. Cu un material nou?

— Ești o scumpă, a spus Ira.

În timp ce stabileam prețul, Tamara a adus un centimetru de croitorie.

— L-a lăsat aici, mi-a zis.

Despre ce vorbea? Înainte să o pot contrazice, a ridicat un deget din părul roșu scurt al Irei.

— Ce culoare crezi că ar merge cu asta? m-a întrebat.

— Cred că ar trebui să lăsăm clienta să hotărască, am zis eu.

— De când cu Lulu, nu am mai avut timp să hotărăsc nimic, a protestat Ira. Dar îmi place mult rochia *ta*, Rafaela.

— Bine… am zis eu, notându-i măsurile în caietul de schițe al Tamarei.

— Nu-mi spune cifrele alea, Miss Fano, m-a avertizat Ira.

— Nu vorbi prostii, ai un copil mic, a zis Tamara. Dacă ai încredere în mine în ceea ce privește culoarea, aș putea alege eu materialul, a propus ea.

— Acesta ar putea fi cel mai frumos cadou, a zis Ira. Tu îl alegi, eu îl plătesc.

În aceeași lună, înainte să terminăm *Rafaela* noastră privată, Tamara m-a rugat să încerc o nouă poză: așezată, pe jumătate ridicată, cu o mână în poală cealaltă ridicată spre față.

— Te surprinde, a explicat Tamara.

— Ce mă surprinde?

— Un porumbel.

— O căcărează?

— Mesagerul Sfântului Duh. Pasărea Afroditei.

Am chicotit.

— Știi? am trăit atât de mult la oraș încât nu am văzut niciodată un porumbel?

Oftatul exagerat al Tamarei îi trăda tandrețea.

— Ești atât de tânără, a zis ea.

A scos o pânză mică din mormanul de naturi moarte austere, ce data din zilele care precedaseră întâlnirea noastră, mi-a spus ea. A bătut un cui în perete și a agățat de el un tablou cu doi porumbei albi și o colivie.

— Am să-l pictez aici, a zis ea, indicând un punct de pe antebrațul meu. Ochii tăi vor privi aici, a zis, arătând spre păsări. Porumbei.

— Sunt drăguți, am spus eu.

— În felul ăsta nu-ți vei imagina o găină sau o vacă, a zis ea sever, cu vocea încărcată de dezaprobare prefăcută. Ar strica tabloul.

— Păi, nu se poate una ca asta.

— Nu pot să cred că nu ai văzut niciodată un porumbel, m-a mustrat ea.

Pentru o clipă, am invidiat-o pe fiica Tamarei. Ce n-ar fi văzut până la vârsta mea?

Tamara voia să încerce o scenă a Bunei vestiri, a explicat ea. Mi-a atins fața cu vârfurile degetelor, până când a scos expresia

pe care o căuta: nici surprinsă, nici temătoare, ci meditativă. Ascultând.

— Nu aș putea să stau atât de calmă dacă ai folosi un porumbel adevărat, am încercat eu.

— Dacă ar fi un porumbel adevărat în apartamentul ăsta, l-am da afară pe fereastră, a zis Tamara, cutremurându-se pentru a mă face să râd. Ăsta este scopul artei.

După câteva zile de lucru la *Nud cu columbă*, timp în care autoportretul Tamarei în furoul meu prindea și el contur, mi-a pus în brațe una dintre rochiile vechi ale Irei și o bucată de crep de mătase într-o nuanță strălucitoare de cobalt, de un albastru mai profund decât al rochiei mele norocoase, și cu un luciu mai frumos.

— E frumos. L-ai găsit în cartierul de textile?

— Mi-am trimis menajera să-l cumpere, a zis ea. I-am dat doar o mostră de culoare.

Am fost surprinsă de faptul că mi-a ignorat complimentul și că o pictoriță – o pasionată de modă – atât de pretențioasă ca Tamara nu a dus ea însăși treaba la bun sfârșit, dar nu mi-a oferit mai multe explicații.

După ce am trecut peste emoțiile provocate de croirea unei rochii, nu pentru cadou, ci pentru bani, mi-a făcut plăcere să cred că putea fi începutul unui lucru bun pentru mine. Nu ca viața de damă de companie, nici ca viața la Belle Jardinière. Puteam să pozez ziua pentru Tamara, iar seara să fac rochii. Tamara cunoștea prinți și ducese și soții de oameni bogați. Puteam să-mi fac un nume, am început eu să visez cu ochii deschiși; puteam să-mi fac o clientelă proprie.

Nu l-am văzut pe Tadeusz când s-a întors pentru o vizită scurtă, aproape o săptămână mai târziu, să o viziteze pe Kizette și să-l ceară pe Seffa pentru câteva luni, dar am văzut cum apariția sa – și absența câinelui – o necăjiseră pe Tamara. A continuat să lucreze la autoportretul ei, și chiar l-a terminat, dar spunea că nu era bun de nimic: deși la fel de finisat ca toate celelalte

lucrări recente, efectul era mai degrabă clovnesc decât triumfal. Sânii ei, care se iteau de sub dantela din față a furoului, păreau de cauciuc în obrăznicia lor, buclele ei scurte se încolăceau pretențios, iar genele lungi păreau desprinse din desenele animate. A arătat cu degetul spre o claviculă imposibilă din punct de vedere anatomic și spre un loc în care gura ei părea strâmbă, ca și când ar fi atins ușor un ochi de geam. Când m-am uitat mai atent, am văzut că modelul dantelei începuse să se întindă și pe canapea: Oare pictase într-una dintre nopțile ei de cocaină și nesomn? Sau fusese doar nefericită? Dar ăsta nu era răul cel mai mare.

— Poți să-ți dai seama că era greșit din start. Dacă țin gâtul drept, capul nu intră în cadru.

— Dar ți-a plăcut furoul meu, am ripostat eu.

— Mi-a plăcut, a spus ea sec.

— Ei bine, mie îmi place tabloul tău.

— Nu mă cocoloși, a protestat ea. Sunt suficient de slabă ca să cedez în fața complimentelor tale.

Nu eram atât de sigură: a doua zi, a început să lucreze la o a doua *Chemise rose*[1].

În timp ce lucram la rochia Irei, Tamara a terminat copia noastră după *Frumoasa Rafaela.* Am terminat de însăilat în noaptea în care s-a întors la *Nud cu columbă.* A doua zi dimineața, Tamara a organizat o întâlnire pentru probă: lucrasem după măsuri, dar Ira se subțiase deja puțin în talie, în intervalul scurs de la prima măsurătoare. Lulu nu voia nici în ruptul capului să se despartă de mama ei, sugând suspicioasă degetul Tamarei, înainte să izbucnească în urlete. În fine, Ira a alăptat-o, apoi am respirat toate mai ușurate.

— E grea, a spus Ira, cu sânul într-o mână și bebelușul în cealaltă.

— Foarte Quattrocento, a conchis Tamara. Arăți ca o Fecioară splendidă.

— Vai, îți mulțumesc, a spus Ira sfios.

---

1 Furoul roz (fr.).

Zâmbetul pe care l-a schimbat cu Tamara – complice și încărcat de istorie –, era departe de a fi unul sfios.

— De cât timp vă cunoașteți? am întrebat.

— M-am mutat la Paris după Armistițiu, și am întâlnit-o pe Tamara în prima mea iarnă aici, așa că asta înseamnă cât? Nouă ani!

— De ce la Paris?

— Soțul meu este francez. A lucrat în Anglia în timpul războiului. Ne-am căsătorit când aveam optsprezece ani, a adăugat ea, răspunzând unei întrebări pe care nu i-o pusesem, și mi-am dat seama că se obișnuise să i se spună că părea mult mai tânără.

— O mireasă copil, a zis Tamara.

— Vorbește pentru tine, a râs Ira.

— Numele dumneavoastră pare rusesc, am spus. Yra?

— Nașa mea era irlandeză. Cea mai bună prietenă din școală a mamei. Așa că părinții mei mi-au dat și un al doilea prenume, *Eire*[1], ca să-și enerveze familiile. Știu, nu se poate scrie, e de nepronunțat. Iar numele meu de botez e atât de sinistru: Winifred. Închipuie-ți! Așa că a rămas Eire. Dar scrie-l I-R-A. Măcar așa îl poți pronunța, chiar dacă e un nume *evreiesc*, și încă unul de bărbat.

I-am aruncat o privire stânjenită Tamarei, dar chipul ei era ciudat de opac. Apoi a vorbit pe un ton ușor repezit.

— Ira m-a dus în Italia la scurt timp după ce ne-am cunoscut. Eram foarte săracă, dar voiam să pictez, și ea credea că trebuie să văd muzeele din Florența, Roma, Veneția. Și a avut dreptate. Botticelli. De Messina. În timp ce priveam mi-am zis, *Ei fac totul atât de simplu. Radios. Aș putea și eu să pictez așa, nu?* Și asta am făcut cu tine, Rafaela. Mi-au trebuit ani, dar am reușit.

M-am simțit descoperită atunci când Ira s-a întors să se uite mai bine la mine. La urma urmelor, *Frumoasa Rafaela* era triumful Tamarei, dar era și al meu.

---

1 Irlanda, numele oficial al Irlandei.

— Ira a plătit totul, s-a fălit Tamara. Ea este – și aici a ezitat, căutând expresia în engleză – nașa mea de suflet.

— Nu mă face să par atât așa bătrână, s-a lamentat Ira.

Al doilea *Furou roz* al Tamarei umplea rama într-un mod mai puțin stângaci decât primul. Gâtul avea o înclinație naturală, nu mai era torsionat, iar sânii stăteau cuminți în satinul roz. Ca și în cazul *Nudului cu columbă*, Tamara doar a schițat fața, lăsând trăsăturile pentru mai târziu.

— Pictezi o altă brunetă, am observat eu, în timpul primei pauze, într-o dimineață. Recent își revopsise părul blond.

— Vreau să compar cele două tablouri în cel mai mic amănunt posibil, a explicat ea.

Ce îi plăcea la ambele, mi-a spus, era cadoul de la mine:

— Dantela de pe piept este excitantă; e dificilă. Nu am mai pictat carnea prin dantelă până acum. Îmi place provocarea, a zis ea, zâmbind. Uită-te la tine, transpiri.

Caloriferele se înfierbântaseră atât de tare în apartamentul Tamarei, încât am lăsat ferestrele deschise. Îi eram recunoscătoare, mai ales în timpul pe care îl petreceam stând în poze, care făceau să mă doară mușchii. Orele fără număr în care am stat arcuită pentru ambele versiuni ale *Frumoasei Rafaela* fuseseră destul de greu de îndurat chiar și pe o vreme mai călduroasă. Într-un atelier friguros, efortul de a menține poza de *Rafaela* – ca să nu mai vorbesc și de poziția pe jumătate așezată pentru *Nud cu columbă* – mi-ar fi provocat dureri chiar și după baia de seară. M-am uitat din nou la pielea ei descoperită, din ambele autoportrete: nu eram singura care se bucura de căldura radiatorului. Copiase fără milă furoul meu în ambele tablouri, chiar și dantela care se destrămase.

— Aș *putea* încerca să repar asta pentru tine, m-am oferit din nou.

— Nu, a spus ea, spre încântarea mea. O ador exact așa cum este.

11

În săptămâna în care am terminat rochia Irei, la o lună după ce-i întâlnirăm pe cei doi colecționari bogați la Salonul de toamnă, Tamara a organizat o serată, prin care dorea să-și sărbătorească triumful, asigurându-se că i-a invitat atât pe mostruosul baron teuton, Kuffner, cât și pe mierosul doctor francez, Boucard. Cu trei zile înainte de petrecere, în timp ce stăteam lungită pe patul Tamarei la sfârșitul unei zile de muncă, aceasta s-a trezit și s-a întors spre mine.

— Iubito, tocmai am avut un vis. Vrei să faci ceva pentru mine?

— Orice.

— Nu te grăbi, *ma petite*. Întâi ascultă. Ăsta a fost visul meu. Sunt la petrecere și toată lumea e aici, o sută de oameni: prinți și prințese, baroni ai băncilor și stele de cinema, oameni din presă, toți. Și, deodată, se stinge lumina. Iar apoi, pentru o secundă, o lumină puternică strălucește pe tine, Rafaela, ca pe o cântăreață aflată pe o scenă. Tu pozezi pe canapea, exact așa cum ai pozat pentru *La Belle*. Te întinzi ca o pisică, dar nu te vedem decât preț de o secundă, iar apoi luminile se sting din nou. Asta se întâmplă de trei ori, ca trei fulgere, iar apoi luminile se reaprind, iar tu dispari, dar ochii tuturor sunt ațintiți asupra ta. Imaginea ta plutește mereu în ochii lor. Nu pot să te vadă decât pe tine. Nu se pot gândi decât la tine. Nu pot vorbi decât despre tine.

M-am holbat la Tamara, hipnotizată.

— Și apoi înnebunesc și-mi cumpără toate tablourile.

— Vrei să-mi dau jos hainele la petrecerea ta?

— Doar pentru trei secunde, Rafaela. Una, două, trei. Vor fi fotografi, dar îți promit că nu te vor fotografia.

— Hm... am zis eu, șezând, cu brațele strânse în jurul picioarelor.

— Te rog? Dacă faci asta, nimeni nu va uita niciodată lucrarea mea. Te-aș plăti oricât.

Ceea ce îmi cerea Tamara era mai puțin umilitor decât multe alte lucruri pe care le făcusem pentru bani, și chiar suna destul de frumos. Nu era nimic din ceea ce prietenii mei de la librărie nu văzuseră deja la Salon, grație lui Bobby Nightinghoul și gurii lui mari. Am tras cearșaful spre mine, gândindu-mă.

— Ce ai face tu pentru mine?

— Orice, a spus ea ferm. Ce ai dori să fac?

Vreau să-mi spui că mă iubești, m-am gândit eu. Dar nu voiam să-i cer asta. Voiam ca ea să-și dorească să spună asta.

— Vreau... am început.

Am lăsat cearșaful să alunece de pe mine și m-am oferit ochilor ei. Când s-a întins spre mine, m-am retras.

— Vreau să mă duci într-o călătorie de Crăciun. O săptămână, fără nimeni altcineva.

Tamara s-a tras înapoi.

— Și cum rămâne cu fiica mea?

— Tatălui ei îi va fi dor de ea Crăciunul acesta. Va fi extrem de recunoscător, am spus, simțindu-mă nerușinată.

— Rafaela, tu ești evreică. Ce-ți pasă ție de Crăciun?

— Ți-am spus că sunt catolică, am zis. Nu una practicantă, dar îmi pasă foarte mult.

Nu am sărbătorit niciodată Crăciunul până ce nu s-a recăsătorit mama, dar zece la rând își puseseră amprenta. Gin și cu mine petrecuserăm primul Crăciun singure, pe rue Laffitte, în timp ce iubiții noștri îl petreceau alături de soțiile și copiii lor. Fiindu-ne dor de casă, am ascultat discuri și am mâncat icre negre la cutie, cu prea multă șampanie. Când Gin m-a rugat să o învăț un colind italienesc de Crăciun, mi-a venit rău de la stomac și m-am băgat în pat. Bineînțeles că îmi păsa.

Am văzut fața Tamarei întunecându-se.

— Sunt sigură că poți să plătești altă fată să facă asta, am zis.

— Nu.

— Nimeni nu va ști că *nu* sunt la petrecerea ta. A fost doar un vis.

— Nu.

Am dat din umeri.

— Știam că nu vrei vrea să mergi.

Fața Tamarei s-a luminat.

— Putem merge *oriunde*?

— Oriunde, cu condiția să fim doar noi două, am repetat, ca un copil care își deapănă povestea. Vreau să dorm cu tine în fiecare noapte și să mă trezesc cu tine în fiecare dimineață.

— Bine.

Am zâmbit.

— Te duc în Italia.

— O, mulțumesc.

— Știi că orășelul tatălui tău vitreg nici măcar nu e *pe* partea continentală a Italiei, draga mea?

— Nu sunt *proastă*, am spus, stânjenită.

— Putem merge ca turiste, Rafaela. Nimeni nu trebuie să știe că ești italiancă. Dacă întreabă, poți să le spui că ești spanioloaică. Putem să mergem la muzee și să stăm la hotel.

Avea dreptate. Poate că un Crăciun în Italia nu m-ar fi îmbolnăvit și nu m-ar fi întristat atât de tare, dacă îl petreceam cu ea. Și, la urma urmelor, obțineam ceea ce *voiam eu.*

— Mulțumesc, Tamara.

— Fată bună, a zis Tamara. De data asta nu m-am mai ferit. Vei fi splendidă.

În dimineața petrecerii , Tamara m-a pus să pozez doar o oră, apoi mi-a cerut să o ajut să mute mobila. Am așezat trei reflectoare fotografice în fața familiarei canapele gri și am scos paravanul în față, să mă pot schimba în spatele lui.

— Luminile din pereți se sting, a zis Tamara, arătând spre scoicile electrice aliniate de-a lungul camerei. Prietenul meu d'Afflitto dă paravanul deoparte. Apoi lămpile *astea* se vor aprinde pentru

o secundă, și iată-te pe tine, exact așa cum ești în tablou. *Ravissante*[1]. Flash, flash, flash. Apoi se face întuneric, și d'Afflitto pune paravanul la loc. Când se aprind din nou toate luminile, te poți îmbrăca fără să te vadă nimeni. E în regulă?

Am încuviințat din cap, amintindu-mi-l pe marchizul d'Afflitto cu batista aruncată peste față.

— Ești foarte prevăzătoare. Mulțumesc.

— Nu te deranjează?

— Doar să ai grijă să nu mă atingă nimeni.

— Am să stau chiar acolo.

— Atunci nu mi-e teamă.

— Toată lumea o vrea pe fata goală de la petreceri, a zis Tamara, luându-mi unul dintre lobii urechii între două degete. Dar eu am să te țin doar pentru mine.

După mobilier, am mutat tablourile. *Nud cu columbă, Miezul verii* și al doilea *Furoul roz* erau expuse pe șevalete, în jurul lor fiind atârnate lucrări recente, care nu se vânduseră încă: primul *Furoul roz,* câteva mici lucrări abstracte, precum și micile naturi moarte, pe care Tamara le pictase chiar înainte să ne cunoaștem. Două fotografii de dimensiuni mari stăteau una lângă alta pe o masă încărcată cu flori: una cu *La Belle Rafaela*, cealaltă cu *Kizette au balcon.*

Chiar și așa, portretul pe care Tamara i-l făcuse lui Tadeusz domina încăperea, la fel cum Tadeusz, chiar în absență, arunca o umbră atât de lungă peste zilele Tamarei. Monumental și indiferent, proiectându-se pe un cer plumburiu, un bărbat frumos îmbrăcat într-un palton și purtând mănuși albe se apleca în interiorul ramei tabloului sau ieșea din ea, cu un plic vârât sub braț și cu jobenul în mână. Tabloul era dominat de imaginea paltonului negru, elegant al bărbatului, din lână groasă, care se mula, după toate aparențele, cu revere late – oare din satin? Deasupra zidului format de palton, ochii lui Tadeusz, răniți, dureroși, îi

1 Încântătoare (fr.).

întâlneau pe cei ai privitorului, dar fără încredere. Pupilele lui nu aveau nici o pată de alb.

Un alt lucru remarcabil era acela că, în timp ce lucrările neterminate ale Tamarei stăteau expuse pe șevalete, portretul lui Tadeusz fusese agățat pe perete, deși nu era atât de bine *finisat*, ca celelalte lucrări ale Tamarei. Nu era doar o singură tușă „nelalocul ei": întreaga mână stângă a bărbatului, sprijinită pe o bordură și ținând jobenul, fusese lăsată, în mod evident, *ne*finisată. La prima vedere, tabloul putea fi al oricărui bărbat arătos din înalta societate, la o seară de jazz. La o a doua privire, cunoscând-o pe Tamara, era greu să nu observi plicul și să nu-ți amintești de actele de divorț pe care le adusese Tadeusz. Era greu să nu vezi mâna nepictată ca pe o mică răzbunare din partea Tamarei. Era manifestarea alegerii ei de a nu-i picta nici verigheta, nici degetul gol.

M-am dus acasă să fac baie și să mă schimb, dar și ca să evit situația jenantă de a fi prima la petrecere. Când m-am întors, salonul era atât de aglomerat încât am putut face turul camerei fără să fiu remarcată. Încercând să-mi las paltonul în dormitor, m-am trezit prinsă în spatele prietenei Tamarei, Romana de La Salle, îmbrăcată într-o rochie roz vaporoasă, care vorbea cu o brunetă atletică, cu părul scurt.

— Tu ai inspirat portretul pe care Tamara i l-a făcut mamei mele, a spus Romana cu o voce pițigăiată, prinzând cu degetul reverul femeii în costum bărbătesc. Vino să-ți arăt!

Le-am lăsat pe cele două să-și croiască cu greu drum spre dormitor prin mulțimea din fața mea. Mi-am amintit că Romana avea un șarm cochet, de fetișcană, pe care îl putea folosi oricând voia. Poate că afirmase la Salon că era una dintre puținele femei heterosexuale care mai rămăseseră la Paris, dar asta nu o oprea să strălucească la petrecerea Tamarei, în timp ce se întorcea, destul de des, să o privească pe însoțitoarea ei.

— De cât timp o cunoști pe Tamara?

— Nu ne-am cunoscut încă. Am venit cu niște prieteni, a spus concis femeia-bărbat.

Deși nu zâmbea, i se vedeau dinții albi. În timp ce ea și Romana stăteau în fața portretului bărbătesc al ducesei de La Salle pictat de Tamara, mi-am dat seama că singura trăsătură pe care o puteam vedea la Romana, fata care abandonase școala de arte și mă impresionase cu elocvența ei, era bărbia voluntară, pe care o avea în comun cu mama ei. Și mi-am mai dat seama că femeia în costum bărbătesc, care se prefăcea indiferentă la atenția pe care i-o acorda Romana era, cel mai probabil, atleta Violette Morris.

Vi Morris, așa cum o numeau ziarele (Vi rimând cu *știi*, nu cu *vai*), și-a îndesat o mână în buzunar, sprijinindu-se cu cealaltă pe mormanul de haine de pe patul Tamarei, oglindind poza adoptată de ducesa de La Salle în tablou. Doar atunci, comparându-le pe cele două femei, am remarcat detaliile feminine din portretul Tamarei: părul cu bucle mari, artificiale, buzele și obrajii rujați, decolteul cu guler alb, care era mai adânc decât reverele oricărui bărbat, decât al unui actor într-o piesă cu pirați. Când m-am uitat la degetul ridicat al ducesei, cu unghia frumos tăiată și vopsită exact cum aș fi vopsit-o eu pe a mea, mi-am dat seama că Tamara o pilise într-un oval ascuțit și îi făcuse o manichiură franțuzească. Violette era mult mai masculină, și totuși aroganța cu care fiecare figură își domina spațiul era frapant de similară. Din felul dezinvolt în care Vi se sprijinea pe patul Tamarei, ți-ai fi imaginat că ea, și nu eu, micuța *grisette*[1], disperată să găsească un loc unde să-și pună mantoul, petrecuse mai mult timp în el.

— *Mais non*, a zis ea, așteptându-se la o replică măgulitoare. Nu seamănă deloc cu mine.

După ce au plecat din cameră, Romana cu o mână grațioasă pe umărul lui Vi, mi-a făcut plăcere să-mi agăț, pentru prima oară, haina în dulapul Tamarei, ca să nu se piardă în mulțimea celor de pe pat. Acum puteam să plec oricând voiam. Când am ieșit din dormitor, primul lucru pe care l-am observat, prin fumul gros de țigară și muzica sufocantă de gramofon, a fost că Tamara, strălucitoare cu mărgele în breton, poza pentru un fotograf, flan-

1 Grisette – tânără lucrătoare franțuzoaică, derivat de la gri, culoarea hainelor ieftine purtate de acestea.

cată de cei doi colecționari bogați de la Salonul de toamnă. I-am recunoscut pe suavul doctor francez Boucard, cu acul de cravată cu perlă gri, și pe hirsutul baron teutonic Kuffner, cu ochelarii lui. Din conversația lor, am putut distinge titlurile *Miezul verii* și *Nud cu columbă.*

— Își vinde lucrările înainte de a le termina? Nu e rău, l-am auzit pe marchizul d'Afflitto, îmbrăcat elegant, purtând chiar și un papion purpuriu, murmurându-i Romanei.

— Se pare că asta încearcă, a fost de acord Romana, impresionată.

În timp ce Violette semna un autograf, Romana m-a salutat, amintindu-și conversația noastră de la Salon.

— Romaine Brooks nu este aici astă-seară, dar a venit prietena ei, Natalie, a spus ea, arătând spre o pată strălucitoare de păr blond, aflată pe partea cealaltă a camerei, înainte ca Vi să-și îndrepte din nou atenția spre ea, deturnând-o.

— Vrei să ți-o prezint pe Tamara? a întrebat-o ea pe Violette.

— Nu-i grabă, a răspuns atleta, mijindu-și ochii spre Tamara într-un fel care sugera că nu îi plăcea ceea ce vedea. Pare ocupată.

Dacă salonul era aglomerat – în cinci minute le-am zărit pe Nancy Cunnard, ornată în fildeș, pe Tallulah Bankhead, cu o sută de șiraguri de perle în jurul gâtului, pe Filippo Marinetti și pe uscătivul, sculpturalul Jean Cocteau –, sufrageria era încă și mai înțesată de oameni. În arcada dintre două benzi ornate cu pene, am văzut și de ce.

Toată lumea o vrea pe fata goală de la petrecere, spusese Tamara. Nu îmi imaginasem că așa ceva chiar există. Am văzut, întinsă, pe masa din sufragerie, o fată de vârsta mea, care nu avea pe ea altceva decât stridii. Am clipit din ochi: nu, purta o tavă masivă de argint, pe care un mozaic dens de stridii, pe jumătate din cochilie, strălucea de pe un pat de gheață. Doar un mic prosop separa tava de burta ei goală. Alge marine se încolăceau ușor prin părul ei, pe coapse și pe brațele întinse, în timp ce un prosop alb îi înfășura picioarele de la genunchi până la tălpi, ca o coadă de sirenă. Tava de argint acoperea toată partea de mijloc a fetei, deși puteam să observ că unii bărbați, care stăteau la nivelul tălpilor

ei puteau să vadă destul de mult de-a lungul picioarelor acesteia, în timp ce brațele și pieptul ei goale se înălțau nestingherite deasupra tăvii. Pleoapele de sidef nu i s-au deschis niciodată, părul ei de culoarea mătăsii de porumb se întindea un metru în jurul ei, și deși mâinile lor pline cu stridii treceau la câțiva centimetri de sânii ei frumoși, nici un oaspete nu îndrăznea să o atingă. O voiam pe fată. Îmi era frică de ea. Mă simțeam depășită. Mă simțeam fericită că nu eram în locul ei.

Mai eram fericită și pentru că Tamara îmi promisese că va sta lângă mine când voi poza: când am văzut-o apoi, stătea de vorbă cu editoarea revistei *Die Dame*, ca și când fata de pe masă nu ar fi fost nimic mai mult decât un vas cu flori. Era clar, din gesturile editoarei, că vorbeau aprins despre *Miezul verii* și, deși nu o puteam auzi prin gălăgia din încăpere, vedeam cum se lingușește și pledează – până când Tamara a tras deoparte o draperie de catifea gri, descoperind unul dintre mormanele de tablouri sprijinite de perete, cu fața întoarsă. A trecut repede cu degetele printre ele, până ce a ajuns la unul cu două femei cu pălării cloș, una cu spatele spre privitor, iar pe cealaltă am recunoscut-o ca fiind Ira Perrot, după nasul lung și ochii ciudat de aprinși. Am văzut-o pe *éditrice* dând din cap de plăcere, iar cu coada ochiului i-am surprins pe Kuffner și Boucard ascultând cu nesaț schimbul de cuvinte. Apoi Tamara m-a văzut și i-a făcut semn lui d'Affitto să ajute cu luminile.

Când m-am dus să mă dezbrac în spatele paravanului, am găsit rochia roșie cu o singură mânecă, drapată peste canapeaua de catifea, exact așa cum o lăsa Tamara atunci când lucra la primul *Frumoasa Rafaela*. Vederea ei m-a liniștit și m-a ajutat să intru în poză, în ciuda zgomotului de dincolo de paravan. L-am anunțat pe d'Afflitto când am fost gata, și l-am văzut făcându-i un semn Tamarei, care a bătut într-un pahar cu o furculiță de stridii.

— Doamnelor și domnilor, v-am adus aici în seara aceasta pentru a sărbători un tablou, a spus ea. În acest an, cel de-al șaselea de când expun la Salon, mi-au fost acceptate două lucrări. Prima, *Kizette au balcon*, a câștigat o medalie la Exposition Internationale des Beaux-Arts din Bordeaux vara trecută, în timp ce

a doua, *La Belle Rafaela*, a făcut obiectul primei mele vânzări la Salonul de toamnă.

— Înainte chiar de deschiderea Salonului, a exclamat d'Afflitto.

— În orice caz, a spus Tamara cu modestie, tablourile mai petrec o ultimă seară la Petit Palais, iar Kizette petrece noaptea dormind dusă la bunica ei, așa că am pentru voi aici, în seara aceasta, un tablou viu, ca o bijuterie. Doamnelor și domnilor, vă prezint *La Belle Rafaela.*

Așa cum plănuise, luminile s-au stins. L-am auzit pe d'Afflitto mișcându-se ușor prin întuneric, în timp ce îndepărta paravanul. Iar apoi, lămpile fotografice au strălucit ca niște fulgere, exact așa cum promisese Tamara, în timp ce mulțimea adunată gâfâia și țipa. Ochii mi s-au deschis puțin cât să văd camera întreagă uitându-se la mine – Boucard, Kuffner, d'Afflitto, editoarea de la *Die Dame*, Romana de La Salle, brusc, în poala lui Vi Morris –, fiecare gură fiind căscată de mirare. Mi-am închis ochii strâns când am văzut admirația de pe fețele lor și am auzit cuvântul *belle* plutind prin mulțime, ca vântul când culcă iarba.

În timp ce mulțimea se holba la mine, goală și luminată de flashuri, m-am simțit poleită, splendidă, radioasă, timorată: eram o zeiță, o statuie, un sacrificiu de sânge. Reflectoarele fotografice s-au stins din nou, iar d'Afflitto – să-i dea Dumnezeu sănătate – a pus paravanul înapoi. În momentul în care mă întindeam după haine, Tamara mi s-a alăturat, mai mult ca un val de parfum și de satin cald. Cred că își abandonase postul de lângă întrerupătoarele luminilor din perete. Mâna ei cu inel m-a găsit în întuneric și mi-a șoptit la ureche:

— Ai fost exact ca în visul meu.

În clipa aceea, în timp ce mulțimea începea să vocifereze în așteptarea luminii, m-am simțit la fel de frumoasă cum mă vedea ea.

— Inima ta, a spus ea, cu mâna pe sternul meu, bate atât de tare.

— Pentru că sunt fericită, am răspuns, sărutând-o.

Exact atunci, un sunet violent a străbătut camera.

— *Sale fils de putain!*[1] a urlat o femeie. Și acesta a fost cel mai drăguț lucru pe care l-a spus.

Mulțimea a erupt, iar Tamara împreună cu ei, repezindu-se spre sursa țipătului.

— Cineva a atins-o pe fată, am auzit vocea unui bărbat, explicând.

S-a aprins o lumină în bucătărie, luminând slab sufrageria, iar salonul a trecut de la negru la gri.

— Cineva a ars-o cu un trabuc, a zis o altă voce.

Am auzit o cascadă grea, metalică, de plesnituri, și tava de argint s-a prăbușit pe podea.

M-am îmbrăcat repede, zdruncinată de veste, dar când am încercat să mă strecor dincolo de paravan, m-am oprit. Tamara plecase. D'Afflitto plecase. Romana și Violette tocmai plecau și ele, îndreptându-și hainele, în drum spre sufragerie, de unde vocea fetei cu stridiile umplea apartamentul de sânge și rahat, de gheață și unghii, de nori de moloz.

Două siluete au rămas, totuși, în salon, aplecate peste tablourile care zăceau pe podea. Una, ghemuită, a aprins o brichetă: am văzut că cei doi bărbați erau baronul Kuffner și dr. Boucard. Cu favoriți roșii și greoi, pe picioarele sale, baronul Kuffner putea fi un zeu norvegian îmbătrânit, cu un ciocan și un fulger în mână. Cochetul dr. Boucard, cu flacăra în mână, ar fi fost aliatul său mai tânăr și mai viclean.

S-au mișcat repede, dar meticulos printre pânzele sprijinite de perete, ca niște piese de domino. Brusc, s-au oprit.

— Uită-te la asta, a murmurat baronul Kuffner în franceza lui cu accent puternic. I-am auzit un hohot de băiețandru în voce, ca și cum faptul că se furișa în întuneric sporea plăcerea pe care i-o produceau tablourile.

— O, hai s-o facem, a zis dr. Boucard pe un ton care venea în contrast cu calmul lui profesional.

---

1 Nemernicule, mă-ta e o curvă (fr.).

Cu grijă, cei doi au ridicat un mic tablou, l-au întors cu fața și l-au sprijinit de perete. În semiobscuritate, lumina brichetei a dezvăluit tabloul bucată cu bucată: *Rafaela în verde.*

— Cred că ar trebui să-l puneți la loc, am zis.

Cei doi bărbați și-au ridicat privirile, alarmați de vocea mea venind în întuneric. O altă lumină s-a aprins în sufragerie, iar ei s-au uitat de la tablou la mine și iar înapoi.

— Așadar *tu* ești modelul, a zis baronul Kuffner, prin strălucirea ochelarilor săi.

— O, dar e micuța prietenă evreică a Tamarei, a spus mieros dr. Boucard.

Privirea lungă și crudă pe care mi-au aruncat-o cei doi bărbați – urmată de ocheada scurtă și amuzată pe care au schimbat-o între ei – m-a trimis degrabă în dormitorul Tamarei, unde, cât mi-am luat paltonul, am avut timp și să-mi înfund adânc pălăria pe cap. Dacă aș fi putut ieși nevătămată pe fereastra Tamarei, în clipa aceea aș fi făcut-o.

Când am reapărut, cei doi bărbați erau adânciți într-o conversație aprinsă cu Tamara, legată de tabloul respectiv. I-am făcut semn cu mâna, iar ea mi-a răspuns cu o fluturare a degetelor, fără să vadă, ca și cum sărutul din spatele paravanului nici nu ar fi existat. Își făcea treaba, m-am consolat eu. Mi-o făcusem și eu pe a mea, la urma urmelor: puteam să plec. Chiar înainte să ajung la ușă, am dat nas în nas cu Anson Hall. Am aflat mai târziu că el și Natalie Barney se cunoșteau de la librăria Sylviei, dar pe moment am fost pur și simplu uluită.

— O, ești aici, am zis.

— Ei bine, *tu* ești cu siguranță aici.

— Bănuiesc.

— De ce nu rămâi?

— Sunt jenată.

— Nu te-ai simțit bine acolo, pe canapea? Arătai ca și cum ți-ar fi făcut plăcere, a zis Anson. Eu m-am simțit, cu siguranță, bine.

Este *exact* motivul pentru care vreau să plec, m-am gândit, impacientată.

— Nu mi-a fost jenă acolo, dar îmi este jenă să rămân, am spus, cu o privire involuntară spre Tamara, Kuffner și Boucard.

Ca și când mi-ar fi simțit ochii îndreptați spre ei, cei trei s-au uitat la mine chiar în clipa aceea. Anson și-a ridicat paharul spre ei într-o mișcare greoaie, iar ochii doctorului s-au luminat, drept răspuns, ca și când ne-ar fi fotografiat pe amândoi, în timp ce baronul cel masiv nu se uita decât la mine.

— Ai fost steaua spectacolului, până când a început fata aceea, a spus Anson.

— Vrei să zici că până în momentul în care un bărbat nebun și-a pus în cap s-o *ardă*, l-am corectat. A fost dezgustător.

Conștientă de faptul că baronul Kuffner se uita pe deasupra Tamarei, căutându-mă cu privirea, am observat cum pe chipul lui Anson apare o expresie complexă, ca și cum i-ar fi părut rău, înainte ca dr. Boucard să-și facă apariția și să se agațe de brațul său. În timp ce făceau prezentările – și înainte ca wagnerianul Kuffner să se repeadă furtunos spre mine –, m-am strecurat afară, nu înainte însă de a-i promite lui Anson că ne vom întâlni la o cafea a doua zi.

Când am trecut pe lângă stația de taxiuri aflată în apropierea celei de metrou din apropierea Tamarei, am fost surprinsă să văd o siluetă familiară urcând într-un taxi, însoțită de un bărbat îmbrăcat extravagant.

— Maggey?

Prietena mea din Bois de Boulogne s-a aplecat să închidă portiera mașinii, o șuviță lungă de păr blond ieșindu-i de sub borul pălăriei.

— Nenorocitul ăla pervers, a zis ea în franceză. M-am oprit din mers, imobilizată de surpriză: Maggey fusese fata de la petrecerea Tamarei. Nu o recunoscusem goală, și nici nu o mai auzisem țipând așa înainte. Nu m-a auzit când am strigat-o iar pe nume, dar chiar înainte să trântească portiera, am auzit o tuse umedă, edematoasă. Părea bolnavă.

12

Am mers pe jos până acasă, iar după ce am ajuns, am patrulat prin cameră, clătinându-mă între amețeală și greață. Mi-am dat jos hainele de pe mine și m-am privit în oglindă, corpul meu cărnos, familiar, părându-mi-se ciudat și strălucitor nu doar din cauza ochiului excentric al Tamarei, ci și din pricina privirilor mulțimii. Apoi am fumat o jumătate de țigară și mi-am atins-o de piele, apoi am sărit cât colo, scârbită, înainte de a încuia într-o cutie amintirea urletului lui Maggey. În sfârșit, incapabilă să adorm, am lucrat la rochia Irei, iar cerul începea să se lumineze atunci când am legat ultimul nod. Gin nu dormea acasă, altfel aș fi trezit-o. Când am terminat, am luat rochița în brațe, singură, dornică să mă mândresc cu ea.

A doua zi, când m-am dus să pozez am luat rochia cu mine.

— E aproape la fel de frumoasă cum ai fost tu aseară, a exclamat Tamara. Mă duc să-i spun Irei în prima ta pauză. Nu o pot suna, pentru că, uite, a zis ea. Firul telefonului se bălăngănea, scos din priză.

— Oamenii doctorului Boucard și ai baronului Kuffner m-au sunat fiecare de câte două ori în ultima oră!

— O vor pe *Rafaela* noastră?

— Da, dar nu am de gând s-o vând, a spus Tamara.

— Ce ai de gând să faci? am întrebat.

— Păi, nimic la început. Pur și simplu, am să-i las s-o *vrea*, câteva zile. Apoi voi lua o hotărâre.

Știam că Tamara plănuia mai multe decât susținea, pentru că mi-a cerut să pozez pentru aproape terminatul *Miezul verii*, chiar dacă nu eram la ciclu. Din scaunul meu, cu florile de hârtie în

mână, puteam să văd rochia albastră a Irei strălucind pe umerașul de satin pe care îl agățasem deasupra uneia dintre ușile franțuzești ce dădeau spre dormitor. Nu îmi plăcuse felul în care doctorul și baronul se uitaseră la mine, dar ideea că Tamara îi refuzase pe amândoi mă făcea să mă simt mândră. Ședeam, spumegând în tăcere la gândul acelor patru telefoane, la amintirea modului în care cuvântul *belle* nivelase mulțimea seara trecută, la vederea crinului albastru strălucitor al rochiei pe care o făcusem cu propriile mele mâini.

Tamara a ieșit în timpul primei noastre pauze, întorcându-se cu ciocolată și cu vestea că Ira va veni să mă plătească în după-amiaza aceea. Promisesem că mă voi întâlni cu Anson la ora patru, așa că, atunci când Ira nu a apărut la patru fără un sfert, i-am lăsat rochia Tamarei, fără tragere de inimă, și m-am grăbit să plec.

Apartamentul Tamarei era la două clădiri distanță de intersecția străzii ei înguste și liniștite cu rue Vaneau, ceva mai largă: era imposibil să intri sau să ieși din apartamentul ei fără să fii văzut de clienții de la Bistrot Varenne, sau de blajinul și micuțul ospătar, căruia îi plăcea să stea proțăpit în ușă, cu o țigară, după-amiaza, mormăind apreciativ ori de câte ori treceam pe acolo. Deși în după-amiaza aceea, ca întotdeauna, am mers pe partea cealaltă a străzii ca să-l evit, eram, totuși, suficient de aproape încât să zăresc o străfulgerare prin geamul din stânga mea și să prind o boare caldă de aer încărcată cu aromă de cârnat, înainte ca un bărbat hirsut și rumen să iasă greoi afară. Tocmai când ochiul meu înregistra faptul că bărbatul voluminos își lăsase haina înăuntru, mi-am dat seama că traversează strada spre mine.

— Rafaela!

Era baronul Kuffner. Ochii lui mici străluceau galben-verzui prin lentilele ochelarilor și afișa un zâmbet larg.

Am ridicat o mână ca să-l opresc.

— Știu că vreți să vorbiți cu Tamara, însă nu vă pot ajuta, am spus.

— Dar vreau să vorbesc cu *tine*, a zis el, făcând un gest cu mâna spre ușa bistroului. Nu vrei să mi te alături la un pahar de vin?

— Sunt în întârziere, mă întâlnesc cu prietenul meu, am spus, profitând de ambiguitatea limbii franceze și lăsându-l să creadă că ar putea avea motive să se teamă de un bărbat.

— Altă dată?

Am pufnit și am mers mai departe.

Scurtătura pe care am încercat-o în drum spre Shakespeare and Company mai mult m-a întârziat.

— Anson a venit și a și plecat? am întrebat eu, intrând grăbită în librărie.

Când Sylvia și-a ridicat privirea, cu o politețe autentică, de pe scrisoarea pe care o citea, m-am simțit ca o bădărană: nici măcar nu spusesem bună ziua.

— Îmi pare rău, draga mea. Nu a mai trecut pe aici din weekend.

— Mulțumesc, am spus, cerându-mi scuze din tonul vocii. Îmi pare rău pentru deunăzi.

— Te referi la episodul în care l-ai pus la punct pe Bob?

— Îmi pare rău că m-am pierdut cu firea.

— Nu te-ai pierdut cu firea. Doar ai pus lucrurile la punct. Uneori are nevoie să fie pus la locul lui un pic.

Am dat din cap, timid, și m-am așezat lângă soba caldă.

— În apărarea lui, a zis ea, cred că încerca doar să fie protector. Se pare că amica ta, pictorița, se învârte prin locuri destul de ciudate. Dar poate fi insuportabil. I-am spus să-și vadă de treaba lui.

— A fost foarte amabil din partea dumneavoastră. Știu că este un client important, am zis, arătând cu mâna spre peretele acoperit de cutii poștale pe care soția lui Bobby le cumpărase pentru magazin. Numele lui era pictat sub una dintre cele mai mari.

— Vreau ca toți abonații mei să se simtă bine-veniți aici, a spus Sylvia. Nu doar câțiva lăudăroși cu gură mare. Poți să-ți ridici și tu corespondența de aici, dacă vrei.

— Eu nu primesc niciodată scrisori, am zis. Dar mulțumesc. Pentru tot, vreau să spun. Scuze. V-am întrerupt.

— Deloc, a zis ea, scuturându-și buclele elastice în clipa în care și-a îndreptat spinarea.

Plăcerea de a fi terminat rochia Irei mă făcea mai mult decât oricând mai atentă la felul în care erau îmbrăcați oamenii din jurul meu: jachetica de tweed a Sylviei îi venea perfect, dar mânecile erau prea scurte.

— Nu dau la tipar următorul număr din *transition*[1] înainte ca Joyce să termine *Anna Livia Plurabelle*, a explicat ea cu un zâmbet.

Habar nu aveam despre ce vorbea, dar tocmai acesta era unul dintre motivele pentru care îmi plăcea. Oare o bucată suplimentară de catifea maro ar arăta elegant sau pretențios la mânecile acelea? A ridicat scrisoarea pe care o citea, o listă aproape ilizibilă de nume.

— Și apoi, când apare, zice aici că vrea să trimit un exemplar la patruzeci de adrese diferite. Dar problema este că patruzeci de exemplare plus timbrele poștale fac patru sute de franci, iar Adrienne a pus piciorul în prag.

A făcut semn cu mâna către cineva care venea de afară și am văzut că era Adrienne, purtând iar costumul ei văluros și haina neagră, strânsă pe talie. Mi-am amintit de albumul Vermeer pe care Sylvia mi-l arătase în septembrie și m-am gândit, unu, că Adrienne Monnier era îmbrăcată ca una dintre slujnicele lui Vermeer, doi, că nu o văzusem niciodată îmbrăcată altfel, și trei, că rezolvase problema de a fi o femeie grasă într-o epocă în care moda le era adresată doar femeilor slabe, ignorând pur și simplu moda. În uniforma aceea pe care și-o alesese, mi-am dat seama, Adrienne părea un simbol, nu o grăsană. I-am făcut și eu semn cu mâna, impresionată, și mi-a acordat onoarea unui zâmbet cu gropițe. Când m-am uitat iar înapoi la Sylvia, își lovea cu degetul puntea nasului.

---

1 Revistă literară experimentală, în paginile căreia au fost publicați artiști suprarealiști, expresioniști și dada. A fost fondată în 1927, de poetul Eugene Jolas și de soția sa, Maria McDonald, și publicată la Paris.

— Așa că zic să facem un compromis, organizând o seară de lectură la magazin de îndată ce termină, a hotărât ea. Și apoi, ce pot face eu e să le scriu tuturor oamenilor ăstora și să-i invit.

— Asta înseamnă o mulțime de scrisori.

— Îmi pare *tare* rău să-l dezamăgesc, dar tot e ceva decât nimic.

— Are noroc să vă aibă.

Nu am simțit nici o undă de amărăciune în râsul Sylviei.

— Norocul e al meu, a zis ea. Acum ți-am împuiat capul. Vrei să-l aștepți pe Anson?

Am încuviințat din cap.

— Aveți cărți noi de artă?

— Săptămâna asta nu, dar am făcut schimb cu cineva între un manual de medicină plin de ilustrații și un exemplar din *Pomes Penyeach.*

Am râs.

— Chiar ați făcut asta?

— Nu poți să refuzi un admirator. Și apoi, am o slăbiciune fatală pentru *les rossignols.*

— *Les* ce?

— Privighetori. Așa le spun librarii francezi cărților pentru care nu poți nici să *plătești* pe cineva să le cumpere. Dar e frumoasă, în felul ei. Vrei s-o vezi?

— De ce nu? am răspuns, și m-am așezat confortabil cu cartea lângă sobă. La început, viscerele spongioase mi-au creat repulsie, dar când am ajuns la LE SYSTÈME MUSCULAIRE, cu rețeaua lui dantelată, la fel de roz ca rochia Chanel a vecinei mele de odinioară, Theresa, am simțit cum mă înfioară o plăcere pe care nu o înțelegeam decât pe jumătate. *Asta* era ce vedea Tamara când îmi atingea cu atenție membrele, în timpul lucrului, observându-mă cu privirea aceea plată, de pictor. *Asta* era a doua rotunjire, distinctă, a coapsei din *Frumoasa Rafaela,* proeminența subtilă, separată, de sub braț. Această nouă cunoaștere m-a luat în stăpânire în timp ce priveam, dar și altceva: voiam să copiez toate astea. Capul mi s-a umplut cu vrafuri de dantele întrețesute. În mintea mea

se contura o rochie, dar din ce era făcută? Satin? Piele? Rulouri strânse și groase de mătase brodată? Miile de fibre separate, dar paralele s-au divizat, au radiat, înmănunchindu-se în noi combinații, ca apele împletite ale unui râu de munte. O mică prăvălie de rochii, a prins formă în mintea mea, un loc la fel de cald și de îmbietor ca librăria Sylviei. În vitrina magazinului meu puteam vedea un manechin îmbrăcat cu întregul *système musculaire* în sine – frumos, imposibil –, ca într-o rochie. Nu voiam să îmbrac pe cineva anume, voiam doar s-o văd, să o fac, rochia în sine, o confecție la fel de elaborată ca jacheta unui matador, o viziune la fel de simplă precum corpul uman. M-am îndepărtat de manual, ametită, ca și când m-aș fi întors dintr-o lungă călătorie: se făcuse, deodată, ora cinci.

Era clar că Anson nu mai venea. Am salutat-o pe Sylvia și am ieșit afară, neliniștită. Prietenul meu îmi dăduse plasă și trebuia să aștept o zi întreagă, să aflu dacă Irei îi plăcuse rochia. Nici măcar nu i-o arătasem lui Gin, mi-am zis țâfnoasă, întrebându-mă dacă își petrecuse noaptea prin vreun hotel. Apoi mi s-a luminat mintea: cu siguranță Ira trecuse *deja* pe la Tamara. Puteam să mă întorc și să aflu imediat. Încântată de idee, am plutit pe rue Saint-Sulpice, înapoi spre apartamentul Tamarei, perfecționându-mi scurtătura prin arondismentul VI. Ira va arăta perfect în rochie; o să-i placă; le va spune tuturor prietenelor ei bogate, iar cât timp voi aștepta să vină comenzile, una după alta, voi avea și ceva pus deoparte. *E nevoie de bani ca să deschizi un magazin, la urma urmelor*, visam eu cu ochii deschiși, ajungând pe rue Varenne. Nimeni nu a mai ieșit fără haină din cafenea ca să mă deranjeze de data asta, iar ospătarul cel mărunțel și blând era prea ocupat cu băutorii de vin de la începutul serii ca să mormăie aprobator la trecerea mea.

Când am ajuns lângă clădirea în care locuia Tamara, am văzut că lumina electrică era aprinsă, iar perdelele lăsate. O draperie de catifea gri flutura la una dintre ferestrele deschise, trasă când înăuntru, când în afară, de suflul aerului cald, de la radiator, și

cel al aerului rece al nopții. Era o imagine frumoasă, draperia aceea care se ridica și se lăsa, cu luminile felinarelor jucându-se peste catifeaua gri, la două etaje deasupra. M-am oprit să mă uit la ea, încercând să o *văd* în felul în care o făcea Tamara, în felul în care tocmai mă uitasem la LE SYSTÈME MUSCULAIRE – și apoi am auzit un sunet, două sunete. Un urlet de bebeluș. Și un țipăt de femeie, care își croia drumul în sus, pe o scară intimă.

Incapabilă să mă mișc, am rămas strângând în mână balustrada, în tăcerea lungă care a urmat, cu valijoara atârnată de un braț. Prin fanta draperiei am văzut o umbră apropiindu-se de fereastră. Apoi o pereche de mâini cu încheieturi lungi, cu degete lungi, familiare, a ieșit dintre perdele și a închis geamul. Am făcut stânga împrejur și m-am îndepărtat repede, înfigându-mi tocurile tare în pavaj.

Furioasă și singură, nu voiam să merg acasă. Am luat metroul spre Le Casino, unde dansa Gin și unde cânta uneori, și l-am rugat pe managerul cu față de șobolan să mă lase s-o caut în culise. Nu ne văzuserăm de ceva vreme, din ziua în care venise acasă cu umflătura aceea deasupra ochiului. Mă simțeam nesigură în timp ce pășeam în camera aceea întunecoasă, plină cu oglinzi, pene și praf: mă declarasem împotriva lui Daniel, iar ea se îndepărtase de mine. Dar camera era goală. Nu sosise încă la lucru, așa că m-am așezat pe canapeaua din vestiar și m-am adâncit într-un somn, negru și furios. Nici măcar nu l-aș fi putut numi somn, doar că atunci când m-am trezit, Gin mă împungea cu degetul.

— Dă-te mai încolo, dragă.

Cocoțându-se lângă mine în semifuroul ei și banda de cap, s-a zvârcolit încercând să iasă dintr-o pereche de aripi de fluture cusute cu bijuterii și și-a dat jos peruca de Cleopatra.

— Bună, am zis, neștiind dacă era încă supărată pe mine.

— Mi-ai ratat spectacolul, a spus prefăcându-se furioasă. M-am simțit ușurată.

— Ah.

Simțeam că rujul făcuse cocoloașe la colțurile gurii mele, după puiul acela de somn. L-am întins cu degetul mare.

— Nu am dormit prea mult azi-noapte. Scuze.

— Ai stat toată noaptea ca să termini rochia pentru prietena pictoriței?

Eram bucuroasă că observase, dar m-am crispat totuși de durere.

— Și tare bine mi-a făcut.

— Măcar ai fost plătită?

— Mâine, cred. De ce? (Chiar mai era nevoie să întreb?) Dar am bani, dacă ai nevoie.

— A ieșit foarte frumoasă, a zis ea.

Greșisem; făcea doar conversație.

— Tu și cu pictorița mai suneți împreună?

— Ei bine, azi aș fi vrut să nu mai fim, am zis eu pe un ton sumbru și i-am povestit despre Tamara și Ira, în timp ce-și dădea cu demachiant pe față.

— Ce mod neplăcut de a afla, a spus ea. Dar, după cât ai scormonit despre Daniel, sunt sigură că nu-ți închipui că ești singura *ei* iubită?

A iertat, dar nu a uitat, mda.

— Dar ea este singura *mea* iubită, am protestat eu. Nu vreau pe nimeni altcineva.

— *Să nu-i faci altuia*, a spus zeflemitor Gin, făcând un ghem din cârpa cu care își curăța fața, și mi-am dat seama că păream la fel de naivă ca ea, în noaptea aceea urâtă, cu bolul de ciocolată fierbinte și ochiul înnegrit.

— Vezi bine că Isus Hristos nu a avut viață amoroasă. Eu nu-l voiam decât pe Daniel, și uite unde am ajuns.

— Îmi închipui că nu v-ați împăcat.

Gin a ridicat din umeri și a început să se strecoare într-un furou negru, cu un colier de perle adevărate și un șirag lung de mărgele de sticlă.

— Nu încă. Îl am pe avocatul ăsta, pe care-l țin în rezervă. În caz că lucrurile nu se aranjează. Beau mult, prin urmare copilul

se va naște mic – în felul ăsta Remy va crede că e al lui, doar prematur.

— Remy ăsta e însurat?

— *Au contraire*, a oftat Gin, trăgându-și o pereche de mănuși negre până la cot, de la raionul ei de la La Belle Jardinière.

— De fapt, ăsta e principalul farmec.

— Arată cumva ca Daniel?

— Seamănă destul de mult.

— Atunci, ai făcut și tu treabă bună.

— Dar, Rafaela, e *atât* de plicticos. Noaptea trecută mă tot gândeam că am să mor de plictiseală. Așa că ascultă. Am nevoie de distracție. *Tu* ai nevoie să întâlnești pe cineva nou. Am o invitație la un bal studențesc în seara asta; vrei să mergem?

Eram atât de supărată din cauza Tamarei și a Irei, încât să dansez era ultimul lucru pe care m-aș fi gândit să-l fac.

— Desigur, am zis. Plătesc eu taxiul.

În timp ce luminile Senei treceau pe lângă noi, Gin și cu mine luam câte o dușcă mică din flaconul ei de argint.

— Știi că un bal studențesc e un bal costumat, nu-i așa?

— De ce nu mi-ai spus la Le Casino? Am fi putut împrumuta ceva din cabina artiștilor.

Gin a chicotit.

— Am uitat. Dar e în regulă. Costumul meu este… a cugetat pe un ton grav, sunt o fată care locuiește pe rue Laffitte.

— Chiar așa? am râs cu ea. Atunci ăsta e și costumul meu.

O jumătate de oră mai târziu eram în mijlocul unei îmbulzeli de senatori romani îmbrăcați în cearșafuri și de lăptărese elvețiene cu pieptul gol. O Evă cu o bandă pentru păr imprimată cu un măr purta un șarpe viu pe umeri. Un Sacco și Vanzetti cărau un scaun electric între ei, în timp ce o Isadora Duncan, tovarășa lor într-ale prostului gust, purta un laț făcut dintr-o eșarfă subțire. Tobele și trompetele ne asurzeau în timpul dansurilor ritmate, iar contrabasul și pianul ne purtau prin ceața melodiilor lente. Gin

mi-a zâmbit, cu brațele pe umerii mei, și s-a tras mai aproape, ca să-i șicaneze pe băieții care ne urmăreau.

Trebuie să recunosc, ideea ei a fost bună. Îmi plăcea să ies. Îmi plăcea să fiu în stare să-mi plătesc propriul taxi, propriul bilet de intrare, propriile băuturi. Puteam să refuz pe oricine în seara asta, indiferent cât ar fi fost de bogat, sau puteam să-i zâmbesc băiatului aceluia din colțul opus al camerei, cu viță sălbatică în păr, chiar dacă nu avea un *sou*. De data asta, în timp ce dansam, mă simțeam ca în primele secunde în care pozasem pentru *La Belle* sau, cum mă simțisem pozând pentru prietenii Tamarei, cu o noapte înainte. Corpul meu devenise al meu. Nu mai era ceva pe care îl căram cu mine. După ce împlinisem șaisprezece ani, corpul meu se simțise ca o monedă într-o valută nefamiliară: mic, strălucitor și greu, evident de preț pentru cineva, dar nu pentru mine. Nu înțelesesem niciodată ce vedeau Guillaume sau Hervé când se uitau la mine. Îi vedeam reacționând lacom și mă întrebam de ce? De ce eu? Mă simțeam desprinsă de propriul meu trup – aș fi putut la fel de bine să fiu un copac, o piatră, o boare de vânt. Atât de multă vreme mă simțisem precum fetița aceea de zece, slăbănoagă ca o coajă de săpun, care-și croia drumul prin Washington Square spre Baxter Street. Lunile petrecute cu Tamara topiseră însă vechile întrebări singuratice și le înlocuiseră cu propria-mi lăcomie: corpul meu era doar un fapt, în noaptea asta, un fel de euforie. Coincideam cu el și cu mulțimea care dansa. Zvâcnind la sunetul tobelor și al alămurilor, formam o cascadă care se prăbușea peste o lumină, fiecare dintre noi o picătură, o scânteie vie, purtată apoi departe. Muzica ne dansa, și știam că acest corp pe care învățasem să-l iubesc nu o să dureze. Voi împlini optsprezece ani într-o zi, apoi douăzeci, treizeci, așa cum promisese Sylvia, și voi deveni invizibilă. Gravitația își va pune amprenta nemiloasă asupra mea. Curbele mele săltărețe vor deveni grăsime ordinară, și va trebui să mă îmbrac cu la fel de multă șiretenie ca Adrienne. Strălucirea ciudată și lascivă care mi se lipea de corp va dispărea, ca să le împodobească și să le zăpăcească pe

fetele mai tinere decât mine. Așa că bucură-te acum, mi-am spus, zâmbindu-i înapoi lui Gin. *Emană o lumină minunată.*

Gin s-a lipit de mine ca să danseze cu Sacco și Vanzetti, iar eu m-am trezit în poala băiatului cu viță sălbatică în păr creț, un student la inginerie. Mi-a zis că are douăzeci de ani, iar eu i-am zis că la fel de mulți am și eu. Purta peste hainele obișnuite o capă confecționată dintr-o față de pernă sfâșiată; striga în franceză, ca să acopere muzica; îmi spunea *tu.*

— Ești și tu studentă?

Vechea întrebare. Mi s-a strâns stomacul, dar m-am uitat în ochii lui de porumbel și am încercat să nu mă gândesc la furia mea împotriva Tamarei și a Irei, ci la plăcerea pe care o simțisem în după-amiaza aceea la Shakespeare and Company.

— Sunt creatoare de modă, i-am strigat și eu, testând pentru prima dată gustul pe care mi-l lăsa în gură cuvântul *couturière*, încercând să rostogolesc acele două R-uri franțuzești tare și gutural.

— *Ah, oui?*

Mă crezuse, nimic mai simplu, sau poate nici nu-i păsa.

Exultând, am ridicat paharul cu coniac pe care mi-l adusese.

— Dacă poți să-ți ții mâinile în frâu, o să beau, am urlat în franceză, aplecându-mă să aplic din nou rujul pe care i-l dădusem să-l țină în mâna cu degete butucănoase. El a rânjit. Îl puteam simți prin haine și știam, amețită cum eram, că nu-i păsa nici cât negru sub unghie dacă rujul meu urma sau nu conturul buzelor.

— Dar dacă te miști, atunci bei tu, l-am avertizat. *D'accord?*

Aș fi vrut ca Tamara să ne vadă; mă simțeam răzbunător de frumoasă. Dar apoi am văzut-o pe Gin, în partea cealaltă a încăperii, prin muzica asurzitoare și luminile zgomotoase, căzută în patru labe. Îi era rău?

— *Ma copine*, am zis, arătând spre ea.

Băiatul a făcut o *moue* de suferință la adresa ei. I-am dat un sărut plin de dor, rapid dar sfredelitor, și am simțit gust de coniac și țigări, un rașpel înfocat, sărat. Apoi mi-am recuperat rujul și m-am îndepărtat, ca să-mi ajut prietena.

Când am ridicat-o pe Gin, a căzut peste mine moale, râzând.

— Sună-l pe Daniel! a strigat ea acoperind trompetele asurzitoare. Spune-i că nu mă simt prea bine!

Am ridicat-o ca pe o păpușă de cârpă și am ajutat-o să ajungă la un scaun.

— Mergem acasă, scumpete. Nu-ți face griji. Vei fi bine.

Voi avea nevoie de bani, la urma urmei, m-am gândit cu amărăciune, se împiedica de mine. O groază de bani. Brusc, toți dansatorii mi se păreau foarte tineri. Ce avea să facă Gin cu un bebeluș?

13

Faptul că sărutasem un străin egalase puțin scorul cu Tamara, dar nu mi-a potolit deloc furia. Când am ajuns la lucru în dimineața de după balul studențesc, vorbea la telefon: și-a legat cheia într-o batistă și mi-a aruncat-o pe fereastră, în loc să coboare să-mi dea drumul în casă. *Rafaela* noastră era proptită de perete, cu fața spre cameră. Nu m-am schimbat în halatul de model. Am așteptat-o în salon, îmbrăcată complet, cu gura ca o linie aspră. A doua *Chemise rose* era așezată pe un șevalet în fața mea, așa că am privit-o. În dimineața aceea mă durea să văd lucrul meu de mână copiat atât de fidel: cusătura destrămată, breteaua solitară. Tamara era la fel de neglijentă cu mine precum fusese și cu darul meu. Era atentă doar la pictura ei, era fidelă doar unghiului de aplecare a capului, cu părul brunetei de luna trecută. Brusc, am tras aer în piept. Tamara pictase fața, și era a Irei.

Chipul Tamarei înseși, din prima versiune, fusese foarte stilizat, o mască seducătoare. Această a doua față era mult mai umană: frumoasă dar sumbră, poate în convalescență, o față care fusese rănită, dar voia să aibă încredere. Nu doar detaliul cu margini aspre al draperiei din spatele ei dispăruse, dar întreaga textură a celui de-al doilea tablou era mai poroasă decât a primului: semăna mai mult cu vopseaua decât cu un metal lucios. M-am simțit deodată mică pe canapeaua aceea, ca o scoică lăsată în urmă de maree. Într-o cameră plină cu tablouri monumentale cu mine, confruntându-mă cu acest mic portret tandru, mă simțeam ieftină. Furia pe care o cultivasem în toate orele celei de-a doua nopți de insomnie a început să se dizolve într-o tristețe otrăvitoare. Când a intrat în cameră, Tamara a clipit.

— De ce ești încă îmbrăcată?

Am arătat cu degetul spre fața Irei: ochii mari și verzi, nasul lung, gura plină de o speranță circumspectă.

— Te-ai culcat și cu ea, am zis, înecându-mă.

— Rafaela, sunt artistă. Crezi că nu mă pot uita la o femeie frumoasă fără să mă culc cu ea, doar s-o pictez?

Mi-am închis ochii, lovită.

— Crezi că mă culc cu toate modelele mele? Sau doar cu cele care stau pe canapea și îmi irosesc timpul cu acuzații prostești?

— Nu e corect, am zis.

— Știi ce? Am aici banii de la Ira pentru tine, și îi place mult rochia pe care i-ai făcut-o. Zice că vrea s-o poarte în fiecare zi.

Am zâmbit slab, neînduplecată.

— Minunat.

— O să le spună tuturor prietenelor ei despre tine.

Mi-am sprijinit fruntea în palmă.

— Doar că… M-am întors înapoi aseară, să văd dacă a trecut pe aici.

Am privit în sus și am înghițit în sec.

— V-am *auzit*.

— Rafaela, ceea ce fac mă privește doar pe mine. Știi asta.

— Credeam…

— Ira este o prietenă veche, veche. Înțelegi?

— Evident.

— Ești bosumflată, a zis Tamara, dezgustată.

Cine se credea oare? M-am ridicat.

— Nici să nu te gândești să pictezi o altă *Belle Rafaela* pentru tipii ăștia, fiindcă eu nu am să pozez pentru asta. Și nu am să pozez nici pentru *Nud cu columbă,* am zis, arătând cu degetul spre pictură. E stupid. Columbele sunt doar porumbei, iar porumbeii sunt murdari. Și nici măcar nu vrei să vii cu mine în Italia. Ai spus asta doar ca să mă convingi să-mi dau hainele jos pentru prietenii tăi. Ei bine, n-am să fac *asta* din nou, așa că să nu-ți mai vină alte idei.

Gâfâiam, cu mâinile proptite în șolduri, ca o mahalagioaică. Mă simțeam ridicolă, dar îmi făcea plăcere să țip la ea.

Tamara s-a uitat lung la mine.

— Acum ai terminat?

Am stat acolo, roșie ca mărul, dorind să mă pot gândi la mai multe lucruri pe care să i le spun, iar apoi am văzut că se schimbă la față.

— Draga de tine, a spus ea. Tu, fată frumoasă, frumoasă.

Plângea. Mi-am întors privirea de la ea, dezarmată.

S-a așezat pe canapea și s-a întins să-mi apuce mâna. M-am așezat circumspectă lângă ea.

— Rafaela, a zis ea. Nu aș mai picta niciodată, *în veci, Belle Rafaela*, decât dacă aș avea motive suficient de bune, motivele mele, venite din inimă, nu pentru că cineva oarecare ar vrea să o cumpere. Am făcut una de vânzare și una pe care s-o păstrez, ca pe o comoară, nimic mai mult. Nu sunt o fabrică. Pictez un tablou pentru fiecare colecționar care apare, aș devaloriza tabloul. Lucrul acesta m-ar devaloriza pe mine ca pictoriță. Și ar devaloriza felul în care țin la tine.

— Mă bucur să aud asta.

— Cred că ești copilăroasă în ce privește *Nud cu columbă*, dar, dacă așa simți, nu mai trebuie să pozezi pentru el.

— Mulțumesc.

Chiar dacă *era* o copilărie, am refuzat să-mi retrag cuvintele. Am continuat să o privesc, așteptând.

— Îți promit că nu-ți voi mai cere niciodată să pozezi așa, nud, pentru altcineva.

— Și?

— Și de-abia aștept să merg cu tine în Italia, draga mea.

M-am uitat la ea, încă rănită, cu brațele încrucișate pe piept. Tamara și-a plimbat ochii de la fața Irei la cele trei pânze cu mine. Ochii ei au devenit opaci, și și-a atins inelul cu topaz. Când s-a uitat din nou la mine, vocea îi era tristă și precaută.

— Rafaela, Ira și cu mine suntem apropiate, dar nu o iubesc.

Mi-am ținut respirația. Îmi doream să spună mai mult. Voiam să lupt cu această dorință.

— Te-ai culcat cu ea în timpul vizitei la Londra, nu-i așa? am forțat nota.

— Dar nu o iubeam, a repetat ea. Te iubesc pe tine.

Aveam șaptesprezece ani. Așteptasem să aud aceste cuvinte încă din ziua în care Tamara plecase în Anglia. Ochii mi s-au umplut de lacrimi.

— Adevărat?

S-a întins către mine, iar dosul palmei ei a atins imperceptibil puful invizibil de pe fața mea. În ciuda căldurii emanate de calorifer, tremuram. Dinții au început să-mi clănțăne. Tamara a zis:

— De ce nu pozezi pentru mine, și apoi să mă lași să-ți arăt?

— O s-o fac, doar dacă pui tabloul ăla în cealaltă cameră.

Când Tamara mi s-a dăruit la sfârșitul zilei, mi-a spus din nou că mă iubește.

— Asta e tot ce vreau, mi-a șoptit când m-am trezit în brațele ei. Nimic altceva, doar asta.

Înainte de întoarcerea lui Kizette, m-am pregătit să plec. Când m-am uitat la ea, cu ciorapii în mână, am văzut că Tamara nu mă privea ca o amantă, nici măcar ca o pictoriță. Mă *contempla.*

— Vreau să te îmbrac în pene de păun din cap până în picioare, a zis ea visătoare.

— De-adevăratelea?

Avea deodată un aer excitat, complice.

— Cred că aș putea, a zis ea gânditoare. Pun *pariu* că aș putea.

S-a întins după caietul de schițe de lângă masă.

— Rafaela, știi că îți promit, promit, promit că nu am să te mai rog niciodată să pozezi goală pentru altcineva, dar dacă *aș putea* să fac asta – e o petrecere la sfârșitul lunii –, m-ai lăsa să mă mândresc iar cu tine?

— Îmbrăcată în pene de păun din cap până-n picioare?

Ce nebunie! Am dat din cap. Am râs, simțindu-mă la fel de răsfățată și de indulgentă pe cât mă simțisem de rănită și rece înainte.

— Arată-mi mâine biletele pentru Italia și voi zice da.

Tamara *chiar* mi-a arătat în ziua următoare două bilete de tren cu destinația Italia – rezervate pentru vineri noaptea târziu, în data de 23 decembrie –, dar și un balot brodat cu pene de păun, după care mi-a zis că o trimisese pe menajeră și pe care le-a pus mai întâi deoparte. După ce am terminat. *Miezul verii* ea a început un nou tablou, un nud dublu, reprezentându-ne pe noi două. Mai întâi, m-a pus să o fotografiez întinsă în spatele meu ca un căuș, cu ochii închiși, cu un braț care mă înlănțuia în timp ce apăsam bulbul de cauciuc pentru a face poza. Apoi ne-a schițat, pe amândouă, în cărbune, pe hârtie de ziar, a transferat imaginea pe pânză și a început să mă picteze, încet, doar pe mine. Nu a mai expus tabloul cu Ira cât timp am pozat. *Nud cu columbă* a dispărut înainte să termine de pictat fața. L-am văzut o dată în dormitor, când m-am dus să împrumut peria ei de păr. Am recunoscut-o imediat pe Ira: albul ochilor ei ocupând o parte anormal de mare a feței; nasul ei lung scăldat ușor în lumină; gura ei părând gata să plângă sau să sărute. Când am văzut fața Irei pe corpul meu, am luat peria Tamarei și m-am îndepărtat repede.

*

* *

Baronul Kuffner mă aștepta adesea la Bistrot Varenne, iar eu îl respingeam ferm, dar politicos. În același timp, atât el cât și dr. Boucard telefonau fără încetare, în legătură cu *Rafaela* cea privată. Prețurile pe care le ofereau erau atât de mari, încât Tamara l-a angajat pe șeful lui Anson, Boulind, să verifice dacă cei doi erau atât de bogați pe cât pretindeau. Când o rundă de investigații preliminare s-a dovedit fructuoasă, Tamara a dus tratative cu fiecare, în mod discret, sugerând că dacă în mod discret cumpăra una dintre celelalte *Rafaele* ale ei, ar fi de acord să-i ia cererile în considerare. A mers. Baronul Kuffner a fost de acord să cumpere *Nud cu columbă,* când avea să fie terminat: Tamara nu i-a menționat nimic despre schimbarea modelului. La rândul

lui, dr. Boucard a cumpărat *Miezul verii,* fiind de acord ca revista *Die Dame* să-l reproducă pe copertă în august 1928, Tamara urmând să primească o mare parte din comision. Între timp, a apărut prima copertă de revistă a Tamarei, *Eșarfa portocalie*, în care erau pictate Ira, Romana și fâșia de șifon pe care Tamara mi-a dat-o în ziua în care ne-am întâlnit. În ziua în care a fost publicată, am purtat eșarfa doar pentru plăcerea de a zâmbi în timp ce treceam pe lângă chioșcul de ziare.

14

Când am ajuns în apartamentul ei, eșarfa de șifon portocalie legată în jurul gâtului, cu un exemplar din *Die Dame* în mână, mirosind încă a cerneală tipografică, Tamara s-a uitat la mine și a decretat o zi scurtă de muncă. Zăceam adormită în patul ei, când a venit dr. Boucard să-și ia tabloul: m-am trezit pe jumătate și am văzut-o pe Tamara cum se îmbracă în grabă, iar când m-am trezit de-a binelea, el se afla deja în salonul ei.

— Îmi cer scuze, a spus Tamara. Credeam că veniți la *deux heures,* nu *douze heures*[1]. Tocmai trăgeam un pui de somn când ați sunat la ușă.

— Să revin atunci la ora două? a întrebat el.

— Nu, nu, e bine așa.

Nu a spus *Întoarceți-vă la două* și nici *Nu luați în seamă modelul, tocmai se pregătea de plecare.* Insistența lui Boucard o neliniștea pe Tamara – de fapt, insistența ambilor bărbați făcea asta –, așa încât știam că se bucura că mă aflam acolo, deși nu eram sigură cât de mult îi puteam fi de folos din camera alăturată, goală sub cearșafuri. Una dintre ușile franțuzești, cu draperie de la dormitorul ei era închisă, cealaltă doar parțial deschisă: prin ea puteam vedea oglinda așezată deasupra șemineului din salon. În oglindă, dormitorul părea o oază de întuneric, asemenea vizuinei unui animal, în care strălucea o luminiță solitară: ochiul meu reflectat.

Sub oglindă, o foaie mare de hârtie maro și-a luat zborul prin cameră.

---

1 Ora două, nu ora douăsprezece (fr.).

— *Miezul verii*, a anunțat Tamara, despachetând un tablou.

L-am auzit pe Boucard scoțând un murmur de admirație.

— O, și l-ați înrămat la Vavin?

— Unde altundeva?

— Excelent.

— Vă mulțumesc că ați fost de acord ca tabloul dumneavoastră să apară în *Die Dame*, a zis Tamara, acoperind foșnetul hârtiei de împachetat.

— Nu e nevoie să-mi mulțumiți. Când voi vedea mii de exemplare la chioșcurile de ziare, vara viitoare, va fi destul de drăguț să știu că *eu* am originalul, madame de Lempicka. Este o încântare.

Eu nu mă gândisem chiar așa departe. Ce idee, să merg pe stradă cu Tamara și să trec nu doar pe lângă eșarfa mea portocalie, ci pe lângă propriul meu chip într-o revistă!

— Sunt foarte mulțumit de alegerea mea, a spus Boucard. Dar mă întrebam, aș putea să mă mai uit o dată la *Nud cu columbă?*

— Dar înțelegeți că nu este încă terminat? a întrebat Tamara.

— Desigur, desigur.

Tamara a intrat pe neașteptate în dormitor, iar eu mi-am tras cearșaful peste cap.

— Scuze, a șoptit ea.

Când s-a întors cu tabloul în salon, a lăsat ușa întredeschisă, la fel ca înainte.

— O, Kuffner va dori să-l fi cumpărat pe al meu, a spus Boucard, chicotind în timp ce Tamara îi arăta *Nud cu columbă*. Acesta e mai mare și e un nud, dar ar putea fi orice femeie. *Miezul verii* este o Rafaela adevărată. Sunt onorat că l-am achiziționat.

— Mă bucur că se află în mâinile unui colecționar cu un asemenea discernământ.

— Ceea ce ne readuce la propunerea mea, madame.

Ce propunere?

— V-ați gândit la ea?

Auzind asta, m-am ridicat un pic, încercând să mă mișc fără zgomot.

— Doctore, am citit-o și sunt gata să semnez.

Am auzit exclamația de plăcere a lui Boucard, apoi foșnetul unor hârtii care se desfac; amândoi au apărut scurt în cadrul ușii, în timp ce treceau spre biroul Tamarei.

— Veți vedea că sunt un om de cuvânt, a asigurat-o Boucard.

Am simțit un curent de căldură sexuală în promisiunea lui Boucard, dar nimic în replica Tamarei.

— Veți vedea că încrederea dumneavoastră în mine este bine fondată.

— Și acum, în ce o privește pe *Belle Rafaela en vert,* a spus el, numind-o pe Rafaela cea privată cu titlul ei întreg. Nu vreți să mi-o vindeți. Nu vreți să i-o vindeți lui Kuffner. Toate bune și frumoase, sunteți o artistă, iar respectul meu pentru dumneavoastră este profund. La urma urmelor, acest contract nu se aplică decât pentru lucrările pe care le *vindeți*. Dacă veți vinde oricare dintre lucrări – mai ales *Belle en vert* – oricui altcuiva, voi afla. Nu am de gând să mă avânt într-o licitație, și nici să mă implic într-o confruntare a voințelor. Dar voi afla. Franceza dumneavoastră este impecabilă, dar poate că nu sunteți familiară cu termenii noștri juridici – știți ce înseamnă *o încălcare de contract*?

Expresia pe care a folosit-o a fost *rupture de contract.*

— Uitați că fostul meu soț era avocat, a spus Tamara pe un ton rece.

— Atunci mă bucur că ne înțelegem.

— Perfect.

— Ce a fost asta? am întrebat după plecarea lui Boucard.

— Acum am un agent, a anunțat Tamara, deșurubându-se ca un arc strălucitor pe canapeaua ei. În următorii doi ani, nu mai trebuie să-mi mai fac deloc griji în privința banilor. Uită-te, a spus ea, întinzându-se spre birou.

Acolo, lângă contractul lui Boucard, se afla plicul mare, alb de la Tadeusz, neatins din iulie. L-a deschis cu un cuțit, a semnat conținutul și l-a sigilat într-un alt plic.

— Acum îl trimit, a spus ea pe un ton cântat. *Et voilà!* Sunt o *divorcée.*

— Și cam ce fel de agent *este* acest doctor Boucard? am întrebat, strâmbându-mă.

— O, nu. Nu, nu, nu, nu, nu. Sunt greșeli pe care o femeie trebuie să le facă în viață, iar pe una dintre ele am făcut-o deja.

Am simțit mândrie în glasul ei în timp ce rostea aceste cuvinte.

— Ce s-a întâmplat?

Tamara și-a aprins o țigară, ca și când ar fi vrut să inspire și mai adânc plăcerea poveștii pe care se pregătea să mi-o spună.

— Am avut odinioară o prietenă pe nume Renate Treves, o baroneasă care deținea un salon. M-a pus în legătură cu galeria Castelbarco din Milano; mi-au organizat o mare expoziție, acum doi ani. Așa că soțul Renatei mi-a comandat un portret al ei. L-am pictat. E un portret frumos. Dar apoi m-au prezentat prietenului lor, Gabriele D'Annunzio. *Mon Dieux.* Ce șansă pentru mine să pictez un om atât de faimos.

— Când s-a întâmplat asta?

— Iarna trecută. Așa că mă duc la Vittoriale – vila lui D'Annunzio – și încerc să-l pictez în fiecare zi, dar el nu vrea altceva decât să se culce cu mine. Iar eu am refuzat să fac orice cu el înainte să-mi pozeze. Zi după zi, mă vâna prin Il Vittoriale, ca un câine. Bărbatul ăsta doarme într-un sicriu, Rafaela. Ridicol. Așa că plec, foarte dezamăgită, fără portret, și mă duc să dorm într-un hotel. A doua zi dimineață, un bărbat călare îmi bate în obloane. De unde știe care e camera mea? Deschid obloanele, foarte furioasă, îmbrăcată încă în cămașa de noapte, a zis ea, gesticulând. Și văd un mesager trimis de D'Annunzio, pe un cal alb, care îmi întinde un poem prin fereastră. Iar poemul este înfășurat ca un pergament, și înăuntru – și-a ridicat o mână –, inelul acesta.

Când Tamara și-a fluturat topazul la sfârșitul poveștii, m-a făcut să mă gândesc la Gin, care poza cu cerceii de diamant pe

care i-i dăruise Daniel la Capri. Gin avea și un șirag de perle, de la Jacques. Și o etolă de hermină de la Yann. Guillaume și Hervé îmi dăduseră și ei bijuterii, dar le vândusem pe toate.

— Nu te-ai culcat niciodată cu el, iar el ți-a dăruit oricum acest inel?

— Nu m-am culcat niciodată cu bărbatul acela. Și toată lumea știa, deoarece plecasem de la Il Vittoriale și stăteam la hotel. L-am ridiculizat. Așa că D'Annunzio s-a enervat pe prietenul lui, baronul Treves, din pricina faptului că i-a prezentat o femeie atât de dezagreabilă. I-a spus cuvinte grele prietenului său. Cât despre Renate Treves? Nu și-a luat niciodată portretul. Au comandat tabloul, iar eu l-am pictat. Am lucrat o lună întreagă la tabloul ăla. Însă nu m-a plătit niciodată.

— Dar tu nu ai greșit cu nimic.

— Ba da. Am fost de acord să stau la Il Vittoriale. Știi cum gândesc femeile căsătorite. *Cum îndrăznește curva aia să facă nazuri?*

Am dat din cap, gândindu-mă la fața aspră a mamei mele în dimineața aceea, pe West Tenth Street.

— Așa că, atunci când Boucard îmi vorbește de un contract, de portretul soției sale, mă gândesc, Tamara, dar soția lui? Poate să-ți distrugă contractul. Nu trebuie să te afli niciodată singură într-o cameră cu bărbatul ăsta. Dacă nu dormeam atunci când a venit? Rafaela, te-aș fi implorat să rămâi. Eram gata să strig după tine dacă ar fi încercat să facă ceva.

— Ca să mă reped înăuntru să-ți apăr onoarea? Învelită într-un cearșaf? am râs eu.

— Ca să fie două povești contra uneia.

În timp ce făceam baie, Tamara a plecat la poștă cu hârtiile lui Tadeusz și s-a întors cu un vraf de scrisori noi. Lăsându-le pe celelalte deoparte, a deschis un plic subțire, de la patronul lui Anson. Boulind o informase prin telefon că dr. Boucard și baronul Kuffner puteau să plătească prețurile pe care le oferiseră pentru lucrările ei, dar acum îi trimitea un raport complet. Kuffner și Boucard, citea Tamara cu voce tare, aveau în comun

pasiunea pentru artiste: Boucard plătea un apartament la Passy pentru o tânără membră evreică a teatrului Comédie Française; Kuffner făcea același lucru pe Place des Vosges – (faimoasa Place des Vosges!) –, pentru o dansatoare spaniolă numită Nana de Herrera. Boucard, citea Tamara din raport, se retrăsese din activitate la patruzeci de ani, după ce câștigase o avere dintr-un medicament digestiv – un patent din care câștiga încă dividende regești în fiecare trimestru. Îi cumpăra mașini și blănuri noi în fiecare an soției sale, amantei și fiicei de nouăsprezece ani, și avea case la Paris, Lausanne și Biarritz.

— Și ghici ce, Rafaela? El e cel sărac.

— Dar baronul Kuffner? am întrebat, în timp ce mă uscam.

— Omul ăsta stăpânește jumătate din Europa Centrală.

— Nu!

— Înainte de război, baronul Kuffner deținea „cel mai mare domeniu din Imperiul Austro-Ungar", a citit ea cu voce tare. S-a uitat în sus la mine, învelită în prosop. Boucard are case? Kuffner are palate. Boucard s-a retras din activitate la patruzeci de ani? Kuffner nu a lucrat niciodată. Omul închiriază o cameră la Ritz pentru întreg anul și nu petrece acolo decât trei zile pe săptămână.

Fața Tamarei era îmbujorată și radia gândindu-se la atât de mulți bani.

— Nu-i rău.

— Și ascultă asta. În ultimul an, a plătit spitalizarea soției lui la cel mai bun azil pentru canceroși din Elveția. „Sara, în vârstă de treizeci și cinci de ani", a citit ea. Atât de tânără, bieții lor copii.

— Cine are grijă de ei?

Tamara s-a uitat în scrisoare.

— Sunt amândoi la internat.

— De ce e el *aici*? am întrebat, buza tremurându-mi.

— O, a spus Tamara ridicând din umeri. Ca să-și amintească de faptul că lumea e mai mult decât un spital, presupun. Ca să o viziteze pe dansatoarea spaniolă.

Tamara a ars raportul cu o brichetă.

— Bani bine cheltuiți, a meditat ea.

Cântărea ceva în minte. Am privit-o citind contractul lui Boucard în timp ce mă îmbrăcam; am văzut cum gândul îi țese o pânză de păianjen pe chip. De ce avea nevoie de mai mulți bani? Avea un apartament în arondismentul VII, un automobil, o menajeră și o fiică înscrisă la o școală privată. Avea toate hainele noi pe care le dorea. Își putea permite să-mi plătească *mie* două mii de franci pe lună. De ce altceva mai avea nevoie?

15

Cumpărasem *Die Dame* pentru Tamara, dar nu și pentru mine. În dimineața în care *Eșarfa portocalie* a apărut pe copertă, Gin mi-a făcut cadou un exemplar, și am găsit o vază cu trandafiri pe masa din bucătărie.

— Nu e aniversarea mea, am zis, ronțăind o felie dintr-un *gâteau au miel*[1].

— Sunt florile mele. Avocatul meu m-a așteptat în culise.

— Drăguț.

— Plicticos.

M-am uitat la abdomenul ei încă plat. Nu voiam să abordez subiectul cât timp nu dispuneam de banii necesari. Of, va trebui să-i cer un împrumut Tamarei.

— Uite ce a venit înapoi cu *Retour à l'expéditeur.*

Gin mi-a arătat bosumflată o scrisoare pe care i-o trimisese lui Daniel.

— Îmi pare rău.

I-am povestit cum am stat ascunsă în patul Tamarei în timp ce semna contractul cu Boucard, și cum a ars raportul de la șeful lui Anson.

— Ar trebui să-l vâneze pe Kuffner, a zis Gin. Gândește-te la toți banii ăia.

— Dar e deja bogată. Și el e atât de respingător. Stă și mă așteaptă cât e ziua de lungă la restaurantul acela de pe colț. Observă. Mă simt ca și cum mi-ar trece furnici peste tot corpul când merg pe acolo.

— Stai, cum?

---

1 Prăjitură cu miere (fr.).

I-am povestit despre ziua când Kuffner a ieșit în fugă afară ca să-mi vorbească, iar ea și-a dat ochii peste cap.

— Rafaela, ce e cu tine?

— Ce?

Cu un aer de superioritate, Gin și-a accentuat accentul britanic.

— Bărbatul care deține jumătate din Europa Centrală vrea să bea un pahar cu *tine*. De ce stai cu nasul pe sus?

— O, am spus.

— Nu ai nici un viitor ca model, dacă nu întâlnești pe cineva care să aibă grijă de tine.

Proasta de mine. Amânasem împrumutul zile în șir, și iată că mi se deschidea o altă opțiune. M-am uitat la Gin pregătindu-și un mic dejun din scotch și apă. Aș putea să-l înfrunt pe blajinul și micul chelner de la Bistrot Varenne, m-am gândit, și aș putea trece pe acolo. Iar dacă baronul Kuffner m-ar aștepta înăuntru, aș putea să intru pur și simplu.

— Mă simt tembelă, am zis.

— Bine. Acum deșteaptă-te. Dacă nu ai suficientă minte să te dai la el pentru binele tău, gândește-te doar cât de supărată am să fiu pe tine dacă-l lași să scape.

— *Si, si. Grazie, Mamma,* am zis eu, în italiană, ca să-i fac pe plac și să scap de gura ei.

— *Capisci*? Gândește-te la asta: poate că soția cea tânără și bolnavă va muri, iar *tu* vei fi viitoarea baroneasă Kuffner.

M-am tras înapoi.

— Asta nu e... necesar, m-am bâlbâit eu.

Gin a ridicat din umeri.

— Dumnezeu îți dă, dar nu-ți bagă și-n traistă, a zis ea.

Kuffner nu era la Bistrot Varenne în ziua aceea, și nu a apărut nici în următoarele două săptămâni. Am observat, totuși, un tipic pe care îl urmau telefoanele sale insistente în legătură cu *Rafaela* noastră: trei zile la rând, apoi nimic. Trei zile la rând, apoi nimic. Dacă raportul lui Boulind era corect, se pare că suna doar în zilele pe care le petrecea la Paris. Tamara vorbea cu el preț de câteva minute de fiecare dată când suna, promițând, fără să-și ia vreun angajament, că va ține cont de interesul său față de copia

pânzei *La Belle Rafaela* și asigurându-l că tabloul *Nud cu columbă* va fi gata până de Crăciun.

Poate că Tamara lucra la *Nud cu columbă,* dar petrecea ore în șir pictându-ne pe noi două împreună. S-a hotărât să numească lucrarea *Myrto*, de la înghețatele cu *myrtilles* care îmi plăceau. Din unghiul meu – întinsă pe o parte și cu fața la șevalet – puteam să văd dincolo de stradă, până la perdelele de dantelă ale hanului discret pe care îl ținea vecina Tamarei, madame Grissard, fără știința patronilor ei aristocrați, în casa de trăsuri de la Hôtel des Castries. În fiecare zi, o țigară atașată de mâna neînmănușată a unui bărbat apărea, lungă și subțire, de la o fereastră de la etajul al doilea, dispărea scurt și reapărea cu un nor de fum exalat, ca și când proprietarul ei înfrigurat nu ar fi răbdat să ridice fereastra încă un centimetru. Am privit zeci de țigări care apăreau și ardeau până la capăt de fiecare dată când pozam, atât de multe încât mi s-a făcut milă de fumătorul acela care stătea în cameră toată ziua. Țigara – sau țigările – au devenit pentru mine un ventilator plin de fum între cerul indiferent al lumii dinafară și iadul privat, mocnit, al acelui necunoscut.

La mijlocul lui decembrie, Tamara a început să-mi facă o rochie din pene de păun.

— Nu mi-ai spus niciodată că știi să coși, am spus.

— Nu cos, a zis ea. Așa că ascultă. Romana de La Salle și mama ei dau o petrecere în noaptea în care plecăm noi în Italia și m-au rugat să fac o demonstrație de desen, de cinci minute, în timpul festivităților.

— De ce?

— Pentru că sunt rapidă și sunt bună și pot să desenez o rochie de seară.

— Dar de ce să desenezi la petrecere?

— Pentru că fotografii sunt atât de obosiți? a dat din umeri Tamara. Orice e interesant atunci când ești beat. Ideea este, Rafaela: Mă lași să te desenez în asta?

Tamara construia rochia strat cu strat, din zeci de role de bandă cu pene, ochii strălucitori de păun suprapunându-se ca

niște solzi. O găseam destul de exagerată și amuzantă, și totuși – chiar și în timp ce lucra la ea – uimitoare, o mănușă orbitoare de culoare și lumină.

— Trenul nostru nu pleacă decât aproape de miezul nopții, a zis ea când nu i-am răspuns. Dacă te desenez la opt sau la nouă, vom avea suficient timp.

— Nu mi-ai spus unde vom sta în Italia, nu știu *nimic* despre călătorie. E ca și când nu ne-am duce de fapt, m-am lamentat eu. Dar nu mă puteam abține să nu zâmbesc, uitându-mă la rochie.

— Credeam că nu te va supăra asta.

În weekendul acela, la talciocul de la Clignancourt, am început să-mi formez propria idee despre ce înseamnă o rochie. Văzusem primul fermoar în 1923, pe galoșii cei noi ai tatălui meu vitreg, dar prin 1927 le vedeam adesea pe cizme, pungi de tutun și valize, cum era aceea pe care negustorul din talcioc încerca să mi-o vândă. Dat fiind faptul că luasem deja de la el lada de voiaj pe care o foloseam drept dulap, m-am întors să cumpăr o valiză mai mică, permițându-mi astfel să visez cu ochii deschiși la călătoria mea cu Tamara. Am râs văzând valiza crestată și ferfeniță pe care încerca să mi-o vâre pe gât.

— Dar se închide cu fermoar, a insistat el, demonstrându-mi. *Era* impresionant, am admis, că puteai face un fel de material din metal. Când m-am uitat mai îndeaproape, fermoarul a început să mi se pară frumos, cu agățătoarea care atârna ca un colier cu pandantiv din viitorul lui Fritz Lang, cu dinții de oțel care se întrepătrundeau, cum fac coastele pe stern, sau cum se prind vertebrele una de alta. Holbându-mă la fermoar, m-am dus cu gândul înapoi, la după-amiaza de la Shakespeare and Company, pe care o petrecusem studiind manualul acela de anatomie. Sylvia ar fi spus despre valiza aceea prăfuită că e o „privighetoare", dar cum ar fi fost o rochie care se închidea cu fermoar? Mi-am zâmbit mie însămi, imaginând-o la fel de curată și de uimitoare ca tablourile Tamarei, la fel de simplă și memorabilă ca uniforma lui Adrienne: o rochie de gabardină de lână gri-antracit,

conservatoare, căptușită cu satin negru, singurul ornament fiind o coloană zveltă de metal, ea însăși o țesătură delicată de oase de oțel întrepătrunse, cu agățătoarea atârnând ca o bijuterie din V-ul decolteului. Poate o vipușcă de un gri mai palid pe fiecare parte a fermoarului, acolo unde banda acestuia atinge lâna. Nu știu dacă Elsa Schiaperelli mi-a copiat mai târziu tiparul rochiei cu fermoar, dar știu că eu nu l-am copiat niciodată pe al ei. Nu mai văzusem niciodată fermoare vândute cu amănuntul, pentru că atunci m-aș fi îndepărtat de valiza aceea ferfeniță, în schimb m-am tocmit la sânge cu negustorul în ziua aceea. Puteam să iau în Italia micuța și vechea mea valiză, la urma urmelor. Nu va fi oare impresionată Tamara atunci când aveam să-mi despachetez noua rochie?

O săptămână înainte de petrecerea ducesei de La Salle, mergând să cumpărăm pantofi potriviți pentru îmbrăcămintea mea din pene de păun, Tamara a luat cu ea *Nudul cu columbă* al lui Kuffner, ca să-l înrămeze la Vavin, dincolo de Boulevard Raspail. Când am ajuns acolo, nu am fost surprinsă că a cerut să stea de vorbă cu proprietarul, un bărbat în vârstă, cu o față mare, și nici de grija cu care a ales culoarea și forma ramei, din ebonită laminată, dar am fost uluită de cât de multe alte detalii i-a cerut domnului Vavin să respecte. Pentru ca tabloul să sară în ochii privitorului, voia ca pânza să se îndepărteze atât de mult de la perete încât ai fi putut monta un dulăpior de medicamente în spatele ramei. Adusese cu ea un cadru suplimentar, un exemplu în legătură cu grosimea buzei ramei pe care o voia în spate. A treia oară când i-a arătat lui Vavin exact ceea ce voia, am întrebat:

— Chiar are importanță?

— Bineînțeles că are, a declarat ea, cu un gest dramatic, în paltonul ei de lână roșie. Fața tabloului este tabloul, da, dar spatele tabloului este și el tot tabloul.

— Apoi, rama tabloului este tabloul! a conchis domnul Vavin, neputând să se abțină.

Părul rărit îi cădea peste cap într-o meșă moale, albă, iar atunci când și-a scuturat-o din ochi, s-a mișcat cu totul.

— Desigur, când înrămez un Matisse nu este deloc același lucru ca atunci când înrămez un Pascin, sau, din nou, când înrămez un Picasso.

Cum știa să arunce cu numele, mă gândeam, privind cum fața Tamarei se răcea din pricina iritării. Nu era oare o dovadă de prost-gust să menționeze numele unui pictor în viață, în fața altuia? Avea totuși o droaie de clienți: de ce se îmbulzeau la el, când îi făcea să se simtă prost? Cu această întrebare în minte, în timp ce plecam, în sfârșit, aproape că m-am izbit de cineva – Anson Hall.

— Rafaela!

— Mă urmărești? l-am tachinat.

— Venisem doar... a zis el rușinat, să ridic ceva pentru un prieten.

Eram la numai două minute de rue de Fleurus, așa că nu mi-a fost greu să ghicesc pentru cine.

— Ce mai face iubițelul tău? m-a întrebat Tamara pe când ne îndepărtam de magazinul de rame.

Am scos limba iritată de acest epitet, apoi i-am mărturisit.

— Mă întreb dacă și-a pierdut slujba. Am impresia că o duce atât de prost cu banii încât Gertrude Stein să-l plătească să-i facă anumite comisioane. Vreau să zic, nu l-a menționat oare Vavin pe Picasso?

— Dar pe cine nu a menționat?

— Fac pariu cu tine pe orice că Gertrude Stein își înrămează Picasso-urile acolo.

— O, Picasso. O, Gertrude Stein, a zis Tamara. Ea vrea doar să fie bărbat, iar Anson vrea doar să fie femeie.

— De ce spui asta? am întrebat.

— Te-ai culcat cu el?

— Nu.

— Vezi, asta e problema.

— Care?

— E clar că te place. Așa că de ce nu se culcă cu tine? Nu e natural.

— De aia, am zis eu, indignată.

— De aia, ce?

— Dacă nu știi, e umilitor pentru mine să-ți spun, am zis.

— De ce?

— De aia, sau ești geloasă, ceea ce nu e corect, ținând cont de cele întâmplate.

— Despre ce e vorba? a întrebat Tamara impacientată.

M-am oprit din mers, dar nu o puteam privi în ochi.

— Pentru că eu nu te vreau decât pe tine, e bine? Nu te vreau decât pe tine.

— O.

Tamara s-a oprit și ea din mers. Și-a ridicat o mână spre gât, într-un gest inconștient, rănit.

— Am *fost* geloasă. Ce urât din partea mea.

L-am mai văzut pe Anson de încă două ori prin cartier în acea săptămână, o dată pe Boulevard Raspail și o dată pe rue du Bac, ambele străzi făcând legătura între cartierul Tamarei și cel în care locuia Stein. De ambele dăți căra alimente de la băcănie și, deși am sporovăit minute lungi pe trotuar, plasele lui cu ochiuri și faptul că se ferea să vorbească despre slujba sa – precum și faptul că de data aceasta nu m-a mai bătut la cap să iau masa cu el – mi-au întărit suspiciunea că nu-i mergea bine.

În ziua în care domnul Vavin a telefonat să spună că *Nud cu columbă* era gata – după încă un alt apel de la Kuffner –, Boucard a trecut din nou pe la Tamara. De data aceasta, am avut suficient timp să-mi pun halatul și să mă îmbrac în dormitorul Tamarei, iar când am apărut, ea și Boucard discutau relaxați despre expoziția din America – tabloul urma să fie doar expus, nu și vândut –, unde avea să ajungă *Visul*. Știind că Tamara dorește asta, am rămas cât timp cei doi au sporovăit, bând scotch, despre americani și polonezi și despre cea de-a doua mașină pe care Boucard voia să o cumpere pentru fiica sa. Am fost impresionată de faptul că a reușit performanța de a nu-mi spune ceva ofensator de data aceasta, deși o dată sau de două ori l-am prins holbându-se la trăsăturile mele, așa cum majoriatea bărbaților se

uitau la restul trupului meu. După o oră, tocmai când pleca, Boucard s-a uitat la Tamara cu atenție:

— Voiam doar să vă spun, a zis el, că atunci când am aflat că ați dus un tablou la înrămat fără știrea mea am fost foarte dezamăgit de dumneavoastră. Dar când am aflat că era *Nud cu columbă* – știu că acordul dumneavoastră de vânzare cu baronul Kuffner este anterior contractului nostru –, mi-a fost rușine de mine că m-am îndoit de dumneavoastră.

Vocea lui era jovială și a schimbat subiectul înainte ca Tamara să-i poată răspunde.

Tamara a râs și a pălăvrăgit la fel de veselă ca până atunci, dar în clipa în care Boucard a plecat, fața ei s-a umbrit.

— Curva aia de Vavin. Boucard îl are la degetul mic. A venit *special* să-mi spună că știe că am înrămat un tablou.

— De ce contează dacă ai înrămat un tablou?

— Pentru că îl vând, și nu lui. Am tot dreptul să mă țin de cuvânt în privința angajamentului față de Kuffner, fără să-l înștiințez. Un contract e un contract, dar cine se crede? Tatăl meu?

— Știi că e vorba despre un singur lucru.

Tamara s-a întors spre mine, a pufnit de furie, apoi s-a dezumflat când i-a trecut prin minte același gând.

— Cum să nu! *Rafaela* noastră.

— Vrea doar să se asigure că nu ajunge la Kuffner.

— Și vrea ca eu să știu că e în gardă. Ce pot să fac, să găsesc alt loc pentru înrămat?

— *Vrei* să-ți vinzi tabloul cuiva?

— Nu!

Ochii Tamarei s-au făcut mari.

— Atunci nu trebuie să-ți faci nici o grijă. Ți-ai găsit un agent. Lasă-l să se simtă ca un agent.

— Sunt foarte furioasă, a zis Tamara. Sunt supărată.

— Vrei să mai stau? Vrei să continui lucrul la *Myrto?*

— Nu, a spus ea, expirând cu distincție. Cred că aș… ei bine, i-am promis celui care a cumpărat *Belle* la Salon că mă voi duce la depozitul lui și voi vernisa tabloul cât de curând. Pot să fac

asta azi. Așa că, te rog, vino mâine, a conchis ea. Am să lucrez mai bine atunci.

— Să plec? Ești sigură?

— Doar dacă nu știi cum aș putea obține banii lui Boucard, fără Boucard.

16

Când am plecat, imediat după vizita-surpriză a lui Boucard, Kuffner mă aștepta la bistro. De data asta nu m-am mai prefăcut că nu-l văd atunci când treceam, așa că nu s-a grăbit afară, dezbrăcat, să mă prindă. A stat pe loc și mi-a indicat scaunul din fața lui.

— Intri? a întrebat în franceză, cu palmele deschise.

Fac asta pentru tine, Gin, m-am gândit. Am intrat.

Mai avusesem astfel de întâlniri cu mulți bărbați și știam ce să fac: să ascult, să zâmbesc, să râd la glumele lui, să-l las să mă atingă. Să pun întrebări care să-i permită să se împăuneze. Altora, celor care nu vorbeau, le plăcea să fie antrenați; unora le plăcea să glumești pe seama lor sau să-i tachinezi, iar alții aveau doar nevoie să le pui mâna pe genunchi ca să înțeleagă că nu era nici o problemă dacă nu vorbeau. Kuffner putea fi unul dintre aceștia.

— Ei, bună ziua, baroane.

— Nu puteam să suport gândul că vei trece din nou pe lângă mine, a zis el într-o engleză cu un accent necunoscut, așa că nu am mai venit o vreme.

— Dar iată-vă aici, am zis.

— Ce bine îmi pare că m-am întors.

Atunci când Kuffner mi-a turnat vin dintr-o carafă, mi-am dat seama că ținuse pe masă un al doilea pahar, pentru mine.

— Sunteți îngrozitor de insistent.

— Cine m-ar putea învinui?

— Ați stat aici toată ziua?

— Cea mai mare parte. Ce ai făcut până acum?

— Am muncit, am zis, încercând să-mi maschez surprinderea că engleza lui era mai bună decât a Tamarei.

— Ai pozat pentru *Nud cu columbă*?

— Nu v-a spus că este gata? Am pozat pentru un nou tablou.

— Ce faci în poză?

— Stau întinsă pe o parte, cu brațele așa.

I-am arătat.

— E un alt nud?

Am încuviințat din cap.

— Mi-ar face plăcere să te văd pozând pentru acest tablou.

— Chiar așa?

— Ceea ce mi-ar face realmente plăcere ar fi să te văd pozând, în timp ce Tamara te pictează.

Dacă ar fi fost un alt tip de bărbat, înainte de a-și destăinui fanteziile proprii, ar fi încercat să-mi vorbească despre cartea pe care o scria, conform raportului Tamarei, despre reforma agrară, dar nu și Kuffner.

Știam ce urma să spun, iar cu șase luni înainte aș fi spus-o. *Ei bine, suntem direcți, nu-i așa? Îmi place asta.* Sau chiar: *Cât valorează asta pentru dumneavoastră?* Cum vremea devenea tot din ce în ce mai friguroasă, prinsesem din zbor norul cald, încărcat de mirodenii și aromă de carne care venea dinspre Bistrot Varenne, de o sută de ori, și îmi spusesem adesea: *Într-o zi, nu mă voi mai lăsa intimidată de chelnerul micuț și mieros. Voi intra și voi cere niște cârnați alsacieni cu pielița subțire și un pahar bun de Riesling.* Acum iată-mă înăuntru, cu un bărbat căruia părul din urechi și din nări îi răsărea la fel de abundent ca cel de pe gât, iar micul ospătar nu avea să vină niciodată să întrebe ce dorește *mademoiselle*, deoarece *monsieur* se ocupa de toate. Când am sorbit vinul roșu perfect ales, pe care Kuffner mi-l turnase în pahar, mi-am dat seama că nu voiam să spun replica următoare. Trecuseră șase luni de când nu mă mai culcasem cu cineva respingător, și nu știam dacă puteam s-o mai să o fac. Acum nu-mi mai făceam griji pentru banii de chirie. Puteam să mănânc bine, dacă evitam restaurantele. Aveam pantofi noi, ciorapi noi de mătase, toate stofele pe care le voiam și propriul meu creion mecanic din oțel inoxidabil. *Of, Tamara,* m-am gândit, înfiorată. *M-ai răsfățat cum nu*

se poate mai tare, dar nu m-ai învățat nimic altceva. Va trebui, așadar, să-i cer *ei* banii.

Toate aceste gânduri s-au succedat rapid, în scurtul timp care mi-a trebuit să duc la buze vinul acela nedorit. Acum voiam să ies din situația în care mă băgasem singură.

— Ce vă interesează cel mai mult, l-am tachinat eu, pictorul, tabloul sau modelul?

Când ochii lui Kuffner s-au lărgit sub sprâncenele lui groase, ca reacție la auzul vorbelor mele, arăta și mai mult ca un pustnic rătăcit.

— Tocmai despre asta e vorba!

— Despre ce anume?

— Rafaela!

Încercasem să ies din conversație cu întrebarea aceea, nu să mă afund în ea, dar brusc m-am trezit cu baronul Kuffner ținându-mă de mână și privindu-mă cu ochii pe jumătate închiși, îndurerat.

— Baroane, vreți să chem un doctor?

— În nici un caz. Întrebarea ta. Nu știu. *Nu știu.* Stau aici și te aștept, și când treci fără să te oprești sunt dezamăgit, dar sunt dezamăgit și pentru că tu nu ești tabloul. Stau aici ca s-o zăresc pe Tamara în drumul ei spre casă și sunt dezamăgit că *ea* nu este tabloul. Și chiar dacă aș avea tabloul? Aș fi dezamăgit că nu vă am pe nici una din voi.

Am pus paharul jos. Nu mă așteptasem deloc la așa ceva. Cine era bărbatul acesta, acest Sfânt Francisc puternic, atât de nud în perversitatea lui?

— Îmi pare rău, însă nu vă pot ajuta în această privință, am spus sec.

— Dar Rafaela, poți să o faci, a zis el.

Ce mai e și asta? m-am gândit.

Încă îmi ținea mâna.

— Poți să faci două lucruri pentru mine. Poți să te întâlnești cu mine, să cinăm diseară.

— Am planuri.

— Sigur că ai. Sâmbătă seară?

— Plec din oraș de Crăciun.

— Atunci mâine, a zis el.

Am ridicat o sprânceană, cu un aer evaziv.

— La opt, la Lapérouse?

— Poate.

— Dacă nu vii, n-am să mă simt ofensat, a zis el. Dar gândește-te la asta. Promiți?

— Am să mă gândesc, am încuviințat eu.

— Și, Rafaela, știi dacă Tamara se duce vineri la petrecerea ducesei de La Salle?

— Desigur. Dumneavoastră nu? am întrebat surprinsă.

Kuffner și-a deschis portofelul. Mă simțeam transpirată și alarmată, cu picioarele brusc lipite de șezutul scaunului.

— Asta, a zis, punând câteva monede pe masă, este pentru vin. Pe astea, a zis desfășurând două bancnote, le las aici pur și simplu. Poți să le iei, sau să pleci și să le lași. Nu voi fi de față. Nu voi ști ce ai decis. Și nu te voi ruga să faci nimic. Dar dacă m-aș duce la atelierul Tamarei în noaptea petrecerii, și ușile ar fi descuiate, se prea poate să te întâlnești, accidental, cu mai multe hârtii ca astea, a zis el.

Ce pusese în fața mea pe masă erau două bacnonte de cinci mii de franci, suficient să cumperi o mașină nouă. Mai mult decât suficient pentru a plăti doctorul lui Gin. Tamara ceruse atât pentru *Belle* de la Salon. Am fost surprinsă de delicatețea cu care bărbatul acela cu aspect necizelat evita mituirea fățișă.

— Cred că v-a căzut ceva, am spus.

— Poftim?

— Pe masă. Cred că v-au căzut niște bani.

Fața lui Kuffner s-a luminat de înțelegere, în timp ce-mi adunam geanta și mănușile, iar înainte să plec din fața bancnotelor, el ajunsese deja la jumătatea restaurantului, cu haina sub braț.

— Mâine-seară, a aruncat el din mers, peste umăr. La ora opt.

M-am uitat în jos, ca să-i evit privirea, pe care o simțeam ațintită asupra mea, în timp ce, cu coada ochiului, îl vedeam ieșind din cafenea. La ora trei, locul era aproape gol, puținii clienți care

se mai aflau acolo erau prea adânciți în conversațiile sau ziarele lor ca să observe plecarea lui Kuffner. Chelnerul cel blajin a observat însă, uitându-se de la Kuffner la banii de pe masa mea, în timp ce se apropia cu o cârpă. Înainte de a mai face un pas, mi-am pus geanta cu mărgele pe bancnote. Ochii noștri s-au întâlnit preț de o clipă: i-am răspuns disprețului său uluit cu un zâmbet care ar fi făcut-o pe Gin să fie mândră cu mine, iar când și-a întors spatele, am luat banii.

Gin nu a venit acasă în noaptea aceea. După ce am pozat pentru Tamara a doua zi, după ce am pus-o să recite din nou escalele din călătoria noastră și fiecare loc unde aveam să stăm – un vagon de dormit, după petrecerea de la de La Salle, două nopți la prieteni de-ai ei din Florența și Roma, două nopți într-un hotel venețian –, am întrebat:

— Tamara?

— Ce e?

— Sunt îngrijorată pentru *Rafaela* noastră cât timp vom fi plecate, am spus, masându-i ușor spatele. Boucard îl folosește pe omul la care-ți înrămezi tablourile ca să te spioneze. Kuffner sună tot timpul. Seara trecută mi-a oferit bani ca să-l ajut să-l fure. Nu cred că ar trebui să-l lași singur.

Tamara s-a răsucit în pat și s-a uitat la mine.

— Ce a făcut?

I-am povestit despre propunerea lui Kuffner, dar gândul la chipul mic și ascuțit al lui Gin m-a făcut să nu-i pomenesc nimic despre bancnotele din geantă.

— Cred că ar trebui să ascunzi tabloul cât suntem plecate, am zis. Sau să-l luăm cu noi în Italia. Am putea să-l lăsăm la vreunul dintre prietenii tăi, să aibă grijă de el.

Am privit-o pe Tamara trecând în revistă, în tăcere, și respingând o serie de posibile ascunzători, înainte de a ridica o nouă problemă:

— Oare Boucard va ști dacă ducem un tablou în Italia?

— Doar dacă îl înrămezi mai întâi, nu?

Ochii Tamarei au devenit gri și au alunecat de pe mine ca niște peștișori.

— Adevărat, a zis ea meditativ, tonul vocii ei coborând cu o gamă.

— Așa că putem să ne oprim acasă după petrecere, să-l luăm când venim după valize.

— Lasă-mă să mă gândesc la asta. Tabloul va fi în siguranță dacă îl duc în Italia, dar nu știu dacă vreau să-l las acolo.

— Am putea să-l aducem înapoi când ne întoarcem.

— E o călătorie cam lungă pentru un tablou, a murmurat Tamara pentru sine, tulburată. Lasă-mă să mă gândesc cum să procedăm.

Am mângâiat-o, simțindu-mă mai puțin vinovată pentru că luasem banii lui Kuffner. Îi acceptasem, ce-i drept, dar nu îl ajutasem.

— Îți vine să crezi că plecăm vineri?

— Îți vine să crezi că trebuie să-ți termin rochia în trei zile?

— O, nu!

— Ar fi mai bine să pleci. Trebuie să lucrez la rochia ta și să mă duc la magazinul de rame înainte să închidă; Monsieur le Baron vine mâine să-și ia *Nud cu columbă.*

*

* *

Nici măcar nu m-am gândit să mă duc la Lapérouse în seara aceea. Mi-am cumpărat o sticlă de Riesling, doar pentru că-mi permiteam, și am băut un pahar acasă, cu un sendviș cu pateu. Urmate de unul dintre rarele momente în care fumam o țigară, ca desert. În timp ce lucram la noua mea rochie cu fermoar, mi-am dat seama cu mândrie că, pentru prima dată, nu mai făcusem un tipar după o rochie pe care o aveam deja. Nu foloseam un tipar dintr-o revistă. Lucram doar din imaginație și experiență, și până acum, rochia îmi venea frumos. Am cusut cu grijă bancnotele de la Kuffner în tiv. Gin s-a întors de la lucru la miezul nopții, am pus discuri la gramofonul ei și am băut restul de vin împreună.

— *Baby won't you please,* a intonat ea, ținându-i isonul lui Bessie Smith. *Baby won't you please come home?* Puteam să aud accentul din Colma răzbătând prin Mayfair. Fața ei era scăldată în lacrimi.

— Știi ce ai de gând să faci, Gin? am întrebat eu.

— Nu.

— Pentru că pot să-ți dau banii, dacă vrei.

— Ți-am spus că nu știu.

— Nu trebuie să mi-i mai dai înapoi.

— Ai tu grijă de oile tale.

— Nu vreau decât să fii fericită.

— Asta e ce vreau *eu*, Rafaela. Vreau doar să fiu fericită.

— Trebuie să plec mai devreme, i-am spus Tamarei a doua zi. Nu voiam să-l văd pe Kuffner când venea să-și ia tabloul în după-amiaza aceea. Trebuie să merg cu o prietenă la doctor, am mințit, schimbându-mă repede.

— Aș vrea să nu fie nevoie să pleci mai devreme, a spus Tamara în timpul primei noastre pauze, după o oră de lucru, în timp ce sorbeam agale *chocolat chaud* făcut de Jeanne. Toată săptămâna aceea, menajera a venit dimineața; câteva rude veniseră să petreacă sărbătorile împreună cu ea.

— Vavin a făcut treabă de mântuială, așa că trebuie să mai aștept două zile pentru ramă. Mi-e teamă de Kuffner, cred că va face urât când va afla că nu pot să-i dau tabloul.

— O, nu.

Îmi era groază să dau ochii cu baronul, mai ales că-l lăsasem baltă seara trecută, dar Tamara părea atât de necăjită, încât m-am gândit să rămân de dragul ei. În clipa în care aveam să ne confruntăm cu baronul, dacă ar fi aflat că-i păstrasem banii, puteam să i-i dau înapoi, având în vedere atitudinea lui Gin. Ce credea că se va întâmpla? Tocmai când ajungeam la această concluzie, Tamara a zis:

— Nu am să-i pomenesc nimic despre mită.

— Pardon? am întrebat, înroșindu-mă. Ce știa ea?

— N-am să-i spun că știu că a încercat să te mituiască.

O, *nu* știa că luasem banii. Bun.

— De ce?

— Cred că în engleză se spune *I want to string him along*[1], a zis Tamara.

Mă obișnuisem atât de mult cu accentul ei, dar m-a amuzat să aud una dintre expresiile lui Gin trecută prin sita lui dureroasă. M-a făcut, de asemenea, să mă gândesc la Gin, la cum îmi spusese săptămâna trecută cât va fi de mânioasă dacă-l lăsăm pe Kuffner să scape. Și dacă avea dreptate? Chiar dacă nu aveam nici un chef să fac asta, nu ar fi fost mai inteligent *să-l duc de nas* pe Kuffner decât să-l resping pur și simplu? Și apoi, Gin putea oricând să-și vină în simțiri și să ceară banii.

— Oricum, a adăugat Tamara, întâlnirea de azi nu va fi plăcută.

Total de acord, m-am gândit. Trebuia să-mi pun la punct planul de a-l-duce-de-nas-pe-Kuffner, dar știam că problemele Tamarei legate de ramă nu făceau parte din acest el.

— Păi, o să te apere Jeanne.

Tamara a zâmbit.

— O să-l bată cu lingura de lemn.

— Nu poți să-l suni și să amâni vizita de azi?

— I-am telefonat înainte să vii tu, dar cred că este deja pe drum.

— O, am spus alarmată.

M-am gândit să inventez o scuză, dar m-am hotărât, în schimb, să spun adevărul, cel puțin o parte a acestuia.

— Ai ceva împotrivă dacă mă duc să beau o cafea la bistrou? am întrebat. Baronul Kuffner mă face să mă simt nelalocul meu.

— Nu ești singura, a zis Tamara, oftând. Dar fă cum vrei.

În clipa aceea, dovadă că ghicise corect, s-a auzit soneria de la ușa de jos.

— Ah, exact ce-mi vine în minte când mă uit la tine, m-a tachinat Tamara, privindu-mă în timp ce mă îmbrăcam. O mironosiță.

---

1 *To string someone along* – a duce pe cineva de nas, a-i trezi interesul, atenția, în mod nesincer.

Tocmai îmi pusesem paltonul, când Kuffner a ajuns în capul scărilor. M-am strecurat pe lângă el, dar nu suficient de repede încât să nu observ expresia de dezamăgire și dorință de pe fața lui.

— Bună dimineața, a spus el bățos, aplecându-se pentru două săruturi în aer, care au servit drept paravan pentru o rugăminte șoptită:

— Vineri? La ușă?

— Vom vedea, am murmurat eu, în timp ce barba lui ca o răzătoare de brânză îmi zgâria pielea feței.

Când m-am întors de la cafeneaua din apropierea stației de metrou, o oră mai târziu, Tamara părea epuizată.

— Kuffner s-a înfuriat din cauza tabloului?

— Înfiorător. S-a purtat ca un monstru.

— Îmi pare rău că am plecat așa.

— Nu-mi puteai fi de nici un ajutor, a zis Tamara.

După ce ne-am revenit, cu o a doua ceașcă de ciocolată, ea a mai lucrat două ore la *Myrto*, apoi m-a pus să probez rochia din pene de păun. Rochia strălucitoare și neterminată îmi era foarte strâmtă, de-abia puteam să mă așez și să merg.

— Cred că nu e nevoie să vii mâine, a spus ea. Trebuie să-mi petrec restul zilei lucrând la rochia asta, *hélas*[1].

Cu accentul ei, franțuzescul *alas*[2] suna ca englezescul *loss*[3].

— Și ziua de mâine. Dar o să-mi lipsești cumplit. Vii vineri dimineața, devreme?

— Cu drag.

— Și vineri noaptea fugim împreună, a declarat ea. Vino aici.

M-a sărutat.

— M-am gândit la ideea ta, Rafaela, a zis ea. E bună. Mi-a fost frică ieri la magazinul de rame. Monsieur Vavin s-a uitat *așa* la mine, a zis ea, privind chiorâș. Iar inima a început să-mi bată

---

1 Din nefericire, din păcate (fr.).

2 Din nefericire (engl.).

3 Pierdere, pagubă (engl.).

bum bum bum. Doctorul Boucard știe tot ce-i spun lui monsieur Vavin. Are ochi peste tot. Iar Kuffner? *Pfui*!

— Îmi pare rău.

— Așa că ai dreptate. Nu vreau să las *Belle* acasă. Uite ce putem face vineri-seară: *eu* pot să mă duc de la petrecere direct la gară, iar *tu* poți să te oprești acasă și să aduci tabloul. În felul acesta, dacă Boucard vine la petrecere să mă supravegheze, mă va urmări pe mine, nu pe tine.

— De ce să ne furișăm așa? Nu încalci contractul dacă muți tabloul, ci doar dacă-l vinzi.

— Dacă Boucard crede că vreau să-l vând în Italia, are dreptul de a-l împiedica să părăsească Franța.

— Dacă zici tu, am spus.

Frica îi ascuțea și în același timp, îi complica modul de gândire, îmi spuneam eu, dar asta nu o transforma în aliata ei.

— Dacă asta te face fericită, voi aduce tabloul la gară, desigur.

— Mulțumesc, *ma belle.*

— *Eu* îți mulțumesc, pentru că faci călătoria asta cu mine, am spus, devenind ciudat de formală din cauza fericirii care mă invadase brusc.

— La început nu ai vrut să mergi în Italia.

— Dar merg cu *tine,* am zis.

17

Despărțită de Tamara două zile la rând, înainte de călătoria noastră, mi-am terminat rochia cu fermoar, bând prea multă cafea, tremurând de dorință, înfiorându-mă la gândul atâtor zile și nopți împreună. Uneori, în singurătate, îmi încrucișam brațele pe piept și mă strângeam tare: fericirea care se zbătea în interiorul meu era aproape prea mult de suportat. Când m-am dus la ea două zile mai târziu, cu noua mea rochie împachetată în valiză, parcă pluteam în timp ce urcam scările.

— La noapte, am respirat eu, în timp ce ne sărutam pe obraz. O pânză învelită în hârtie și legată cu sfoară domina salonul, iar lângă ea fusese așezată o geantă mică de voiaj.

— Suntem singure, mi-a șoptit Tamara în ureche, atingându-mă. Jeanne este *au marché.*

Am chicotit.

— Nu ai o regulă?

— Azi e o zi specială.

După ce am făcut dragoste, am ațipit, iar când m-am trezit am găsit-o pe Tamara lângă mine, privindu-mă.

— Ce zici de o baie, apoi să lucrăm puțin?

— Ce făceai?

Tamara mi-a arătat o bucată mică de carton, acoperită cu o foiță albă. Pe ea, desenase o schiță a feței mele, cu ochii închiși și buzele întredeschise.

— Așa arăt atunci când dorm? am întrebat.

— Așa arătai acum o oră, a zis ea, zâmbind.

— Seamănă cu *Belle Rafaela.*

Semăna cu fața mea din tablouri, dar mult mai fină: estompată și schițată în grabă, cu gura un pic mâzgălită.

— Seamănă cu *tine*, a zis ea.

Mi-am dat ochii peste cap, prea fericită ca să-i dau vreun răspuns.

La sfârșitul zilei noastre de pictat, Tamara s-a strecurat într-o coloană plisată de mătase Fortuny, alb-aurie, apoi m-a ajutat să-mi pun rochia din pene de păun.

— De la fotograf mergem să mâncăm ceva, apoi ne ducem la La Salles, a spus ea. De-abia aștept să mă împăunez cu tine.

A încheiat un ultim cârlig. Ține minte, din nou, *tu* ai făcut-o, nu eu.

— Tot nu înțeleg de ce. E atât de frumoasă.

Era. Cele trei oglinzi ale Tamarei reflectau o femeie într-o tunică de pene, o creatură suplă, strălucitoare, nepământeană.

— E deja destul de greu să fiu femeie-pictor, a zis ea scurt. Darămite să fiu o femeie pictor care *coase*?

— O.

Gura mea s-a întristat un pic. *Eu* coseam.

— Ai zis că ai trimis-o pe Jeanne să ia penele de păun, dar se pare că le-ai cumpărat chiar tu, nu-i așa? am întrebat eu. Și mătasea albastră pentru rochia Irei?

— Asta ar *însemna* ceva, nu? a întrebat Tamara la rândul ei, ridicând o mână spre gura mea și alta spre a ei. Acum lasă-mă să mă ocup de spate.

Trena rochiei era legată de talia mea, dar și suspendată de umeri cu o pereche de bretele împletite, din mătase. Când mi-am pus bretelele, trena – zeci de alte pene, fiecare lungă de un metru, un metru și ceva – îmi apăsa strâns spatele, ca un fâlfâit; când lăsam bretelele să-mi atârne pe talie, trena cădea în urma mea, ca o coadă de păun.

— Vei mai avea nevoie de asta, a zis ea, dându-mi o geantă din plasă de metal, agățată de un lanț lung de argint.

— Bani pentru taxi. Rujul tău. Cheile apartamentului pentru când vei veni la noapte să iei tabloul.

Am zâmbit larg și mi-am pus lanțul de argint de-a curmezișul pe piept, ca o eșarfă de carnaval.

— Perfect. Poți să iei și bagajele noastre tot atunci. Spune-i șoferului să le ducă jos, *comprends*? *Et voilà.*

Tamara a oftat, făcând un pas în spate, să mă admire.

— Ar trebui să te pictez *așa*.

La Studio Lorelle, o oră mai târziu, în timp ce fotograful se agita cu reflectoare electrice și cordoane într-o cameră interioară, Kizette a urcat tropăind scările să-și ia rămas-bun de la mama ei, care pleca pe timpul sărbătorilor. Fata m-a măsurat cu o privire dură, apoi s-a lipit de Tamara, vorbind încet: Kizette bosumflată, Tamara pe jumătate certând-o, pe jumătate răsfățând-o. Mă încăpățânasem să-i cer această vacanță tocmai de Crăciun, ca un copil. Kizette era desigur furioasă. Data viitoare, m-am gândit, vom merge toate trei.

Fotograful a traversat camera spre ele, încântat de imaginea lui Kizette în uniforma ei școlară și de Tamara, în rochia de seară.

— Ce ziceți de o fotografie? le-a întrerupt el. Mamă și fiică?

Amândouă au ridicat privirea, tresărind: aveau aceeași gură voluntară, aceeași ochi de un cenușiu plat. Amândouă i-au răspuns în același timp – Nu! – în vreme ce camera de fotografiat a țăcănit. Kizette a rupt-o la fugă.

— *Bonnes vacances, chérie*, a strigat ea pe neașteptate, în capul scărilor din spatele ei.

— S-a întâmplat ceva? am întrebat eu, în așa fel încât să nu mă audă fotograful.

— Tipic pentru Kizette, a spus ea. *De ce nu pot să vin și eu în Italia?*

— Mă simt prost, am zis.

Tamara m-a admonestat cu degetul.

— *Aceasta este o călătorie pentru oameni mari*, a zis ea, cu ochii larg deschiși.

Am râs de plăcere.

— Gândește-te la asta în timp ce te fotografiază Philippe, a zis ea, lovindu-mă ușor cu palma.

Aș vrea să am una dintre fotografiile acelea: cu sprâncene subțiri, gură de amoraș, în rochia ridicolă, teatrală, magnifică, a

Tamarei. Fața unei fete care știe că se va culca și se va trezi cu iubita ei, zile la rând. La un moment dat, în pauza dintre fotografii, în rochia mea cu trenă de pene, m-am gândit brusc la cei zece mii de franci de la Kuffner. *Omul ăsta are mai mulți bani decât minte*, am gândit eu. Dacă vrea să arunce cu banii și să se agite prostește, nu are decât. Mi-ar fi plăcut să mă aflu acolo să râd de el când va încerca să intre în apartamentul Tamarei.

Înainte de a ne duce la petrecere, Tamara și cu mine ne-am oprit să luăm cina la un restaurant. Așezată la masa noastră de lângă fereastră, am încercat să nu zâmbesc prostește la porția mea de *moules.* Nu mai ieșisem cu ea la restaurant până atunci. Nu mai încercasem niciodată *gougères* de brânză cu șampanie.

— Pentru *La Belle Rafaela,* a toastat ea, sărutându-mă.

— Pentru *tine*, Tamara, am insistat.

Tamara a scos biletele noastre de tren și l-a îndesat pe unul în geanta mea de metal, iar pe celălalt în geanta ei de bachelită.

— Așadar, diseară, la petrecere, tu pleci la zece, iar eu la unsprezece. În felul ăsta, Boucard mă va urmări pe *mine*, nu pe tine.

— Și dacă te urmărește tot drumul, până la gară?

— Atunci am să aștept până în ultimul moment, înainte să mă urc în tren, așa că nu va ști pentru ce să-și cumpere bilet. Și apoi îl vom lăsa în urmă, a zis ea, zâmbind.

— Te-ai gândit la toate, am zis.

— O, am făcut-o.

S-a aplecat spre mine și a șoptit:

— Ții minte când am făcut dragoste azi-dimineață?

Auzind cuvintele ei, m-am topit ca ceara fierbinte. Mi-am amintit cum m-am ridicat în capul oaselor, după orgasm, felul în care ea și-a apăsat podul palmei în sternul meu, făcându-mă să mă întind iar în pat, pentru mai mult. Am scos un sunet moale, involuntar, și apoi mi-am revenit.

— Mai sunt doar câteva ore, i-am șoptit și eu.

Tamara a ridicat capul pentru a întâlni ochii unei femei care se oprise afară, să ne facă semn cu mâna.

— Ira, a strigat ea. *Monsieur* Perrot!

În timp ce Ira și soțul ei intrau în bistrou, stomacul mi-a înghețat, adâncindu-se în noaptea aceea din fața ferestrei deschise a Tamarei. Le auzeam din nou, gemetele în crescendo ale unei femei. Și vedeam cum două brațe, ale Tamarei, prind draperia umflată, din ambele părți.

— Mergeți la La Salle mai târziu? Ați cinat deja? a întrebat Tamara.

Am refuzat să-mi ridic privirea, în timp ce Tamara cerea să ni se aducă încă două scaune, pentru Ira și soțul ei – un bărbat zâmbitor, îndesat și mai în vârstă.

— Rafaela, ești o apariție, a gângurit Ira.

— Ridică-te, a zis Tamara. Lasă-i să te admire!

Le-am acceptat, stingherită, laudele – cele expansive ale Irei, cele sincere ale dlui Perrot – înainte să mă așez din nou, repede.

— Ea a...? a început Ira nerăbdătoare.

Tamara a încuviințat din cap, exultând.

— Ea a făcut-o și pe asta.

— Uite, Rafaela, a zis Ira în timp ce-și desfăcea nasturii paltonului. Sunt îmbrăcată cu rochia ta!

— *Tiens!* a exclamat Tamara, în clipa în care Ira s-a ridicat, o apariție zveltă în *crêpe de Chine* albastră.

— Nu te-am mai văzut de la probă, draga mea. O port aproape zilnic, nu-i așa, Gilles? Tamara?

— Așa e.

— Așa e.

— Așa că trebuie să-ți mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc, mulțumesc. *Mulțumesc.* Nu-i așa că e divină? Ascultă, după cină, am o prietenă care vrea cartea ta de vizită.

În timp ce dădeam din cap, zâmbind amorțită, Tamara s-a aplecat spre Ira să-i povestească despre cum se bosumflase Kizette în după-amiaza aceea, iar dl Perrot a încercat să mă atragă într-o conversație despre Rolls-Royce-ul său. În timp ce aflam despre cât e de greu să ai încredere în tinerii mecanici din zilele noastre, mai ales în veteranii de război, Tamara și Ira tăifăsuiau liniștite, mâinile Tamarei fluturând în jurul umerilor și feței Irei. Când Tamara a ajuns la apogeul poveștii, suspinul Irei – ca un foșnet

de foarfece, atât de unic și memorabil – m-a făcut să-mi îngrop fruntea în mâini.

— Durere de cap? a întrebat dl Perrot. Vreți să ieșiți să luați o gură de aer?

— Vreau să te rog ceva, mi-a spus Tamara, chemându-mă lângă ea.

— E genială Rafaela, nu? a murmurat Ira pipăindu-mi rochia, lăsând bordura de pene a tivului să-i alunece prin palmă.

— Despre ce e vorba?

— Avem o mică problemă. Nu pot să cred. Îmi pregătisem cărbunele și caietele de crochiuri pentru petrecerea de la La Salles și le-am pus cu grijă lângă ușă, într-un săculeț. Și apoi le-am uitat. Îmi pare atât de rău, dar ai putea să te întorci la apartament să mi le aduci? Și apoi să ne întâlnim la petrecere? Poți să iei taxiul și la dus, și la întors, a spus ea, apăsându-mi o bancnotă în palmă. Te rog!

Comod așezată în taxiul care se îndrepta spre rue de Varenne, am oftat adânc, dând aerul afară din piept, și mi-am permis să plâng un pic. Ira habar nu avea că le auzisem pe ea și pe Tamara. Sau poate nu-i păsa. Poate că trecea prin viață purtându-se frumos cu iubitele iubitelor ei, la fel de sincer cum o sărutase soțul ei pe Tamara pe ambii obraji, spunându-i cât de frumoasă e. Nu-i păsa că soția lui mergea singură în Italia cu splendida ei vecină, o femeie care o mângâia în fața lui? Onestul, afabilul domn Perrot nu părea decât îngăduitor față de ambele femei. Tamara se distra de minune. Soții Perrot se distrau de minune. Doar *eu* aveam o problemă, doar *eu* aveam sticlă pisată în gât, văzând-o pe Tamara cum o atingea pe Ira. Dacă aș fi încercat să o confrunt pe Ira, mi-ar fi spus să aștept până găsea cartea de vizită a prietenei ei, prietenă care – aici a trebuit să râd amar – voia să mă plătească să fac ce îmi plăcea mai mult. *Voi fi atât de bucuroasă când se va termina noaptea asta,* mi-am șoptit.

Doar atunci când am intrat în clădirea în care locuia Tamara m-a cuprins mânia. Cum *îndrăznea*? *Știa* că Ira mă enervează. O știa îndeajuns de bine încât să ascundă portretele Irei când

mergem să pozez. Ira putea fi oarbă față de sentimentele mele, dar Tamara nu era. La mijlocul scării către apartamentul Tamarei, m-am înnegrit și m-am umplut de spini pe dinăuntru; eram un ocean, o noapte furtunoasă. Cum putea să fie atât de impenitentă, de neutră, cum putea alege să mă rănească? Era foarte ușor pentru ea. La fel de ușor ca… mi-am dat brusc seama ce aveam în geantă: cheile Tamarei. La fel de ușor cum ar putea intra un bărbat într-o cameră, pentru a ieși de acolo tablou. La fel de ușor cum îi vine unei femei să închidă o ușă, dar să uite să o încuie.

18

Nu știusem că voi fi pe o scenă. Era o scenă micuță, cu două trepte mai sus decât podeaua salonului familiei de La Salle, dar totuși delimitată de o cortină în toată regula, din catifea roșie. În spatele acelei cortine, în timp ce vorbea fără întrerupere cu Romana de La Salle și marchizul d'Afflitto, Tamara m-a așezat pe un puf enorm. M-a poziționat cu picioarele trase în lături, sprijinită pe un braț, în timp ce ei trei aranjau trena în jurul meu, prinzând-o în ace de otomană în zeci de locuri, așa încât părea că răsăream dintr-o mare de pene, ca o tornadă răsturnată. Furia mă transportase într-o stare nouă, de amorțeală, ca și cum nu aș fi fost o persoană, ci un aparat de fotografiat, prins nu de o pernuță, ci de un trepied.

Nu mi se spusese că petrecerea de la La Salle va avea un nume: Cele Nouă Amuzamente. Blond-roșcata Romana, care purta broșe de forma unor stele pe umeri, urma să o reprezinte pe Urania, Muza Astronomiei, iar la sfârșitul distracțiilor programate urma să-i conducă pe oaspeți pe terasă, unde să admire noaptea sumbră pariziană, în timp ce fumau opiu.

— Cine este Dansul? am întrebat.

— Mama a *încercat* să o aducă pe Josephine Baker, a spus Romana, dar nu am avut noroc. Și apoi am crezut, pentru o clipă, că o puteam avea pe dansatoarea spaniolă Nana de Herrera – la auzul numelui amantei baronului Kuffner, Tamara și cu mine am schimbat o privire –, așa că am și cumpărat câteva discuri.

A făcut semn cu mâna spre capătul opus al încăperii, de unde se auzea gramofonul redând un tangou sulfuros, pe care l-am recunoscut dintr-un film cu Valentino – (ce tânăr a murit!).

— Dar Domnișoara de Herrera nu era sigură dacă va putea rămâne până la final. Așa că am rezolvat situația, și am convins-o pe Vi Morris să accepte să boxeze în orb. Trebuie să apară dintr-un moment în altul.

— *Vi* de la Violette Morris, atleta? a întrebat Tamara, și cum au început să vorbească în franceză, mi-am amintit-o pe tânăra cu alură princiară de la petrecerea ei, pozând față în față cu portretul ducesei de La Salle din dormitor.

— Chiar aceea, a zis d'Afflitto.

— Cum ai reușit asta? a întrebat Tamara, întinzându-se pe o canapea.

Romana și-a tras copilărește mâinile la spate.

— Mi-a dat numărul ei de telefon, s-a hlizit ea.

— Să spunem că Romana a *petrecut foarte mult timp* cu Vi Morris la petrecerea ta, a zis d'Afflitto. Dar cred că erai prea ocupată cu admiratorii tăi ca să remarci asta.

În clipa în care Tamara a zâmbit, mi-am dat seama cât de mult *o bucurau* insistențele lui Kuffner și Boucard, în ciuda faptului că susținea contrariul.

— Mama ta știe că ai stat în poala acelei *apache*[1]? a tachinat-o d'Afflitto.

— Cu siguranță *nu,* a zis Romana cu un zâmbet mieros. Și vreau ca lucrurile să rămână așa, cu voia dumneavoastră.

— Mă întreb dacă ar vrea să pozezi pentru mine la un moment dat, a murmurat Tamara.

— Nu mi-o pot imagina pozând pentru tine, a spus d'Afflitto. E ca un elefant într-o prăvălie de porțelanuri.

— Nu știu ce să zic, l-a tachinat Romana. Poate că Tamarei îi place.

— André Gide? O, da. Jean Cocteau? Desigur. Dar Vi Morris? Doamna boxer?

— Sunt sigur că, dacă pictorul și-ar pune asta în gând, *mademoiselle* Morris ar găsi că a poza pentru Tamara este un lucru

---

1 Membru al lumii clandestine pariziene.

irezistibil, s-a auzit vocea baronului Kuffner, înainte ca el să fi ocolit cortina, ca să vină spre noi.

Ascultându-i pe toți prin filtrul francezei mele imperfecte, se adâncea și mai mult natura detașată, sticloasă, a furiei mele, atât de mult încât am reușit să-l privesc pe Kuffner cu nepăsare.

— Nu suntem gata! a protestat Tamara.

— Cum putem să ridicăm cortina într-o explozie de revelație, dacă oamenii se înghesuie aici? a mormăit d'Afflitto.

Cu un cap mai mic, purtând obișnuitul său papion, părea destul de pipernicit în comparație cu bărbatul mai în vârstă.

— Tu ești mereu o revelație, Rafaela, a spus Kuffner.

Nu m-am strâmbat de greață.

— Deci unde este *mademoiselle* de Herera?

— Va sosi când va putea, a zis el, imitându-mi aerul indiferent. Pentru dumneavoastră, *madame* de Lempicka? a oferit el, întinzând un pahar de cocktail opalescent.

— Doamne, este chiar absint adevărat? a întrebat d'Afflitto.

Romana a încuviințat din cap.

— Mama a adus absint din Spania.

— Nu, mulțumesc, a spus Tamara. Nu înainte să desenez.

— Dar insist.

— Am să vă ajut eu, baroane, a spus d'Afflitto întinzând o mână frumos îngrijită.

Kuffner a ridicat paharul, ferindu-l din calea lui, obligându-l pe bărbatul mai scund să se întindă mult în sus, ca un băiat.

— Nu mă interesează genul de ajutor pe care mi-l puteți oferi, marchize, a replicat Kuffner, zâmbind cu dinții lui deși și pătrați.

Văzând o licărire de ură pe fața lui d'Afflitto, Tamara a intervenit pentru a le distrage atenția celor doi bărbați.

— Aș *vrea* să beau un pahar, baroane.

În mijlocul tensiunii iscate brusc, în timp ce noi patru ne uitam la ei, Tamara a luat paharul lui Kuffner și l-a ridicat.

— Pentru Artă, a spus ea pe un ton aprins și a golit paharul dintr-o înghițitură, dând naștere unui schimb de priviri alarmate între Romana și d'Afflitto.

— Ce știți despre doamnele care boxează? a întrebat ea, întorcându-se la canapea.

— Știu că a boxa cu una se poate încheia umilitor, a zis Kuffner, amuzamentul mijindu-i pe sub mustață.

— Vă e teamă că o să vă bată o fată? l-a tachinat Tamara.

— Un bătrân fermier nu se luptă cu o campioană națională, mai ales când este oaspetele națiunii pe care aceasta o reprezintă, a zis Kuffner, cu un zâmbet care-ți îngheța sângele în vine. Ar putea să câștige.

Romana a râs, impresionată.

— Când am spus *umilitor*, a explicat Kuffner, nu am specificat pentru cine.

— *Sunteți* o brută, a zis Tamara.

— Ei bine, *eu* am să mă port ca o brută, dacă nu vă dați jos de pe scenă, a spus Romana. E aproape timpul să începem.

— Nu o faceți s-o cheme pe mama ei să vă dea jos, a spus d'Afflitto pe un ton disprețuitor.

— Scuze, doamnelor. Marchize, a zis Kuffner, retrăgându-se să salute pe cineva dincolo de cortină.

— Romana, nu te-am văzut niciodată atât de brutală, a zis Tamara.

— D'Afflitto are, totuși, dreptate. Chiar că aș fi chemat-o pe mama dacă nu pleca.

— Campioana națională la box nu-l sperie, dar menționarea numelui Marika de La Salle îl pune pe fugă, a chicotit d'Afflitto.

Poate că baronul Kuffner o zărise pe dra de Herrera sau poate că își schimbase, de fapt, opinia despre Violette Morris, deoarece tocmai atunci Romana a exclamat „Ooo", în timp ce o pereche de mâini cu unghii boante i-a acoperit ochii. Micul nostru grup s-a holbat la atletă, splendidă într-un costum de gangster, cu o țigară la ureche, aplecându-se să schimbe *bisous* cu Romana.

— Am întârziat?

— Deloc, s-a extaziat Romana, trăgând deoparte cortina și strigând: *Maman!*

Chiar și în starea în care era, de gheață, mi s-a oprit respirația când *Duchesse* de La Salle a apărut în culise. Mă uitasem luni în

șir la părul acela buclat artificial, la cizmele lungi de călărie, la alunița de deasupra buzei, care conferea feței ei un aer de umor sinistru. Portretul atârnat deasupra patului Tamarei era fidel: era dificil să-ți închipui că cineva, cu atât mai puțin zvăpăiata Romana de La Salle, ar fi putut să-i spună mamă acestei femei. Nu e de mirare că atunci când d'Afflitto a amenințat că o va chema, Kuffner și-a luat tălpășița.

Acum că stăteau față în față, puteam să văd că mama Romanei, grecoaică și trecută de patruzeci de ani, semăna foarte puțin cu franțuzoaica boxer de douăzeci și ceva de ani, dar hainele lor bărbătești erau asemănătoare, la fel și privirile posesive pe care i le aruncau Romanei.

— Ce drăguț din partea dumneavoastră că ați venit, a zis ducesa. Ce putem aranja pentru dumneavoastră? Doriți o iluminație specială? Un sac de box?

Remarcând graba de om de afaceri și ușor ofensatoare cu care ducesa a sărit la subiectul distracției serii, mi-am dat seama că nu mai văzusem niciodată înainte două *donne-uomini* confruntându-se. Expresia din ochii ducesei spunea că Vi Morris era, poate, o celebritate, dar nu provenea dintr-o familie bună și era, ca și mine, bine-venită în casa ei doar pentru a fi expusă. Expresia din ochii lui Vi spunea că era posibil ca ducesa să o fi dus acolo ca pe un fel de urs dresat, la paradă, dar că plănuia s-o facă să plătească pentru acest privilegiu.

— Am nevoie doar de o oglindă, a spus ea pe un ton înghețat, fără să dea drumul mâinilor frumoase ale Romanei. Prin cortina semideschisă, puteam zări peste o duzină de privitori cu pene la pălării și smochinguri, care se aplecau spre noi, curioși.

— Se rezolvă, a zis ducesa. Vă suntem foarte recunoscătoare că ați putut să vă faceți timp pentru noi. Cum o fi reușit fiica mea să vă convingă?

Întrebarea în sine, deși prietenoasă – ușor provocatoare parcă –, a fost rostită într-un mod ușor amenințător, ca și când ar fi spus *Ține-ți mâinile departe de ea, ființă josnică ce ești.*

— Romana mi-a promis că o să se revanșeze ea cumva, a zis Vi Morris, provocând râsul – dezaprobator și, respectiv, plin de speranță – al mamei și fiicei.

— Nu am folosit atât de multe cuvinte, a chicotit Romana.

Ducesa a ridicat o sprânceană către fiica ei.

— Ei bine, a întrebat ea în timp ce fața i se recompunea încet, putem să vă oferim ceva de băut cât timp facem aranjamentele pentru dumneavoastră?

Vi Morris părea să ia faptul că ducesa evitase să fie provocată ca pe o provocare în sine. Improvizând pe tangoul de la gramofon, a cuprins cu mâna spinarea Romanei și a făcut-o să se lase adânc, pe spate.

— Nu am mai fost rugată niciodată să fiu Muza Dansului.

A chicotit, în timp ce Romana a eliberat un țipăt mic și încântat. Poate că nu era nimic, doar o joacă între prietene, dar Romana și Vi Morris nu erau prietene.

— Tamara va desena cât timp pregătim oglinda, a spus ducesa. Romana, vino cu mine.

În timp ce ducesa își îndepărta fiica de noi, lăsându-l pe d'Afflitto să se descurce singur cu prinderea în ace a penelor mele, Tamara i-a spus lui Vi Morris:

— Eu o trimit pe fiica *mea* la internat, nebunatico.

Absintul lui Kuffner își făcuse, clar, efectul: vocea Tamarei era amplă și guturală. Mi-am amintit privirea cu ochii îngustați cu care femeia boxer o cântărise pe Tamara la petrecerea de la închiderea Salonului, deoarece am văzut-o acum din nou. Recunoscând – sau prefăcându-se că recunoaște – pe cineva în cealaltă parte a camerei, Vi s-a desprins de noi, iar Tamara a închis cortina.

— Nu știi niciodată unde va trage ducesa linia cu fiica ei, a spus d'Afflitto, ridicând din umeri. Opium, da, *les hommasses*[1], nu.

— E doar supărată pentru că Vi este mai *hommasse* decât ea.

— Am pierdut ceva? a întrebat Romana în clipa în care și-a făcut din nou apariția. Arăta un pic zguduită.

---

1 Femeie cu apucături masculine, peiorativ (fr.).

— Deloc. Ai necazuri, draga mea? a întrebat Tamara.

Făcând un efort să nu pară abătută, Romana a vorbit apăsat, presărându-și propoziția cu cuvinte englezești.

— Sunt un pic *necăjită* pe *Miss Morris,* pentru că a pus-o pe *Mama* într-o lumină atât de proastă.

D'Afflitto părea stingherit de disconfortul Romanei. Tamara părea dezamăgită de Romana, iar eu le-aș fi putut spune amândurora că ea calculase deja cât i-ar fi cerut lui *Miss Morris* pentru portretul ei și că își lua acum adio de la banii aceia.

— Deci ce Muză suntem, *chérie?*

— Polyhymnia, Muza Poeziei Religioase, a intonat Tamara cu o gravitate falsă în glas. Ceea ce face ca Rafaela să fie zeița mea. Pune-ți asta.

Tamara mi-a înmânat o mască acoperită cu pene, cu o singură pană care se înălța peste elasticul negru și care se legăna, absurd, deasupra capului meu. Am privit cu răceală masca, gândindu-mă, dacă aș fi cu adevărat zeița ta, oare m-ai putea înșela așa cu Ira? Dacă aș fi cu adevărat zeița ta, ar mai trebui să port masca asta idioată?

— Ești sigură că nu ar trebui să fim Comedia? am întrebat cu voce tare. Pana asta nu te face să te gândești la – am arătat cu degetul spre gât și mi-am bălăngănit capul ca să-mi amintesc cuvântul franțuzesc din manualul de medicină al Sylviei – o epiglotă?

— Nu fi prostuță, m-a mustrat d'Afflitto. Arăți divin.

— Suzy Solidor este Comedia, a zis Romana, înviorându-se puțin.

— Știi că ăsta nu este numele ei adevărat, a șoptit d'Afflitto.

— Suzy Aur Masiv[1]? a întrebat Romana. Nu cred asta.

— E Suzanne Rocher, a explicat el. Ar trebui să o pictezi pe *ea*, Tamara, a spus, ca și când ar fi vrut s-o consoleze pentru pierderea lui Vi Morris.

— Cât de mult mi-ar plăcea să fac asta, a zis Tamara. Se vede că are sâni frumoși.

---

1 Joc de cuvinte între *solid gold*, în engleză, și numele omofon de scenă francez, *solidor* – aur masiv.

Știam că Tamara nu spunea asta decât ca să se simtă mai bine, dar aprecierea ei sexuală făţişă referitoare la femeia aceea, pe care nu o văzusem niciodată, mă făcea să mă simt cu adevărat mai grotescă decât înainte.

— Poate că e frumoasă, am spus eu cu o voce casantă. Dar este suficient de amuzantă ca să fie Muza Comediei?

— Absolut, m-a asigurat d'Afflitto. Ceva din vocea mea l-a făcut să se uite iar la mine. Am auzit-o exersând un cântec deocheat despre piraţi, a zis el. Vocea lui era jucăuşă, dar s-a uitat de la mine la Tamara, apoi mi-a aruncat o privire scurtă, compătimitoare.

Acea privire, de una singură, a fisurat lentila rece prin care îi privisem pe ceilalţi.

— Bine că nu e un cântec deocheat despre cum e să fii păun, am zis. Uram faptul că bărbia îmi tremura.

— Rafaela, a început Tamara pe un ton mieros, trecând la engleză. Te deranjează masca?

— Mă face să arăt stupid.

— Nu arăţi stupid. Arăţi de parcă ai fi coborât din raiul unui sultan, ca să mă laşi pe mine să te desenez. Un fel de rai plin de rodii, zâne, hurii şi păuni.

— Nu există şi o Muză a Poeziei de dragoste? a întrebat d'Afflitto.

— Natalie Barney a acaparat-o pe aceea, a zis Romana. Vă surprinde?

— Mie îmi convine ce am, a insistat Tamara în franceză. Pictura este religia mea. Şi apoi, Rafaela, a adăugat ea în engleză, luându-mi mâna, cu masca asta, vei putea să te uiţi în ochii tuturor acelor oameni, dar ei nu vor putea să te privească în ochi.

Am strâns mâna Tamarei, încă prea rănită din cauza Irei ca să-i mulţumesc cu voce tare. Cu ochii strălucindu-i din cauza absintului repede înghiţit, Tamara a tras pentru o ultimă oară de trena mea, mi-a îndreptat umerii un pic prea tare şi s-a cocoţat în spatele şevaletului ei, cu cărbunele în mână.

— Gata?

— Am s-o anunţ pe mama, a zis Romana.

Câteva clipe mai târziu, am auzit o voce sonoră de femeie adresându-se în franceză oamenilor din încăpere.

— Doamnelor și domnilor, v-o prezint pe pictorița Tamara de Lempicka în rolul Muzei Artei Religioase, Polyhymnia. Ca noi toți, a spus ea cu multă ironie, Polyhymnia este o Vestală pe altarul Iubirii. Doamnelor și domnilor, v-o prezint și pe divina Rafaela Fano, în chipul zeiței cipriote înseși, Afrodita.

Ducesa de La Salle a deschis cortina. Înghesuiți unii într-alții în lumina obscură, oamenii păreau o lespede de stâncă alb-neagră, iar bijuteriile lor, fulgere de mică. Kuffner, cu ochelarii lui, și suavul Boucard stăteau în primul rând. Soția elegantă și încărunțită a lui Boucard ocupase un scaun în fața lui, în timp ce o femeie zveltă, cu ochi negri frumoși și o postură impecabilă ședea lângă Kuffner: Nana de Herrera, mai mult ca sigur.

Mulțimea privea cufundată într-o tăcere reverențioasă, în timp ce Tamara se lupta să neutralizeze efectele băuturii tari, întâi aruncându-și pantofii cu tocuri înalte, apoi sprijinindu-se de baza șevaletului cu vârfurile degetelor de la ambele mâini. Era a doua oară când stăteam în fața unei camere pline cu oameni, dar de data aceasta ochii mei erau deschiși, așa că era mult mai rău. Nu mai puteam intra în starea aceea de indiferență rece din care ieșisem. Când ochii Tamarei s-au intersectat cu ai mei, mi-am dat seama că nu desenase niciodată în fața unei asemenea mulțimi de oameni: acceptase absintul lui Kuffner deoarece și ea se temea. Dar apoi, după o lungă privire spre mine și un gest îndrăzneț cu cărbunele din mâna ei, Tamara s-a adâncit în ritualul familiar al privitului și desenatului și, în pofida mâniei mele, mă relaxam și eu, privind-o.

După un lung minut de tăcere, cuvinte și fraze șoptite au început să clipocească prin încăpere: *Afrodita. La Belle Rafaela. Salonul de Toamnă. Agenția Binard. Două mii de franci. Frumoasă. Frumoasă.* Ascultând, mi-am dat seama că Tamara avea dreptate: puteam să-i privesc în ochi, dar ei nu o puteau face. Ochii lor erau ca un val, pe care nu l-am lăsat să treacă peste mine: am început să plutesc pe deasupra lui, ca o corabie mică. Ei nu voiau să mă înece; voiau să se reverse asupra mea; voiau pene și stră-

lucire orbitoare. Voiau să fiu visul lor. Am făcut un efort să trag aer în piept și am privit spre ei prin masca mea, inhalând echilibru, chiar dacă expiram teamă.

— *Comme c'est beau*[1], a spus ducesa de La Salle cu voce tare, privind peste umărul Tamarei.

— *Merci*, a răspuns Tamara, continuând să deseneze.

După asta, mulțimea s-a relaxat, ca și când ar fi hotărât că era ridicol să vorbească în șoaptă. Explicațiile clipocite au luat forma unui murmur bârfitor, pe sub care puteam să aud foșnetul unor informații mai puțin publice: *Elles sont amantes. Deux copies. En rouge et en vert.*[2] *Boucard. Kuffner.* În mod similar, schimbul de replici dintre Tamara și ducesa de La Salle părea să fi ridicat interdicția – impusă de cortina de catifea roșie și de scenografia teatrală – de a-i vorbi artistei în timpul exercițiului.

— Încă un pahar, *madame* de Lempicka? s-a oferit baronul Kuffner.

— Nu în timpul lucrului, a spus Tamara, cu ceea ce m-am gândit că este vocea ei de pictoriță: tonul liniștit pe care îl folosea pentru a se împiedica să înregistreze pe deplin o întrerupere.

— O, vă rog, dați-mi mie voie să vă aduc un pahar, a sărit Boucard, neauzind-o.

Modul în care vorbea era controlat și catifelat, dar îmi puteam da seama că oferta lui Kuffner de a aduce *încă* un pahar îl iritase, ca și cum baronul ar fi pretins ceea ce i se datora de drept.

— Am un motiv special să toastăm, a spus el, ridicând două pahare de șampanie de pe barul de lângă el.

Tamara, încă în transă, a pus paharul de șampanie pe podea, lângă șevalet, fără să-l ducă la buze. Boucard, fără să-și dea seama, stătea cu fața spre mulțime, dar ochii îi erau îndreptați doar spre Kuffner.

— Pentru frumoasa mea soție, Hélène, de ziua ei de naștere, a zis el, ridicând paharul de șampanie.

---

1 Ce frumos este (fr.).

2 Sunt amante. Două copii. În roșu și verde (fr.).

Doamna Boucard a zâmbit indulgent către soțul ei, jenată de atenția care i se acorda.

— Comand un portret executat de stimata artistă pe care o aveți în fața dumneavoastră, Tamara de Lempicka.

Un murmur politicos a trecut prin mulțime, iar în aer s-au ridicat numeroase pahare, în semn de prietenie. Câteva capete s-au răsucit să o privească mai bine pe Hélène Boucard, de o măreție modestă în rochia ei lungă, cu benzi de oțel care-i prindeau părul cu bucle adânci, artificiale. Ar fi arătat plină de noblețe, statuară, în portretul Tamarei. Ținând cont de predilecțiile doctorului Boucard, am remarcat cu interes faptul că fizionomia soției lui nu avea nici cea mai vagă trăsătură evreiască. Deși avea mici pungi sub ochi și bărbie, corpul ei alungit era extrem de ferm pentru vârsta ei, iar pielea la fel de netedă ca o bomboană fondantă.

— Felicitări pentru cei douăzeci și nouă de ani, a exclamat Kuffner, atât de jovial încât am fost surprinsă, pentru o clipă, de faptul că nu știa că avea o fiică de nouăsprezece ani, după care m-am simțit jignită pentru ea.

Nana de Herrera se număra printre cei care se holbaseră cel mai tare la femeia mai în vârstă. Deși știam că mulțimea de oameni care voiau să-și încheie noaptea fumând opiu nu era o adunătură de mironosițe, mi s-a părut nelalocul lui felul în care Nana și-a apăsat capul pe pieptul lui Kuffner, atât de devreme în timpul serii. Ea și-a așezat o mână expresivă pe umărul baronului și a oftat teatral.

— Face și portrete?

— Face, cum să nu, *mademoiselle*, a zis Tamara. Mâna ei se oprise, dar nu-și dezlipise ochii de pe mine.

— Ai vrea să-ți facă portretul? a întrebat Kuffner, destul de tare încât să-l audă Boucard.

— *Ai vrea* tu, *mi amor*? a gângurit Nana.

— Ar vrea *ea*? a corectat-o Tamara, strângând din dinți, atât de încet încât nu am putut-o auzi decât eu.

Brațul lui Kuffner s-a strâns în jurul taliei Nanei.

— Îți dau cuvântul meu.

— Imortalitatea pe care ți-o aduce imaginea imprimată pe fața pachetului de Gitanes nu este suficientă pentru dumneavoastră, *Señorita*? a întrebat d'Afflito, strecurându-se prin mulțime ca să li se alăture. În timpul acestui dialog, jumătate dintre oameni păreau că-și pierde concentrarea, risipindu-se prin alte camere sau vorbind cu voce tare. Cealaltă jumătate – inclusiv ducesa de La Salle – s-a apropiat mai mult, bucurându-se la vederea spectacolului pus în scenă de baron și de omul de știință, așa cum o făcuse privind desenul pe viu și pe fata cu pene.

— Nu știam că face și portrete, a continuat Nana, ignorând fețele care se încordau de fiecare parte a ei. Credeam că face doar, știi tu, *Rafaele.*

— *Rafaelele* sunt doar picturile ei cele mai faimoase, draga mea, a spus Boucard, enervându-i atât pe soția sa, cât și pe Kuffner prin faptul că i se adresa direct Nanei.

— De Lempicka excelează în portrete ale unor tinere fermecătoare, i-a răspuns Kuffner. E un lucru știut, orice pictor care e plătit pentru portrete încearcă să-și pună modelul în cea mai bună lumină, a spus el, cu o privire tăioasă către dna Boucard, dar a te picta pe *tine*, Nana, ar fi o îmbinare a utilului cu plăcutul.

Auzind aceste cuvinte, Tamara s-a ascuns în spatele paharului ei de șampanie, ținând cărbunele între două degete, ca pe o țigară. A băut întreg conținutul paharului. Boucard i-a adresat un zâmbet din vârful buzelor lui Kuffner și și-a ridicat iar paharul de șampanie.

— Într-adevăr. Chiar vă place opera doamnei de Lempicka, baroane. Să bem acum pentru noul dumneavoastră tablou. Pentru *Nud cu columbă.* Un cadou pentru soția dumneavoastră, poate?

Știut fiind faptul că soția lui Kuffner, Sara, era la pat, bolnavă de cancer, într-un spital din Elveția, comentariul lui Boucard era, în felul său, la fel de ofensator ca cel al lui Kuffner.

— Doctore Boucard, ce amabil din partea dumneavoastră, a replicat Kuffner. Aș vrea să toastez pentru achiziția *dumneavoastră*, *Miezul verii.*

— A, da, acum avem fiecare, așa cum a spus-o atât de fermecător *miss* de Herrera, câte o *Rafaela.* Păcat că a dumneavoastră nu seamănă cu Rafaela.

— Păcat că a dumneavoastră e îmbrăcată.

La auzul acestor vorbe, lui d'Afflitto i s-a tăiat respirația. Romana a țâțâit. Tamara s-a întors să-i privească pe cei doi bărbați. Eu m-am chinuit să rămân în poză. Oare de asta îmi dăduse Tamara masca? Prefera ea, asemenea lui Kuffner, să se uite mai degrabă la corpul meu decât la fața mea?

— De fapt, a zis Boucard, ignorându-l pe Kuffner, potrivit termenilor contractului meu cu artista, nu numai că am comandat *patru* portrete pe parcursul anului viitor…

În momentul acela, Nana s-a uitat la Kuffner ca și când ar fi avut de gând să mai ceară trei portrete. Tamara, simțind că mulțimea o privea, s-a întors spre șevalet, împietrită.

Boucard a continuat.

— Mai mult decât atât, am primul dreptul de a cumpăra orice altă lucrare pe care de Lempicka va dori să o vândă în următorii doi ani. Așa că, dacă va vrea să vândă desenul pe care îl face acum, baroane, voi avea *două Rafaele*, iar dumneata câte? Și poate că Tamara va reveni la gânduri mai bune, și atunci voi avea trei, nu-i așa?

Mâna în care Tamara ținea cărbunele îi atârna moale pe lângă trup. Fața lui Kuffner era roșie și înghețată.

— Ei bine, nu-i păcat că madame de Lempicka nu e interesată să-și vândă copia după *La Belle Rafaela* nimănui? a întrebat el.

Spunând asta, deși știam că tot ce putea vedea din ochii mei prin mască era câte o strălucire umedă, Kuffner s-a uitat la mine și mi-a făcut cu ochiul.

Făcusem o greșeală cumplită. Dacă nu aș fi fost, literalmente, bătută în cuie, m-aș fi ridicat chiar atunci în picioare, și aș fi fugit tot drumul până la Tamara să încui ambele uși. Nu-mi păsa de Ira Perrot. Nu-mi păsa decât de privirea de pe fața Tamarei, la fel de sălbatică și de vulnerabilă ca o pasăre prinsă în capcană. Ea nu văzuse ocheada lui Kuffner. Nu văzuse cum mi se pusese

un nod în gât, din oroare față de mine însămi, din pricina trădării. Ea nu mă vedea decât pe mine.

— *Încă două ore*, i-am citit eu pe buze.

Tot ce voia era să supraviețuiască, să plece și să se urce în trenul acela cu mine. Tot ce voiam era să fiu demnă de ea.

— Trebuie să încetați, am spus încet, menținând poza. Îi distrageți atenția.

Privirea pe care mi-a aruncat-o Tamara drept răspuns era atât de recunoscătoare, atât de plină de încredere încât aproape mi-a venit să plâng. Cei doi bărbați nu m-au auzit, dar Romana, da.

— Așa e, a exclamat ea. Mamă, du-i, te rog, de aici pe acești doi domni, pentru ca artista să poată lucra în liniște.

Ducesa de La Salle, care fusese absorbită, până atunci, ca un spectator la o luptă de cocoși, a intrat în acțiune, și împreună cu fiica ei i-a condus pe cei doi bărbați în afara camerei, fiecare într-o direcție diferită.

Tamara și-a luat atunci privirea de la mine și și-a îndreptat-o asupra șevaletului. A desenat repede și prost, iar cortina roșie a căzut acompaniată de aplauze difuze. D'Afflitto și Tamara au rostogolit puful, cu mine pe el, înapoi în culise. Prin cortina pe jumătate deschisă, puteam să-i văd pe câțiva dintre prietenii ducesei de La Salle stând la bar, și dizolvându-și granule de hașiș în paharele cu sloe-gin fizz[1]. Kuffner se afla printre ei, agitat, în timp ce Nana făcea reverențe grațioase în jur, luându-și la revedere, gata să se retragă pentru spectacolul ei de la Paradis. În timp ce Romana ni s-a alăturat, ca să-l ajute pe d'Afflitto să-mi desfacă trena din acele prinse de puf, vorbindu-și în șoaptă despre scena care tocmai explodase, Tamara s-a prăbușit pe canapeaua din culise. Din nou, Kuffner a dat cortina deoparte și a intrat cu un pahar în mână.

— Ați lucrat frumos, *madame* de Lempicka, a zis Kuffner. Am fost cu toții foarte impresionați.

---

1 Cocktail din gin cu suc de porumbar, lămâie, zahăr, albuș și apă gazoasă.

— Dumneavoastră și Boucard ați atras toată atenția cu prostiile acelea.

— Dați-mi voie să vă ofer un pahar, ca să mă revanșez.

Tamara s-a întors spre el, cu ochii mari. Nu îmi puteam da seama dacă vrea să-l pălmuiască sau să plângă. Romana a reapărut, observând dintr-o pirivire tensiunea care plutea între Tamara și Kuffner. Am văzut-o pe Tamara luând în mână paharul oferit.

— Ce păcat că Nana trebuie să plece înainte de spectacolul lui Violette, i-am spus lui Kuffner într-o franceză mânioasă. Romana și-a aplecat privirea, rușinată, și mi-am dat seama, în clipa în care am auzit mieunatul răgușit, ce nu putea fi decât al lui Suzy Solidor, umplând încăperea, că, după ce-i făcuse avansuri fiicei gazdei, era posibil ca Violette să nu mai fie invitată deloc să urce pe scenă.

— O, cred că a văzut suficient de mult box în seara asta, a spus d'Afflitto. Poate o să-l introducă în numărul ei, *mi amor*, a mieunat el, lovind într-un sac de box imaginar.

— O, ești foarte amuzant, a izbucnit Kuffner. Un mare pezevenghi.

Tamara a tras o dușcă, neluându-și ochii de la Kuffner.

— Sunteți amândoi îngrozitori, a oftat ea.

Ochii ei s-au îngreunat. S-a tolănit pe o canapea, cu picioarele întinse, cu un pantof atârnându-i în vârful degetului mare. Kuffner s-a așezat pe un scaun lângă ea, cu o expresie de atenție condescendentă și una de nerăbdare succedându-i-se rapid pe față. Apoi mi-am dat seama: pe lângă absintul și șampania pe care le consumase deja Tamara, el îi oferise unul dintre cockteilurile acelea amestecate cu haşiş, fără să bea el însuși nici o picătură.

În momentul în care mi-a fost desfăcută trena din ace, am ridicat-o din bretele și am fugit cu paltonul sub braț, făcând slalom printre oaspeți și furnizori, evitând în ultimul moment să mă ciocnesc de o femeie în costum de bărbat, căreia i-a căzut monoclul de la ochi. Repezindu-mă în hol, m-am trezit brusc cu nasul în acul cu perlă din cravata lui Boucard.

— Kuffner e în camera de muzică, i-am spus.

— O? a întrebat el, cu o expresie la fel de moale și neutră pe față ca cea a perlei lui solitare.

— Și tocmai a insultat-o pe fiica dumneavoastră, am zis, dând buzna afară. *Cu asta ar trebui să câștig ceva timp.*

Trena mi-a scăpat din mână pe o scară lungă de marmură și am simțit cum coada de păun se târa în urma mea. Am început să alerg, în mijlocul unui noian de pene și furie. Crezi că o poți droga, că o poți lăsa leșinată la petrecere, iar tu să te duci să pui mâna pe tablou, baroane? Fugind în trombă spre stația de taxiuri, nu mă mai simțeam nici mică, nici rănită. Gelozia mea stupidă față de Ira dispăruse. Nu voiam decât să fug, să o apăr pe femeia pe care o iubeam.

19

Mă simțeam ca o fantomă, intrând în apartament pentru a doua oară în seară aceea. M-am furișat în clădire, în susul scărilor și în apartamentul Tamarei, încuind ușile descuiate în urma mea. Voiam să aprind una dintre luminile electrice, dar am pregetat. *Kuffner ar putea să apară în orice moment*, m-am gândit, întinzându-mă pe întuneric. Când mâna mea a atins marginea tare a tabloului învelit în hârtie și legat cu sfoară, inima mi-a bătut în tâmple: ajunsesem înaintea baronului. Nu voiam să dau nas în nas cu el, așa că nu aveam decât să stau ascunsă în întuneric până când va veni, va găsi ușile încuiate și va pleca. Apoi, puteam să duc tabloul la gară.

Curând, am auzit un automobil mormăind în susul străzii și m-am dus la fereastra dinspre balcon, să pot vedea strada luminată de felinare, fără însă a putea fi văzută. Nu am fost surprinsă când șoferul a deschis portiera pentru Kuffner, deși mi-am înăbușit un hohot de râs la adresa lui. Era baron, nu un hoț profesionist: era clar să nu-i trecuse prin gând să se apropie în tăcere de apartament, pe jos. Am fost, totuși, surprinsă să văd o a doua siluetă ieșind din taxi, într-o strălucire de aur. Mai mult decât surprinsă, prea surprinsă ca să mai respir: *Tamara.*

Nu am avut timp decât pentru un singur gând: *Nu ar trebui să mă aflu aici.* Tamara era deja la ușa de jos, nu o puteam vedea, în timp ce Kuffner stătea puțin mai departe de clădire, uitându-se fix la ea – și, fără îndoială, la ușa clădirii. Am auzit cheia Tamarei în încuietoare; fața lui Kuffner, luminată de felinar, s-a relaxat, apoi a devenit suspicioasă: s-a uitat repede în susul și în josul străzii, desigur, căutându-mă pe mine.

— Veniți.

Am auzit vocea Tamarei, joasă și impunătoare, iar apoi el a făcut un pas înainte, ieșind din raza mea vizuală.

Apoi am acționat fără să gândesc: m-am strecurat afară, prin fereastră, pe balcon. Auzind sunetul tocurilor înalte apropiindu-se pe scări, am tras fereastra de barele montante cât am putut de mult, ca s-o închid, și m-am retras în spatele unei coloane de pe balcon, fără să mă las văzută nici de șoferul lui Kuffner, de afară, nici de cei – speram eu– dinăuntru.

S-a aprins o lumină și am văzut-o pe Tamara cu spatele la mine, turnând pentru fiecare câte un deget bun de scotch. Întrucât fereastra rămăsese întredeschisă, am putut distinge clar franceza lui Kuffner:

— Fiica dumneavoastră doarme?

— Este la mama, a spus Tamara.

Stând aproape, Kuffner o privea din spate.

— Nu mi-ați spus nici un cuvânt în mașină, știți.

Tamara s-a aplecat scurt pe spate, cu carafa în mână, sprijinindu-și corpul de el.

— Nu știu de ce ați fost de acord cu duelul acela cu Boucard.

— Ar fi fost ofensator dacă nu aș fi făcut-o, a murmurat Kuffner în părul ei.

— Soția dumneavoastră este internată într-un spital pentru *canceroși*. Ar fi acceptat o scuză.

— Voiam să vă impresionez, a spus el, încolăcindu-și brațul în jurul taliei ei. Recunosc.

— Nu pentru asta v-am invitat aici, a spus Tamara pe un ton tăios, punând carafa jos, în timp ce se îndepărta.

— Îmi cer scuze…

— Înțeleg de ce ați putea presupune asta, a spus ea. S-a întors cu fața spre el, cu câte un pahar în fiecare mână, și a zâmbit. Dacă aș fi un bărbat arătos, obișnuit să obțină tot ce vrea…

— Nu este vorba despre asta…

— …Și aș vrea un tablou făcut de o femeie despre care se știe că are o slăbiciune pentru bărbații frumoși, aș încerca să o conving prin orice mijloace.

Kuffner s-a tras un pas înapoi.

— V-am înțeles greșit invitația, *madame* de Lempicka, a spus el țeapăn. Am făcut o presupunere, bazată pe experiență.

— E de înțeles, a spus Tamara.

— Sper că presupunerea mea nu vă determină să-i vindeți tabloul lui Boucard, a zis Kuffner.

— Nu vreau să i-l vând lui Boucard.

— Știu. Și nu vreți să mi-l vindeți mie.

— Ascultați. L-am amânat atât de mult pe bunul doctor încât a pus pe cineva să-mi supravegheze apartamentul.

— Chiar așa?

— Dacă vă uitați peste drum, veți vedea un bărbat care fumează la o fereastră. Cea cu perdele de dantelă.

Ca să-i facă pe plac, Kuffner s-a dus la fereastră să se uite afară. Ghemuită lângă perete, m-am uitat și eu: am văzut un vârf mic portocaliu pe cealaltă parte a străzii, și l-am folosit ca să disting o mână, un braț, poate o umbră în forma unui cap.

— Țineți minte? Era acolo când am intrat, a spus Tamara. Nici o țigară nu durează atât de mult.

— Nu știam în ce mă bag, a spus Kuffner, mai puțin încordat decât înainte.

— Este acolo de la petrecerea de după Salon. La început, am crezut că nu poate să doarmă. Acum cred că sunt doi.

Stătea întotdeauna un fumător la fereastra aceea, dar îmi închipuisem că era un bărbat cu inima zdrobită, nu un spion profesionist. De ce nu-mi spusese Tamara? De ce îmi spusese că-i era frică să nu fie urmărită de Boucard, care nu se vedea nicăieri? De ce nu pomenise nimic de *acest* om, aflat de partea cealaltă a străzii?

— Acum că l-ați văzut, a spus Tamara, oferindu-i, în fine, paharul de scotch lui Kuffner, am să vă spun de ce v-am invitat aici, deoarece e clar că sunteți prea mândru ca să întrebați.

— Vă rog, a zis Kuffner și a ridicat paharul.

— Cin-cin, a replicat Tamara. Nu vreau să vă *vând* tabloul, Rollie. Și de aceea, cel puțin în ceea ce mă privește, dumneata și Boucard chiar, chiar, *chiar* nu e nevoie să vă împușcați unul pe altul.

De ce Rollie? m-am întrebat. Și apoi mi-am amintit prenumele lui, Raoul. Kuffner o privea, așteptând.

— Vreau să ți-l dau.

— Eu…

— Dar Boucard nu trebuie să afle, din cauza contractului nostru. Promiți că nu-l vei expune până când nu expiră contractul meu cu el? Dacă o faci, sunt ruinată. Înțelegi?

Kuffner nu a spus nimic preț de câteva minute, apoi și-a dres vocea.

— Mi-l *dați* mie?

— Promiți să renunți la duel? Promiți să nu expui tabloul doi ani de acum înainte?

— Eu… promit, a zis Kuffner, uluit. Am să-l țin într-un depozit, la bancă.

— Dar credeam că-ți place să te uiți la el.

— Atunci, am să-i construiesc o cameră secretă, a improvizat el.

— Nu glumesc.

— Nici eu. Kuffner a clătinat din cap, ca și când ar fi vrut să-l limpezească, apoi și-a sorbit paharul dintr-o înghițitură.

— Am făcut totul cum trebuie. Boucard va crede că Rafaela a furat tabloul și l-a dus în Italia cu ultimul tren din noaptea asta.

Capul lui s-a ridicat ca și cum ar fi fost tras de un arc.

— Rafaela?

— Dacă tipul ăla cu țigara nu o vede pe Rafaela urcându-se în tren cu tabloul, Boucard nu mă va lăsa niciodată în pace.

— Dar de ce ar fura Rafaela tabloul?

— I-am spus că îl vom ascunde împreună în Italia, ca să-l ținem departe de voi doi. Vocea Tamarei, în timp ce spunea asta, era provocatoare, intimă. A arătat cu degetul spre pachetul în formă de tablou, care domina camera. Ea trebuie să ajungă aici în douăzeci de minute, ca să ia tabloul, așa că nu putem pierde timpul.

— Deci *spui* doar că vrei să-mi dai tabloul, a corectat-o Kuffner, confuz. Rafaela va ascunde tabloul în Italia până când expiră contractul cu Boucard?

— Nu, a spus Tamara. Îți dau tabloul în seara asta. S-a întors spre pânza împachetată. Rafaela ia *asta* în Italia. Un alt tablou.

(M-am dat înapoi. De cât timp plănuise asta?) Apoi a început să caute printre pânzele sprijinite de perete și a tras afară una din spate: Vezi?

Kuffner a oftat, vizibil cutremurat. Era *Belle Rafaela* a noastră. Eram eu.

— Acum ține asta, i-a ordonat Tamara, dându-i un ciocan pentru pioneze. Trebuie să ne mișcăm repede.

— Ce faci?

— Montez o pânză, a zis Tamara pe un ton energic. Fac asta în fiecare zi.

Nu a montat pânza. A scos afară proptelele din spatele *Nudului cu columbă* și a așezat-o pe *Rafaela* noastră astfel încât să intre în spatele celuilalt tablou, apoi a pus proptelele la loc. Tablourile astea trebuie lăcuite, desigur, peste șase luni, a spus Tamara. Dar pentru moment, nu-ți face griji. Este o pană de lemn înăuntrul ramei, astfel încât cele două pânze nu se ating.

Am înțeles brusc, simțind că mi se face rău, de ce pusese ca *Nud cu columbă* să fie înrămat din nou, cu specificații atât de precise.

— Ești al naibii de deșteaptă, a murmurat Kuffner.

Tamara și-a pus mâinile în șolduri, mulțumită.

— Acum putem să ieșim pe ușa din față. Omul lui Boucard ne va vedea plecând cu *Columba*, iar apoi o va vedea pe Rafaela plecând cu un tablou împachetat. Pe cine crezi că va urmări?

— De asta te vreau, Tamara. Ești o femeie extraordinară.

— Și tu ești un bărbat extraordinar. Cu o soție și o dansatoare spaniolă, l-a admonestat Tamara.

Kuffner părea sfios, dar a insistat.

— Am doar o întrebare.

Tamara s-a sprijinit de spătarul canapelei, arcuindu-și spatele ca o stea de cinema.

— O?

— Când ai luat hotărârea asta? Astă-seară? La petrecere?

Ce prost sadea. Cum ar fi putut lua hotărârea în seara aceea, când tabloul ăla ambalat, minciuna aia, stătea așteptându-mă în apartamentul ei? M-am lipit mai tare de geam, să-i aud replica, îngrețoșată.

— Nu în seara asta… a zis vag Tamara, savurându-și poziția de putere în care se afla.

— Vreau să spun, de ce eu? Și nu Boucard?

Mă durea să-l aud pe Kuffner punându-i Tamarei exact aceeași întrebare pe care le-o pusesem odinioară lui Guillaume și Hervé și să o văd pe Tamara pregătindu-și replica atât de serios. Și-a înclinat capul și l-a ridicat spre el. Vocea ei tremura – am recunoscut-o –, ca atunci când realizase cât de bogat era.

— Pentru că te iubesc, a spus ea.

Gura mi s-a deschis. Puncte negre plutitoare mi-au împânzit ochii.

— Tamara, a zis Kuffner, apropiindu-se de ea.

Tamara a întins un braț lung și alb și și-a sprijinit latul palmei de pieptul lui. O durere ascuțită m-a împuns în burtă.

— Nu ești încă pregătit pentru mine, a șoptit ea.

S-a întors pe jumătate, ca să se uite la tablou. Chiar și modestia și regretul erau instrumente de seducție în mâinile ei, observasem eu cu mirare, începând în același timp să conștientizez cât de profund mă trădase.

— Darul acesta este rugăciunea mea să fii pregătit într-o zi.

Kuffner i-a acoperit mâna de pe pieptul lui cu ambele sale mâini. Ea era o coloană de aur alb. El tremura ca un puști.

— Ar trebui să mergem, a zis ea.

— Și dacă aș fi pregătit pentru tine acum?

Tamara și-a lăsat brațul să-i cadă, însă Kuffner nu i-a dat drumul la mână.

— Dovedește-mi, a spus ea.

— Renunț la Nana pentru tine imediat. Pot să renunț la ea în seara asta. Dacă vii cu mine, ne oprim întâi la Paradis și poți să mă vezi cum mă despart de ea.

Tamara nu a zis nimic.

— Ți-e teamă că ne va urmări cineva?

— Nu e vorba de asta, a zis ea. Nu pe mine mă vrea Boucard, ci tabloul. Nu mă urmărește pe mine; îmi pândește casa.

Am înghițit în sec. Așadar, nu-i fusese niciodată teamă că Boucard o va urmări acasă după petrecere. Am înțeles: voia ca fumătorul să mă urmărească pe mine *și* tabloul la gară, și îmi spusese ceea ce trebuia pentru a mă convinge să fac asta.

Kuffner s-a uitat la Tamara cu o privire plină de o confuzie neajutorată.

— Nu vrei să renunț la Nana?

— Bineînțeles că vreau, a spus Tamara, brutal. A tras aer adânc în piept, apoi și-a revenit. Nu vreau să fiu o amantă, Rollie.

Kuffner a încuviințat din cap. L-am privit amândouă scoțându-și verigheta de aur de pe inelar și așezând-o în palma ei.

— Soția mea e pe moarte, a spus el simplu. Ea și eu, amândoi, așteptăm să moară.

Tamara a privit-o lung, degetele ei refuzând să se închidă peste verighetă.

— Nu spune așa ceva.

— Așa este, a zis el. Hai, pune-o pe deget.

Mâna Tamarei era plată și încordată.

— Nu pot să port asta.

— Atunci doar ia-o. Ține-o. Vezi?

Uitându-se împrejur, Kuffner a deschis cel mai apropiat sertar, în secreterul ei. Am auzit zăngănitul aurului atingând lemnul.

— Gata.

— Sunt impresionată, a spus Tamara.

— Vii cu mine, atunci? Ne oprim întâi la Paradis, ca să rezolv o mică problemă? Pot să-i scriu ceva înflorat și lui Boucard, dacă vrei să vezi.

— Știi că nu pot să-ți promit nimic, a spus Tamara.

L-am privit cum își apleacă fața și i-o acoperă pe a ei.

— Nu acum, a zis ea respirând gâfâit, cu un zâmbet la fel de umed și amețit ca al unei fetișcane.

Kuffner i-a ținut fața în palme încă un moment.

— Nu trebuie să-mi promiți nimic, a zis el.

Am auzit bucurie în glasul lui. Ochii mi s-au închis, strâns, preț de un moment lung și dureros. Când i-am deschis, el se îndepărtase de ea.

— Ei bine, a zis el, dând din cap spre tablou, îmi dai voie?

— Îți dau voie.

Kuffner și-a pus ambele mâini pe *Nud cu columbă*, l-a ridicat și l-a pus iar jos, întorcându-se spre ea.

— Trebuie să-ți mărturisesc, Tamara, a spus el, impulsionat de o încredere fericită, voiam atât de mult acest tablou încât eram gata să-l iau ostatic, doar ca să te oblig să mi-l vinzi.

— Cum aveai de gând să faci asta? a întrebat Tamara, încântată.

— Rafaela, a explicat el. Nu știi câți bani i-am dat ca să lase ușa descuiată în noaptea asta.

— Ce om rău, a șoptit Tamara, tachinându-l.

— Curva mică mi-a luat banii, dar văd că e loială. Ușa ta era încuiată.

— Așadar, Rafaela ți-a păstrat banii? a râs Tamara. O, sărmanul de tine.

Și-a pus mâinile în șold.

— Dă-mi o țigară, bărbat nesuferit ce ești. Meritai să pățești mult mai mult.

— Nu ești furioasă?

— Bineînțeles că sunt furioasă. Dar sunt flatată.

— Ador tabloul ăsta.

Ochii Tamarei au strălucit de satisfacție.

— Știu. Voiam să văd ce erai în stare să faci pentru a-l avea, a zis ea. A zâmbit, a mijitt ochii și a tras un fum lung din țigară. Asta făceai la petrecere? Te asigurai că sunt suficient de beată, ca să poți pătrunde în apartamentul meu?

Kuffner s-a eschivat.

— Îmi pare rău.

În clipa în care Tamara a expirat, și-a dat capul pe spate, privind cum ochii lui Kuffner se măreau la vederea gâtului ei alb expus.

— *Curvă mică?* a repetat ea pe un ton arogant. Chiar credeai că ușa o să fie descuiată?

— Credeam că am motive să sper.

— Ești un prost. Mi-a spus totul despre tine. Ea este mica *mea* curvă.

Mi-am pus mâna la gură și am mușcat tare, în timp ce Kuffner râdea.

— Hai să mergem.

*

* *

Șoferul lui Kuffner a pornit mașina. Bărbatul cu țigara s-a mișcat la fereastră. Kuffner i-a deschis ușa Tamarei, apoi a înconjurat mașina. Ținea tabloul cu fața în afară; chiar și eu îl puteam vedea: coapsele mele grele, nasul lung al Irei, acea columbă sentimentală. Când mașina a pornit în trombă, punctul portocaliu de lumină a dispărut scurt, apoi a reapărut.

Atunci când stai pe un balcon într-o noapte de decembrie, fără să ai altceva pe tine decât pene de păun, e puțin cam greu să pătrunzi neobservată în apartamentul iubitei tale, cu atât mai mult dacă ea tocmai ți-a zdrobit inima. Îmi tremurau mâinile când am întredeschis ușa balconului și m-am strecurat în apartament, rămânând în afara câmpului viziual al bărbatului cu țigara. Apoi m-am întins pe podeaua Tamarei și am început să plâng.

Am plâns atât de mult încât devenise dureros, dar nu mă puteam opri. Fiecare hohot întretăiat se rupea încet din mine. Îngrămădeam hohot peste hohot, și când ajungeam la capătul fiecărei stive, o luam de la capăt.

Apoi m-am așezat pe podea, în rochia aceea ridicolă, cu bărbia sprijinită pe genunchi. Nu știam ce să mai fac, dar trebuia să-mi suflu nasul. Știind că bărbatul cu țigara va vedea lămpile prin perdelele transparente, am aprins luminile electrice – *Lasă-l să se întrebe pe unde am intrat* – și m-am dus să caut o batistă în dormitorul Tamarei. M-am urcat în patul ei pentru a doua oară în ziua aceea și mi-am afundat fața într-o pernă.

Aș fi putut să zac acolo toată noaptea, plângând până ce-mi venea somnul. Aș fi putut să mă duc la Boucard, să-i spun ce făcuse Tamara. Aș fi putut să fac un morman din toate tablourile Tamarei și să le dau foc. Tamara îmi dăduse însă acel lucru unic

pe care nu credeam că îl voi simți vreodată: capacitatea de a iubi omul cu care mă culcam, de a simți o dorință fără margini. Acel sentiment de a o fi ales, de a fugi înapoi ca să îi încui ușa, de a dori să o protejez era cel mai bun lucru care mi se întâmplase vreodată și nu voiam să mă despart de el, chiar dacă greșeam foarte, foarte tare. Mi-am luat haina și mi-am pus pe umăr tabloul pe care îl lăsase pentru mine. Am găsit un taxi în stația de lângă metrou și i-am spus șoferului:

— Gare de Lyon.

Alunecam prin noaptea albastră, de iarnă și pe străzile pustii. Am văzut un alt taximetru, nu foarte departe în spate, și am știut că omul lui Boucard mă văzuse, mă supraveghea, mă va vedea intrând în gară, urcându-mă în tren. Aveam bilet, iar el nu, ceea ce însemna că dacă îmi calculasem bine timpul, mă va vedea, dar nu mă va ajunge; va vedea cum tabloul părăsește Parisul, dar nu-l va putea opri. Boucard va crede că tabloul nu mai este la îndemâna sa, dar nici a lui Kuffner. Iar Tamara va crede că sunt o proastă. La început. Apoi va descoperi că verigheta lui Kuffner lipsește, și atunci va înțelege că știu. Atunci va ști – în punctul ăsta am așteptat să se facă verde pe Boulevard Saint-Germain – că cineva de pe lumea asta a iubit-o mai mult decât ar fi putut-o face ea vreodată.

Celălalt motiv, mai trist, pentru care luasem taxiul spre gară, era acesta: ea îmi spusese să fac asta. Ticluiserăm un plan. Cum mă putea găsi în tren dacă nu eram acolo? Cum aș fi putut să o dezamăgesc? Cum aș fi putut să nu îi duc – în punctul acesta, în timp ce porneam de la stop, tabloul a alunecat spre mine, lovindu-mă în cap – *Așteaptă*, am zis cu respirația tăiată – *ce tablou*? Lumina felinarului a strălucit pe fanta pe care fruntea mea o tăiase în hârtia de ambalaj care acoperea – *Ce?* Am desfăcut hârtia ruptă cu degetele și am tras, iar ochii mei au văzut spatele unei pânze. Am tot tras, până când am ajuns la fața tabloului, și m-am uitat din nou. Am trecut pe sub o altă lumină venită de sus, o cameră cu luminile încă aprinse, de la etajul al doilea.

Tamara împachetase o pânză goală.

Atunci am început să plâng din nou, privind camera aceea goală, luminată de lămpi electrice, cu geamurile ferestrelor șlefuite ca niște diamante. Capul îmi era plin de lacrimi și așteptase această mișcare: bărbia ridicată, ochii plecați, gâtul gol și mut. Ridicându-mi fața ca să privesc în sus, l-am răsturnat ca pe un pahar, și totul din mine s-a scurs afară: o iubeam.

Tamara nu era la petrecere. Tamara nu bea un ultim pahar de șampanie, nu atingea un băiat sau o fată frumoasă, sub bărbie, cu degetul ei lung înmănușat, nu îi spunea *la-revedere-iubita-mea* gazdei și nici nu cobora scările învelită în blănuri. Nu îi spunea nici unui alt oaspete pe punctul de plecare că mașina ei era la mecanic, așa că avea să ia un taxi. Tamara nu privea apele de o strălucire neagră ale Senei și nu se gândea la mine, nici nu-l plătea pe șofer, nici nu căuta peronul sau vagonul sau locul ei în cabină. Nu mă aștepta în trenul acela. Nu aștepta nici o mașină, și nici nu avea să apară în grabă, târziu, cu respirația tăiată aurie dând din cap, dându-i un bacșiș hamalului și mustrându-l pe șeful de tren pentru nerăbdarea de care dădea dovadă.

Traversam Podul Sully. Brusc, nu mi-a mai păsat de ceea ce voia Tamara. Mi-am purtat privirea peste apa de culoarea cernelii, la care ea nu se uita gândindu-se la mine, și am zis:

— Opriți.

— Cum?

— Voi coborî aici.

Când l-am plătit pe șofer, a coborât din mașină, a tras afară tabloul și mi l-a pus în brațe, înainte să-l pot opri. Expresia lui, atunci când mi l-a înmânat, era atât de politicoasă, atât de dezinteresat de amabilă, încât am început să plâng din nou. M-am întors cu spatele, ca să evit mila din ochii lui, lăsându-l să-și continue drumul.

Stăteam la mijlocul podului, cu fața spre fluviu și o inimă frântă, învelită în hârtie și legată cu sfoară. Am aruncat-o în fluviu. Iar apoi, înainte ca pânza să atingă Sena, înainte ca mintea mea să poată formula cuvântul *înec*, am sărit peste balustradă și m-am aruncat în gol.

20

În momentul în care corpul meu a fost zguduit de impactul cu apa rece, a preluat conducerea: nu voia să moară. Paltonul meu greu s-a îmbibat de apă, iar corpul meu, luptând să se elibereze, a refuzat să se scufunde odată cu el. Fluviul mi-a smuls trena rochiei.

Pe jumătate goală, m-am întins după cel mai apropiat obiect care plutea în apropiere. Pânza aterizase cu fața în jos: m-am agățat de ea ca de un colac de salvare. În timp ce curentul puternic ne trăgea la vale, mi-am tras corpul, centimetru după centimetru peste ramă, până când am reușit să mă urc, pentru puțin timp, pe pânza care se umplea de apă neagră; i-am dat drumul și mi-am folosit ambele brațe pentru a ajunge la peretele de piatră care mărginea fluviul, încercând să scap cu viață, în timp ce mărunțaiele înghețate ale fluviului au supt pânza de sub mine. Erau bare de fier bătute în peretele digului; m-am agățat de una, exact în clipa în care am văzut marginea pânzei ieșind din apă. S-a agățat de piciorul de piatră al următorului pod: un cadru tensionat de curent, care a cedat curând. Pânza a fost distrusă, prăbușindu-se ca un zmeu în furtună, și a dispărut în tăcere sub apă.

M-am agățat de barele de fier din zidul de piatră apoi m-am cățărat pe ele. Pantofii mei dispăruseră odată cu pânza; barele înguste îmi înjunghiau tălpile în timp ce mă târam în sus, mai sus, și apoi pe chei. Nu aveam pe mine decât pene ude și piele de găină. Inima-mi era zdrobită, și nu putusem nici măcar să mă înec. Am vomat o dată, apoi m-am ghemuit, înghețată, pe pietrele de pavaj și am început să mă legăn atât de încet, amorțită, cu o mișcare atât de *plăcută* chiar, încât cred, până și în ziua de astăzi, că trupul meu învinețit începuse să renunțe la viață. Am

vrut să mă ridic, dar nu am putut. Mă voi ridica în curând. Am auzit pași coborând scările în grabă și o respirație grea gâfâind spre mine: nici măcar nu-mi păsa. Ochii mei erau închiși sub o pojghiță de gheață și nu mă puteam concentra la altceva decât la încercarea de a nu-mi mușca limba amorțită. Tremuram atât de violent, încât la început nu am simțit paltonul gros care fusese aruncat peste mine, nu am auzit vocea care mă striga pe nume.

Era Anson. Desigur. Știusem, fără să știu: Anson era bărbatul cu țigara angajat de Boucard. Puțina căldură care se lipise de paltonul lui m-a făcut să tremur și mai tare, când m-am ridicat, împleticită, sprijinindu-mă de el. Mi-am înfipt capul plecat în coastele lui.

— Nu cumva vrea să-i salvezi tabloul, nu și pe mine? am întrebat amorțită.

— Ești nebună? a întrebat el. Adică, da. Dar ești *nebună*?

La lumina felinarului, puteam să văd o pată închisă la culoare pe cămașa lui albă, acolo unde o atingea părul meu ud.

— Ia-ți haina înapoi, am mormăit. Ai să îngheți și tu.

— Nu fi ridicolă.

Inima îi bătea puternic în piept, iar respirația lui umplea întunericul cu aburi.

— Doamne, ești desculță. Și începe să plouă. Hai, urcă-te în spinarea mea. Să-ți căutăm un taxi.

M-am salvat singură de la înec în noaptea aceea, dar Anson m-a salvat, cred eu, de la moartea prin hipotermie. În taxi, m-am încovrigat în paltonul lui.

— Mi-a zis că mă iubește, am spus eu, aruncându-i o privire scurtă.

Anson nu știa ce se întâmplase între mine și Tamara, dar mi-a oferit zâmbetul acela blând, pe care-l au doctorii dintr-un azil de nebuni.

— Îmi pare rău.

— Știu că par la fel de proastă ca Gin, am zis. Probabil am crezut că fiind amândouă fete…

— Credeai că veți fi ca Sylvia și Adrienne?

Compătimirea lui m-a făcut să-mi îngrop iar fața între genunchi. Taxiul a cotit brusc la dreapta, iar corpul meu ghemuit a alunecat spre geam.

— Rafaela, unele dintre aceste femei sunt ca Gertrude și Alice, iar unele dintre ele se culcă și cu alte fete, ca Natalie Barney. Unele se culcă și cu bărbați, ca prietena Djunei Barnes. Și îmi pare rău s-o spun, dar potrivit poveștilor lui Bobby, sunt unele cărora le place să ia cocaină și să se distreze cu doi marinari în același timp.

Aproape că mi se făcuse iar rău, amintindu-mi de maghernița nepodită de lângă Sena, de care-mi povestise odată Gin. Era ciudat de ușor să mi-o închipui pe Tamara în mulțimea aceea, iar în minte mi-au venit diminețile acelea de vară, când îmi spunea că nu dormise toată noaptea.

— O, Doamne, am zis.

— Poate că ai tras paiul scurt.

Taxiul a cotit și mai strâns, iar fruntea mea rece a atins geamul și mai rece al portierei: m-am tras înapoi. Mă întrebasem de ce, atunci când i-am spus lui Gin ceea ce știam despre Daniel, deși nu putea suporta să mă audă, nici nu m-a contrazis. Acum înțelegeam: știa că era adevărat. Am ținut ochii închiși atunci când întrebarea s-a ridicat în tăcerea din interiorul mașinii:

— De ce nu m-ai avertizat?

— Pentru că nu voiai să știi, a spus el încet. Sylvia mi-a zis că a încercat.

Mi-am amintit, brusc, acele „locuri deocheate" pe care le menționase Sylvia. Mi-am amintit-o și pe femeia aceea frumoasă, cu pălăria cloș, din fața librăriei, June – nu, Djuna – plângând în mijlocul străzii. Îmi amintesc cum a întrebat-o Bobby pe Romaine Brooks de ce îi accepta pe amanții lui Natalie. Erau multe lucruri pe care alesesem să nu le observ.

— Chiar ți-aș fi spus mai devreme, a zis Anson, dacă aș fi crezut că poți suporta.

Atunci când am ajuns la Place de la Contrescarpe, ploaia se întețise. Anson a insistat să mă încalț cu pantofii lui și a traversat pavajul în șosete. Înăuntru, a aprins lămpile cu gaz și un foc în

soba prusacă, apoi mi-a umplut cada cu apă în spatele unui paravan, uscându-și cămașa pe un scaun. Nu a spus prea multe, în timp tremuram și plângeam în baie, nici când am vomitat, din nou, peste marginea căzii. Doar a tropăit prin apartamentul său mic și ordonat, oferindu-mi ceai și coniac, o cârpă udă pentru podea, iar mai târziu, când m-am vârât sub o plapumă în indispensabilii pe care mi i-a împrumutat, o țigară cu marijuana. Îmi era cald și mă simțeam în siguranță și recunoscătoare stând acolo, pe canapea, lângă el, ascultând ploaia, uitându-mă la picioarele lui goale, acoperite cu cicatrici. Voiam să plutesc de-a pururea în lumea lui de alcool și fum.

— Pot să rămân aici în noaptea asta?

— Desigur. Ai muri de frig afară.

Știam la ce mă expuneam rugându-l să mă lase să rămân, dar nu voiam să fiu singură. Gin își petrecea noaptea în oraș cu avocatul ei, plătind probabil un preț la fel de lamentabil. Lui Anson nu-i va păsa de nefericirea mea, mă gândeam. Fie mi-o va cere, fie mă va lua pur și simplu. Oricum, îmi va plăcea mai puțin de el. Era păcat. Nu mă puteam gândi decât la o singură modalitate de a trece peste minutele care aveau să vină, păstrându-mi neatinsă părerea bună pe care o aveam despre el. Asta este. Chiar îmi *plăcea* de el: iar ceea ce urma să se întâmple m-ar fi putut scoate din starea în care mă aflam.

— Tocmai eram pe punctul să adorm, dar… m-am oferit eu.

Mi-a respins mâna.

— Te rog, nu.

— O, scuze.

— E vina mea, a zis el. Războiul.

— Ah.

Și-a întors privirea de la mine.

— Asta e o treabă urâtă, am zis.

— La spitalul italian mi-au spus *Americano, ți-ai dat mai mult decât viața.*

— Îmi pare tare rău.

— Te rog, nu spune că-ți pare rău.

— Îmi… m-am oprit. Bine, nu spun.

— De ce ai încercat asta? a întrebat el.

— Am *spus* că îmi pare rău.

— E în regulă, a insistat el. Pur și simplu, vreau să știu.

— Cred că ar trebui să plec.

— Of, Rafaela, a spus el pe un ton grav, plin de regret. Ar fi o idee proastă. Ești într-un hal fără de hal în noaptea asta.

Eram ca vai de mine. Am dat din umeri.

— Nu-i nimic. Eram doar…

— Oh, a zis el, dezamăgit.

M-am simțit cumplit.

— Oh.

S-a uitat din nou la mine și a spus încet:

— Nu trebuie să mă plătești ca să stai aici.

Nu știusem că asta era ceea ce așteptam să aud.

— Mulțumesc, am zis și m-am relaxat, apoi m-am sprijinit de el, găsindu-i umărul cu obrazul. Am simțit cum oftează, ca și cum și-ar fi ținut respirația timp îndelungat. Mi-a luat brațul și l-a trecut peste mijlocul lui. Îi simțeam pulsul prin fruntea mea.

Mi-am amintit ceva.

— Dar… ai un fiu.

Ritmul respirației i s-a schimbat.

— Nu e al meu.

— Ah.

— Nu i-am purtat pică niciodată. Nu puteam.

— Și totuși.

— Nu, niciodată. Și acum se au unul pe celălalt.

— E adevărat, am încuviințat eu.

Sărmanul băiat, m-am gândit. Oare ce sperase să obțină urmărindu-mă în toate lunile acelea? Îl auzisem folosind toaleta din curte și nu observasem nimic deosebit. Poate că era într-o stare mai bună decât lăsa să pară: înainte să pozez pentru Tamara, întâlnisem odată, pe lângă bunicul care șuiera, un alt bărbat bătrân, la un hotel – epuizat, horcăind iute, fericit –, care chiar a ejaculat fără să i se scoale. Dar, la urma urmelor, tipul acela nu fusese *împușcat.* Avea un gust de apret, mi-am amintit. Îl urâsem pentru asta și pentru faptul că se autocompătimea, dar nu avea

cum să-mi placă nici unul dintre ei. Cred că se simte singur, m-am gândit, strângându-mi brațul în jurul lui Anson.

— Păi, mai există și alte distracții în oraș, am zis cu voce tare.

Am simțit cum i se încleștează bărbia, iar pulsul i-a luat-o razna. Nu am mai spus nimic, devenind brusc grijulie. A tras aer în piept, gânditor. Mi-am îngropat obrazul adânc în umărul lui, iar pulsul i s-a încetinit.

— Tu știi mai bine lucrurile astea, a zis el în cele din urmă.

— Chiar le știu.

Brațul întins care se sprijinea pe spătarul canapelei s-a așternut atunci pe spatele meu, ca ninsoarea.

21

M-am ridicat în capul oaselor, înfometată, cu tâmplele zvâcnindu-mi, și după un moment mi-am amintit unde mă aflam. Luna, prin ferestre, făcea ca întreg apartamentul să strălucească precum argintul. Nu voiam să-l trezesc pe Anson, cotrobăind după mâncare, așa că m-am întins după mica mea geantă din țesătură de metal. Lanțul lung care îmi atârnase de piept era încă umed de apa Senei. Poate că, doar poate, tabachera mea de argint se dovedea a fi și ermetică, nu doar frumos decorată, iar dacă fumam, puteam să-mi biruiesc foamea. Da! Poziția șezândă făcea să mi se învârtă capul, așa că am găsit, pe pipăite, bricheta lui Anson pe măsuța pentru cafea, chiar lângă scrumieră. Flacăra scurtă a luminat conținutul tabacherei mele de argint. Patru țigări și o bancnotă de cinci franci. Biletul meu de tren, și pașaportul subțire și ștampilat. Într-o doară, am aprins din nou bricheta masivă a lui Anson, am deschis pașaportul și mi-am zărit fața de șaisprezece ani. Acum eram cu un an și jumătate mai mare, m-am gândit. Doar cu atât? Numele mamei mele, zărit în fugă, mi-a ars interiorul pleoapelor. *Curvă mică*, așa îmi spusese și ea.

Oare lucrurile ar fi putut fi altfel, de la bun început? Ar fi fost posibil ca mama să ignore ochii holbați ai soțului ei, când am dat buzna în bucătărie, în ziua celei de-a șaisprezecea aniversări, cu rochia udă, lipită de corp? Ar fi putut să aibă încredere în mine?

Pentru prima dată, o puteam vedea ca pe o fiică de imigranți, ca și mine, o fată care și-a sacrificat tot ceea ce avusese – părinți, prieteni, o viață în limba ei maternă – de dragul unui bărbat acum mort. O fată care ar fi vrut să se întoarcă acasă. Dacă s-ar fi

întors la părinții ei, cu pântecul plat și feciorelnic, fără o fiică pe jumătate evreică în brațe, oare ar fi primit-o înapoi? Poate. Poate. Dar rămăsese, și avusese grijă de mine. De dragul meu, își vânduse frumusețea și tinerețea pe lucrurile pe care Sal Rousso putea să i le cumpere, și nu avea de gând să mă lase să-l smulg de lângă ea. Puteam să văd asta. Puteam să înțeleg. Îmi încredințasem viitorul Tamarei, la fel cum mama își încredințase viitorul tatălui meu, și fuseserăm dezamăgite amândouă. Eram amândouă atât de departe de casă.

M-am jucat din nou cu bricheta lui Anson: ceva îmi atrăsese atenția, acolo, sub fotografie, *luogo di nascita*[1]. Cunoșteam numele vaporului cu care veniseră părinții mei în America – *Maroni* –, dar în pașaport era inclus și numele companiei de transport: Compagnie Générale Transatlantique. Bricheta Autolex a lui Anson se înfierbântase din cauza folosirii repetate, dar am învelit-o într-o bucată de pătură, fiindcă degetele mă usturau, am mai aprins-o o ultimă dată și m-am holbat la cele trei cuvinte franțuzești. M-am gândit la vaporul cu imigranți, mi-am privit biletul de tren nefolosit și m-am strâmbat.

Voiseм să împart cu Tamara ceea ce împărțiseră părinții mei. În 1910, și-au sfidat familiile și au fugit împreună la New York, unde emigraseră unchiul Elio și mătușa Rina, cu ani în urmă. Prima mea amintire este cu tata, care mă poartă în brațe, în sus pe o scară. Când ajunge în vârf, o sărută pe mama, fără să mă lase jos. Prima mea amintire este că am fost ținută între corpurile lor îmbrățișate.

Propria mea călătorie spre o viață nouă – cu bărbatul urât de pe vapor – nu semăna deloc cu aceea a părinților mei. Făcuserăm un târg, și mi-am plătit datoria, în trenul de noapte spre Marsilia. Am plătit în camera lui de la Grand Hotel, când am ajuns în dimineața aceea. Și am plătit și la matineu, în după-amiaza aceea, în profunzimile de pluș roșu ale lojei din sala de operă a patronului său, cu despărțitura dinspre scenă, ridicată,

---

1 Loc de naștere (it.).

cu cortina dinspre hubloul ușii trasă. Mă așteptasem să fie dureros sau înfricoșător, dar poate din cauza experimentelor primitive pe care le făcusem, noaptea, de una singură, în anul acela, am fost mai dezgustată de corpul lui greoi și umed decât de ceea ce făcea cu el. M-am cățărat pe o scară din interiorul meu și am observat totul de sus, cu repulsie, curiozitate și un fel de îndrăzneală fragilă. În oglinda neagră a ferestrei care dădea spre noapte, i-am văzut pe cei doi luptându-se pe bancheta îngustă de tren și m-am gândit, *ce jalnic arătați amândoi.*

În dimineața de după spectacolul de la operă, m-am trezit în auzul vocii bărbatului urât, care vorbea la telefon. În engleză.

— Ce păcat. Aș vrea să-mi pot permite... Adevărat? Am auzit că s-a purtat cumplit după ce l-a părăsit dansatoarea. Cât timp a trecut? Desigur, pot s-o aduc, dar nu știe nici o boabă de franceză.

Auzind replica interlocutorului său, a râs de i s-a cutremurat burta.

— Foarte adevărat!

— Vreau să-ți prezint pe cineva în seara asta, mi-a spus el mai târziu. Va trebui să-i mulțumești pentru spectacolul de la operă.

În seara aceea, i-am însoțit pe el și un grup de prieteni într-un salon privat al hotelului. După mai multe sticle și trabucuri, m-au lăsat singură cu cel mai gras, Guillaume, care m-a dus în camera bărbatului urât. Toate lucrurile mele erau încă acolo, dar orice urmă a prezenței bărbatului urât dispăruse. Bărbatul gras s-a așezat pe pat în costumul lui de culoarea untului și a privit cum inspectam camera, confuză și alarmată, până când mi-am dat seama ce se întâmplase. Eram darul unui bărbat pentru un altul și, pe deasupra, un dar împachetat ieftin.

Îmi dorisem să plec la Paris, dar nu mă gândisem deloc la ce aveam să fac odată ajunsă acolo. Nu aveam nici un ban. Aveam o mică valiză plină de rochii urâte, un pașaport italian, cinci cuvinte în franceză și corpul unei fete de șaisprezece ani. Dacă plecam din cameră, exista posibilitatea să fac exact același lucru pe care l-aș fi făcut dacă rămâneam. Bărbatul gras a rămas așezat pe

patul proaspăt făcut, cu mâinile de o parte și de alta a corpului, răbdător și pătruns, ca și cum ar fi urmărit un concert organizat în cinstea lui. Când m-a văzut ajungând la capătul scurtei mele liste de opțiuni și întorcându-mă spre el, a avut o reacție care m-a făcut să mă simt și mai prinsă în capcană. A zâmbit.

Și acum, paltonul pe care mi-l dăduse era în Sena. Mi l-am amintit pe bătrânul din loja de la operă, mi l-am amintit pe bunicul spaniol care îmi distrusese uniforma. Mi-am amintit de ziua în care Seffa mi-a sfâșiat tamponul igienic: salonul Tamarei mâzgălit cu sânge, propriul meu sânge privindu-mă în față ca ochii vii ai unor păsări. Și brusc, mi-am amintit ziua din Bois de Boulogne, cu câinele care sfâșia iepurele mort, cu toate cele patru labe în aer, cu trupul zvelt și roșu, pierdut în noianul unei orgii de sânge și miros, la fel de carnal, de impersonal, mi-am dat seama în momentul acela, cum îi plăcea Tamarei să se piardă în corpul meu. Am înțeles. Orice marinar ar fi fost la fel de bun pentru asta. *Deci așa m-ai iubit tu,* m-am gândit.

— Eu te-am iubit altfel, am zis cu voce tare, înecându-mă.

*

* *

Fără să mă ridic, am dat foc micului meu bilet de tren și l-am ținut deasupra scrumierei lui Anson, privind cum flacăra lui mărunță luminează camera și apoi moare. Mă durea gâtul, iar când am tușit s-a auzit un sunet la fel de urât precum tusea lui Maggeyi la începutul lunii, în clipa în care se urcase în taxi, după serata de la Tamara. Bineînțeles, mi-am dat seama. Tamara o culesese pe Maggey exact din locul în care mă găsise pe mine. Mi-am închipuit-o pe Tamara plimbându-se cu mașina prin Bois să găsească o fată pentru petrecerea ei și mi s-a făcut rău. Apoi mi-am imaginat-o pe Maggey lucrând toată iarna în frig și m-am speriat. Doamne ajută și păzește. Am început să mă întreb dacă supraviețuisem primului meu an și jumătate la Paris nu datorită vreunei doze sporite de inteligență din partea mea, ci doar dato-

rită unui noroc chior. Îmi imaginasem că Tamara și cu mine vom fi împreună chiar în acel moment, rescriind povestea felului în care sosisem la Paris, legănate în trenul de noapte, de data asta din dragoste. Dar Tamara și cu mine nu avusesem ceea ce împărtășiseră mama și tata. Vedeam asta acum. Avuseserăm ceea ce avusesem cu toți ceilalți.

22

— Apartamentul tău este foarte ciudat, am spus, târziu, a doua zi dimineață. Vocea mea suna neobișnuit de tare, iar gura îmi era acră. De ce este așa de multă lumină acolo?

Printr-o bucată de glasvand, puteam vedea o a doua cameră, luminată puternic de un bec, sub care erau așezate un birou gol și un pat mic.

— *Este* ciudat, a încuviințat Anson.

Era deja îmbrăcat și bărbierit, iar pe o masă se afla o baghetă proaspătă, lângă un borcan de dulceață.

— Pe vremuri, aici a fost o prăvălie. Aceasta este partea din față a magazinului. Face parte din curtea pe care au acoperit-o cu sticlă, în încercarea de a o transforma într-o seră. Uite, pietre de râu.

Am încercat să mă uit într-acolo, dar asta ar fi însemnat să ridic capul. Mă dureau toate, și îmi era greu să clipesc.

— Cred că e o ghețărie acolo.

— Eu vin din inima vestului. Îmi place.

— De ce vorbești atât de tare? am întrebat.

— Ai băut mai mult coniac decât de obicei?

— Mmm.

— Îmi pare rău. Te așteaptă o ceașcă de cafea când te ridici.

— Mulțumesc.

— După ce ai adormit, m-am dus la petrecerea lui de La Salles.

— De ce? am întrebat, rotițele creierului meu punându-se încet în mișcare.

— Voiam să vorbesc cu Boucard.

— Era încă acolo?

— Cât se poate de prezent. Se împăuna ca un cocoș în călduri, deoarece Kuffner îi trimisese un fel de scuze.

M-am ridicat încet și am luat ceașca pe care mi-a întins-o Anson.

— I-ai spus lui Boucard că m-ai urmărit?

— A întrebat dacă poate să stea de vorbă cu tine, dar i-am spus că am urmărit tabloul, nu pe tine. I-am zis că am fugit de-a lungul cheiului și am urmărit tabloul, până ce l-am văzut scufundându-se, apoi i-am spus că nu știu unde ești.

M-am uitat la el, clipind surprinsă: minți*se* pentru mine.

— Vreau să spun, nu știu de ce ai făcut ceea ce ai făcut, dar cred că a fost ceva personal, a zis el, ca și când m-ar fi îndemnat să-i spun mai multe despre Tamara.

Nu puteam.

— Mulțumesc, am zis, simțind cum mi se punea un nod în gât.

— La urma urmelor, e tabloul *ei*, nu al lui. Fără îndoială că ai deja necazuri.

Am înghițit în sec. Nu eram gata să-i spun unde era tabloul. Nu încă.

— Bineînțeles că e distrus de pierderea lui, dar e și bucuros, deoarece nici Kuffner nu-l poate avea.

— Ar trebui să plec, am zis.

— Ești sigură? Nu vrei să încerci mai întâi să stai în picioare și să iei o hotărâre după aceea?

M-am ridicat cu foarte multă atenție, iar apoi m-am așezat la loc.

— Oh. Îmi dai voie să mai stau puțin aici?

Anson a râs tare.

— Mi-ai spus că ești investigator, am zis. Nu știam că și spionezi oamenii.

— Eram acolo ca să supraveghez tabloul, a insistat el. Nu te spionam pe tine. *Per se*. Dar îmi pare rău. Am încercat cât am putut să scap de slujba asta, pentru că ești o prietenă adevărată.

— Mulțumesc, am spus, fără să-mi ascund neîncrederea.

— Îmi pare rău, a repetat el. Bland a făcut chestia aia pe care o urăsc: după ce pictorița ta l-a pus să-i investigheze pe Boucard și Kuffner, s-a dus la fiecare dintre ei, încercând să le devină partener de afaceri și atrăgându-le astfel atenția. Boucard ne-a pus să vă urmărim pe tine și pe Tamara, dar de fapt voia ca tabloul să fie ținut sub observație. Kuffner i-a respins total serviciile, dar, din câte știu, de acolo i-a venit ideea să te aștepte toată ziua, așa cum a făcut-o. În orice caz, din nou, îmi pare rău. M-am simțit ca ultimul om urmărindu-te în fiecare zi venind și plecând astfel. Dar asta e slujba mea.

— M-ai privit în timp ce pozam?

— Fereastra voastră era mai înaltă decât a mea, Rafaela. Supravegheam ușa de la intrarea în clădire și muream de plictiseală. Din nou, îmi pare rău. Crede-mă, mai degrabă aș citi extrase de cont decât să zac aiurea, fumând douăsprezece ore pe zi.

— Ce se întâmpla în celelalte douăsprezece?

— În locul meu venea unul dintre ceilalți oameni ai lui.

— Ce ai aflat despre mine?

— Că tu, draga mea, și asta nu mă surprinde, nu ai nici un fel de dosar, deoarece ești o străină care operează într-o economie bazată pe bani lichizi. Potrivit prietenilor noștri de la oficiul pentru imigranți, ai debarcat la Marsilia cu un pașaport italian în 1926, iar apoi ai dispărut.

— Păi aș fi putut să-ți spun eu asta. Dar pot să te întreb ceva? Știu că, dacă ai un tată italian, ești italian. Așa mi-am obținut pașaportul. Dar dacă te-ai născut pe un vapor al unei companii franceze, ești francez?

Anson s-a uitat un moment la tavan, ca și când ar fi consultat ceva ce citise cu mult timp în urmă, și a conchis:

— Da. Din punct de vedere tehnic. Ești. Sau, mai bine zis, te califici pentru cetățenia franceză, dacă nu ai renunțat deja la ea, ca să fii cetățean al oricărei alte țări.

Am dat din cap în semn de mulțumire, deși prudent.

— Bravo.

Anson a zâmbit larg, satisfăcut de propria sa capacitate de a-și aminti lucruri.

— Pentru ce?

— Cred că aș putea fi franțuzoaică, am spus și i-am explicat.

— Ar trebui să te ocupi de asta. Putem da o petrecere în cinstea ta, dacă totul iese bine, a zis el. Cea mai drăguță nouă *citoyenne* a Franței.

— Cred că, mai bine zis, ar fi cea mai mahmură nouă *citoyenne* a Franței, am spus eu. Ce ai aflat despre Tamara?

— Ei bine, a reflectat el, nimic surprinzător: am aflat că obține venituri din vânzarea propriilor tablouri, iar banii îi primește cu târâita și îi cheltuie repede. Totuși, m-a mirat un lucru. Cât timp a trecut de când ea și soțul ei au divorțat?

— Nu a semnat hârtiile decât recent, am zis. Dar el a părăsit-o primăvara trecută.

— Asta credeam și eu. Din ceea ce mi-ai spus, a fost o despărțire destul de dureroasă, încât am fost surprins să aflu că el îi dă încă bani în fiecare lună.

— Îi dă?

— Cel puțin în ultimul an, există un transfer de fonduri dintr-un cont al Banque de Commerce – unde lucrase Tadeusz, mi-am amintit – în cel al Tamarei. Zece mii de franci.

— Oh, am zis.

Stăteam în șezut pe canapeaua lui Anson, dar, în acel moment, m-am prăbușit iar, pe spate.

— De ce plângi?

— Nu știu.

Anson și-a pipăit buzunarele căutând o batistă, și mi-a dat în locul ei un șervețel de pe masă.

— Poftim. Îmi pare rău.

— Mulțumesc. Sunt atât de jenată, am zis. Mi-am șters fața sărată cu încheietura mâinii. Adică, *tu* ai pe cineva care să-ți dea bani în fiecare lună?

— Ah, *monsieur* Bland?

— Nu, voiam să spun…

— Părinții mei bogați imaginari? Știu, asta ți-am spus prima dată când ne-am întâlnit. Aș vrea eu.

— De-adevăratelea?

— Rafaela, a zis el cu blândețe. Când te-am văzut ieșind din lift, în noaptea aceea când ne-am întâlnit prima oară, păreai atât de tristă și de furioasă, încât mi-a părut rău pentru tine. Chiar mi-a părut. Dar în același timp, m-ai și enervat puțin. M-am gândit, aha, deci tu te crezi mai cu moț doar pentru că-ți urăști munca? Bland îmi este stăpân în aceeași măsură în care Boucard îi este stăpân pictoriței tale.

— Nu privisem lucrurile din această perspectivă, am zis, încă rănită de amintirea nopții aceleia de la Ritz, dar mai ales de amintirea discursurilor mărețe ale Tamarei despre cum își întreținea fiica de una singură.

— Soția mea a primit ceva bani de la familia ei, a zis el. Dar asta s-a terminat. Poate tocmai de aceea m-au frapat transferurile acelea bancare către de Lempicka. Acum că s-a terminat, nici nu-mi pot închipui că aș putea lua bani de la soția mea în fiecare lună.

— Poate că o face pentru copilul lui, am zis eu, simțindu-mi gura ca de vată. Ei bine, acum vrea să se mărite cu Kuffner pentru banii *lui.*

— Rafaela, am văzut raportul lui Bland. Dacă aș putea, aș încerca și eu să mă însor cu Kuffner.

Mi-am dat seama, chiar în timp ce suspinam, de faptul că uitasem complet de geamantane. Valijoara pe care o pregătisem pentru călătoria în Italia era încă în apartamentul Tamarei. Iar paltonul meu se pierduse în Sena. M-am împiedicat în clipa în care m-am ridicat în picioare.

— Mă voi schimba în asta în spatele paravanului, am zis, întinzându-mă după rochia mea zdrențuită.

— E *decembrie.* Nu poți ieși afară în pene ude. Nu vrei să-ți împrumut ceva de îmbrăcat?

— Ești un adevărat prieten, Anson.

— Și apoi, ar trebui să mă duc la muncă, la un moment dat. Să închei niște socoteli înainte de sărbători.

— Îmi pare rău că te-am reținut. Dacă aș putea să-împrumut asta, am zis, cu un gest spre indispensabilii gri pe care îi purtam, iar tu să-mi dai cea mai mare haină care ți-e de prisos, pot trage o fugă până acasă, să mă schimb.

— Am exact ceea ce-ți trebuie, a spus el, cotrobăind prin dulap. *Voilà!*

A scos o pelerină militară italienească groasă.

— Te vor interna la Salpêtrière dacă umbli cu picioarele învelite în galoși. Lasă-mă cel puțin să-ți dau *ceva*. Toate fetele poartă pantaloni în zilele noastre.

— Toate fetele americane bogate, care cred că e amuzant să încalci legea, am zis, dar am acceptat ce mi-a dat și m-am schimbat în spatele paravanului, oprindu-mă să observ o medalie prinsă de perete, lângă un articol tăiat dintr-un ziar și înrămat. *Al Valore Militare,* spunea medalia. Articolul din *Sun*, îngălbenit sub sticlă, însoțea o fotografie a lui Anson: spunea că distribuise țigări pentru Crucea Roșie *în districtul Piave, în tranșeele din fața frontului, când o schijă de mortieră dintr-o tranșee a explodat de-asupra capului lui. Harta chirurgicală a trupului rănit,* mai scria, *arată 227 de răni, indicând locurile în care l-au lovit bucăți dintr-un șrapnel austriac anume, gros cât un glonț de calibru 22 și de doi centimetri lungime, lăsând în urmă niște tăieturi mici, ca făcute de o sârmă.*

Anson își decupase numele din articol. De ce? Își schimbase numele între timp? Sau era din cauza rușinii pentru ce-i făcuse războiul? Îl voi întreba într-o zi, mi-am spus. Era ciudat că Anson păstra atâtea relicve ale unui război care îl trădase atât de cumplit. Era ciudat să nu-i văd cartea nicăieri în apartament, sau măcar o tăietură dintr-un ziar, de pe vremurile când scria despre sport. Își extirpase viața de scriitor, cu la fel de multă conștiinciozitate cu cât își păstra vie, cu evlavie, existența din timpul războiului. Am văzut o fotografie pe un perete, în care apărea ținând de mână un băiețel grăsuț, în fata grădinii zoologice din Jardin des Plantes. Printr-o gaură din paravan, l-am văzut deschizând pașaportul pe care îl lăsasem pe masa de cafea: băiatul fericit, cu mutra de cartof, arăta exact ca el. Dar cum era posibil așa ceva, dat fiind ce îmi spusese Anson în noaptea precedentă? Războiul se terminase cu opt ani în urmă, iar fiul lui Anson nu avea decât patru ani. Inventase oare povestea aceea despre ce-i spuseseră în spitalul italian? De ce să mintă despre un lucru ca *ăsta?* M-am

uitat din nou de la fiu la tată, și în creierul meu începețoșat, care începuse să se limpezească, a apărut brusc un val dens de intuiție și logică. Poate că pierderea scrierilor, și nu războiul, fusese aceea care-l schilodise pe Anson. Îl voi întreba și despre asta într-o zi. Oare ar fi putut deveni cineva dacă nu și-ar fi pierdut manuscrisele, m-am întrebat, sau dacă pierzându-le, asta nu l-ar fi zdrobit? Oare ce putuse să scrie acolo? Ce ar mai putea să scrie încă? Exact în clipa când deschideam gura să-l întreb despre cartea lui, Anson a tușit îngrozit.

— Rafaela, a îngăimat el, ai șaptesprezece ani.

— Și?

— Am o soră de șaisprezece ani în clasa a zecea. N-ar trebui să fii la școală?

— Of, Dumnezeule mare. Cred că este un pic cam târziu pentru asta, am zis, vocea stingându-mi-se în mod incontrolabil.

Nu din nou, gata cu lacrimile, m-am gândit, bucuroasă că nu mă putea vedea.

— Nu e prea târziu, s-a împotrivit el, vreau să zic, nu e nimic anume ce ți-ar plăcea să studiezi?

Tocmai atunci, un vaiet metalic a despicat aerul: am tresărit amândoi.

— Ce a fost asta?

— Nu te speria, e doar fierăstrăul electric, a spus el, în timp ce zumzăitul lemnului, al motorului și al oțelului zguduia geamul ferestrei.

— Ohhh, am spus, apăsându-mi ușor capul între mâini, fierăstrăul electric?

— De la zece la cinci, cu excepția duminicilor.

— Of, asta e foarte neplăcut.

— Nu e chiar așa de neplăcut când nu ai băut atât de mult.

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate.

— Asta îmi reduce chiria, a zis el în clipa în care am reapărut. Aha, uite cum arăți.

— Ce bine că nu ai altceva decât oglinda aceea de bărbierit, am zis, privindu-mă din cap până în picioare: o pereche de pantaloni de culoarea chitului, făcuți dintr-un material de sac, care

văzuse și zile mai bune, susținută de bretele, peste o pereche de indispensabili, ascunși, slavă Domnului, vederii, grație pelerinei militare a lui Anson.

Nu s-a străduit foarte tare să nu râdă.

— Chiar ai alură de ofițer.

— Scutește-mă, te rog, de chipiul care se asortează cu asta, am zis, râzând de mine însămi. Nu, de fapt, îl vreau, în cazul în care *les flics*[1] sunt treji la ora asta.

— Cum doriți, *mademoiselle*. Am și cizmele potrivite, dacă nu cumva vrei să porți din nou pantofii de azi-noapte.

— O, Doamne.

— Și pistolul. Îl vrei? Tot am să te învăț eu să tragi, într-o bună zi.

— Ei bine, trebuie să mă gândesc la ziua de azi.

— Dă-mi voie să te trimit acasă cu un taxi.

— Îți... sunt recunoscătoare, am zis, căutându-mi cuvintele, deoarece tocmai îmi dădeam seama cât de intens simțeam asta. Și apoi, pot să mă duc după necazurile mele, îmbrăcată în propriile-mi haine.

— Nu te invidiez.

— Mulțumesc, am spus, pentru tot.

— *Ție* îți mulțumesc, a spus el, cu un zâmbet atât de neașteptat, încât ne-a făcut pe amândoi să ne simțim jenați. Știi că ești bine-venită aici oricând.

Tamara nu a rostit nici un cuvânt până ce nu a închis și încuiat ușa. Purtam un palton prea strâmt pe care îl împrumutasem din dulapul lui Gin: nu l-am scos, nici pălăria.

— Nu ești în Italia, a spus Tamara.

— Nici tu.

— Îmi pare rău pentru aseară. Am încercat să te găsesc, la petrecere, să-ți spun că nu mai putem merge, dar ai plecat devreme. De ce?

Nu am răspuns la întrebare.

---

1 Polițiști, în jargon (fr.).

— Ai petrecut noaptea cu baronul Kuffner.

— Ei bine, m-a invitat, a spus ea pe un ton îmbufnat.

Am clipit din ochi.

— Trebuie să investesc în viitorul meu, Rafaela.

În iadul enormei ei trădări, singurele propoziții pe care le puteam formula păreau niște firavi fulgi de nea.

— Dar credeam că nu-l vrei.

— Aș fi o proastă să nu-l iau, a zis ea. Și tu ai face, desigur, același lucru, nu?

Simțeam cum mă sufoc.

— Nu, am zis, cu un nod în gât. Nu. Nu aș face-o.

I-am întins o pungă de hârtie.

— Îmi pare rău că rochia ta e plouată, am zis sfidător.

Tamara a desfăcut punga.

— Văd că e complet distrusă, a spus ea cu indiferență. Ce bine că am făcut fotografiile acelea, nu?

Mi-am întors privirea.

— Dar unde este restul rochiei? Unde e coada ta de păun?

— Este în Sena, am zis eu răstit. Împreună cu *tabloul* pe care mi l-ai dat.

Tamara a tresărit, apoi mi-a aruncat o privire calculată.

— Te-a văzut omul lui Boucard?

— Da, am răspuns eu, sălbatic.

— Știi despre cine vorbesc? Bărbatul de la fereastră, cu țigările?

— Da, știu despre cine vorbești. Ce crezi că făcea Anson în cartier, tot timpul ăsta?

Tamara a tras aer în piept.

— Boucard te-a plătit și *pe tine*?

Văzând expresia de pe fața mea, a izbucnit în râs.

— Nu, înțeleg. Prietenul tău te spiona doar pe tine, iar tu erai prea proastă ca să-ți dai seama. Ce mai prieten. Poate că ar trebui să-ți alegi unii mai buni.

— Poate că da, am zis. Uită-te la tine.

Nu mă privea. Își mângâia clavicula, gânditoare.

— Dacă Boucard crede că ai aruncat tabloul în Sena, atunci nu-l mai putem expune niciodată, a murmurat ea.

— M-ai mințit, am zis. M-ai folosit.

Tamara a continuat să se uite în altă parte. Am scos verigheta de aur din buzunarul paltonului și i-am aruncat-o.

— I-ai *dat* tabloul nostru lui Kuffner!

Un sunet înghețat a plutit prin aer, după ce inelul s-a izbit de podea. Tamara nu s-a uitat în jos după el.

— Rafaela, a spus ea răbdător, când mă voi mărita cu el, tabloul va fi din nou al meu.

— Dar am crezut…

— Ce? a întrebat Tamara râzând.

Nu știam ce crezusem înainte de a începe să vorbesc, dar mi-am înghițit repede cuvintele.

— Credeai că am să mă mărit cu *tine*? Rafaela, poți tu să mă faci baroneasă? Poți tu să mă faci o femeie bogată? Poți să-mi dăruiești un *copil*?

În ciuda a tot ceea ce aflasem despre Tamara în decursul ultimelor paisprezece ore, am început să tremur. Simțeam că o să-mi crape fața. M-am întors cu spatele la ea, și m-am uitat la patul sculptat cu nimfele acelea îmbrățișate, la portretul mamei Romanei, în costumul ei. Plângeam la fel de tare cum plânsesem pe canapeaua lui Anson în dimineața aceea.

Am simțit o mână pe umăr. Vocea Tamarei era ca mierea cristalizată: aurie, nisipoasă, formată din particule.

— Rafaela, vino aici, creatură frumoasă ce ești, a zis ea.

Întreg trupul meu s-a înroșit. I-am dat jos mâna de pe umăr.

23

— Sărmana de tine, a zis Sylvia, o oră mai târziu, dându-mi o batistă.

O căutasem în librăria ei, unde ea și Adrienne împărțeau un mic dejun întârziat, singure, în lumina vie a dimineții. Nu crezusem că voiam să mă *mărit* cu Tamara, cel puțin nu în atât de multe cuvinte, dar acum, când mă ironiza pentru asta, mă simțeam umilită, expusă: avea dreptate. Și era chiat atât de ciudat să vrei ceea ce voiam eu? Ceea ce aveau Sylvia și Adrienne. Era cu adevărat imposibil oare? Începusem să plâng din nou, când Sylvia a spus:

— Dar gândește-te, majoritatea oamenilor rămân cu inima zdrobită și cu nimic altceva. Tu, cel puțin, poți să arăți lumii tablourile acestea minunate. Ea e un fel de geniu, nu?

La auzul cuvintelor liniștitoare ale Sylviei, am început să trag în piept jeturi mici de aer, care altfel amenințau să se transforme în hohote de plâns în orice secundă. Adrienne părea nerăbdătoare.

— A, geniu, a zis ea sec.

M-am uitat la ea și mi-am ținut respirația.

— Nu există nici o scuză pentru a te purta urât cu prietenii tăi, a spus ea în franceză, mai mult pentru Sylvia decât pentru mine, și s-a uitat spre exemplarele din *Ulise* așezate lângă casa de marcat.

M-a bătut pe spate și a arătat cu degetul spre un coș cu *croissants* așezat pe un teanc îngrijit de cărți.

— Ar trebui să stai jos și să mănânci ceva.

În timp ce mă pregăteam, recunoscătoare, să-mi scot paltonul de împrumut, ochii mi-au căzut pe valijoara pe care o cărasem după mine tot drumul de la Tamara.

— Îmi făcusem chiar și o rochie pe care s-o port în călătoria noastră, și ea nu o va vedea niciodată, am zis, trăgându-mi nasul.

Sylvia s-a uitat spre Adrienne, pe jumătate înduioșată, pe jumătate amuzată. Cu timpul, aveam să mă împrietenesc mai mult cu ele, atât de mult încât aveam să ne petrecem vacanțele împreună în cabana familiei lui Adrienne din Alpii Savoiei, adică în locul unde mă aflu acum. În dimineața aceea, profitam însă și de amabilitatea lor, și de micul lor dejun. Mi-am șters ochii din nou și am încercat să par mai puțin abătută. Mi-am dat seama că manualul de medicină al Sylviei stătea chiar sub coșul de *croissants*, și mi-am amintit, vag, plăcerea pe care o simțisem când consultasem pentru prima dată secțiunea despre LE SYSTÈME MUSCULAIRE.

— M-ai inspirat, Adrienne, am zis, desfăcând valiza ca să le arăt rochia mea cu fermoar.

— O, ia te uită aici, a zis Sylvia, aproape atingând, fără să știe, banii lui Kuffner, cusuți în tiv. *Suficienți bani ca să-mi schimbe viața*, mi-am dat eu seama. *Dar cum?*

Adrienne se uita, uimită, de la mine la rochie.

— Vreau să spun că tu mi-ai inspirat ideea de la care am pornit, am explicat. Tu nu te îmbraci imitând pe altcineva, ci te îmbraci doar ca tine *însăți*.

— Așa este, i-a spus Sylvia. Uită-te aici. E frumoasă.

— N-am mai inspirat o rochie până acum, a spus Adrienne, neputându-și ascunde bucuria.

— Ar trebui să continui pe calea asta, Rafaela. Ai un dar.

PARTEA A DOUA

24

Ce înseamnă că diavolul are copite despicate? Că nu are nimic ferm pe care să se sprijine. Am fost crescută într-o lume fără griji. M-am măritat cu un conte. Când bolșevicii mi-au luat soțul, mi-au luat de fapt solul ferm pe care mă sprijineam; nu, mi-au luat însăși posibilitatea de a sta în picioare. Mi-au despicat picioarele în două. Când umblam dintr-o închisoare la alta, când pictam cu frenezie, o făceam cu picioarele zdrobite. Pictura mea avea o anumită încredere de sine, de capră de munte cu copitele despicate, până când m-am măritat cu Rollie, am devenit baroneasă și mi-am recăpătat viața pentru care fusesem crescută: avea încrederea născută din echilibristica între opt puncte sprijinite pe o stâncă sfărâmată, încrederea diavolului care vrea să recucerească Raiul. Pentru asta pictam. Nu pentru proprietarii de galerii. Nu pentru critici. Nu pentru profesorii mei. Cel mai puțin o făceam pentru alți pictori: pictorii erau săraci, iar eu voiam să fiu bogată. Pictam ca să recâștig o lume pierdută și să-mi afirm locul în ea. Pictam pentru cei care aveau să-mi cumpere tablourile și să mă facă iar bogată. Pictura era o modalitate de a mă delimita de toate balerinele rusoaice albe, fără o lețcaie, disperate să se vândă nobilimii. Nu existau suficienți aristocrați să se însoare cu noi toate, și nu mai eram destul de tânără și zveltă ca să mă pot bizui doar pe aspectul meu fizic.

Și aceasta este partea diavolului, partea geniului: întâmplarea făcea că pictam și pentru oricine altcineva care pierduse o lume, iar din cauza războiului, asta însemna pentru oricine. Eu însămi construiam acest Rai, tușă cu tușă, cu materialele pe care le aveam la dispoziție. Prințul Gabriel, cu uniforma de împrumut, Suzy

Solidor, cu numele ei fals. Am luat fărâmele și așchiile unei lumi distruse și le-am făcut să strălucească din nou. Am reintrat în Paradis, iar din adâncurile lui am luat exact ceea ce aveam nevoie: Baronul Kuffner. Galateea mea hirsută, micul meu homunculus. Tăticul indulgent. Cocoșul din zori. În clipa în care am pus mâna pe el, lucrarea diavolului s-a împlinit. V-ați putea închipui, atunci, că am devenit o adevărată soție de baron, genul de femeie pentru care pictura este doar o modalitate plăcută de petrecere a timpului, care poate, la fel de bine, să organizeze petreceri sau să crească patrupede. Și poate că odinioară aș fi putut face asta, când eram încă foarte tânără și neformată. Dacă cei doi bărbați nu mi-ar fi luat primul soț. Dacă am fi emigrat împreună, înainte să sosească ei, dacă ne-am fi însoțit familia, care își petrecea iarna la Copenhaga, care fugise deja, poate că atunci aș fi devenit o astfel de femeie.

Dar bărbații aceia doi l-au luat. Până atunci, am fi putut pleca oricând. *El* a fost cel care trebuia să rămână și să devină un erou pentru Țar.

S-a întâmplat noaptea, când eram împreună în pat. Au bătut la ușă: Ceka, poliția bolșevică. Nici măcar nu au așteptat ca Thade să se ducă la ușă; au doborât-o în șuturi. Apoi au urcat în camera noastră. *Vă luăm cu noi pentru interogatoriu, Lempitzky*, au zis. *Îmbrăcați-vă.*

Ne puteți lăsa puțin singuri? a întrebat soțul meu. Iar ei au râs. Nu mă puteam îmbrăca, deoarece ei stăteau acolo, în dormitorul nostru. Eram goală în pat, cu cearșafurile strânse în jurul meu, iar ei erau pironiți în hainele lor de piele, holbându-se la mine. Negru și alb: hainele acelea, pielea mea palidă.

Nu am reușit să găsesc închisoarea în care îl țineau. Am cerut ajutorul tuturor cunoscuților. M-am dus la consulatul suedez, iar oficialul mi-a spus ce voia în schimb.

— Dar de unde să știu că mă veți ajuta? am întrebat eu.

— Nu ai cum să știi, mi-a spus el.

După aceea, am ieșit afară și am vomitat în zăpadă: am alunecat, am căzut și am dat – da, am dat – peste un cal mort. Îmi

luaseră calul și mă aruncaseră pe hoitul unui animal mort. Un nor de muște s-a ridicat în momentul bufniturii umede. Am urlat. Când am privit în jos, am văzut că bucăți din carnea calului fuseseră sfârtecate cu cuțitul.

Așa că am plecat din Rusia. Aveam propriul meu pașaport. Nu-mi puteam salva soțul. Nu mă puteam salva decât pe mine.

Iar la Paris, am devenit pictoriță. Fără gunoi. Fără mizerie. Fără nici o linie nelalocul ei. Și, chiar dacă am încetat să-l invoc pe diavol, odată ce am început, nu m-am mai putut opri niciodată din desenat rune pe podea și înălțat incantații. Acum, că am din nou ce s-a tăiat din mine, ați putea crede că banii și un titlu mi-au închis rana. Dar pe drum m-am pierdut în Rafaela, pictând-o: o să-mi curgă mereu un firicel de sânge aici, în colțul gurii.

25

Acum Rollie a murit, așa că pot să trăiesc oriunde. Tocmai am auzit-o pe Ana, frumoasa verișoară a lui Hector, zicând despre Cuernavaca, în mare taină, că ar fi *o bulă pentru bogătași expatriați*, la care am replicat cu voce tare:

— Și de ce ar fi asta o problemă?

Adevărul este că am ales să locuiesc aici pentru vulcan. Grădinarul a reușit cumva să-și petreacă întreaga dimineață agățând o lampă nouă, dar uite-l acolo, dincolo de scara pe care a lăsat-o în urma lui: El Popo, printre crengile de bugainvillea, fumegând alb, în depărtare. I-am spus lui Hector că, atunci când voi muri, vreau să mi se împrăștie cenușa peste El Popo, iar el a zis *O.K., querida.* Toată lumea de aici, oameni pe care-i cunosc din zilele bune de pe vremuri, consideră de-a dreptul exotic faptul că cel mai bun prieten al meu este un tânăr mexican, dar Hector Oliveiras e sculptor. Artiștii se înțeleg bine unii pe alții. E homosexual – așa cum sunt toți bărbații frumoși –, dar îmi place să cred că, într-o bună zi, îl voi face să se răzgândească.

Înăuntru, la masa mea Saarinen albă, Kizette aduce corespondența chiar înainte de a ne așeza să mâncăm. Romana și soțul ei îl aduc pe nepotul acela chipeș despre care mi-au vorbit, așa că vom fi șapte la cină, dar suntem patru, acum, la prânz: fiica mea și cu mine, Hector și verișoara lui mai mică Ana, care s-a întors în Mexic de la New York.

— Ce-i acolo, Hector? întreb.

Kizette îi predă corespondența, jignită. Expresia de pe chipul ei mă enervează: e trecută de șaizeci de ani acum; sigur că există și alte lucruri pe lume pentru care merită să trăiască.

Hector își cere scuze din priviri față de Ana, înainte de a sorta cărțile de vizită și scrisorile. La patruzeci de ani neîmpliniți, Hector este încă feciorelnic, dar Ana, la douăzeci și doi, ar putea fi un copil.

— Ești toată cremoasă și aurie, nu-i așa? nu mă pot împiedica să observ. Ca o mică tartă cu fructe.

Ana pare stingherită, iar Kizette s-a bosumflat. Kizette a fost și ea frumușică odinioară; nu văd de ce are să se plângă.

— Invitații la petreceri, anunță Hector.

— Putem să le vedem mai târziu, când mă uit în agendă.

— Oh, galeria din Osaka a trecut Moscova drept locul tău de naștere.

— Varșovia, am zis, pe un ton mai dur decât aș fi vrut să mă audă Ana. Pune-i să corecteze.

Ana îmi aruncă o privire șireată, alertă.

— Și atunci, de ce au spus Moscova?

Hector se uită de la ea la mine și, asemenea mie, se preface că nu a auzit-o.

— Și cei de la Zürich vor să expună *Rafaela*, zice el, ridicând un alt bilet.

— Ai trimis răspunsul meu la Osaka?

Fiica mea intervine.

— Credeam că am căzut de acord să amânăm asta, *chérie.*

— Poftim? Kizette. Te-am rugat să îmi trimiți scrisoarea și tu n-ai trimis-o?

Nu pot să văd privirea pe care au schimbat-o între ei Kizette și Hector, dar el mă surprinde apărând-o.

— Tamara, îți amintești? Am vorbit despre asta, iar tu ai decis să le trimiți, deocamdată, celor de la Osaka *Visul*, și apoi să le-o oferi pe *Rafaela* cea nouă, după ce lucrurile prind contur.

— Osaka? Zürich? Rafaela?

Ana se uită de la o față la alta. Dacă aș fi mai tânără, pur și simplu nu aș discuta despre afaceri în fața unei fete atât de frumoase, dar acum nu știu niciodată când mă lasă puterile.

— Mama organizează în curând o expoziție personală în Japonia, dar are lucrări și într-o mare expoziție Art Deco de la Zürich.

— *La Belle Rafaela,* spun, arătând cu degetul.

Urmăresc ochii Anei plutind spre fotografia de deasupra ușii.

— O, zice ea, surprinsă. După cincizeci și trei de ani, încă mai șochează: sunt încântată.

— Este cel mai faimos nud al ei, spune sec Kizette.

— Mi se pare că l-am mai văzut, zice gânditor Ana. Da! Când eram copil.

Doamne ajută. Pentru ea, acum opt ani înseamnă *când eram copil*?

— Hector mi-a trimis un poster de la marea expoziție de redescoperire a dumneavoastră.

— Nu am fost *redescoperită.*

Știu că puștoaica nu încearcă să mă provoace, așa că mă controlez, dar Kizette aude tonul glacial din vocea mea și intervine repede, îngrijorată.

— *The Sunday Times* a spus despre *Frumoasa Rafaela* că este „poate cel mai important nud al secolului XX".

— Și a fost reprodus în *The New York Times* anul trecut, sare și Hector.

Știu ce fac, cântându-mi în strună, și mă deranjează asta, dar sunt și recunoscătoare.

— Oho, zice Ana.

E plăcut când tinerii nu mai sunt condescendenți, nu?

— Am făcut un milion de dolari cu pensula înainte să împlinesc treizeci de ani, *guapa*, să nu uiți asta.

Fata se uită de la Kizette la Hector, să vadă dacă glumesc, apoi înapoi la mine, impresionată.

— Arsène Alexandre m-a numit o *Ingres preversă.* Cred că cei de la Osaka ar trebui să fie flatați de oferta mea.

— O copie… spune Kizette.

— E o de Lempicka. Este o interpretare contemporană. Nu o copie.

— Ce s-a întâmplat cu tabloul original? întreabă Ana.

— După marea expoziție din '72, *La Belle Rafaela* a fost cumpărată de un colecționar privat. Și nu vrea s-o împrumute pentru a fi expusă nicăieri.

— Asta este problema? Vor doar acel tablou?

— Vor accepta alte lucrări. Tamara este prea importantă pentru ei s-o refuze.

— Și mai *există* o opțiune, una evidentă...

— Cea pe care am propus-o, Kizette. Nu înțeleg de ce tu și Hector faceți atâtea nazuri în privința asta. Pot să pictez o *Rafaela* și pentru Zürich.

Ana se uită iar la tablou, apoi întreabă:

— Unde este acum?

Hector o privește recunoscător pentru faptul că a schimbat subiectul, dar îmi aruncă o privire. E oare chiar atât de dificil să iei masa cu mine?

— Cine? o întreb pe față.

— Frumoasa Rafaela. Modelul din tablou. Ce s-a întâmplat cu ea?

— S-a dus la o școală de *couture* și și-a deschis un magazin de rochii împreună cu niște prieteni. Apoi s-a căsătorit cu un jurnalist cu jumătate de normă, care a fost ucis în Spania.

— Unde este acum?

Încearcă oare să mă provoace? Ridic din umeri.

— Oriunde vrea să fie, presupun.

— A fost doar un model, explică repede Hector. Asta se întâmpla acum cincizeci de ani.

— O, dar vreau să spun, o copiați acum, așa că m-am gândit că știți...

— Ea copiază *imaginea*, nu persoana, spune el.

— Îmi pare rău. Nu am înțeles.

— Nu trebuie să-ți pară rău, copilă, spun atingându-i obrazul. Doar fii frumoasă, așa cum ești.

E ușor. Zâmbește. Fie binecuvântat Hector că a spus ce trebuia, la momentul oportun.

E și inteligentă, nu doar frumoasă, din câte se pare. A câștigat o bursă post-universitară, ne spune în timpul prânzului, dar disertația ei despre Pinochet mă plictisește.

— Toți bărbații cu care vorbesc știu ceva, dar nu spun, zice ea, după câteva minute de explicații. Toate femeile ar *putea* ști

ceva și poate că unele dintre ele nu spun, dar multe dintre ele simt asta, nu-și *întreabă* soții și tații. Și mă interesează treaba asta cu absența întrebărilor. Ceea ce eu, o nord-americancă privilegiată, văd din exterior ca fiind o lipsă impardonabilă de curiozitate? Poate fi doar o strategie de supraviețuire.

Fata *este* deșteaptă. Dar nu mă poate dovedi. *O lipsă impardonabilă de curiozitate*: a fost pentru mine?

— I-am arătat mult mai mult decât *curiozitate* în 1939, și uite cum m-a răsplătit.

Se holbează la mine. Toți trei.

— Scuze? întreabă Ana.

Este exact ca fiica mea. Crezi că mă poți înșela, cu ochii tăi larg deschiși?

— Am salvat-o pe Rafaela Fano din mâinile naziștilor, iar ea nu a mai vorbit cu mine niciodată.

Ana se uită la Hector, alarmată. Kizette, care nu este deloc neîndemânatică, răstoarnă paharul cu vin și o cheamă pe cameristă.

Ana îi spune ceva liniștitor lui Luz, în spaniolă, în timp ce aceasta șterge pata, excluzându-mă, așa că mă întorc spre Hector.

— Cât timp stați în oraș, tu și verișoara ta, sunt bani în geanta mea, vă rog să-mi cumpărați un tub de vermilion.

— Desigur, *querida.*

— Din ăla bun, belgian.

— Știu care-ți place.

— Să nu-i lăsați să vă vândă altceva. Să nu cumva să luați vreun roșu din acelea de cadmiu, *écoutes?*[1]

— Da, Tamara.

Luz întreabă dacă mai am nevoie de ceva și îi fac semn cu mâna să plece.

— Roșu de China, dragule. Chinovar adevărat, pisat.

— Exact asta, mă asigură Hector.

Odată plecată Luz, Ana se uită la noi trei și se hotărăște, se pare, să-i facă pe plac bătrânei doamne.

— Pentru tabloul pe care-l pictați acum? întreabă ea.

---

1 Auzi? (fr.)

— Exact. Nimic nu mă face să mă simt mai vie decât să pictez pentru o expoziție.

Maxilarul lui Kizette se mișcă. Hector nu spune nimic. Unul dintre ei îmi ascunde ceva, dar nu o face bine.

— Pot să văd?

— Nu, copilă. Am să-l dezvelesc la final.

— O, scuze.

— Întotdeauna mi-am ținut acoperite lucrările neterminate, spun, uitându-mă cu înțeles la Kizette și Hector. Nu mi-am ținut acoperite lucrările neterminate, până la un incident anume, petrecut săptămâna trecută, așa cum bine știu ei. Mă întreb care dintre ei va îndrăzni să mă contrazică.

26

Hector și Ana au plecat în oraș într-o rafală de *bisous*. Kizette citește una dintre Bibliile ei – (chiar *trebuie* să aibă trei?) – în dormitorul pe care îl împărțim. Eu stau pe canapea în atelierul meu, trăgând când din țigară, când din tubul de oxigen. Nu mai pot să văd tabloul de pe canapea, deoarece săptămâna trecută, după ce cineva și-a băgat coada în lucrarea mea, am întors șevaletul cu spatele.

Weekendul trecut am strâns laolaltă un prim set de pânze pentru expoziția de la Osaka. Organizatorii împrumută majoritatea lucrărilor de la colecționari din Europa, dar câteva dintre ele se află în posesia mea. *Visul, Tamara în Bugatti-ul verde, Eșarfa portocalie*. Aproximativ o duzină, inclusiv cea mai recentă: o nouă versiune a *Sfântului Anton* din 1936. Proprietarii nu prea vor să-l expună, și e prea frumos să nu fie văzut: mâinile acelea. Am să trimit și noua *Rafaela*, când va fi gata.

Așa că weekendul trecut l-am invitat pe Hector și am pus la treabă întreaga casă – pe Kizette și personalul –, până ce toate tablourile au fost sprijinite de pereții atelierului, ca să le poată împacheta și lua luni transportatorii de obiecte de artă. Mi-a fost somn toată dimineața, dar Kizette și Hector au stat de veghe pentru mine, iar oamenii aceia au venit și au plecat fără nici un incident.

Cel puțin așa am crezut eu. Luni seara, în atelierul meu, neputând să dorm, am observat ceva nelalocul lui: un mic tablou, sprijinit de perete, cu spatele la mine. Noul meu *Sfântul Anton*.

A doua zi când Hector a venit la prânz i-am confruntat pe amândoi.

— Cum de n-a fost trimisă o pânză?

I-am privit: atât de surprinși, atât de spășiți. Nu știau cum se putuse întâmpla una ca asta. Număraseră paisprezece tablouri sprijinite de perete și paisprezece tablouri în camion, așa că transportatorii trebuie să-l fi mutat înainte de începerea lucrului în dimineața aceea. Poate că omiseseră un tablou de la capătul șirului. Vor face totul ca pânza să fie trimisă cu cea de-a doua serie, absolut.

Dar atunci când aranjaserăm tablourile în timpul weekendului, *Sfântul Anton* nu fusese pus la o parte. Țin minte, stătea la mijlocul rândului, cu *Eșarfa portocalie* la stânga și tabloul cu Ira și mandolina la dreapta. (Mă gândesc la Ira, cu părul ei roșu de culoarea cireșelor negre și la grimasele ei.) *Sfântul Anton* al meu se afla chiar acolo, între vecinii lui, și a fost lăsat în urmă. Unul dintre ei, Hector sau Kizette, îl pusese deoparte, crezând că nu voi observa. Bineînțeles că am observat. După expoziția mea din '72 – pe care Ana o numit-o, vesel, *expoziția de redescoperire a mea* –, muzeele și galeriile mi-au tot cerut lucrări din anii '20 și '30: le trimit, le expun, iar lumea crede cu atât mai mult că nu am mai pictat din '33. Un nimeni, pe nume Larry Rivers, a copiat tabloul acela cu Ira și mandolina și a avut nerușinarea să creadă că voi fi încântată. Prietena mea Romana spune că ar fi bine să cultiv câțiva pictori tineri din New York, dar ce tupeu! Eu nu mai fac portrete de cincizeci de ani! Dar nu am încetat niciodată să pictez. Naturi moarte. Experimente geometrice. Peisaje compuse din tendoanele mâinilor. În anii '60, am împrăștiat vise răzlețe folosind cuțite de paletă: *Une Semaine de Paris* le-a numit „fresce frumoase, inspirate de Pompei". Ideea este că am avut curajul să fac lucruri noi, iar lumea asta e una care-i răsplătește pe artiști pentru că împing, precum micuțul scarabeu, aceeași minge de excremente în susul aceleiași movilițe, toată viața lor.

Vor să-mi sape mormântul, muzeele astea sunt niște mausolee. Care dintre ei a lăsat acasă tabloul, Kizette sau Hector? Care dintre ei e de acord cu săpătorii de morminte? Fiică sau prieten, care?

27

Ana cea curioasă. *Unde este acum?* Ce fel de întrebare e asta? Am fost supărată că Rafaela a plecat așa cum a făcut-o în '27, dar aveam atâtea de făcut. Am găsit o altă fată care să pozeze pentru *Myrto*, iar apoi nu m-am mai gândit prea mult la Rafaela, până într-o zi de primăvară, câțiva ani mai târziu. Mai bine zis, m-am gândit la ea din pricina unei crize de moment, impersonale. Ați avut vreodată o cafenea favorită în apropiere? A fost ceva similar.

Ar fi trebuit să fiu în al nouălea cer, în primăvara aceea din '31. O smulsesem definitiv pe Nana de Hererra din inima lui Rollie, pictând un tablou care o înfățișa în cea mai proastă lumină. Soția lui, Sara, era deja pe moarte. Abia atunci, cu titlul aproape asigurat, am renunțat la contractul cu Boucard și am primit comandă după comandă, în ciuda crahului. Cumpărasem o casă nouă în Montparnasse. Pictam mai mult de un tablou pe lună, grație unor doze generoase de cocaină. Nu a fost niciodată o problemă pentru mine. Poate că pictam uneori câte o fată cu șase degete, dar fiica mea nu a observat niciodată nimic.

Cel mai dulce lucru dintre toate, aventura mea intermitentă cu Ira Perrot era din nou pe val. Prăbușirea bursei a însemnat că ea și soțul ei nu-și mai permiteau să plece în călătoriile pe care le plănuiseră, așa că o aveam doar pentru o copertă de iarnă pentru *Die Dame*, într-un pulover roșu. Mai mare decât în realitate, în rochia albastră a Rafaelei, ținând în mâini o mandolină. Așezată, în satin de culoarea stridiilor și draperii purpurii, cu un braț de rodul pământului.

Toată dimineața cu Ira, pictând. Toată după-amiaza în pat. Era ca și cum aș fi avut-o înapoi pe Rafaela, dar mai bine, deoa-

rece Ira nu a avut niciodată absolutismul american al Rafaelei. Când Ira și cu mine am mers prima dată în Italia, doar noi două, am mâncat, am făcut amor, ne-am uitat la tablouri, iar apoi ne-am întors acasă, vesele, la soții noștri. Când Rafaela și cu mine ne-am plănuit excursia în Italia, mi-am dat seama de un lucru: ea voia să fugă cu mine și să nu se mai întoarcă niciodată.

Puteam să văd diferența când le pictam. În timp ce Rafaela aducea cu o Odaliscă de Ingres stupefiată în fiecare pânză – cu tandrețea ei solemnă, carnală, cu surpriza ei onestă față de propria-i plăcere –, Ira avea o răceală care o apropia de o figură gravă, de Fra Angelico, un înger matematic bine calculat, indiferent cum aș fi îmbrăcat-o. Să te culci cu Ira era un mic miracol decadent, ca și când ai fi purtat flori de portocal prin zăpadă. Dar Rafaela? În timpul lunilor acelora, cât a pozat pentru mine, am petrecut nopți în șir prin barurile scabroase înșirate de-a lungul Senei, doar ca să nu cedez slăbiciunii: nevoia ei, dragostea ei sinceră.

Într-o zi din primăvara lui '31, după ce am petrecut după-amiaza cu Ira, mi-am amintit brusc de o întâlnire cu un colecționar. Mi-am tras o rochie pe mine și am lăsat-o pe Ira, goală, să se întoarcă acasă atunci când va dori. În drum spre locuința respectivului colecționar, mi-am dat seama că nu-i luasem adresa cu mine. M-am întors din drum, înjurând, iar când am ajuns la atelier, am găsit-o pe Ira pe picior de plecare. Aproape coborâsem din mașină, zâmbind și făcându-i cu mâna, când am observat că ținea câte o pânză în fiecare mână. M-am oprit. Mâna mea a murit în mijlocul salutului.

— Draga mea! a exclamat ea, cu o voce pițigăiată, dar șoptită.

Am avut o primă reacție calmă, înainte să mă cuprindă furia: puteam să-l sun pe colecționar și să mă scuze când intram în casă. Aveam tot timpul din lume. Am trântit portiera mașinii în spatele meu.

— Ce-i asta? am întrebat.

— Oh, Tamara, habar nu aveam că ai să te întorci, a zis ea, vorbind prea repede. Ai fost atât de drăguță cu mine, și voiam să-ți fac o surpriză.

Nu puteam vorbi.

— Tocmai duceam astea la înrămat, ca să-ți fac o surpriză, a repetat ea.

— Sunt surprinsă, am zis.

Furia era ca un metal rece în venele mele. Sunt foarte surprinsă.

Încet și cât se poate de explicit, în timp ce vorbeam, i-am făcut semn, și Ira mi-a dat cele două tablouri învelite neglijent.

— Voiam doar să-ți fac o surpriză, a zis ea pentru a treia oară, cu voce slabă.

Am rupt o bucată suficient de mare de hârtie maro ca să văd că luase două portrete de-ale ei: cel recent, în rochia albastră strălucitoare, și unul mai mic, din '27, în furoul pe care Rafaela îl făcuse pentru mine.

— Dar Ira, am spus rar, cu grijă, sârmele de oțel ale mâniei transformându-mă într-o marionetă. Pe ăsta nici măcar nu l-am lăcuit. Iar celălalt este deja înrămat.

Știam că soțul Irei pierduse foarte mult în timpul crizei, inclusiv slujba de la bancă. Știam că își vânduseră cea de-a doua casă. Știam că multe dintre chiriile pentru casele de pe strada noastră erau printre cele mai piperate din oraș și că ei tocmai cumpărau o clădire micuță în Butte aux Cailles, unde puteau să locuiască în apartamentul proprietarului și să închirieze restul, pentru a trăi din asta. Dar nu-mi trecuse niciodată prin minte că prețul a două tablouri putea face diferența pentru femeia care mă dusese odinioară în Italia pe spezele ei, darmite să merite pierderea unei prietenii vechi de treisprezece ani.

— Erau cu *mine*, Tamara. În toți anii ăștia în care m-ai pictat, nu ți-am cerut nimic.

— Credeam că suntem prietene, am zis. Credeam că pictura este modul în care ne petrecem timpul împreună.

— Erai tânără și drăguță și ambițioasă, așa că te-am lăsat să mă pictezi. Dar tu ai profitat, a spus ea.

M-am uitat la ea, la femeia aceasta al cărei miros era încă pe mâinile mele. Am deschis gura să vorbesc, apoi am închis-o. Am încercat din nou.

— Dacă vrei să te plătesc pentru ultimii zece ani, hai înăuntru să calculăm orele.

— Ai atât de multe tablouri acolo. Ai teancuri întregi. Nici măcar nu-ți vor lipsi astea două.

— Bineînțeles că mi-ar lipsi. Nu aș fi crezut niciodată că *tu* ai putea fii omul care să le fure.

— Nu pot să-ți dau și să-ți tot dau, Tamara. Lasă-mă să le vând pe astea, și împărțim profitul, a zis ea, vocea tremurându-i din pricina vinovăției.

— Am să-ți expediez un cec pentru serviciile tale, i-am tăiat-o eu scurt.

Am cărat tablourile în casă ținând capul sus, știind că mă privea. Am urcat în viteză scările, iar când am intrat în apartament, am izbucnit în plâns. Mi-a trecut prin minte faptul că probabil așa se simțise și Rafaela, când m-a văzut dându-i tabloul nostru lui Rollie. Cu gândul acesta în minte, m-am spălat pe față. N-am să mai vorbesc niciodată cu Ira, m-am hotărât. Iar Rafaela? N-am să mă mai gândesc niciodată la *ea*. Și n-am mai făcut-o. Timp de trei ani.

28

Nu poți avea încredere în nimeni. Unul dintre ei lucrează mână în mână cu mausoleele, Kizette sau Hector. Unul dintre ei vrea să nu mai pictez. Te desfid, săpător de morminte. Eu am o expoziție în pregătire; tu ce ai?

Când pictez *Frumoasa Rafaela*, mă simt ca atunci când făceam dragoste cu ea: pur și simplu vreau s-o fac din nou. Am pictat două în '27, unul pentru Salon, pe fundal roșu, și unul pentru mine, pe verde. Cel de azi este pe roșu. Nu mă gândesc la ele ca la copii. Am *copiat* o dată un tablou, *Kizette en rose* (să fi fost oare Kizette?), dar numai pentru că modelul meu crescuse și îmi lipsea fetița aceea. Ce poate fi mai diferit decât o fetiță la nouă și la unsprezece ani? (Sau, așa cum le-am spus tuturor, între o fetiță la șapte și la nouă? Trebuise să-i șterg doi ani din viață să o fac franțuzoaică, nu rusoaică, dar eu am ținut minte întotdeauna). La a doua *Kizette en rose,* am pictat după un tablou. Dar Rafaela *en rouge* și *en vert*? Nici unul nu era o schiță. Nici unul nu era o copie. Ambele erau pictate după fata din cameră.

Cred că cea care mi-a mutat *Sfântul Anton* a fost Kizette. Când fiica mea avea nouă ani, am pictat *Kizette en rose.* Când avea zece ani, am pictat *Kizette au balcon.* La zece ani, avea deja o urmă – la fel de inefabilă ca urma de roz din *Kizette en rose* – din femeia acră, fleșcăită, care este acum, la șaizeci și trei de ani. Aluzia unui tunet la colțurile gurii și ale ochilor. Când nu se zbătea pe canapea sau nu trântea uși. Tocmai atunci când mă părăsise soțul meu. Și apoi l-am întâlnit pe texanul acela. Să mă invite, așa, la el acasă de Crăciun, fără nici o intenție să se culce cu mine! Își închipuia că traversasem oceanul doar ca să mă întâlnesc cu soția și copiii

lui? Când m-am întors la Paris, Kizette îmi tăiase toate pălăriile în bucățele.

Am crezut întotdeauna că internatul pusese capăt acestui tip de comportament. Când fiica mea m-a urmat în California, era o fată luminoasă, pașnică, de douăzeci și trei de ani, aproape la fel ca atunci când era copil. Sora mea era în siguranță, slavă Domnului, le-am spus tuturor. (Cum aș fi putut să am o fiică atât de mare, la vârsta mea?) O pescuisem din mijlocul războiului ca pe o monedă strălucitoare dintr-un puț întunecat. Dar uite-o acum, după ce s-a dus soțul ei, târșâindu-se bosumflată, îngropându-mă înainte să mor. Ea mi-a mutat *Sfântul Anton.* Dar de ce să mă saboteze tocmai acum, când mi-am rescris testamentul în favoarea ei? Poate că vrea să mă pedepsească pentru faptul că i-am supraviețuit soțului ei. Dar e timidă. Știe că mi-l pot schimba oricând.

Nu pictez după un tablou acum, ci din amintirea unui tablou. Ochii și mâna mea își amintesc vara aceea umedă. O fată precum căpșunele coapte, ca o lumină fierbinte. O fată precum *myrtilles* coapte. O fată într-o vară care nu a încetat să fie vară. Buzele acelea. Ochii aceia lichizi.

Ocrul cenușiu și albastrul să fie pluș. Griul ocru și rozul să fie carne. Cât de apropiate pot fi nuanțele, și totuși diferite? Un halou verzui să conducă de la carnea luminată la cea umbrită. Nu mi-a plăcut niciodată să pictez femei slăbănoage. Genunchiul acesta radiază două oase ca niște spițe: fluierul piciorului și coapsa. Greutatea osului face carnea să pară plină. Moliciunea cărnii face osul să pară tare. Umbra de sub os. Mai întunecată, mai întunecată, mai întunecată, mai întunecată. Mai luminoasă, mai luminoasă, mai luminoasă, mai luminoasă. O umbră din prim-plan subtil definită: călcâiul. O umbră spongioasă, mai întunecată, în fundal, atât de fin aplicată, fără contururi: coapsa. O coapsă scurtă. Nu și dacă stai cu fața la genunchi. Fă un genunchi mai ascuțit. Îmi simt inima bătându-mi în încheieturile mâinilor.

Genunchiul este un glob. Genunchiul este o lume. Genunchiul are masă. Genunchiul este orice încheietură de carne. Genunchiul

este o lună. Genunchiul este o roată mare de brânză. Nu. Genunchiul este un genunchi. Genunchiul este vopsea. Genunchiul este mărginit de lumină în partea de jos – o semilună zveltă – și umbrit în partea de sus – o eclipsă. Trei lobi luminoși formează dealuri de os, despicate și unite de V-ul tendonului. Lobii genunchiului roșesc cu cel mai palid roșu. Același roșu ca pe bucata ridicată de pânză, dar deschis, deschis, un roșu la fel de palid, pe cât de *rose* era rozul lui Kizette.

Pliul acela de pânză ridicată. Linia subțire, distinctă, a vârfului draperiei, curba groasă a scobiturii lui adânci. Roșu de China. Vermilion. Chinovar. Să fi fost oare Hector? A făcut-o din cauza testamentului? Roșu, roșu. Pastă. Pulpă. Fă-l la fel ca buza. Dar m-a implorat. A insistat. Sângele apă nu se face, a zis el. Roșu. Dar mi-ai dat deja casa ta, a zis el. Ți-am vândut-o, nu ți-am dat-o, am zis eu. Pe nimic, Tamara! Fă ce trebuie pentru fiica ta, a zis el. Dar acum e furios, nu-i așa? Mi-a mutat sfântul din necaz. S-a răzgândit. Vrea banii, la urma urmelor. Vrea să cred că cea care a făcut asta a fost Kizette, ca să-mi schimb testamentul în favoarea lui.

Mă opresc. Am nevoie de încă o țigară, și apoi de mai mult oxigen. Ar trebui să respir oxigen doar când fumez. Uneori am nevoie de mai mult, dar nu-mi place să cedez astfel. M-aș urî dacă aș ajunge o doamnă bătrână, legată de un tub. Îi las pe Kizette și pe Hector să-mi introducă tuburile de la masca de oxigen în nări, noaptea, ca să le fac pe plac, dar uneori le scot după ce Hector pleacă acasă (a fost Hector?), după ce adoarme Kizette în celălalt pat (a fost Kizette?), doar ca să le arăt că pot.

Dar o dată sau de două ori pe zi, când pictez, simt o tensiune în spatele ochilor. O ușă din gâtul meu începe să se închidă. Uite așa. Țigara mea arde până se transformă într-un vierme de cenușă, nefumată, dusă. Voi aprinde alta; doar să respir puțin prin tub, înainte. Oh. Dar asta nu mi s-a mai întâmplat înainte. Mirosul ăsta, de catran și monede. Este un tub nou de oxigen? Mi-au trimis unul stricat? Nu. Mirosul ăsta. Este același tub, ieri era nou. Și este același miros, cu sau fără tubul din nări. Ochii încordați și gâtul strâns. Catran și monede, și încă ceva. Mirosul

spitalului, așa cum l-am simțit atunci când am ieșit de sub influența eterului? Îmi tăiau latura limbii – cancer, fumat –, un preț mic pentru toți anii aceia de plăcere; pot încă să vorbesc, să mănânc. Deci asta este, un miros chirurgical?

Nu. Acum știu. Îmi aprind o altă țigară. Portțigaretul meu lung o ține cât mai departe de tubul inflamabil. Voi vrea să trag un fum imediat ce mi se va deschide puțin gâtul. Tutunul va arde mirosul acela dintr-un fum. Dar iată-l din nou, o adiere a acelui miros. Îl cunosc, îl cunosc.

Oh.

E calul mort.

Închid tubul de oxigen și fumez. Când termin, umezesc o cârpă de bumbac în ulei de in: chihlimbar palid, iute și curat. Respir până când mi se dezleagă grumazul, până ce dispare mirosul. Tutunul și uleiul de in sunt ca tămâia, o rugăciune. Dispersează putreziciunea.

Am pictat pielea albă și haina pe piele neagră de o sută de ori, dar nu am pictat niciodată calul.

*

* *

Aproape am terminat, dar eu sunt adesea aproape terminată. Sunt aproape terminată de multă vreme. Și apoi, sfârșitul mă cuprinde brusc și mă lasă cu un sentiment de goliciune, cutremurată, de una singură. La început nu vreau să știe nimeni. Îmi curăț pensulele ca și când ar fi o zi oarecare.

Nu mai trebuie decât să finisez genunchiul. Am nevoie doar de un strop din roșul acela – ultimul meu strop de roșu, înainte de întoarcerea lui Hector –, să pot mărita genunchiul și buza, să le mărit pe amândouă cu draperia roșie. Așa. E terminat? Acest val subit de goliciune. Această nemișcare din încăpere. Rafaela mi-a plutit prin gură ca o linguriță de dulceață de *myrtille*, iar acum se topește. A stat întinsă la picioarele mele, toată numai sudoare de vară și maci, iar acum se îmbracă, stă în cadrul ușii cu spatele la mine. E terminat?

Sunt mulțumită de pleoape, închise într-o concentrare erotică. Două dune line de nisip. Două umbre pentru gene. Două triunghiuri rotunjite, cărnoase, rima plastică pentru sâni și nări. Aurii, ca pielea ei, dar violete, umbrite, toate acele capilare fine. De culoarea unor vânătăi: o fată care se culcă târziu. Dar ar trebui să fie totuși într-o nuanță de roșu? Roșul pe care îl am nu e bun. Acum a ajuns aproape alb. Aș putea împrumuta puțin din tablou, dar am lucrat atât de fin suprafața aceea, încât aș pierde ore în șir ca să repar ceea ce e deja bun. Pot să iau din praful roșu pentru genunchi, aproape-roșul meu, și să-l mai atenuez, dar atunci voi avea mai mult gri decât roșu. Aș putea face roșu-genunchi cu auriu-piele, dar nu. Prea amestecat. Lasă așa. Așteaptă-l pe Hector. Pleoapele sunt bine așa cum sunt. Am terminat. Mă simt atât de singură.

29

Singurul miros pe care-l simt acum vine de la iasomia din grădină. Ferestrele sunt deschise spre aerul care se domolește. După-amiază târzie. Se aude vibrația unei mașini care trage la scară; s-a întors Hector.

— Kizette, strig eu, iar ea apare din dormitor, cu ochi somnoroși, să mă ajute să traversez holul, nesigură pe picioarele mele.

Trecem pe lângă Luz, care se îndreaptă spre salon cu un platou cu clătite mici – rețeta mamei mele, adaptată pentru mașina de gătit tortilla – și o tavă cu gheață, pe care plutesc bușeuri de ceapă tocată, *crema fresca* și icre de somon: fărâme mici de lumină portocalie. În momentul în care ajung în foaier, șoferul meu parchează mașina lui Hector, iar acesta din urmă sare peste cele trei trepte, nerăbdător să mă salute. Ana vine după el, cu un obraz umflat și roșu.

— Uite cine a fost mușcată de o albină, anunță Hector.

— Ești alergică? întreabă Kizette.

— Nu, doar jenată, șoptește Ana.

Nu-mi place deloc să-i văd fața schimonosită, coaptă ca niște *myrtilles*, rotundă și întinsă ca o pară brumărie. Mi se pune un nod în gât la vederea feței ei umflate și în nări simt mirosul acela de catran și monede.

— Prea dulce ca să-i poată rezista, glumesc eu, făcând un gest cu portțigaretul.

— Dă-mi voie să mă uit, spune Kizette, vădit bucuroasă că avea ceva de reparat, un dușman mai comod decât m-a făcut pe mine bătrânețea. Să-ți fac o cataplasmă cu bicarbonat.

Vioaia, capabila Kizette – cea care a rămas singură la Oxford și a crescut două fete – mă surprinde mereu atunci când apare,

ca acum, sărindu-le în ajutor străinilor și pisicilor fără stăpân. De ce nu o pot avea pe ea, în locul supărăcioasei, bovinei, celei care rumegă Biblia? În timp ce Kizette inspectează obrazul Anei, căutând acul de albină, iar Luz aduce pe o masă rulantă frapiera de șampanie, vechea mea prietenă Romana și noul ei soț, Paul, parchează mașina, împreună cu tânărul lor nepot – frumos, așa cum promiseseră – și își fac apariția într-un vuiet de portiere închise: Romana în mătase de culoarea lămâii, Paul subțire și elegant în cenușiu. Cuernavaca este un oraș prea mic pentru a-ți putea face de cap cu soțul unei prietene, dar nu e nimic rău în a te uita. Hector se apleacă în față, cu mâna în mâna mea, să mă sărute pe fiecare obraz.

— Îmi pare rău, *querida*, nu am găsit vopseaua azi. M-am chinuit să fac rost de gheață pentru fața Anei, s-a făcut mai târziu decât am crezut. Promit că-ți aduc mâine.

Deci așa stau lucrurile, mă gândesc, iar ușa de sârmă a unei capcane se închide pocnind în interiorul meu.

— Nu-ți face griji, dragule, ciripesc eu, ducându-mi portțigaretul spre buze. Ești foarte drăguț și numai pentru că te-ai gândit la asta.

Incorect! spun ochii lui Kizette lângă mine, care se uită cum trec cu vederea, râzând, micile scuze ale lui Hector.

Dar ea nu înțelege: nu vreau ca el să știe că știu. Hector este cel care mi-a mutat tabloul. Acum știu.

30

Brusc, pot să aud, dar nu pot să mă mișc. Ochii îmi sunt închiși. Apoi mirosul de iasomie ajunge până la mine și sunt acasă, pe canapeaua din living, plutind pe bule de sporovăială caldă, care se sparg deodată, plat. Povestea lui Paul Wilson despre U.S. Open se întrerupe la mijlocul meciului lui McEnroe. Nările mele, deschise cu ajutorul tuburilor din plastic, sunt umezite de oxigenul răcoros. Așadar, m-au pus în lesa din epoca spațială? Canula mea.

— Ar trebui să o lăsăm singură? șoptește vocea Anei.

— Nu, spune Kizette. Atât timp cât are oxigen, e bine; adoarme așa, uneori. S-ar simți rănită dacă am lăsa-o singură.

— Tamarei îi plac petrecerile mai mult decât oricui, încuviințează Hector.

— Cu pălăria aceea, seamănă cu o floare a soarelui pleoștită pe tijă, spune încet vocea unui tânăr. A cui? A, da, uitasem de nepotul cel frumușel al Wilsonilor. Martin, da. Nu-mi pot deschide ochii.

— Ești sigur că nu ești poet? întreabă Hector, și știu că-și folosește zâmbetul de băiat timid.

Ochii mi se deschid brusc: *Trădătorule!*

— Eu? Pleoștită? îl întrerup, ca să-l înciudez, ca să rup vraja privirii lui asupra băiatului cu ochi negri, perfect educat.

— Tocmai îmi doream să pot ațipi cu la fel de multă grație ca tine, Tamara, spune Romana.

Nu-mi plac datele, dar e de ajuns să spun că am cunoscut-o pe Romana de La Salle imediat după ce am ajuns la Paris, când eram două tinere studente la arte plastice, la Académie Ransom. Era mai frumoasă decât oricare dintre modele, cu bărbia ei puternică

și părul blond-roșcat, iar într-o zi, în timp ce o schițam m-a surprins privind-o. A zâmbit: și ea mă desena. Era pentru a treia sau a patra oară când auzeam povestea servilă a lui Maurice Denis despre momentul în care îi prezentase tabloul său *Hommage à Cézanne* maestrului *soi-même* – acea scuză lamentabilă, îmbâcsită, care se dorea a fi un tablou! La sfârșitul cursului, m-am retras pentru a căuta alt profesor, iar Romana s-a retras și ea, n-a mai pictat niciodată. În ziua aceea am făcut însă schimb de schițe, și iată-ne împreună, decenii mai târziu.

— Dragă Romana Wilson, spun eu. Ești o ființă atât de înșelătoare. Nu-ți vine, oare, s-o iei ca pe o șopârlă și să te plimbi cu ea pe umăr?

Romana își afișează zâmbetul ei rece și sec de șopârlă, încântată, iar Paul râde.

— Nu, nu cred că am făcut asta vreodată. Tocmai lăudam aceste *blini*[1] formidabile, spune el.

Mi-am fluturat portțigaretul spre el.

— Nu sunt *blini*, dragă. Sunt clătite poloneze. Uite ce subțiri sunt, poți să vezi prin ele.

— Îi urâm pe ruși pentru modul în care s-au purtat cu Polonia, le explică Kizette Annei și lui Martin.

— Fără politică, fără politică, insist eu.

— Atunci sunt clătite, conchide Ana, silabele bolborosindu-i prin obrazul umflat. Fără ruși în seara asta. Promitem.

Mă întreb dacă are prezența de spirit să se bucure că frumosul Martin stă într-un unghi din care îi poate vedea doar partea neschimonosită a feței.

— *Niet!*

El râde, prinzându-i privirea.

Râdeți de mine, copii, dacă vreți, dar oamenii aceia mi-au ucis soțul, în cele din urmă. Thade se bucura prea mult de viață, trăind ca diplomat la Toulouse, când toți cei de acasă, din Polonia, erau buni comuniști, cu spiritul sacrificiului de sine. În 1950, marionetele lui Stalin l-au convocat la Varșovia pentru o scurtă

1 Clătite din hrișcă, specific rusești.

vizită, iar când a ajuns, l-au spitalizat. După câteva zile, era mort. Avea doar șaizeci și doi de ani.

Doar Kizette și cu mine cunoșteam această poveste. Nu i-am spus-o nici măcar lui Hector, prin urmare nu mă surprinde faptul că li se alătură tinerilor, în absurditățile lor.

— *Niet-niet!* le cântă el în cor, zâmbindu-i lui Martin. În mod normal, mi-ar fi milă de el pentru că se aruncă în felul acesta la un alt băiat de neatins, dar în seara asta, știind că el mi-a mutat tabloul, mă bucur să-l văd făcându-se de râs.

31

Noaptea plutește ca un ocean de stele peste bugainvillea. Ne-am lăsat carapacele de homar și cupele de gazpacho în casă, pe masa Saarinen, iar acum fumul țigărilor noastre se ridică spre noua lampă de grădină, o manufactură marocană complicată, din fier și sticlă albastră. Este ora lichiorurilor, servite în degetare de ciocolată, băute cu sorbituri iuți, înainte ca micile cupe să se topească.

Cât a fost seara de lungă, Paul, așa cum face deseori, a încercat să le trezească celorlalți interesul pentru un meci de dublu, a doua zi, dar din motive greșite. De când a venit Kizette să stea cu mine, după decesul soțului ei, în noiembrie, cel mai bine se simte atunci când joacă tenis cu Paul, iar cei doi, în ciuda diferenței de vârstă, fac o pereche perfectă: jucători puternici, cu un raport ușor. Aceasta îl face, totuși, pe Paul să se simtă neloial față de soția sa.

— Poți să faci pereche cu Martin, Romana. Toți ceilalți vor fi geloși.

— O, Martin nu vrea să joace cu mine. O să-l trag în jos, spune Romana, chicotind.

— Ce zici de Hector, atunci? El joacă doar din plăcere.

— Și în felul ăsta, Martin poate să joace cu Ana, adaug eu. Nu-ți vine să o mănânci?

— Dar mie îmi vine să-l mănânc doar pe Martin, protestează Hector, prefăcându-se că nu spune adevărul gol-goluț.

— Of, Paul, oftează Romana, un pic înverșunat. Joacă, te rog, cu Kizette. De fapt, asta îți dorești.

În primăvara în care m-a părăsit soțul meu, am încercat să-l recâștig plănuind o excursie la lacul Como, doar noi doi și fiica

noastră. Deși le spuneam tuturor că are opt ani, avea zece ani atunci, și nu mai era deloc dulce, era tot ce aveam. În dimineața zilei care a însemnat sfârșitul nostru, am stat împreună, toți trei pe terasă, privind spre lac, deoarece nu ne puteam privi unul pe altul.

— Nu te simți bine, Thade?

— Nu ușurezi lucrurile, a spus el.

— Dar nu e frumos? am întrebat pe un ton viu. Nu e mai amuzant decât să fugi de propria ta familie?

— Nu știu, a spus el. Ești sigură că nu ai prefera să împarți camera de hotel cu Ira Perrot?

— Hai, termină.

— Sau cu Gabriele D'Annunzio?

— Dragule.

— Sau să leșini, din cauza cocainei, pe podeaua camerei de baie? Sau să i-o sugi vreunuia dintre chelneri?

— O, dar uită-te la tine, Taddi. Beat criță în fiecare noapte. Am rostit cuvintele într-un mormăit lung, dar Kizette a început să plângă.

Asta s-a întâmplat cu câteva ore înainte de cea mai cumplită ceartă a noastră, cea mai zgomotoasă luptă a noastră, când am făcut în jurul nostru cercuri cu picioarele de la paharele de vin sparte, iar personalul hotelului a venit la ușă, cu doar câteva ore înainte ca Thadeusz să plece pentru totdeauna, ca să se însoare cu șoricelul lui. Asta a fost cu doar câteva ore înainte ca vederea ochilor lui pe fața lui Kizette – când s-a strecurat de sub masa unde se ascunsese – să mă facă să văd negru și să mă prăbușesc la pământ. Asta se întâmpla când speranța mai era posibilă, când lacrimile lui Kizette ne mai puteau emoționa.

Și când ne-am întors, în același timp, ca să-i spunem să se poarte frumos într-un restaurant, am înghețat, pentru că am văzut amândoi lebedele. Pluteau pe apă ca niște zeițe așezate pe nori. Ne-au oprit pe amândoi în mijlocul respirației.

— Uite, Kizette, draga mea, a zis Tadeusz – mă doare și acum faptul că putea să strângă atâta trandrețe în glas atunci când voia –, lebede.

Iar Kizette s-a oprit din plâns și a privit.

Așa a venit la mine Rafaela în Bois, mai târziu, în vara aceea, plutind peste amărăciunea pe care mi-o lăsase plecarea lui Tadeusz, ca o lebădă pe apă. Așa plutesc și eu acum, prin tăcerea bruscă și densă a oaspeților mei.

— Am ceva să vă arăt, m-am oferit eu.

— Oo, arată-ne ceva, spune Hector cu recunoștință în glas.

— O lucrare nouă? întreabă și Paul și Romana, aproape în cor, iar tensiunea dintre ei se risipește.

— Hector, dragule, poți să aduci aici tabloul de pe șevalet, cel din atelier?

— Desigur, *querida.*

— Nu-l pierde pe drum, spun eu, privindu-l cum clipește. Ce bun actor este.

Deasupra capului, noua lampă marocană aruncă lumină în jeturi, până când se liniștește. Privind-o, Kizette murmură:

— Poate că ar trebui să-l chemăm pe Paco, să aducă iar scara.

— Este tabloul Rafaelei, la care lucrați? întreabă Ana. Fata pe care ați salvat-o din mâinile naziștilor?

— Ați salvat o fată din mâinile naziștilor? întreabă tânărul Martin, întorcându-se să se uite – să se uite cu adevărat – la mine, prima dată în seara aceea.

— Aș vrea să termini cu asta, mamă, oftează Kizette. E grandios.

— Am aranjat doar niște documente pentru ea, să poată scăpa, asta e tot, spun eu, aruncând o privire furioasă spre fiica mea. De fapt, ea m-a salvat pe *mine* din mâinile naziștilor, ca să spun așa, prin urmare era minimul pe care-l puteam face de dragul ei.

Cu siguranță Kizette a auzit povestea asta înainte, dar nu trebuie să pară atât de jignită de ea. Vârsta nu mai contează deloc?

— Cum a făcut asta? întreabă Martin.

— Aveați nevoie să fiți salvată? întreabă Ana.

— Soțul meu era pe jumătate evreu, explic eu. Al doilea soț al meu, baronul. Nu am discutat niciodată despre asta, dar e adevărat.

— Nu ați discutat niciodată despre asta? repetă Ana, agățându-se de acest lucru.

— Nu era treaba nimănui. Până când Hitler a făcut ca asta să devină treaba tuturor. Așa că, într-o dimineață din 1935, mă

întorceam dintr-o vizită la familia mea, în Polonia, iar trenul care mă ducea înapoi la Paris s-a oprit la Berlin. Am prieteni care locuiesc la Berlin, m-am gândit. Îi voi vizita și mă voi întoarce acasă diseară. Așa că iau un taxi până la hotelul lor, dar peste tot, pe străzi, văd uniforme naziste. Mă întâlnesc cu prietenii mei, mâncăm bine împreună, iar apoi mă întreabă, Tamara, cum ai obținut documentele pentru a ajunge aici? *Ce documente?* întreb eu. Eram sigură că dramatizează, dar lor le era cu adevărat teamă că nu mi se va permite să mă întorc acasă cu trenul.

Așa că mergem împreună să-mi iau permisul acela caraghios, iar polițiștii sunt cât se poate de bădărani. Îmi țin pașaportul timp de două ore. Ne pun să stăm într-o cameră fierbinte. Apoi îi despart pe prietenii mei și îi iau separat la interogatoriu. Atunci încep să mă sperii. Moment în care mă trimit să-l văd pe șeful poliției. Biroul lui e mare și întunecat. Are o masă de lucru de un kilometru, din lemn negru, lucios. Singura pată de culoare din cameră este banderola nazistă de un roșu aprins pe care o poartă. Nu mi-am văzut pașaportul de două ore, dar acum este în mâinile lui, și îl inspectează *foarte* atent.

— *Madame*, zice el, ce cetățenie aveți?

— Franceză, spun eu.

— Și unde locuiți?

— La Paris, zic.

— Și de ce veniți la Berlin fără *Reisegehehmigung*?

— Nu știam ce înseamnă cuvântul acesta când am ajuns în gară. Credeam că e un strănut. Acum știu. Și nu râd. *Nu știam,* zic. Transpir și încep să tremur.

Și apoi se mai uită o dată la documentele mele și mă întreabă:

— Aveți vreo legătură cu Lempicka, cea care a pictat copertele pentru *Die Dame*?

— Eu sunt acea Lempicka, spun eu.

— Soția mea are toate acele coperte, îmi spune. Le-a păstrat. Acum câțiva ani, am văzut unul dintre tablourile dumneavoastră într-o revistă și l-am decupat pentru ea. Se numea *Rafaela*, spune el. Foarte frumoasă.

Și îmi strânge mâna, iar atunci văd că este destul de tânăr, de fapt, și acum nu mă mai tem.

— Aș vrea să am revista aici, ca să-mi puteți da un autograf.

— Și v-a dat drumul? întreabă Martin.

Știu că Romana a mai auzit toate astea. Ce fată bună. Știu că ar putea să ne plictisească pe toți acum cu povești despre cum sfânta ei mamă și femeia aceea, Bibi, au adus clandestin evrei la Geneva, dar nu o face, fie binecuvântată. Kizette, pe de altă parte, e furioasă.

— Zice: madame de Lempicka, de data aceasta am să vă dau doar o amendă. Dar știm totul despre familia dumneavoastră, și nu aveți voie să mai veniți niciodată în Germania.

— Deci Rafaela v-a salvat, spune Ana.

— Acum chiar mor să văd tabloul, zice Martin.

În momentul acela, becul din grădină sfârâie și se stinge. Într-o clipită, Ana sare pe masa de picnic, corpul ei fiind la fel de suplu pe cât de umflat îi este obrazul înțepat de albină.

— Avem aceeași problemă cu lumina acasă, explică ea, întinzându-se spre bec. Nu îl poate atinge.

— Trebuie doar să-l lovești ușor.

Deși Martin cel înalt, care s-a urcat și el pe masă, ar putea să repare singur becul, își întinde brațele în jurul taliei ei și, numărând până la trei, o ridică mai sus. Par amândoi extrem de mulțumiți de ei înșiși în clipa în care becul se aprinde din nou.

— Haideți, toată lumea, strigă Hector. M-am gândit să agăț tabloul în salon.

— Ești sigur că e tabloul care trebuie? îl întreb eu, când se apropie de mine. Ești sigur că nu l-ai înlocuit cu ceva din anii '20? Ești sigur că nu l-ai pus la perete și ai uitat pur și simplu de el?

— *Ay, querida.* Știi că au fost manipulanții de tablouri, deunăzi. Promitem că *Sfântul Anton* va pleca în curând cu următorul vapor.

— Voiai să cred că făcut-o Kizette, nu-i așa? Puteai să-ți permiți să fii generos când credeai că vei primi totul de-a gata, nu-i așa? Acum te-ai răzgândit?

— Dacă am făcut ceva să te rănesc, Tamara, îmi cer scuze, dar habar nu am despre ce vorbești, spune Hector pe un ton blând.

Cât timp mă uit la trăsăturile lui, să descopăr ce ascunde, lumina din grădină tremură din nou. Fața lui în formă de lună, luminată pe jumătate de lămpile dinăuntru, nu se schimbă, dar fără lumina albastră de afară, lipsa de expresie a gestului calculat ar putea fi lipsa de expresie a nevinovăției.

Nu-l pot lăsa să creadă că sunt proastă.

— Nu-ți pasă dacă mai pictez sau nu, tu vrei doar casa mea, spun eu, încercând să-l fac să mărturisească.

— Tamara, îmi pare rău pentru vopsea. A trebuit totuși să ne ocupăm de obrazul Anei.

— Ce s-a întâmplat? întreabă Martin *sotto voce*[1].

— Habar n-am.

Kizette oftează.

— Hai, arată-ne tabloul, să poată pleca toată lumea acasă.

— Cred că e foarte frumos, spune Hector pe un ton devotat, dar îmi dau seama că este rănit.

Dacă nu ar fi atât de imatur, m-aș întreba dacă nu cumva am comis o greșeală. Poate că nu e de partea mausoleelor. Poate că nu vrea banii mei. Dacă s-ar întoarce, mă întreb dacă aș vedea prietenul care mă vizitează aproape în fiecare zi, prietenul care mi-a promis că-mi va împrăștia cenușa peste vulcan. Mă întreb dacă îl voi vedea pe băiatul mexican pe care l-am întâlnit în 1957, în timp ce luam prânzul la Ritz, cu d'Afflitto. Jean Cocteau era cu noi, avea atunci aproape șaptezeci de ani, dar a întinerit imediat, ca întotdeauna, în prezența unui băiat frumos.

— Spune-i și ei ce mi-ai spus mie prima dată când ne-am întâlnit, l-a implorat pe Hector, cu vocea spartă.

Hector i-a adresat prietenului său un zâmbet indulgent. Era doar un student la arte îmbrăcat într-o helancă pe vremea aceea, care nu avea nici douăzeci de ani, cu o ambiție mult mai mare decât subțiraticul său portofoliu de lucrări. Avea însă o față de înger mayaș, și mi-a sărutat mâna ca un curtezan.

— *Encantado*, a zis el: era o creatură încântătoare. Acum, când ne conduce din grădina întunecată spre camera luminoasă, aș vrea să se întoarcă și să se uite la mine. Dar nu se întoarce.

---

1 Cu voce scăzută (it.).

32

Toți șase se holbează la noua mea *Rafaela.*

— Nu pot să cred că văd o lucrare nouă a unei pictorițe faimoase, spune Ana.

— Știu, e de acord Martin. Ciupește-mă. Oare visez?

— O, mă duce înapoi în timp, oftează Romana, cu vocea ei voalată, de fumătoare. Nu aș avea energia să lucrez în continuare, așa cum faci tu.

— Tu nu te lași, Tamara, intervine Paul agresiv, cu tăișul vocii îndreptat spre soția lui, nu spre mine.

Poate că e prea mult să-i ceri unui tablou să atenueze mai mult de o ceartă. Romana și soțul ei nu și-au mai vorbit de când ea s-a răstit la el din cauza invitației la o partidă de tenis, iar Hector nu vrea să mă privească. Imediat după ce mi-au văzut-o pe *Rafaela*, Paul și Hector se pregătesc să-și recupereze mașinile și, în câteva clipe, toți oaspeții mei se îmbarcă în micile lor automobile.

În timp ce automobilele bâjbâie greoi una în jurul celeilalte pe alee, eu stau pe verandă, în rochia mea de Alix Grès. Îmi ridic portțigaretul în semn de la revedere. Sper că Hector își va aminti noaptea asta data viitoare când va mai încerca să mă manipuleze. Nu mi-a plăcut că l-am admonestat în fața prietenilor mei, dar trebuie să știe că sunt serioasă. Nu mai departe de acum două săptămâni, am cedat în fața argumentelor lui, și i-am lăsat banii, prin testament, lui Kizette; nu poate să-și schimbe atitudinea în felul acesta. Ne-a stricat tuturor atmosfera.

Știu însă că tabloul meu a pus un sigiliu mai bun întregii seri. Întorcându-mă să aprind luminile în casă, mă așez în fața *Rafaelei.*

(Am știut că este Hector, când s-a întors fără vopsea. Pleoapele acelea ar trebui să aibă mai mult roșu decât violet?) Mă bucur că au plecat, având în minte o imagine, nu o ceartă: Rafaela, plutind la fel de proaspătă ca în ziua când am pictat-o pentru prima oară. Nu, pleoapele sunt bine. Sunt în același violet ca și coapsa umbrită, o absență de culoare violetă. Și sunt la fel ca fata: sugestia violetă de oboseală, care îi dezminte tinerețea. Cum stătea la ușa mea, în rochia strâmtă pe care o purtase cu o zi înainte, ca și cum nu s-ar fi dus niciodată acasă, să se culce. Cât de strâns își închidea ochii cu mine înăuntrul ei. Cât de violet-castanii erau ochii aceia când îi deschidea.

Anul în care soțul meu a plecat – anul în care m-am temut cel mai tare de sărăcie – a fost cel mai liber an din viața mea, iar ziua în care am întâlnit-o pe Rafaela a fost cea mai liberă zi. Un bărbat putea să găsească ceea ce voia în Bois, fără nici o problemă, dar eu eram femeie, și tot am luat-o cu mine în mașină. Când a acceptat să pozeze pentru mine, Rafaela părea, oricât de frumoasă ar fi fost, o fată obișnuită, care o ducea rău cu banii, dar apoi am văzut plăcerea pe care a simțit-o în mașina mea verde împrumutată. I-am simțit ochii pe mănușile și casca mea, iar când mi-am împrospătat rujul în timp ce așteptam la stop, mi-am dat seama că o făceam pentru a o ademeni să mă privească. Și a făcut-o. Brusc, aveam o fată ca mura coaptă, strălucitoare și dornică, privindu-mi gura. S-a uitat la copacii din parc, în timp ce conduceam, și apoi în sus, la soare. Capota mașinii era coborâtă: și-a întors fața dintr-o parte în alta, în bătaia vântului.

— Scaunele astea sunt frumoase, a spus, privindu-mă, cu partea goală și sensibilă a palmei împingând pielea gri. Am privit-o mângâindu-le secunde lungi, uitând de sine. Ochii îi erau închiși. Gura i s-a deschis. I-am privit coapsele prin mătasea strâmtă a rochiei. Și-a ridicat privirea spre mine, ca și când aș fi fost un vis de-al ei, iar în momentul acela mi-am zis: *pot să fac ce vreau cu ea.*

33

Privesc în sus spre *Rafaela*. Fiica mea o blochează puțin, agitându-se prin cameră. Tuburile de oxigen îmi hrănesc nările cu răcoare; Kizette trebuie să se fi ocupat de asta. Ce face cu tava aceea?

— Kizette. Nu te mai fâțâi. Luz poate să curețe toate astea.

— Sunt doar câteva lucruri.

— Știi că nu suport să vorbești cu spatele la mine.

Iese din cameră cu tava și, brusc, aerul din tubul meu are un gust rău. Are un miros. Mirosul de cupru și de drum proaspăt asfaltat. Am căzut în zăpadă. Cei doi bărbați care l-au luat pe soțul meu: acum mă caută pe mine.

— Kizette! strig, speriată.

— Mamă?

— Draga mea, e ceva în neregulă cu oxigenul meu.

Kizette se uită de la mine la tub. E plin pe trei sferturi, spune ea, dar mă conectează, oricum, la un tub nou. După câteva momente, respir din nou.

— Cred că Rafaela mi-a tăiat respirația câteva clipe, acolo, glumesc eu.

— Te-ai suprasolicitat azi, ca să termini tabloul ăsta, spune ea.

— Aveam nevoie de el pentru Osaka. Și acum Zürichul vrea și el unul.

— Mamă. Încetează să nu te mai epuizezi. Știi că le putem trimite cealaltă *Rafaela*, din '27. Copia personală.

— Nu. Nu putem.

Kizette se uită în altă parte, iritată, și împreună privim în sus, la tabloul meu.

— Aș vrea să încetezi cu povestea aceea, spune ea.

— Ce poveste?

— Cu totul. Am salvat-o pe Rafaela de naziști. Rafaela m-a salvat.

— Și ce ai cu asta?

— Ce zici despre salvarea mea? M-ai făcut să aștept atât de mult încât abia am reușit să scap.

E adevărat. Kizette a fugit din Polonia în ziua în care nemții au ocupat Varșovia. Nu am putut-o scoate din Franța decât cu două zile înainte să se închidă granița cu Spania.

— Nu am mai discutat despre asta și înainte?

Dacă nu ne-am fi jucat bine cărțile, America ne-ar fi respins. Cuba nu avea totuși restricții numerice în privința evreilor, deci planul era să intrăm prin Havana – cu Rollie în calitate de „expert agronom", desigur, nu ca refugiat. Doar așa am putut obține documentele pentru Kizette. Iar ea știe asta.

— Doar ziceam și eu. Dacă a fost atât de ușor să obții documente pentru curva aia, de ce nu le-ai putut obține și pentru mine?

— Draga mea, ea era o nimeni. Tu erai cineva. Papali al tău și cu mine apăream tot timpul în ziare. Dacă Rafaela venea cu mine la New York sub un nume fals, nu interesa pe nimeni. Dar, dacă tu aveai documentele în neregulă, am fi putut avea cu toții probleme.

— Te împăunezi de parcă ai fi o mare eroină, pentru că i-ai salvat viața Rafaelei. Dar nu pari niciodată mândră că ai salvat-o pe a mea. Nu vorbești niciodată despre asta. Odinioară, credeam că ai scos-o de acolo prima pentru că o iubeai mai mult, spune ea.

Se uită în jos, la Biblia ei. Oare am împins-o pe micuța cea scumpă la *rugăciune*?

Bine. Vrei să vezi niște stăpânire de sine creștinească?

— Kizette, scuip eu. Ești *fiica* mea.

— Dar acum cred că e vorba de altceva, cred că nu ai putut să recunoști că-ți era frică pentru mine. Nu ai putut să recunoști că-ți era frică pentru tine. Încă ți-e frică. Încă nu recunoști că m-am născut la Sankt-Petersburg. Încă nu poți să recunoști că *tu* te-ai

născut la Moscova. Gurwik nu este nici măcar un nume polonez, este...

— Nu am fost niciodată ruși. Oamenii aceia l-au ucis pe tatăl tău, Kizette.

— A murit în *Polonia*, mamă. De *cancer*.

— Așa au spus *ei*. Să nu te mai aud niciodată rostindu-mi numele de fată, înțelegi?

— Tatăl tău...

— Taci din gură, Kizette. Nu vrei să taci din gură?

Gata. Ajunge. Kizette nu-mi cunoaște toate secretele, dar știe destul cât să mă rănească, și acum îmi dau seama cât de mult a așteptat s-o facă. Ceea ce luasem drept pasivitate era, de fapt, răbdare. Kizette a fost cea care l-a mutat pe *Sfântul Anton*. L-a lăsat acolo unde era sigură că-l voi găsi, deoarece știa că asta mă va durea cel mai mult. Și iată-mă, neajutorată, singură în casă cu ea. Dacă nu sunt atentă, ar putea să trimită orice are ea chef la Osaka. Nu-i va păsa de promisiunea pe care i-am făcut-o Rafaelei, că tabloul este doar *al nostru*. Nimic nu i-ar face, de fapt, mai mare plăcere, decât să încalce promisiunea aceea.

— Kizette, sună-l pe Arlo Mendez.

— Mamă, nu din nou.

— Sună-i pe Wilsoni.

— Nu face asta o dată la două săptămâni.

— Sunt artistă. Nu-mi spune ce pot și ce nu pot să fac.

— E unsprezece noaptea. Avocatul tău s-a culcat. Wilsonii dorm. Nu poți să trezești oamenii în toiul nopții.

— Sună-i. Poate că mor înainte de răsăritul soarelui.

— Nu spune asta!

Deși mă uit la Kizette cu privirea aceea prin care încerc să-i forțez mâna, îmi întind brațul spre masă, pe furiș, speriată. Ar putea să vină chiar în noaptea asta cei doi bărbați. Mă prefac că-mi caut țigările. Bat în lemn.

Deodată, îmi lipsește Hector cu disperare. Îmi lipsește bunătatea lui naturală, umorul lui, fața lui radioasă atunci când mă privește cum pictez. Ar veni, în caz de urgență, dacă aș fi pe moarte. Bat din nou în lemn.

— Sună-l și pe Hector.

— *Chérie.* Nu. Probabil că a dus-o pe Ana în oraș noaptea asta, să petreacă.

— O, Ana. E acum în pat cu Martin.

— Nu toată lumea e ca tine, mamă.

— Vrei să ai pe conștiință faptul că nu ai lăsat o femeie bătrână să-și schimbe testamentul?

Kizette oftează și se îndreaptă spre telefon.

34

Din nou în jurul mesei de marmură albă, fără gazpacho, fără homari, fără lumânări, Wilsonii arătau mai bătrâni decât la cină: Romana fără nici un pic de ruj, Paul în halatul lui destrămat. Sunt vecinii mei, martorii mei. Au venit în fiecare noapte în care m-a cuprins panica. Arlo Mendez, conectându-și mașina de scris portabilă, este la fel de vioi ca la el la birou, și de ce n-ar fi, ținând cont de faptul că-l plătesc cu ora? Mulți pensionari s-au retras la Cuernavaca, și a mai fost chemat la domiciliu la astfel de ore târzii. Cei trei privesc cu grijă de la Kizette la mine și înapoi.

— Ei bine, nu ne-ai invitat la încă un pahar, spune Paul.

Arlo și Romana îi întâmpină gluma cu zâmbete subțiri – al lui din reținere profesională, al ei, de oboseală. Kizette nu zâmbește deloc. Sper că am băgat spaima în ea.

Sunt dezamăgită de faptul că Hector nu a apărut încă, dar Kizette a trezit-o pe mama lui pentru mine, rugând-o să-i spună să vină de îndată ce va putea. El nu este martor, deoarece a fost de mai multe ori unicul meu moștenitor, dar ar trebui să se afle totuși aici. Ca să mai trag de timp, în caz că va întârzia, o rog pe Kizette să pună alt tablou lângă *Rafaela* de azi. Sunt sigură că știe exact unde este.

— Vrei să-l așez pe un alt șevalet, Tamara? întreabă Romana.

Paul îi aruncă o privire – *Nu o încuraja* –, dar eu îi sunt recunoscătoare.

— Ești atât de prevăzătoare, Romana. Kizette nu s-ar gândi niciodată la așa ceva, spun eu.

Kizette se întoarce pe hol, cu brațele desfăcute ca niște aripi de tablou. Sper că mă aude.

— Kizette, ține-l până vine Paul cu un șevalet.

Ține tabloul cu fața spre ea. Ți-au obosit brațele, dragă? Bine. Dacă se poate așa ceva, expresia ei este și mai posomorâtă decât era înainte să se dezlănțuie împotriva mea. Oare se pregătește sufletește să piardă din nou banii?

— Precum știți, v-am adunat aici, în seara aceasta, întrucât starea mea de sănătate nu este deloc bună și trebuie să aduc modificări unor dispoziții testamentare. Pe ce iei notițe acolo, Arlo? Cum pot avea încredere în tine, dacă insiști să folosești hârtia aia de proastă calitate?

— Folosesc un carnet juridic de fiecare dată când vin la dumneavoastră acasă, baroneasă.

Trag de timp. Paul instalează al doilea șevalet, dar Hector nu sosește. Kizette pune tabloul pe șevalet, iar Romana oftează încet de plăcere.

Iat-o acolo, pe Rafaela, pe fundal gri și verde, în 1927. Mâna care pipăie mătasea în *Belle en rouge* de la Salon ajunge dincolo de rama lui *Belle en vert*, cea personală. Nuanța de bază a cărnii ei – deși aurie în *Belle en rouge* – este albastră. Sunt mai mândră de coapsa stângă a lui *Belle en vert*, dar am fost mai mândră de genunchiul drept al lui *Belle en rouge*. Tocmai când observ că tabloul pe care l-am terminat azi împrumută ce e mai bun din fiecare, Paul spune cu voce tare:

— Doamne, ce comoară.

— Un triumf, e de acord Romana. Îmi amintesc anul în care l-ai pictat; te împăunai cu fata asta la toate petrecerile. Era frumoasă. Dar ăsta e *mai* frumos.

E plăcut să le arăt lucrări de două ori într-o seară.

— Nu înțeleg de ce nu putem s-o trimitem pe asta la Osaka, spune Kizette.

— Nu, sunt de acord cu ea. Nu înțelegi. Dar nici nu trebuie.

Deci Hector nu vine, la urma urmelor? Bine. Mă uit de la o față somnoroasă la alta.

— Vreau să fie adăugat în testamentul meu faptul că acest tablou, *La Belle Rafaela en vert*, îi aparține Rafaelei Fano.

— Aveți o adresă? întreabă Arlo Mendez.

— Nu, spun eu, impacientată. Dacă aș avea adresa ei, de ce aș mai avea tabloul?

Fiica mea își dă capul pe spate, eliberând oftatul ei cel mai dramatic.

— Atunci cum să o găsim? întreabă ea, din nou la vârsta de treisprezece ani.

Surprind privirea lui Paul și a Romanei: *Ce cumpliți sunt copiii, nu?*

— Asta nu mă privește pe mine, spun eu.

Mă întorc spre ea.

— Știu că vrei să-l trimiți la expoziția din Japonia, dar ți-o interzic. Atâta timp cât trăiesc, chiar dacă sunt inconștientă, tabloul ăsta nu va părăsi casa sub nici un pretext. Iar după moartea mea, nu poate pleca din casă decât la Rafaela. Dacă Rafaela nu revendică tabloul timp de zece ani după data decesului meu, îi va reveni lui Hector Oliveras.

Kizette îi imploră din priviri pe Paul și Romana. Zâmbesc cu răceală. Să te văd cum îmi ascunzi noua *Rafaela*, așa cum mi-ai ascuns *Sfântul Anton*! În timp ce Kizette se uită iar la mine, ca și cum ar protesta susținându-și nevinovăția, furia de gheață care m-a stăpânit de când a început să-și emită elucubrațiile se dizolvă, suficient de mult încât să mă întreb, acum că am rezolvat-o cu *Rafaela*, ce am să fac cu tine?

Trecută de șaizeci de ani, Kizette este mai mult a mea acum decât atunci când era doar un copil, când ar fi putut crește departe de mine. Atunci ar fi putut deveni oricine, dar a devenit un nimeni. A trăit pe spinarea mea și a soțului ei. Eu m-am căsătorit cu bani, cu un titlu, dar am și câștigat propriii mei bani. Ea s-a măritat cu un mic geolog, și nu i-a mai rămas nimic de pe urma lui, decât casa aceea din Houston, care nu face altceva decât să înghită bani pentru impozite. Nu ar rezista nici măcar un an fără mine. Și totuși, credeam că este prea slabă ca să fie neloială, dar am greșit.

Așadar: aș putea amâna câțiva ani numirea ei drept moștenitor, doar ca s-o fac să plătească. Sau aș putea s-o dezmoștenesc pur și simplu. Hector intră în cameră, ca un student care a întârziat

la cursuri, și în minte îmi vine o idee, aș putea s-o oblig să-i ceară lui să semneze fiecare cec. Mă proptesc în capul oaselor, privind-o de sus, îmi duc portțigaretul la buze și zâmbesc.

Atunci mă uit în sus, spre *Rafaela în verde.* Mi se taie respirația. Vara aceea nu s-a terminat niciodată. Vara aceea este acum. Rafaela strălucește, vie, ca și cum ar fi gata să-și deschidă ochii, să se ridice și să vorbească. Oare ce ar spune? Mă agăț de masă, brusc înfricoșată. Ochii ei ar fi genuni de foc. Vocea ei ar fi glasul leilor, respirația ei, catran încins și cupru umed. Ar spune, *Da, Tamara, poți s-o pedepsești pentru că îți reamintește de felul în care s-a terminat totul, în realitate, între noi.* Ar spune, *Dar nu poți să schimbi ce s-a întâmplat.*

Mă prăbușesc în scaun, speriată, privind de la o față la alta, să văd care dintre ei a auzit.

În tăcerea care urmează, Paul și Romana se uită de la mine la Kizette, apoi unul la celălalt, uluiți. Arlo Mendez își ridică privirea de pe carnetul lui galben.

— A mai rămas ceva?

Îl privesc cu aroganță.

— De ce ar mai fi rămas ceva?

Fiica mea clipește spre mine, cu fața cenușie, surprinsă.

— Credeam că o vei dezmoșteni iar pe Kizette, spune sec Romana.

Îmi permit un zâmbet superior. Dacă am reușit să-i sperii puțin pe toți nu-mi pare rău.

— I-am promis lui Hector că nu mai fac asta, spun pe un ton șăgalnic, încercând să-l fac pe Hector să ridice privirea. Și face asta pentru o clipă, trădându-se cu un zâmbet mijit.

— Erați toți acolo, vă amintiți?

— Deci ne-ai trezit pe toți în toiul nopții, pentru un tablou?

Pentru clipă, văd ceea ce văd ei toți: o bătrână nebună. Dar nu sunt nebună, sunt disperată. Aproape că-mi vine să le spun adevărul. Aproape că spun: *Dacă și voi ați fi bântuiți ca mine, m-ați trezi și voi pe mine în toiul nopții.* Aproape că spun, *Rafaela a fost singura mea șansă de a face bine care a contat.* Inspir din nou. Stăpânește-te, Tamara.

— Haideți, recunoașteți. Nu v-ați mai distrat așa de ani de zile.

La auzul acestor vorbe, Paul dă din cap spre Romana, și chiar și ochii reci ai lui Arlo Mendez se încrețesc puțin la colțuri.

Mă uit iar la *Rafaela în verde.* Este inertă, un tablou, dar aroma care m-a inundat cu un moment înainte îmi rămâne încă în gură: putreziciune și cupru, asfalt încins. Brusc, mă simt prea mică să pot continua.

— Nu se va mai întâmpla, spun spășită. Promit.

Ei se apropie de mine. Le simt condescendența din vârful buzelor. Se gândesc toți *Până data viitoare!* Habar nu au cât de bine îmi țin promisiunile care contează.

— A fost important, spun slab, în timp ce Arlo Mendez începe să bată la mașină cele spuse de mine, în jargon juridic. Și sunt recunoscătoare.

Când fac un semn în direcția tubului de oxigen, iar Hector pleacă să aducă masca, Paul privește, pe jumătate copleșit, pe jumătate contrariat.

— Ești o adevărată divă.Trebuie să recunosc asta, Tamara.

După ce Hector îmi încolăcește tuburile în jurul urechilor, Romana, așezată, mă îmbrățișează stângaci. O simt, cu pielea lăsată, dar caldă, vie. Păcat că nu am fost niciodată amante la Paris.

— Te rog, nu ne mai trezi așa, Tamara, spune ea.

— N-o s-o mai fac, răspund eu.

Mi se face teamă când aud cuvintele rostite cu voce tare.

Wilsonii semnează hârtia lui Arlo Mendez, iar el promite că ne va aduce copii din nou, peste câteva zile.

— Suntem prieteni vechi de acum, Arlo, spune Paul. Ți-am simți lipsa dacă nu ne-ai mai vizita.

— Asta chiar este ultima oară, spun eu.

Să fie ceva în vocea mea care-l face pe Paul să schimbe o privire cu soția lui?

Ceea ce mă sperie cel mai mult e mila cutremurată de pe fața Romanei, atunci când se întoarce spre mine.

— Dar nu-i nimic, spune ea, sună oricând.

35

După plecarea celorlalți, îl invit pe Hector să bea un pahar.

— Cred că ne-ar prinde bine tuturor puțin somn, se opune el.

— Te rog! Doar cinci minute. Vreau să-ți spun ceva.

— Of, Tamara, suspină el și intră, așezându-se pe marginea canapelei. Hai, spune.

— Îmi pare rău pentru ce am zis mai devreme.

Kizette, turnându-i un pahar lui Hector, ne aruncă o privire sincer geloasă. Hector pare surprins și îngrijorat pentru mine – presupun că nu-mi cer prea des iertare –, dar este încă rănit.

— Atunci de ce ai spus ce ai spus?

— Am crezut că tu mi l-ai mutat pe *Sfântul Anton*, dar acum știu că a fost Kizette.

Hector și Kizette schimbă priviri între ei. Urmează o tăcere lungă, până când epuizarea de pe fața lui Kizette se congelează, spărgându-se în cele din urmă în cuvinte.

— Bine. Ai câștigat. Nu a fost un accident.

Înainte de a apuca însă să savurez faptul că am învins-o, Hector vorbește.

— Kizette și cu mine am hotărât să nu trimitem tabloul.

Amândoi! Kizette se uită spre Hector, căutându-i sprijinul, iar eu mă agăț de brațele scaunului.

— *Chérie*, uită-te la tablourile astea două, spune ea. Pe unul dintre ele l-ai pictat când aveai douăzeci și ceva de ani. Pe celălalt l-ai pictat când erai deja trecută de optzeci.

— Șaptezeci.

— Te-ai născut în 1898.

— Nu-mi spune tu când m-am născut.

— Mamă. Uită-te la ele.

Mă uit la *Rafaela* de azi. Pleoapele ei sunt diferite în lumina asta. Aș vrea ca Hector să-mi fi adus roșul acela, ca să-l pot încerca, să fiu sigură.

Kizette încă vorbește.

— Vezi? Mâinile tale nu tremurau atunci cum tremură acum.

— *Mâinile* mele?

— Când le-ai arătat tuturor noul tău tablou, pur și simplu n-au putut să spună nimic. Ți-i minte? Au plecat toți în grabă, pentru că le era jenă.

Greșește.

— Au plecat cu toții din cauza vorbelor pe care i le-am spus lui Hector.

— Nu, zice Hector, cu blândețe. Eu am fost singurul care te-a auzit, *querida.*

— Îți mulțumesc pentru că te-ai întors, îi spun, luându-i mâna.

El o strânge pe a mea. Privesc în sus, la *Rafaela* de azi, și mă întind după un alt pachet de Viceroy, așezat pe platoul de pe masa de cafea. Detest foițele subțiri de plastic pe care au început să le pună pe pachetele de țigări. Am încercat să-l desfac ancorând limba de plastic între dinți, așa cum făceam în glumă cu ani în urmă, dar acum mă întreb, foarte scurt, dacă aș mai putea să-l desfac cu degetele. Apuc limba de plastic. Privesc în sus. Kizette și Hector se uită la mâinile mele. Rușinată, ridic pachetul spre față și-mi dezgolesc sfios dinții.

— Chiar credeți că de asta au plecat așa de repede?

— Păi, ăsta e motivul pentru care nu am vrut să ți-l trimit pe *Sfântul Anton.*

— Poftim?

— Mă gândeam că ar fi jenant, din cauza mâinilor tale, apoi Hector s-a gândit că tocmai de aceea *ar trebui* să-l trimitem, dar nu mi s-a părut corect.

— M-am gândit că exemplifică lupta ta cu îmbătrânirea într-un mod foarte emoționant, *querida,* dar apoi Kizette a subliniat…

— *Lupta* mea? Cu *îmbătrânirea*?

— Vezi? spune Kizette. M-am gândit că ar fi un motiv cumplit pentru care să-l trimitem. Am crezut că asta te-ar ofensa și mai mult.

— Deoarece Kizette a subliniat că opera ta a fost întotdeauna renumită pentru stăpânirea totală a suprafeței, așa că nu ar fi fost corect să trimitem un tablou inferior propriului tău standard.

— Ai făcut minuni, iar și iar, și nu ai lăsat pe nimeni să te vadă asudând, spune Kizette.

— Nici măcar când vremurile s-au schimbat, iar oamenii au plătit pentru sudoare. Urai asta, e de acord Hector.

— Îl aveai pe Papali, așa că nu trebuia să faci pe placul nimănui, decât pe al tău. Nu conta ce voiau galeriile, spune Kizette.

Pot să aud ceea ce nu spune: galeriile nu au mai vrut lucrările mele. Îmi trece prin gând că e mai bună decât merit, și acesta e un lucru dur.

Îmi îndrept spinarea.

— Nu e nevoie să mă menajați, le spun.

Trag un fum lung din țigara mea Viceroy, mângâind capătul porțțigaretului cu cicatricea de pe latura limbii. Deci asta era: mi-am plătit nepăsarea de lume, la fel cum mi-am plătit și celelalte plăceri. Puteam să-mi permit.

— Hector are dreptate. Ne-ar prinde bine tuturor puțin somn. Probabil că Ana se întreabă unde ești.

Un zâmbet șiret trece peste fața lui Hector, iar eu mă întorc spre Kizette, după confirmarea lui.

— Vezi?

*

* *

M-au ajutat să merg până la dormitorul pe care îl împart cu Kizette. Mi-au pus tubul de oxigen pentru noapte, iar Hector a dus tablourile înapoi în atelier și a plecat acasă. În celălalt pat, Kizette respiră lung și regulat, ca atunci când era copil. La început, nici măcar nu m-am putut ridica din scaunul din salon, ca să merg

în pat. A trebuit să trag adânc oxigen în piept și apoi să mă prind de ambele mâini ale lui Hector. În fine, când m-am ridicat, a trebuit să merg așa cum o fac atunci când sunt cel mai obosită, cu mâinile sprijinite pe spatele persoanei care pășește înaintea mea. Am mers în urma lui Kizette. M-am sprijinit de ea, pas după pas.

36

Îmi amintesc când am văzut pentru prima oară apartamentul lui Rollie pe Mythen-Quai, la începutul lui '34. Mi-a amintit de apartamentul dispărut al mătușii și unchiului meu din Petersburg, cu toată lemnăria aceea închisă și lucioasă. Stând la cafea și chifle calde, în dimineața de după a doua nuntă a mea, Rollie mi-a spus să mă duc să mă uit în camera de la capătul coridorului.

— Am o surpriză pentru tine, *chérie.*

Primul lucru pe care l-am văzut când am deschis ușa a fost fereastra mare, priveliștea orașului său de jucărie, pudrat cu zăpadă. De partea cealaltă a lacului Zürich puteam să văd podul peste Limmat. Puteam să disting orologiul de pe catedrala Sfântul Petru și turla înzăpezită. Turnul de la Fraumünster. Apoi am observat șevaletul, panourile de pânză gata pregătite, cutia de lemn nouă-nouță, plină cu vopsele: genul de lucruri pe care un bogătaș i le-ar da fiicei sale neastâmpărate. Apoi m-am întors și am văzut-o pe peretele din spatele meu, lângă ușa din mahon, îmbăiată în lumina de iarnă a lacului. *La Belle Rafaela en vert.* Acolo, în apartamentul impunător, tabloul meu, pe care îl dădusem, din nou al meu, exact așa cum îi spusesem Rafaelei că se va întâmpla. Nu am vrut nici o clipă să i-l las lui Rollie. Bine jucat, Tamara, mi-am zis. Dar de ce mă simțeam atât de obosită?

Nu am putut să pictez în Elveția. Nu puteam să mă întorc la Paris, la început, din cauza tulburărilor, așa că ne-am petrecut luna de miere în Egipt. Apoi m-am întors în atelierul meu de pe rue Méchain, dar nu puteam să pictez nici acolo. Nu mă căsătorisem cu soțul meu pentru corpul lui, așa că am încercat un weekend la Milano, cu o fostă iubire. M-am dus la Sena și am

găsit un marinar. M-am dus la Bois și am găsit o fată. Stăteam singură în atelierul meu din Montparnasse și nu puteam să lucrez.

Nu îmi lipsea Rafaela. Auzisem despre căsătoria ei și despre magazinul de confecții de la Adrienne, dar, după ce Ira m-a trădat, nici măcar nu-mi mai plăcea să mă gândesc la ea. Cu toate acestea, dat fiind faptul că problemele mele cu pictatul începuseră din dimineața în care o văzusem pe *Rafaela în verde*, lângă lacul acela elvețian înzăpezit, mi-am scos carnetele de schițe din lunile în care pozase pentru mine.

Se pare că dăruisem, vândusem sau îmi aruncasem toate *Rafaelele.* Am descoperit totuși că desenasem mai mult decât o dată mâinile micului ei prieten – spionul lui Boucard – în săptămânile acelea când fumase la fereastra aflată de cealaltă parte a străzii. Privisem mâinile acelea ore în șir, mi-am amintit. Am pus desenele deoparte.

Brusc, mi-am amintit de o altă *Rafaela*: un nud numit *Visul.* Aproape imediat după ce l-am pictat, tabloul a fost trimis la o expoziție în America, iar apoi i-am pierdut urma. După o serie de telefoane de o încălceală bizantină, am descoperit că tabloul nu se vânduse niciodată și am cerut să-mi fie trimis pe rue Méchain. Când am despachetat *Visul,* m-am uitat la forma stângace pe care i-o dădusem trupului Rafaelei. Cine pictase coșmarul acela? Făcusem zeci de picturi de atunci, și, multe dintre ele, mai bune. Apoi m-am uitat la fața Rafaelei și mi-am amintit cum mă simțeam când venea să pozeze. O gratitudine, o bucurie care se exprimă cu greu în cuvinte. *Știu cum să amestec culorile astea. Știu ce să fac cu liniile astea.* Mai fusesem la fel de fericită vreodată, de atunci? Am privit tabloul și apoi mi-am încuiat ușile atelierului. L-am sunat pe Rollie, abia putând să vorbesc. I-am spus: *Du-mă de aici.*

Pictam un tablou pe lună până în momentul în care m-am căsătorit pentru a doua oară, dar apoi n-am mai pictat nimic, timp de un an și jumătate. Am călătorit. M-am dus la petreceri. M-am jucat de-a nevasta cu soțul meu urât, iar apoi m-am mutat la Hôtel Baur au Lac. Am petrecut luni în șir zăcând în pat. În cele din urmă, Rollie m-a dus la un sanatoriu, iar acolo l-am

întâlnit pe Sfântul Anton, patronul lucrurilor mele pierdute.

Psihiatrul meu de la Zürich este singura persoană căreia i-am povestit ce s-a întâmplat când m-am uitat la acele două tablouri reprezentând-o pe Rafaela. Cum *Belle en vert* strălucea precum apa pe zidurile casei soțului meu. Cum s-a înălțat de pe peretele acela. O pictasem într-o stare orbitoare de foame de a fi femeia care tocmai devenisem, baroneasa Kuffner în prima dimineață de după nunta ei. Viața pe care fusesem obligată s-o duc în Rusia îmi apărea din nou în fața ochilor, ca și cum nu ar fi dispărut niciodată. Aveam, în fine, acel ceva după care tânjisem. Iar acum eram pulbere, fără foamea aceea.

Sfântul Anton al meu asculta și își lua notițe. I-am povestit cum am privit *Visul.* Punctele de alb din ochii Rafaelei. Alb de plumb, pur și toxic – rezistă-i –, ca dragostea unei fete. Ca visul pe care aș fi fost nebună să-l visez, în anii aceia dintre doi soți. Și anume că aș fi putut să trăiesc doar din artă, la fel și ea. Că eu aș fi putut picta, iar ea și-ar fi condus micul magazin de modă; că ea ne-ar fi putut întreține pe amândouă dacă lucrurile mergeau prost, la fel cum fusese soția lui Matisse – Matisse, pfui! –, confecționând pălării. Că aș fi putut să trăiesc fără carnetul de cecuri al unui baron. Că m-aș fi putut lipsi de călătorii, de petreceri, de bijuterii, de cocaină. Of, doctore, pe cine aș fi înșelat? Și de ce să mă sinchisesc? Nu am fost adusă pe pământul ăsta ca să fiu simplă și onestă și să intonez cântece bolșevice despre cum se ară ogoarele patriei. Scutește-mă.

Și apoi i-am spus Sfântului Anton al meu secretul pe care nu l-am mai spus nimănui de atunci. *Ea a fost modelul pentru cel mai bun tablou al meu,* am șoptit. *Și dacă nu pot picta nimic mai bun?*

Ca să mă liniștesc, l-am pictat pe Sfântul Anton cu chipul doctorului meu. Și ca să mă torturez, i-am dat mâinile lungi, de fumător, ale bărbatului cu care s-a măritat Rafaela. Cel puțin, pictam din nou. Asta era ceva. Tipic pentru ea, să mă părăsească pentru acel nimeni. Ce putea să-i ofere Anson Hall, cu

slujba aia a lui, de băiat de curse? Gândiți-vă la casa aceea strâmtă de pe barjă!

Luna trecută, pictându-l din nou pe Sfântul Anton, când am desenat mâinile unui bărbat mort acum de patruzeci de ani, m-am gândit: mare păcat a fost că Rafaela a rămas cu el și nu a avut niciodată copii. Era îndurătoare, loială, încrezătoare, bună la sarcinile repetitive, nu-i păsa de plictiseală și nu avea nici un fel de ambiție. Ce altceva ar fi putut face ea cu viața ei, sărmana? Să lucreze în magazinul acela mic de confecții?

Când l-am terminat pe *Sfântul Anton*, am căutat-o pe Rafaela, dar Adrienne a refuzat să-mi dea adresa ei.

— Va trebui să i-o ceri altcuiva, a piuit ea, și întrucât toți anii aceia petrecuți cu Polyanna[1] cea cârlionțată o americanizaseră, a adăugat: Acum e o femeie măritată.

— Nu așa se conduce o afacere, am zis eu.

Dar în perioada aceea era puțin cam imprevizibilă, chiar rupsese legăturile cu autorul acela irlandez pe care îl susținuse. Așa că am așteptat și am început, pe bâjbâite, să pictez din nou.

Aproximativ trei ani mai târziu, în septembrie '38, Adrienne a cedat. Era îngrijorată din cauza fetei: soțul Rafaelei plecase în Spania în calitate de corespondent de război pentru revista prietenei sale, Janet, însă dispăruse înainte de a apuca să trimită vreun reportaj. Aveam multe pe cap în perioada aceea: imediat după ce Hitler a anexat Austria, am încercat să-l conving pe Rollie să vândă pământurile care se aflau în posesia familiei lui de generații întregi. Soțul meu nu discutase niciodată cu mine despre originea evreiască a tatălui său, dar oricine deschidea *Zidovsky Kalendar* putea citi totul despre asta. Fusese o greșeală să rămân în 1917, și nu aveam de gând s-o fac și a doua oară.

Apoi pământul a fost vândut, iar soțul Rafaelei murise cu siguranță, de propria sa mână, așa cum susținea ea, ilogic. Când am invitat-o în noul meu atelier, a traversat coridoarele cu bra-

---

1 Titlul unei serii de romane de succes a lui Eleanor Porter, numele eroinei devenind un termen popular pentru desemnarea unei persoane cu o atitudine optimistă.

țele încrucișate pe piept, atentă. A măsurat totul cu privirea, văzând cât de puține tablouri pictasem după căsătorie, și m-a privit cu fața unui doctor care a mai văzut cazuri ca al meu. M-am uitat și eu la fața ei gravă și frumoasă și m-am întrebat ce o făcea să fie atât de sigură că soțul ei s-a sinucis? A spus că ar putea poza iar pentru mine, dar nu nud și nu pentru bani. Cu unsprezece ani înainte, când nu însemnase nimic pentru mine, fusese irezistibilă. Cum mă puteam lipsi de ea acum? Ea era anii în care îmi fusese cel mai foame. Ea era orașul în care devenisem pictoriță. Era evreică, și o puteam salva.

La finele lui '38, într-o iarnă la fel de rece și strălucitoare precum speranțele lor deșarte, parizienii beau și dansau, ca și când Pacea de la München avea să dureze o veșnicie. Rafaela și prietenii renunțau la atelierul din Contrescarpe, amenajându-și o prăvălie mică în Place Vendôme. Ce o fi fost în mintea lor? Am adus-o, în cele din urmă, înapoi în patul meu, și am convins-o să mă însoțească la New York. Doar trei luni, am zis la început, deoarece părea atât de atașată de magazinul acela de confecții. De casa neetanșă de pe barjă, a soțului ei decedat, de lângă Pont Sully. De Virginia și de fiul ei bastard. A trebuit să fac eforturi ca s-o conving. I-am povestit chiar și cum scăpasem din Rusia – despre consulul suedez –, ca să-i arăt ce simplu stăteau lucrurile în cazul ei. Vezi? Nu te-am privit niciodată de sus, am asigurat-o. Cu toate acestea, a fost destul de greu să o conving să vină cu mine pentru trei luni, darămite pentru totdeauna. Când i-am spus, în sfârșit, că ar trebui să plece din Europa până când va trece furtuna, m-am oferit chiar să-i deschid propriul ei magazin la New York. Lasă-mă să te salvez, am insistat eu. Tu ești șansa mea să fac măcar un lucru bun. De ce nu-mi pot aminti ce mi-a răspuns?

În seara când Romana i-a arătat lui Martin câteva fotografii cu tablourile mele, s-a oprit la portretul mamei sale, Marika de La Salle.

— Mă bucur că nu le mai spui tuturor că ai pictat-o *à la* Violette Morris, a spus ea.

— Bineînțeles că a trebuit să mă opresc, am spus eu, după noaptea aceea în care a pus-o într-o poziție jenantă pe mama ta. Nu că ai fi făcut ceva să-i sari în ajutor, *mademoiselle*.

Romana a râs, un ecou întunecat, gutural, al râsului ei de fată.

— Ți-am spus că nu știu ce biograf m-a sunat tocmai din Franța, să mă întrebe despre Vi Morris, ceva legat de chestia aia minoră pe care ai declarat-o în ziare, în '25?

— Ei bine, de unde puteam să știu în ce avea să se transforme? am întrebat, simțindu-mă și jenată, și ostilă.

— Stai, cine a fost Violette Morris? a întrebat Ana.

I-am explicat, arătând spre portretul ducesei de La Salle.

— Vezi cum este îmbrăcată? Vezi ce postură are? am întrebat, înainte de a le povesti despre campioana la box din 1923. La un moment dat, *Miss* Morris a făcut o mică pasiune pentru Romana noastră.

— N-am făcut niciodată nimic mai mult decât să ne prostim, o dată sau de două ori, la o petrecere, a spus Romana, strângând din umeri, șocându-i pe copii, dar nu și pe soțul ei, care părea doar amuzat.

— Mă bucur acum că *maman* a intervenit, dar atunci eram furioasă. *Indignată*. Mama a pus realmente piciorul în prag în privința lui Vi.

— Asta întrucât amândouă erau plămădite din același aluat, am zis.

Mi-am amintit de noaptea în care Rollie m-a cerut pentru prima dată, în '27, noaptea petrecerii de la La Salle. Mă înfuriase atât de tare Romana, care o făcuse pe haimanaua cu Vi, așa, în fața mamei ei. Alungarea atletei de la petrecere reprezentase un mod sigur de a-mi reteza orice șansă pe care aș fi putut-o avea de a-i picta portretul. Mi-am amintit cum s-au împăunat cele două femei, înfruntându-se în costumele lor.

— Ai atins un punct nevralgic, cred, a încuviințat Romana. Dar *de fapt*, a spus ea cutremurându-se, poate că e mai bine. În ultimii ei ani, Violette Morris a colaborat cu naziștii, le-a spus

ea copiilor. A luat parte la Olimpiada din '36 de la Berlin, ca invitată personală a lui Hitler. Înainte de invazie, a dat Germaniei planurile Liniei Maginot și i-a învățat cum să distrugă tancurile franceze. În timpul ocupației, a spionat mișcarea de rezistență și i-a turnat pe evrei.

Am clătinat din cap, amintindu-mi cât de mult semănase Vi Morris cu o eroină romantică, dominând-o pe mama Romanei la petrecerea aceea. Cât de stupidă, cât de impotentă păruse, prin contrast, Marika de La Salle. Și acum cine era eroul negativ?

— Când s-a terminat războiul, a continuat Romana, câțiva membri ai Rezistenței au împușcat-o în cap.

— Ooh, a strigat Martin. Chiar așa!

— Habar nu aveam, am zis. E groaznic să te gândești că o întâlneam tot timpul la petreceri, în anii '20, iar apoi să te gândești cum a sfârșit.

— Păi noi judecăm anii '20 după un set de standarde, și anii '38 și '40 după altul, a reflectat Ana. Prin urmare nu este chiar atât de ciudat că aceeași persoană poate să fie un erou într-o perioadă, și un proscris în alta. Că cineva a putut face alegerea corectă pentru o epocă, dar...

— Of, Ana, mai ești și existențialistă, pe deasupra? am tachinat-o eu.

Dar nu eram singura care se uita la ea, această fată ciudată, rece, atât de sigură pe propriile ei argumente, atât de nepăsătoare față de frumusețea ei.

— Stai, despre ce standarde vorbești? a întrebat Martin.

— Păi, uită-te la *Auntie Mame*[1], a spus Ana. Amuzantă, extravagantă. Îndrăzneață, pentru o femeie. Nimeni nu întreabă cu cine a ținut în timpul Războiului Civil din Spania.

— Interesant... a murmurat Martin, rămânând cu ochii la ea.

— Ei bine, cu cine a ținut totuși? a intervenit Hector, evident incapabil să mai suporte ignoranța lui Martin.

— Cine știe? a întrebat Romana pe un ton iritat. Era o creatură imaginară.

---

1 Roman publicat în 1955 de Patrick Dennis, inspirat de mătușa excentrică a autorului.

— Cui *îi pasă*? a corectat-o Ana. Asta voiam să spun.

Plictisită de politică, m-am întors cu spatele la Ana.

— Se pare că nu ai avut nici o informație nouă pentru biograful care te-a sunat, Romana. El ți-a dat vreo veste? Ceva despre cineva cunoscut?

— Nu neapărat, a răspuns ea. Mi-a spus însă ce s-a întâmplat cu Vi Morris după ce mama, Bibi și cu mine am plecat de la Paris. Înainte de a începe să lucreze pentru nemți, a avut un garaj și a construit mașini de curse.

Am căscat.

— Cred că am mai auzit despre asta de la cineva.

— Și că locuia pe o barjă pe Sena.

— Oh, am spus iute. Brusc, sângele mi-a bubuit în urechi. Ți-a spus unde?

— Cred că lângă Île Saint-Louis, a spus ea. Ții minte cheiul acela, plin cu case pe barje, de lângă Pont Sully?

Am simțit cum un val negru, de greață, îmi inundă trupul.

— Nu, nu îmi amintesc atât de bine, am spus sufocată.

Am bătut iar și iar la ușa casei tale de pe barjă, în dimineața aceea, dar tu dispăruseși. M-am rugat să fi luat un taxi până la gară – e drept, sosisem cu cinci minute mai târziu – și am luat trenul spre Le Havre împreună cu soțul meu, abia putând să respir. Te-am căutat în sala de așteptare de la Cunard, însă nu erai acolo. Nu voiam ca soțul meu să știe cât de supărată eram, așa că ți-am lăsat pașaportul la ofițerul de bord și am așteptat în cabina mea. Am luat o pastilă de dormit și m-am culcat, pentru a face timpul să treacă mai repede. Când m-am trezit, vaporul se mișca. M-am dus la ușa ta, așa cum plănuiserăm, și am început să bat. Tu nu ai răspuns. Ai spus că vei veni cu mine, dar nu ai venit. Am bătut, iar și iar, Rafaela. Am bătut la ușa aceea plângând în hohote.

Toată luna asta, cât te-am pictat, nu am putut să-mi amintesc nici măcar un cuvânt rostit de tine. Și acum, în seara aceasta, cu vorbele Romanei – și ale lui Kizette – încă proaspete în minte,

aproape că-ți aud vocea. Nimeni nu mi s-a mai adresat cu numele de familie al tatălui meu, de zeci de ani. Asta e tot ce-mi amintesc despre el, înainte să o părăsească pe mama: mă ținea în poală când eram mică. Îmi spunea Tomchek. Îmi dădea bucățele de mâncare din farfuria lui. Îmi amintesc îmbucături de pâine proaspătă, fierbinte și de unt dulce, de mâinile lui răbdătoare. Amintirile tale despre tatăl tău erau la fel de sărăcăcioase: te purta în sus pe scări. Și ți-ai amintit funeraliile lui, o frază din elogiul rabinului: *vayifkach Elohim et eneiha*[1]. Asta e ce îmi amintesc rostit de vocea ta, aceste cuvinte evreiești. M-am simțit expusă, dar am întrebat:

— Ce înseamnă?

Mi-ai spus ce înseamnă cuvintele acelea, Rafaela, dar am uitat. Era ceva de genul *Dumnezeu mi-a deschis ochii.* De ce nu-mi pot aminti decât asta din vocea ta? *Dumnezeu mi-a deschis ochii?* Sau era *ochii noștri? Dumnezeu i-a deschis ochii omului?*

Nu pot să dorm. Caut papucii pe pipăite, încerc podeaua cu picioarele. M-am odihnit; acum pot să mă ridic? Bine. Împing tubul de oxigen de-a lungul holului. Acum o săptămână, i-am cerut lui Kizette să-mi lase una dintre Bibliile ei și o concordanță[2] în atelier: le-am consultat în timp ce pictam noul *Sfântul Anton.* Sunt încă acolo, chiar lângă canapeaua pe care o să mă așez, căutând comutatorul cu vârful degetelor.

Ochi. Ochi. Caut, urmărind cu degetul, coloana de cuvinte și fraze, iar foșnetul hârtiei trezește ceva – ce anume? Îmi simt din nou inima bătând în încheieturile mâinilor și mă întreb, avea oare Kizette dreptate? Îmi tremură mâna? O privesc, simțind zvâcnirea pulsului: nu. Întreg corpul meu tremură.

Îmi ridic privirea. Hector a așezat-o pe noua *Belle Rafaela* astfel încât să privească spre mine, nu spre perete. O pot vedea pe *Belle* de azi așa cum o vede Kizette acum: „O mie de săruturi de

---

1 Și Dumnezeu îți va deschide ochii (ebr.).

2 Specie evoluată de index (glosar) larg cultivată în filologia anglo-saxonă și chiar în cea romanică, constând în listarea cuvintelor, însoțite fiecare de un microcontext pertinent pentru înțelegerea lor.

vopsea. Dar te văd și pe tine, Rafaela. De ce nu ai deschis ochii? De ce nu ai venit cu mine când încă puteai? Ai fost deportată, în cele din urmă? Ești vie sau moartă?

Gata, am găsit. *Ochii.* Când încerc o primă listare, greșită, închid brusc Biblia, alarmată. Pentru că rândurile spun: *voi lovi toți caii cu spaimă și pe călăreți cu nebunie; și voi deschide ochii Mei asupra lui Iuda și pe toți capii popoarelor îi voi lovi cu orbire.*[1]

Nu. Nu. Simt gustul acum, de catran și monede. Credeam că cei doi bărbați, care au venit după soțul meu, vin și după mine, dar acum văd: nu e nevoie să vină după mine. Calul putred va veni în schimb. Duhoarea lui este ca o maree neagră care se scurge în mine. Se ridică de fiecare dată mai sus, iar în cele din urmă mă va îneca. Îmi este atât de teamă. *Ma belle*, tu ești ultimul lucru pe care îl voi picta.

Nu pot găsi o frază în ebraică într-o Biblie englezească. Va trebui să-mi fac propria traducere, propriul meu rai, așa cum am făcut întotdeauna. Și totuși, aud cuvintele atât de clar rostite de vocea ta. Cu siguranță există o explicație logică. Te-am auzit cu adevărat rostindu-le? Sau, odinioară – brusc, memoria îmi dăruiește încă o imagine a tatălui meu –, le-am auzit citite, cu voce tare și traduse, în timp ce ochii mei urmăreau micul degetar de argint care făcea hârtia să foșnească, o prescură argintie, sub degetul lui, un talisman în forma unei mâini?

Nu am fost niciodată suficient de atentă încât să țin minte ce ai spus, Rafaela. Tu ai fost șansa mea de a face un lucru bun – acum înțeleg asta, în sfârșit –, te-am rănit prea tare, așa că ai refuzat să mă lași.

Nu ți-am mărturisit niciodată că mi-era frică pentru mine, doar că mi-era frică pentru tine. Ți-am spus ce credeam că vrei să auzi, orice ca să te fac să vii cu mine. Orice, cu excepția singurului adevăr care ar fi putut face diferența. Nu l-am salvat niciodată pe Thade, și nu te-am salvat niciodată pe tine.

---

1 Zaharia, 12:4.

*

* *

Nu mi-ai dat nici o speranță că trăiești, dar am plătit bani buni să pot căuta numele tău în registrele morților din Paris, însă numele tău nu se află acolo. Adrienne sau americanca ei ar fi putut ști, dar am fost prea mândră să le întreb, iar apoi au murit. Poate că ai supraviețuit, ascunzându-te. Poate că ai intrat în Rezistență. Poate că te-ai retras în afara Parisului după război. Poate că ți-ai deschis un alt magazin. Poate că te-ai măritat din nou și ai avut copii târziu, sau poate ți-ai găsit o nouă muză pentru rochiile tale, cineva de un devotament vulcanic, ca al tău. Tu știi unde ești, Rafaela, iar eu nu.

Mă ridic cu grijă și mă întorc spre pensulele pe care le-am curățat în după-amiaza trecută, la paleta încă umedă de culorile zilei de azi. Lucrez fără întrerupere, timp de o oră, apoi pun pensulele jos, ultima înmuiată în alb de plumb. Am terminat. Nu am avut nevoie de roșu.

Sunt pensule bune. Le voi mai curăța o dată. Paleta pot s-o arunce. Am să împing tubul de oxigen până la pat, să nu o alarmez pe Kizette. Soțul ei a murit de curând; ar trebui să se odihnească mai mult. Mă voi întinde pe pat, îmi voi scoate tubul și voi dormi.

Nu cred că Vi Morris te-a turnat. Nu cred că ai fost ucisă, Rafaela, dar nu știu. Tu știi. Vino la expoziția mea de anul viitor, dacă poți, și uită-te: de data asta te-am pictat cu ochii deschiși.

Multe mulțumiri Corporation of Yaddo, Departamentului de engleză al Universității din Pittsburgh, Centrului pentru Arte Creative din Virginia, mai ales lui Elizabeth Ireland Graves, de la Columbus School for Girls Endowment, pentru sprijinul acordat.

Mulțumiri lui Alain Blondel, de la Galerie Alain Blondel, Zinei Fergani, de la arhivele Gaumont Pathé, lui Matthieu Goffard, de la Hotelul Ritz din Paris, rabinului Barbara Aiello, lui Jill Anderson, Lizei Cohen, lui Julie Crawford, David Henkin, Lynn Jeffress, Edward Mandelson și lui Carol Ockman, pentru sprijinul plin de generozitate pe care l-au acordat în timpul documentării.

Le mulțumesc lui Megan Lynch, Sarah Bowlin, Ali Cardia și tuturor celor de la Riverhead Books; le mulțumesc Jean Nagar, Jennifer Weltz, Tara Hart și tuturor celor de la Agenția literară Jean V. Naggar.

Mulțumiri nenumăraților oameni care m-au încurajat să scriu acest roman, mai ales acelora care au lucrat împreună cu mine pe schițe, inclusiv Amandei Atwood, Emily Barton, Adam Biles, Alexander Chee, Deborah Cohen, Emmei Donoghue, lui Jennifer Epstein, Denis Flannery, Geoff Gilbert, Aaron Hamburger, Sarei M. Ingram, Tinei Isaac, Cassandrei Neyenesch, Lisei Pasold, lui Alison Smith și Carolinei Wampole.

Cele mai îndatorate mulțumiri artiștilor și autorilor care au inspirat acest roman, precum și biografilor și recenzorilor lor. Lui Katrin Burlin, care mi-a fost profesoară în urmă cu douăzeci de ani și care și-a început un curs despre femeile-artist cu ideea minunat de tendențioasă că orice fac femeile este o formă de artă. În memoria bunicii mele. În memoria mamei mele. Și pentru Sharon Marcus, fără de care cartea pe care o citiți acum nu ar fi existat.

Lecturi suplimentare

Pentru cititorii interesați să afle mai multe despre lumea acestui roman și despre oamenii din viețile cărora s-a inspirat, recomand următoarele memorii și lucrări de non-ficțiune:

Beach, Sylvia. *Shakespeare and Company.* New York: Harcourt, Brace, 1959.

Benstock, Shari. *Women of the Left Bank: Paris, 1900-1940.* Austin: University of Texas Press, 1986.

Blondel, Alain. *Tamara de Lempicka: Catalogue Raisonné 1921-1979.*

Blondel, Alain, Ingried Brugger, and Tad Gronberg. *Tamara de Lempicka: Art Deco Icon.* Londra: Royal Academy of Arts, 2004.

Claridge, Laura. *Tamara de Lempicka: A Life of Deco and Decadence.* Londra: Bloomsbury, 2000.

Fitch, Noel Riley. *Hemingway in Paris.* Wellingbourough: Equation, 1989.

Fitch, Noel Riley. *Sylvia Beach and the Lost Generation: A History of Literary Paris in the Twenties and Thirties.* New York: Norton, 1983.

Flanner, Janet. *Paris Was Yesterday: 1925-1939.* New York: Viking, 1972.

Garland, Madge. *Fashion.* Harmondsworth: Penguin, 1962.

Green, Nancy L. *Ready-to-Wear and Ready-to Work: A Century of Industry and Immigrants in Paris and New York.* Durham: Duke University Press, 1997.

Hemingway, Ernest. *A Moveable Feast.* Marea Britanie: Jonathan Cape, 1964.

Kert, Bernice. *The Hemingway Women.* New York: Norton, 1983.

De Lempicka-Foxhall, Kizette. *Passion by Design: The Art and Times of Tamara de Lempicka.* New York: Abbeville, 1987.

McAlmon, Robert, and Kay Boyle. *Being Geniuses Together: 1920-1930.* San Francisco: North Point Press, 1984.

McAlmon, Robert. *The Nightinghouls of Paris.* Urbana and Chicago: University of Illinois, 2007.

Monnier, Adrienne. *The Very Rich Hours of Adrienne Monnier.* New York: Charles Scribners' Sons, 1976.

Reynolds, Michael. *Hemingway: The Paris Years.* Oxford, Marea Britanie; Cambridge, MA: Blackwell, 1989.

Reynolds, Michael. *The Young Hemingway.* New York: B. Blackwell, 1986.

Ruffin, Raymond. *La Diablesse: La Véritable Histoire de Violette Morris.* Paris: Éditions Pygmalion/Gérard Watelet, 1989.

Souhami, Diana. *Wild Girls: Paris, Sappho and Art: The Lives and Loves of Natalie Barney and Romaine Brooks.* New York: Saint Martin's, 2004.

Stein, Gertrude. *The Autobiography of Alice B. Toklas.* New York: Harcourt, Brace, and Company, 1933.

Weiss, Andrea. *Paris Was a Woman: Portraits from the Left Bank.* San Francisco: Harper San Francisco, 1995.

Wiser, William. *The Crazy Years: Paris in the Twenties.* New York: Atheneum, 1983.

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

În colecția **Raftul Denisei** au apărut

Kurt Vonnegut, *Cutremur de timp*
Fumiko Enchi, *Ani de așteptare*
Ismail Kadare, *Amurgul zeilor stepei*
J.M. Coetzee, *Viața și vremurile lui Michael K*
John Cowper Powys, *Cercul nebunilor*
Subcomandante Marcos, Paco Ignacio Taibo II, *Morții incomozi*
Sara Gruen, *Apă pentru elefanți*
Niccolò Ammaniti, *Cum vrea Dumnezeu*
Zeruya Shalev, *Viața amoroasă*
Madeleine Thien, *Certitudine*
Lesley Downer, *Ultima concubină*
Irvin D. Yalom, *Minciuni pe canapea*
António Lobo Antunes, *Ordinea naturală a lucrurilor*
Jay Parini, *Ultima gară*
Yasunari Kawabata, *Vechiul oraș imperial*
Jeanette Winterson, *Sexul cireșilor*
Daniel Kehlmann, *Eu și Kaminski*
Richard Ford, *Ziua Independenței*
Douglas Coupland, *Miss Wyoming*
Pablo Tusset, *În numele porcului*
Kate Morton, *Casa de la Riverton*
Teru Miyamoto, *Brocart de toamnă*
Amos Oz, *Rime despre viață și moarte*
Yukio Mishima, *Zăpada de primăvară*
Steve Sem-Sandberg, *Ravensbrück*
Janice Y. K. Lee, *Profesoara de pian*
Cormac McCarthy, *Drumul*
Kurt Vonnegut, *Puşcăriaşul*

J.M. Coetzee, *Jurnalul unui an prost*
Jennifer Johnston, *Bărbatul de la gară*
Herta Müller, *Încă de pe atunci vulpea era vânătorul*
Hong Ying, *K. Arta iubirii*
Jennifer Cody Epstein, *Pictorița din Shanghai*
Chang-rae Lee, *Zbor peste Long Island*
Ismail Kadare, *Mesagerii ploii*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Evanghelia după Pilat*
Chang-rae Lee, *Zbor peste Long Island*
Yukio Mishima, *Tumultul valurilor*
Daína Chaviano, *Insula iubirilor nesfârşite*
Amos Oz, *Să nu pronunți: noapte*
Peter Carey, *Viața mea clandestină*
Karel G. van Loon, *Fructul pasiunii*
John Updike, *Rabbit e bogat*
Joshua Ferris, *Şi atunci ne-au terminat*
Hanif Kureishi, *Am ceva să-ți spun*
Hubert Selby Jr., *Ultima ieşire spre Brooklyn*
Alonso Cueto, *Ora albastră*
Arto Paasilinna, *Anul iepurelui*
J.M. Coetzee, *Epoca de fier*
Yukio Mishima, *Confesiunile unei măşti*
Yukio Mishima, *Cai în galop*
J.M. Coetzee, *Dezonoare*
Douglas Coupland, *Tânără în comă*
Jasper Fforde, *Cazul Jane Eyre*
Julia Franck, *Femeia din amiază*
António Lobo Antunes, *Arhipelagul insomniei*
Nikos Kazantzakis, *Ultima ispită a lui Hristos*
Ismail Kadare, *Accidentul*
Stefan Merrill Block, *Povestea uitării*
Anuradha Roy, *Un atlas al dorințelor zadarnice*
Eric-Emmanuel Schmitt, *Cea mai frumoasă carte din lume*

Kate Morton, *Grădina uitată*
James Meek, *Începem coborârea*
Matilde Asensi, *Totul sub Cer*
Nicole Krauss, *Un bărbat intră în cameră*
John Updike, *Rabbit se odihneşte*
Giuseppe Tomasi di Lampedusa, *Ghepardul*
Tariq Ali, *Cartea lui Saladin*
Naghib Mahfuz, *Rhadopis din Nubia*
Ludmila Uliţkaia, *Daniel Stein, traducător*
Martin Suter, *Small World*
Yasunari Kawabata, *Lacul*
Ismail Kadare, *Cronică în piatră. Vremea nebuniei*
Jon Krakauer, *În sălbăticie*
Tash Aw, *Harta lumii nevăzute*
Nicole Krauss, *Marea casă*
Virginia Woolf, *Doamna Dalloway*
Horace McCoy, *Şi caii se împuşcă, nu-i aşa?*
Virginia Woolf, *Valurile*
J.M. Coetzee, *Tinereţe*
Hong Ying, *Concubina din Shanghai*
Dave Eggers, *Opera sfâşietoare a unui geniu năucitor*
Giovanni Arpino, *Parfum de femeie*
Nagai Kafū, *Komayo. Povestea unei gheişe*
Ismail Kadare, *Spiritus*
Jeanne Kalogridis, *Eu, Mona Lisa*
Taichi Yamada, *N-am mai visat de mult că zbor*
Nikos Kazantzakis, *Raport către El Greco*
Stefan Zweig, *Douăzeci şi patru de ore din viaţa unei femei*
Paula McLain, *Soţia din Paris*
Kaui Hart Hemmings, *Descendenţii*
Mo Yan, *Obosit de viaţă, obosit de moarte*
J.M. Coetzee, *Miezul verii*
Yakio Mishima, *Îngerul decăzut*
Yasunari Kawabata, *Valsul florilor*
Martin Suter, *Un prieten perfect*

Vanessa Diffenbaugh, *Limbajul florilor*
Aleksandr Soljeniţîn, *O zi din viaţa lui Ivan Denisovici*
Michela Murgia, *Accabadora*
Jon Krakauer, *În aerul rarefiat*
Anuradha Roy, *Valurile pământului*
Virginia Woolf, *Orlando*
Yasushi Inoue, *Puşca de vânătoare*
Kate Morton, *Orele îndepărtate*
Yukio Mishima, *Templul de aur*
John Fante, *Vise de pe Bunker Hill*
Jan Koneffke, *Cele şapte vieţi ale lui Felix K.*
Yasunari Kawabata, *Frumuseţe şi întristare*
Ludmila Uliţkaia, *Fetiţele. Rude sărmane*
Kathryn Wagner, *Dansatoarea lui Degas*
Rui Zink, *Cititorul din peşteră*
Care Santos, *Încăperi ferecate*
Ismail Kadare, *Cina blestemată*
Yukio Mishima, *Sete de iubire*
Giovanni Papini, *Povestiri stranii*
Ann Patchett, *Fascinaţie*
Tom Rachman, *Imperfecţioniştii*
Jay Parini, *Rătăcirile lui Herman Melville*
Sawako Ariyoshi, *Parfum de curtezană*
Sarah Dunant, *Sânge şi splendoare*
Mo Yan, *Baladele usturoiului din Paradis*
Sawako Ariyoshi, *Parfum de curtezană*
F. Scott Fitzgerald, *Marele Gatsby*
F. Scott Fitzgerald, *Blândeţea nopţii*
Sarah Dunant, *Sânge şi splendoare*
Mo Yan, *Baladele usturoiului din Paradis*
Yōko Ogawa, *Hotel Iris*
Zelda Fitzgerald, *Acordă-mi acest vals*
Simone de Beauvoir, *Femeia sfâşiată*
Thomas Mann, *Alesul*
Nick Hornby, *Adio, dar mai stau puţin*
Ellis Avery, *Ultimul nud*

Scriitoarea americană Ellis Avery s-a născut în 1972 în New York. Dragostea pentru cultura și tradițiile japoneze îi este inoculată de mama ei, astfel că, la 16 ani, adolescenta Avery călătorește în Țara Soarelui-Răsare, unde asistă pentru prima oară la o ceremonie a ceaiului. Din acel moment, tânăra se hotărăște ca, în paralel cu studiile universitare, să deprindă această artă străveche. Timp de cinci ani urmează cursuri despre ritualul ceaiului la Urasenke Chanoyu Center din New York, iar în perioada 2004-2005 aprofundează studiul ceremoniei ceaiului în Kyoto. Prima ei carte, *The Smoke Week* (2003), este o operă de nonficțiune, narând experiența personală din timpul tragicului septembrie 2001. La sfârșitul lui 2006 publică romanul *Foc în pavilionul de ceai* (*The Teahouse Fire*; Humanitas Fiction, 2008), rod al fascinației autoarei pentru universul nipon, iar în 2013 vede lumina tiparului ***Ultimul nud*** (*The Last Nude*), o reconstituire a Parisului boem din *les années folles*. Ellis Avery este singura scriitoare care a primit de două ori American Library Association Stonewall Award for Fiction. În prezent, Ellis Avery trăiește în Manhattan și predă *creative writing* la Columbia University.

Ellis Avery este autoarea bestsellerului internațional *Foc în pavilionul de ceai*, apărut la Humanitas Fiction în 2008. Un tur de forță al imaginației istorice, romanul *Ultimul nud* (2013) vorbește despre geniu și măiestrie artistică, despre iubire și dorință, regrete și, mai ales, despre speranța care poate transcende momentele tragice ale istoriei.

Rive Gauche, anii '20, pictori celebri, aristocrați, bancheri și artiști, eros și trădări. Un roman îndrăzneț, reînviind atmosfera boemă din Parisul anilor nebuni și evocând atât figura fascinantă și scandaloasă a pictoriței Tamara de Lempicka, cât și pe cea a celebrului ei model, Rafaela, care i-a fost marea iubire.

„Ultimul nud ne transportă într-una dintre cele mai fascinante și fecunde perioade ale artei moderne și portretizează două dintre figurile cele mai interesante ale acelor vremuri. În pagini care respiră lirism și senzualitate, Ellis Avery dă substanță celebrei muze Rafaela, care se transformă din femeie pierdută în simbol al «generației pierdute».“

Jennifer Cody Epstein,
autoarea romanului *Pictorița din Shanghai*

„O carte uluitoare, originală și fascinantă.“
The Boston Globe

„Un roman absolut captivant.“
The Washington Post

„Un roman consistent și plin de erotism asemenea picturilor care l-au inspirat.“
Emma Donoghue

ISBN 978-973-689-709-2

Ilustrație copertă © 2011 TAH
Reprodusă cu permisiunea
Museum Masters International NYC